834

Shree Raghunath Sanskrit Research Institute Library, Jammu

No. ८३४ - घ

Title सारावली

Author कल्याणवर्मा

Extent १८५ Age

Subject ज्योतिषम् सम्पूर्णम्

नं० ८३४-घ नं० ८३४ पं० १४५

सारावली (ज्योतिषम्)

पत्राणि १३४ (संपूर्णम्)

पृष्ठानि १४५

सारावली २७५

सारा॰
व॰
१

ॐ श्रीगणेशाय नमः॰ ॐ यस्योद्भूमेजगदिदं प्रतिबोधमेति मध्यंगते प्रसरति प्रलये निक्रियास्ते। अस्तंगते च
स्वपिति विश्वोल्लसितैकमात्रं भानुः स पातु जयति प्रकटप्रभावः १ विस्तरकृतानि मुनिभिः परिहृत्य पुरातन
नानि शास्त्राणि। होरातंत्रं रचितं वराहमिहिरेण संक्षेपात् २ राश्यादि सर्वग्रभूपतियोगायुर्दायगांनदशा
दीनाम्। विषयविभागः स्पष्टः कर्तुं न शक्यते यतस्तेन ३ अतएव विस्तरेभ्यो यवननरेंद्रादिरचितशास्त्रेभ्य
सकलमसारं त्यक्त्वा तेभ्यः सारं समुद्धृतं तस्मात् ४ देवग्राममयः प्रपोषणबलाद्द्रस्मोऽस्तु निर्जरीकीर्ति
सिंहविलासिनीव सहसा यस्यैव भक्त्यागता। होराव्याख्यानटेश्वरो रघुपतिप्रसक्तं न सारावली। श्रीमांस्तस्य
विनिर्मलीकृतमनाः कल्याणवर्माकृती ५ होरातंत्राणां नोपिप्राणं स्फुटं न वार्यं विविरजना। कल्याण
ववर्त्तेमौलिका। मयैतात्र्यदीवसारावलीप्रसृता ६ विधात्रलिपिविनाशयासौ ललाटे दत्तरमालिका देव
तत्त्वोपदेष्टा स्फां होरा निर्मलवक्षसा ७ आद्यंतवर्णलोपाद्धोराशास्त्रं भवत्यहोरात्रम्। तत्प्रतिबद्धः सर्वो ग्रह
भगणश्चिंत्यते यस्मात् ८ कर्मफलं बहेतोः कश्चित्रियतं च वर्णयंत्यपरे। होरेत्यास्त्रमतानां लग्नस्यार्द्धा॰

ध्वान्तोस्तु ९। ज्ञानकर्मनिमित्तं हि यल्लोके न दृष्टं कीर्त्यते होरा। अथवादैव विमर्षण पर्यायः स्वल्पं
शास्त्रं १० अर्थार्जने सहायः पुरुषाणामापदर्णवे पोतः यात्रासमये मंत्री ज्ञानकमपहाय नेनास्य प
रः ॥ होराविंशा ॥ नमस्तान्नेसमंनाज्जलधे नेभ्रनले ननो कस्मात्। उदितो भगवान्भानुः प्रकाश्य
सिद्धप्रभावेन ११ विसृजं जगत्समग्रं ग्रहार्थसंचारकल्पितावयवः। ग्रहदेशाकालभेदैः चित्रैः का
लः संप्रस्थितस्तस्मात् १२। मेषवृषमिथुनकर्कटसिंहाः कन्यातुलस्तथ वृश्चिककाः धनुर्विहमकरकुं
भौ मीनश्चेति वराशिनामानि १३। कुंभः कुंभधरो नरो यमिथुनो वीणागदाभृन्नरो मीनो मीनयुगं धनुश्च
धनुष्यश्वाकृतिरोहयः। मृगास्यो मकरोग्निसस्यसहिता कन्या च नौसंस्थिता। शेषो राशिगणः स्व
नामसदृशो यथेवलोकैर्न्न लः १५ शीर्षास्यबाहुहृदयं जठरंकटीवस्तिमीढ्रनोरुयुगं। जानुकजं
घेवरणौ कालस्यांगानिराशयो नाथा ः १६ कालनरस्यावयवांजन्मनां कल्पयेत्समवकाले। सद
सद्गृहसंयोगात्सुखांसोयद्वांश्चापि १७ मेषादीनांनामानि ॥ क्रियताउरिजितुमकुलीरलेयपाथो

सारा॰ व॰ २

नाः संतानकलाकौर्यिकनार्ताोद्भवपरोगांस्याः १८। अस्तंभवनामानि राशिः क्षेत्रंभमेववा। उक्तानि
सर्वमुनिभिस्तन्यार्थं शनिपन्नये १९ द्वादशांशं लभगणस्त्स्यार्धं सिंहेनोरविर्नाथः कर्कटकांशनि
लोमंशाधीनयान्येशानद्दान्यत् २० भानोः सर्वेविहगैः श्रूराले जस्त्विनक्षसाहसिकाः शशिनोमृदव
सौम्याः सौभाग्ययुताश्चनायंते २१ ऊजभगुवुधेंजरविस्तनरुधिरेज्यमंदशानिजीवाः रदहयानवभा
गानामजमगतुलकर्कटाद्याश्च २२ भवनाधिपैः समस्तं जानकविहितं विचिंतयेंमतिमान्। यशिविं
नानशार्कं यदमिहगंतं महाशास्त्र २३। वर्गोत्तमनवांशास्त्वाद्यमध्यांतसंस्थिताश्चराद्येषु। स्तेनोऽङ्ग
लस्तुरेकराद्वादशभागाः स्वराश्यपायाः २४ स्वकनननपनवमभेयाद्देक्काणनांक्रमाश्च होराणाम्। स
यैंऊर्वेंद्रवीविषमसमेष्ववरायीनाम् २५ शरपंचाष्टमुनींद्रियभागास्त्रिंशांशकास्तु विषमेषु।
युग्मेषु व्युत्क्रमगास्याऽऊनार्किजीवसज्ञकाणाम् २६। मेषालिमिथुनमगहरिमीनतुलावृषभवाप
धराः कर्काः वटव्यलकन्याः सर्वाः समांशानांभवंतीशाः २७ षष्टिमैर्वीत्रिंशानिस्फुरत्पदानां हिसमनि

समना। त्रिमानांद्याश्चादशाश्मानि परिवर्जनैनैः स्वगृहात् २८ लग्नादीनां त्रिमातेयाः स्वगृहादिव
र्गसंगुणिताः अहाश्च्यपमानभक्ता लब्धं स्यादीप्सितो वर्गः २९ एतेषां गुणदोषाल्विस्तरतो न च जातके
वक्ष्ये। यभिः स्पष्टमरं तन्मस्पष्टपरीक्षणं च स्मात् ३० ग्रहादिनः क्रूरशुभौ शुभौ सौम्योस्त्रीचरस्थिरौ मिश्र
तनुस्वस्वद्वयः जलीरमीनालिगृहानंसंधिवदंति गंडांतमभिद्यसिद्धम् ३१ जातो न जीवति नरो मातुरपति
ष्ठो भवेन्नवकुलहंता। यदि जीवति गंडांते बहुगजतुरगो भवेद्भूपः ३२ पेंद्रासाः परिवर्तैस्त्रिनवं त्रिनवं
त्रिभिस्त्रभेष्याद्याः यभिर्दिकालिबहुयासादि विकल्पयेत्कार्यम् ३३ नरपशुनस्त्रिकजलजाययाक्रमं प्रा
ग्दिगादिगा बलिनः निशिदिवसे संध्यायां पशुनृकषा स्थालिककिफपाः ३४ दोषावलाः मिथुनककि
मृगाजगौ स्याद्यश्रेष्ठकाहरविसलालिचरं दोन्यकन्याः ५ पृष्ठोदयाः समिथुनं मिथुनं विहायशेषाः स्त्रियो
भिरुदयं मरयोनमीनः ३५ ग्रात्मीयनाथरहस्सः सहितो वा तं दृष्टिमे स्थापि। यासितस्तमजीवाभ्याम पिरा
शिवलवाम वेद्मोषैः ३६ तन्वर्पसहजबांधवपुत्रारिस्त्री विनाशपुण्यानि। कर्मायव्ययभावाल्लग्नाः

पाः सर्वतस्त्रिंशाः ३७ पाक्लिस्वयोरुष्टग्रहसलिभावनोकामदेवनिवराणि। गुहमानभवनव्यय
मिनिकपिनान्यथाणिनामानि ३८। संज्ञाचचतुर्थोष्टमयोश्चतुरस्रंनपञ्चनवमस्य। होरास्तदपाजला
नांचतनुस्रपंकंटककेंद्रम् ३९ नामानिचतुर्थस्यवस्तुखजलपातालहिबुकानि। कर्माज्ञामेषूरणन
भस्तलंकीर्त्यतेदशमम् ४० धर्मसुतयोस्त्रिकोणंसुतमस्यधीस्त्रिकोणमथपनपस: द्यूनंद्युनमस्तपो
नामिद्रंसप्तमस्याख्या ४१ षट्कोणरिपुभवनंस्तनीयमथकीर्तयंतिदुश्चिक्यम्। रिःफंद्वादशभव
नंऊर्ध्वंसंतंद्वितीयभवनेत ४२ केंद्रात्परतः पणफरमापोक्लिमसंज्ञितंततः परतः बालयुवास्थ
विरत्वेक्रमेणफलदाग्रहास्तेषु ४३ षष्ठदशमभवतुश्चिक्यान्युपचयभवनानिकीर्तयंत्यपरे। स्वन
वस्तनस्वावास्तनयपाञ्चिद्व्ययसंज्ञितानिचान्यानि ४४ सिंहवृषमेषकन्याकार्मुककर्कमौलिङ्गंभय
दाः सूर्यादीनामेतेत्रिकोणभवनानिविख्याताः ४५ सूर्यादीनामुच्चाः क्रियवृषमृगयुवतिकर्कि
मीनतुलाः स्वोच्चग्रहकल्याभागायथाक्रमेणपरमोच्चाः ४६ दिग्वह्न्यष्टाविंशतितिथिबाणति

येनविंशामय:। स्वोक्षात्समभवराशि: नीच: स्यादंशकै: परम: ४७ यमिर्लग्नादिगतै: शीर्षप्र
भनीनिवैपरीत्यम्। सहयानि विज्ञायंनेगगनवरोक्षैवनल्पानि ४८। भवनाधिपदिंनामसवशृह
पवनै: प्रवंधन: कपिन: अम्रुवेगोविनिहन्यादविरेणमहीपति: पञ्चर ५० लोहितसितमधुकह
पिन: पाटलपरिभ्रपांडुविचित्राश्च। हरितकनकाभपिंगा: कर्बुरबभ्रुसवर्णा:स्यु: ५१ जंमोदयगृ
हवर्णास्तरपियते: हन्तिनाशगृहेप्रतिमा: अरिनंहंतिहतोरीन्द्रपरवयानेविजंमगृहहतःपे ५२ इति
स्वावावल्यांवराशिप्रयोगाध्याय: ॥ ग्रहास्सरवि: शीनकरस्त्र्यवेत: सम्बंधराज: शशिजोपवाणी। ता
नंशुविदेवगुरुर्मदश्च, शुक्र: शनि: कालनरस्यङ्ग: त्वेवम् १ ग्रहास्यदयोगगनगैर्बलिभिर्बलवत्तरा:
अर्बलैर्बलास्तेषुविपरीतेंशमाने: स्वतम् २ यथायथालग्नगृहाश्रयाणांसमग्रमोभुद्विविकल्पका
नाम्। तथातथाशेलनवांशसंख्या: क्रमेणकालावयवा:मस्मै ३ लग्नाहृतिणाक्षदिनगृहामांग
मयाबलम्। सौम्यार्थमितरंमन्येनाङ्गसबलंवतन् ४ मूर्धात्तोवनकर्णांगंथभवनंगंजोहन

सा॰ वा॰ चाननं ग्रीवास्कंधभुजौ तु पार्श्वहृदयं क्रोडं च नाभिः स्तनः । वस्तिर्लिंगगुदे च मुष्कौ भगलं चोर्यहृदयं जानुनी ।
व॰ जंघे पादद्वयं विलग्नभवनात्स्वाहृदयं कल्पितम् ५ पापावृणं लांछनमेव सौम्याः स्वांशे स्वराशावयवा
भ॰ स्थिरेषु । ऊर्ध्वं तिर्यग्मार्गान मेव विज्ञेयं संग्रहान्मध्ये दृष्टिपतितः स्म ॥ ६ राजा रविः शशी धरो यवबुधः कुमार १
५ सेनापतिः क्षितिसुतः सचिवो सितेज्यौ भृत्यश्च यामरविजः सबलानराणां ऊर्ध्वं तिर्यंग्मसमये निजमेव
रूपम् ७ भानुशुक्रः तमोगुरुः सैंहिकेयः शनिः शाखी । सौम्यास्त्विंदुप्रामं जीवमाख्यादि दिगधीश्वराः ८
गुरुर्बुधशुक्राः सौम्याः सौरकुजार्कि निसर्गतः पापाः । शशिनो शुभसंयुक्तः क्षीणश्च निशाकरः पाप ः ५
हेलिर्भानुः पापी चंद्रः कृशांगः क्षितिनंदनः । आरोरक्तस्तथा वक्रो विद्धि ह्यंतो पबोधनः १० इज्यः सूर्यो
गिराजीव ग्राम्यसिद्धसितोगुरुः मंदः कोणो यमः कृष्णो विघादयानि लोकतः ११ नाथ्रसितरक्तहरितक ।
पीतविचित्रासितानां रसनादीनाम् । पावकजलगुहके मावयाक्षयाचीवेधसः पतयः सर्वादिग्रहदेवं तन्मंत्रैः
संग्रहणितामाधारम् । कनकगजवाहनादीन्याप्नोति गनो वितर्की श्रम १२ क्षीणांबुंदुसितो नष्टस्तक पतौ सौ

म्यानामार्कोन्यजौ शुक्रसौ जीवदिवाकरौ तिनिशानावियमसुखेशांगिरा। रात्रामर्कजुनौ विधुंशशिथरौ
मिश्रस्यमंदोबुध: शूद्राणांशशिविप्रावनीरमरुनांभौमादय:कीर्तिता: ।४ कटुकलवणतिक्तमिश्रित
मधुराम्लकषायरसाविशेषाणाम्। स्वरनगरहुकानिविहावार्यमापनपानस्वकवाणांच ।५ वस्त्राणांस्य
लाहूनशशिविजललहनमध्यहस्फुस्तजीर्णानाम्। ताम्रमणिहेममिश्रितरूप्यकमुक्तायसांवापि ।६। अयन
लग्नदिवसंतकमासमहावाद्यपांदिनेशाद्या: शिशिराद्रीनामीशा:शनिसितभौमेंदुबुधसितजीवा: ।७
ऋग्वेदाधिपतिर्जीवोयजुर्वेदाधिप:सित: सामवेदाधिपोवक्र:शशिजोथर्ववेदप: ।८ स्वरस्त्रज:शशि
जक्रोदिनकरभौमोबुधाकसौनाद्या: विबुधमनुष्यपितृणांतिर्यंचरकादिवासमांक्रमश: ।९। अल्प:
ङ्गविनष्टर्थन:पटुमतिर्दुःखि:स्वल्पस्वलोन्नास्त्रोमधुपिंगवाहनयन:शूर:प्रचंड:स्थिर:।रक्त:श्या
मतनुर्निगूढचरण:पित्तास्थिसारोमहान्। गंभीरस्वरनरश्रकस्वटगुल:कोपेभवासारवि: ।१० सौम्य:।
कांतविलोचनोमधुरवाग्गौर:कृशांगोयुवा प्रांशु:सूक्ष्मनितंबिनासितकच:प्राज्ञोमृदुसात्विक:वात

वीनकफात्मकः प्रियसखो रक्तैकसारो ह्यणी। विमलगौरमदालसो नितम्भगः शुक्लाङ्गो वरसुभ्रूः २१ कृशः
पिंगललोचनो हृष्टावपुर्दीप्ताग्निकोनसुलोमजानांसुकफपित्तात्मा रथः शूरः स्पष्टविस्पष्टवाक्। हिंस्रः ॥
उं विनदीमकेशानरुणः पित्तात्मकस्तामसः शूरः साहसिको विधाननपालः सेवकः गौरः कुजः २२ रक्तां
गायनलोचनो मधुरवाग् हृदीर्घनायनामलसत्वकान्तो निरजो धिको सुटवचाः पीनस्निग्धोष्णात्मकः ह्र
स्रोमध्यमरूपवाक्तनिपुणो बुधः सिरामिश्रितः सर्वस्थानकोनिवेशावचनः फलासावासाबुधः २३
ईषत्पिंगललोचनः कुलिधरः सिंहोत्रनादः स्थिरः। सत्वाढ्यः सुविवेकांतननः पीनोन्नतोरस्थल
कृस्वोधर्मरतोविनीतनिपुणो बृहो वटः कफीक्ष्याधीनाम्बरश्यात्मकफाधिकः रसमेदः पथानो गुरुः २४
बालद्दीर्घभुजः स्थूलवदनः शुक्राधिकः कोनिमांसलांजविनसत्यमलंबविकुको हृवादलपणामलः का
मीवातकफाधिको नितम्भगस्विन्नांबरो राजसोलीलाविन्मनिमांविशालनयनः स्थूलः सदेहस्मिनः २५
पिंगोनिम्नविलोचनः कृशानतदीर्घः सिरालोलसः कलागः पवनात्मकोनिपिशुनः स्नायुस्नेमानिर्हे

ण: सूर्य: स्मृतनरत्वहिमोनिमलिनोऽरुणोऽपविलासमसोरौद्र: क्रोधपरोनरायतिर्णन: कृशाम्बरोभा
स्करि: १९ मित्राणिसूर्यात्गुरुभौमचंद्रा: सूर्येंदुपुत्रौ रविचंद्रजीवा: भानु:सशुक्र: शशिसूर्यभौमा मं
दंजनौभृगुजबुधौक्रमेण २० शुक्रार्कजौचंद्रमसोनकश्चित्सौम्य: शशीशुक्रबुधौरवीन्दू सोमार्कवक्रा
रविन: स्वमित्रमित्रारिशेषोनसमप्रशत्रु: २१ अर्थांबुधनवापेषुनतीपेमित्रमाश्रिता: तत्कालेति
पव: खलसमाखकत्रिकोणग: २२ त्रिनसमरिपुसंज्ञायेनिसर्गैनिरुक्ता। अधिरिपुनहितमध्यास्तेषिन
त्कालमित्रे: रिपुसमसमोदासीना: तत्कालेग्रहेंद्रा अधिरिपुरिपुमध्या: शत्रुभिश्चिंतनीया: २३ स
वंपदर्पनिसदाग्रहाग्रहांश्चरणम्नदिन: सर्वे त्रिदशात्रिकोणखनरग्रसममगनांफलंक्रमेणैव २४ स्वर्णप
पपतिरविजस्तनीयदशामेत्रिकोणमपिजीव: घनरेअश्रभूमिसुत: सितार्कबुधहिमकरा: कलत्रंच २५
दिक्स्थानकालचेष्टाकृतंबलंसर्वनिर्णयविधाने वदोवनशुकारंग्रहस्यारिगोभवेदबल: २६। लग्नेजी
वबुधौदिवाकरजसौम्योम्बिपुत्रेभास्करि: वंधाविंशसितौदिशाकृतमिदंसौम्ये त्रिकोणस्वभे। मित्रस्वांश

कसंस्थितः शुभफलैर्दृष्टो बलीयान्ग्रहः । स्त्रीक्षेत्रे शशिभार्गवौ नरगृहे शेषा बलं स्थानजम् २४ जीवा
कास्तुजितोह्निविच्च सततं संदेंजभौमानिशि । हेमामासदिनाब्दपाश्च बलिनस्सौम्यासिते स्वेसिते संग्रामेज
यिनोविलोमगतयः संपूर्णायाताश्चाग्रहाः सूर्यैर्दृष्टगनकरैरेणबलिनोनास्मेक्षुचेष्टाबले २५ उत्तरमयने
यामाः शशाङ्कजमार्कमंत्रिणोबलिनः याम्यांयाताभिर विधुञ्जाह्लयपिशाखिनः स्ववर्गसंस्थाश्च २६ पुंस्त्री
नपुंसकाख्याः क्षेत्रेयाघेनमथसंग्रामाः सूर्याग्निर्गमसदानवोदिताश्चवलराजमतम् । २७ मासाब्दि
भागेनिबलः शशांकः शुक्रोनिशार्धेबलिनोनिशांते । मानद्भुधोमध्यदिनेचसूर्यः सर्वेजीवोर्कक्ष
नोदिनांते २८ कृष्णारशुपगुरुसिताः शशिसूर्योत्तरोत्तरंबलिनः स्वाभाविकबलमेतद्बलसाम्येविं
नयेत्याद्यैः २९ इतिसारावल्यांग्रहयोनिभेदः ॥ राशिप्रभेदसंज्ञः कथितोत्रग्रहयोनिभिन्नरध्यायः
सर्वव्यापकमभ्रनाकपपिषेमिश्रकंनाम १ दीप्तः स्वस्थोमुदितः शांतः शक्तः प्रपीडितोदीनः विक
लः खलोनिकृष्णोनवधप्रकारोग्रहोहृविणा २ स्वोच्चेभवतिचदीप्तः स्वस्थः स्वगृहेसुहृद्गृहेमुदितः शां

नः शुभवर्गस्य ः प्राज्ञः स्फुटकिरणजालस्य। विकचोरविलमकरोग्रहृभिमोघ ः प्रपीडितमेव। पापगण
स्यस्वविलोनीघोदीनः समाख्यातः ३ हीमेविवरतिपुरुष ः मनापविषमाग्निदग्धविपुनिवय ः
लद्यालिंगितदेहेगममदसंसिक्तभषहः ४ स्वस्थः करोतिजंमनिस्वविथनकनकाम्बरन्नपरिवारा
न। नयनेमेंत्रयनिनवंगरहृथान्यजङ्गुबपरिव्रह्विम ५ मुदितेविलसतिमुदितोविलासिनीकनकरत्नप
रिपूर्णः विजितसकलारिपक्षः समस्तसत्वभाजनः पुरुष ः ६ प्रांतेमयांतविमः स्वविथनभागी
महीपतेः सचिवः विद्वांपरोपकारीयमेपरोनापतेमनुजः ७ स्त्रीवस्त्रगंधमालेविलसतिपुरुष ः
सदाविभवकीर्तिः हयिनासर्वजनस्पवशमाख्यभवतिविख्यातः ८ जः स्वव्यापिभिराधिभिः प्रपीडि
तेपीडितोभवेत्पुरुष ः देयाहेयांविवरतिबंधविपोगाभिसंतप्तः ९ बहुवाहनोपिराजाप्रभुत्वधनः प्रपी
डितोविपुरणा। नानाभयपानिविजितोदीनोदैन्यपरंयाम ः १० स्वस्थानपरिभ्रष्टः क्लिष्टोमलिनः प्रयातिपर
देशम्। विपुलतनोविकलोरिपुभयसंप्लवकितविमष्ट। स्त्रीहरणाजः स्वेनमः समस्तधननाशापात्पनमममनस्क १

सारा॰
ष॰

नजह्लानिशोकभारंक्षयमपिविबलसंतिनोभूहषः ॥ ११ उच्चराशौविलोमेचबलंनान्यैर्विशेष्यनेकालस्या
निषन्नत्वात्समस्तात्स्वोच्चाप्यवक्रिणे ॥ १२ स्वोच्चस्थिताःश्रेष्ठबलाभवंतिमूलत्रिकोणेस्वगृहेचमध्याः
शत्रुक्षेत्रेहीनामित्रगृहस्थितावावीर्यकनीयःसमप्रोक्तहंति ॥ १३ सुहृद्गृहपतिपहृस्थाकेमध्यबलःकीर्त्यतेय
वनहृहेःश्रेष्ठाहीनीयदृष्टाकेस्वल्पबलश्चंद्रमास्तनीयेन ॥ १४ प्राहुनिवलात्समपूर्णंग्रपांनानिजमंडलं
हृयतिदृष्टाणाम् । प्राप्तिहृतमिहनुरूणेयनिबलाश्चगणाधिपतिः ॥ १५ चंद्रस्याश्विनवासैर्नाद्याल्लग्ना
धिपोपिवापस्य । केंद्रेस्थरमंत्रीवावपसोमध्येस्वांत्तस्य ॥ १६ राशेस्तदधीश्वरस्यबलेनपरिकल्प्य
सदभेवफलम् । युगपद्दृहेलापलश्चातिह्वार्त्तिरेकस्यकर्तव्या ॥ १७ होराग्रहबलसाम्येनिसर्गनाश्चिनकी
यमाद्यार्थैः लग्नाधिपेनहल्लंबलमिहहूत्रमणिवंदति ॥ १८ विंशातिरंशाःसिंहेत्रिकोणमपरेस्वभव
नमर्कस्य । उच्चभागंत्रिनयंत्रषष्टंदोत्रिकोणमपरांशाः ॥ १९ द्वादशभागामेषेत्रिकोणमपरेस्वभंतभौ
मस्य । उच्चफलंकन्यायांभूयस्तेगांशाकोसदाविंतम् ॥ २० परतस्त्रिकोणजातेपंचभिरंशैःस्वराशिजं

परतः दृष्टाभिर्भोगैर्जीवस्यत्रिकोणफलं स्वभं परं वाप्ये २१ शुक्रस्य नतिपयो यावत्रिकोणमपरेथटे
स्वराशिस्थ। कुंभे त्रिकोणनिजभे रविनस्परवेर्यथासिंहे २२ स्वोच्चे स्थितः शुभफलं प्रकरोति स्वर्णं नीचा
केगतस्तु विफलं विशुभं दरिद्रत्वम्। पादं शुभस्य हिनभे स्वगृहेन चार्थं पादत्रयं गगनगस्थितवांस्त्रिकोणे २३
नीचार्कगः सकलमेव करोति पापं न्यूनं च किंचिदरिभे विफलं स्वलग्ने। पादत्रयं हिनगृहे विहगो शुभ
मस्वसैर्दलं स्वचरणं स्थितवांस्त्रिकोणे २४ जैत्यातिकाः सविरलमकरा विलग्नानीवं गतास्ति शुभरर
ह्वचनभश्चरेंद्राः दृष्टेजिनाः शुभफलानि विनाशयंति पापानि यानि सन राज्ञपति वर्धयंति २५ उच्चबलेन
समेतः पराविभूतिं ग्रहः प्रसादयति स्वत्रिकोणबलः पुंसां सा विज्ञो बलपतिं वापि २६ स्वर्क्षबलेनच
सहितः प्रददति धनधान्यसंपदाक्रांतम्। मित्रबलेन च सहितो जनयति कीर्त्यान्वितं पुरुषम् २७ नेन
न्वितमतिरुचिरं स्थिरविभवं नपाश्चलव्यपनम्। स्वनवांशकबलयुक्तः करोति पुरुषं प्रसिद्धं च २८
शुभदर्शनबलसहितः करोति पुरुषं धनान्वितं त्यागिनम्। रविविनैः प्रधानमखिलं तत्रूपदेहं स्वसोख्येव २९

साग·
व·
८

पुंस्त्रीभवनवलेनवकरोतिजनन्मजितंकलाकुलम्। प्रहर्षमसमविश्रंकत्वंपरलोकभीरुंच २०· प्राप्ता
वलसमवेतेनयमिस्वदिशंनभस्वरः प्रहर्षम्। नीत्वावस्त्रविभूषणवाहनसौख्यान्वितंजरुने २१। क्वावि
द्रावंक्वविन्नसांक्वविनद्ध्यंक्वविपणाः दद्यातिविहगश्चित्रंचेष्टावीर्यसमन्वितः २२ वक्रिणस्त्रमहावी
र्याः शुभाराज्यप्रदाग्रहाः यापाद्व्यसनदाः पुंसांकुर्वंतिचक्षयाटनम् २३ स्वस्थ्यमारीरसमागमस्तकरा
हवजयबलेन। विदद्यातिशुभमनन्तंविहगेंद्रोराज्यंचविनिर्जितारातिम् २४ रात्रिदिवावलसूलोभूग
नलंबेनयोयपविष्टया। मलिनयतिप्राज्ञुपदंभजतिवलक्ष्मीनभस्वरः प्रहर्षः २५ द्विगुणंद्विगु
णंदद्युर्वर्षायिपमासदिवसहूरेशाः क्रमयपविष्टयासोत्वंस्वदशास्वपलंचकीर्तिंच २६। पन्नबलाद्वि
गुनाप्यरत्नांवरहस्तिसंपदंदद्युः। स्त्रीकनकभूमिलाभंकीर्तिंचपणांककरथवलाम २७ सकलवल
भारभावितनिर्मलकरजालभास्वराः सततम्। राज्यग्रहाविदद्युःसोत्वंचममोरपामीनम् २८ प्राप्तारस
नशुभयोवरताः स्वरूपास्तेजस्विनः क्रमविदोहितदेवभक्ताः सहस्त्रमाल्यधनभूषणसम्मिपाश्रसोम्य

ग्रहैर्बलयुतैः पुरुषा भवंति ४९ नयाः उक्तकर्मनिरता निजकार्यनिष्ठाः पापालिनः सकलहास्य
नमोभिभूताः क्रूराः शठावधरतामलिनाः कृतघ्नाः पापग्रहैर्बलयुतैः पिशुनाः कुरूपाः ५०·शूरा
श्च गुरुसुहृदैवीराः संग्रामकोविदागौबलिनः निःस्नेहाः स्वकठोराः क्रूरा मूर्खा स्वजनार्थने ५१ युवति
भवनस्थितेषु च मदवः संग्रामभीरवः पुरुषाः मलजलमवत्रनिरताः सौम्याः कलहासंसहाः ५२
इति सारावल्यां मिश्रकाध्यायः ॥ स्वदेशे त्रिकोणगे तुंगस्थापदिके केंद्रपुसंस्थिताः ग्रहान्योन्यं कारकास्ते
स्युः केंद्रेष्ववहरेमेनम् १ रविमनयोजकस्य उत्तीरलग्नेमहस्यानिहि मोष्म । मेषेजगौ रवियुतः
परस्परं कारकायते २ तुंगस्वक्षेत्रसंस्थिताग्रहाः कारकाः समाख्याताः मेषूरणोचरविवि
निविशेषतोर्कमालिकाः ३ । लग्नस्थः स्वसंस्थो दशमस्थश्चाधिकारकाः सर्वे प्रकारदशेपि
केचिदत्रांशेतिनतस्य संप्रकीर्त्यामि ४ नीचकुलेसंभूतः कारकविहगैः प्रधानतां याति । त्रितिष
त्रिवंशासमुत्पो भवति मरेंद्रनोसंदेहः ५ कारकभेदोबलवां मूलं योगस्यकीर्तितो हरिणा । तस्मात्

सारा॰
बृ॰
१

तन्निर्देश्याः कारकभेदादिभिर्वीर्यः ९। इति सारावल्यां कारकभेदोऽध्यायः ॥ राश्यादिबलविभागः क
स्यविधेयोविज्ञसम्यक्तन्निमम्। गर्भाधानमतोवक्ष्ये कारकभूतं समस्तजन्तूनाम् १ गुरुपक्षपराशिसंस्थेऽर्कम
दावकरवोपचयेस्थिरहस्थे प्रतिमासंपुरुषनीनांभवतीहरजोभवंसमेवे २ इन्दुर्मतेनंकुजोतिर्जंतमस्तंत्व
निनेवपिंडंस्यात्। एवंरक्तस्थितेपिभूतरजःप्रवर्तनेस्त्रीषु ३ एवंपञ्चवतिरजोगर्भस्यनिमित्तमेवक
थितेनतत्। उपचयसंस्थेपिफलंप्रतिमासंरक्षणंवंनस्य ४ उपचयभवनेषाभतूरक्तोगुरुणानिरीक्षितर
घवासो पुंसोंकरोतियोगंविशेषतःशुक्रसंदृष्टः ५ चंद्रेऽर्कनेनदृष्टे पृथ्वीवनीमहविटेनसंयोगम्। रा
जपुरुषेणारविणारविजेनानामोतिभृत्येन ६ एवैकेनफलंस्यान्नदृष्टेनास्यैःकुजादिभिःपापैःसर्वैः
स्वगृहंस्थकाष्ठागकातिवेष्टणापदंपुवतिः ७ द्विपदाहयोविलग्नात्कृतरेकृवैंनिसममेपद्धत्। नहजसुरुषा
णामपिरागभ्योधानंसमादेशयम् ८ अस्तेशुभदृष्टिपुतेसरोहकलहंभवेद्वाच्यम्। सौम्यैःसोम्यंसुरतंवा
त्स्यापनसंप्रयोगिकाध्यानम् ९ नरशुभाशुभमिश्रैःकर्मभिरधिवासितानिविषमवृत्तिः गर्भवासेनिपतन

२

तिसंयोगे शुक्रशोणितयोः १० उपचयगौ रविशुक्रौ बलिनौ पुंसः स्वमंशकं यातौ भवतेः कुजचंद्रौ
वा यदा तदा गर्भसंभवो भवति ११ शुक्रार्कभौमयायिभिः स्वांशोपचयस्थितैः स्वरेग्मेवा लग्ने यदान्म
नस्थे बलवति गर्भस्य संभवो ज्ञेयः १२ मिथुनस्य मनोभवो यादृं मदनालयस्य संभवति स्त्रेयादिभिश्च
दृष्टे लग्ने लग्नगुरोर्निषिक्तः स्यात् १३ विषमे विषमांशका बलाहोरा यायिनी जीवभास्करा बलिनः कुर्वंति
जन्म पुंसां समे समांशे च युवतीनाम् १४ ओजर्क्षे गुरुसूर्यौ बलिनौ पुंसः समे सितेंदुकुजाः कन्यानां जन्म
कराः गर्भाधाने स्थिता बलिनः १५ मिथुनांशे चार्कगुरुबुधदृष्टौ दारकद्वयं कुरुतः स्त्रीयुग्मं कन्यायां
स्थिता यायिभौमास्तदंशेच १६ लग्नं शुक्राविषमे यानेस्थरः पुत्रजन्म तदा भवति। योगं विहगस्य वलं संवी
क्ष्य वदेत्तुरंगिणं वापि १७ ग्रहयोर्न्तरं विवर्धौ विषमदृसमर्क्षगौ निरीक्षेत। शुक्रनरविशुक्रौ वाहसौव
लिनौ नपुंसकं कुरुतः १८ यमपलिवकः समभेसंयवंद्दोदयं विषमदैं पयेवगर्भस्य क्लीवो भुनिमि
सदाहस्य १९ ओजसमयायिसंयोतैः हयांदं कुनेहितौ कुरुतः नरकैः विषमनवांशे होरेजसितभु

सारा०
व०
१०
10

पार्थिदस्सावा। २० लग्नेसमराशिगते चंद्रे च निरीक्षिते बलयुतेन। गगनसदा वक्तव्यं मिथुनं गर्भस्थितं तन्न
मू २१ समराशौ यो पासिमियो विषमे पुरुषक्रसौ स्वलग्नेषु। द्विशरीरे वा बलिषु प्रवदेत्स्त्री पुरुषमथैव २२
द्विशरीरांशान् बुधेक्षांशग्रहांविलग्नं च पश्यतीज्ञस्तेन कन्यांशेऽहे कन्ये पुरुषं स्त्री निर्दिश्यमे गर्भे २३ मिथुनांशे
कन्यैका द्वौ पुरुषौ त्रितयमेव स्यात्। रमिथुनधनुर्भागगतांग्रहांविलग्नं च पश्यतीज्ञस्तेन: २४ मिथुनांश
स्य स्त्रीद्वयपरो पुरुषत्रितयं तदा गर्भे कन्यामीनांशस्थांविहगान्दपंचवश्य विभागगताः पश्यति शिरब
गुमनयः कन्यात्रितयं तदागर्भे २५ दिवसे माता पितरौ शुक्ररवी शशिशनी निशायां च। मातृभगिनी वि
रवौ विपर्ययात्कीर्तितौ पवनैः २६ लग्नाद्विषमर्क्षगतः पितुः पितृव्यस्य च खेचरः शस्तः मातृभगिनीज
नन्यः समारत्कृगेस्त्रोन्यथा नेष्ठ २७ मासेष्वाधानादिषु गर्भस्य यथाक्रमेण कायंने। समसत्कलिलांज
शास्थिस्त्वक्रोमचेतनता २८ मासेश्वामे पान्सातथा नवमे नपो द्वेगः दशमे मनमोक्षिक्षगः पक्ष
मिवफलं पतनमिगर्भः २९ शुक्रारजीवरविशशिसौरज्ञ उत्थविलग्नराशि पादिमाः मासपतयः स्युरेते

गर्भस्यशुभाशुभंविचिंत्यम् २० अत्यानक्रूरग्रहनेत्रव्यासस्यापियेपतंतिगर्भः लग्नंगतेहेगतेहेत्रयोगोसौ
गर्भपतनस्य २१ ग्रयवानिषेककालेविलग्नसंस्थोपरस्फुधिरमंदौ नहूहगतेषवेंदानदीप्तेनेनिष्प
नविगर्भः २२ होरेंदुयुतैःसौम्यैस्त्रिकोणलाभार्थखांबुसंस्थैर्वा। मदनेपरस्त्रेगर्भःपापैर्युक्तस्त्रिका
लाभस्थैः २३। क्रूरांशःस्थःसूर्यश्चांदोवाप्नगापदेवमरणाय। सौम्यैरदृष्टमूर्तिर्युवतीनांगर्भसहितानां
मृ २४ उदयंपातैःसौम्यैःपापैरनवीक्षितैर्मरणमस्याः उदयस्थितेर्केजीवाःक्षीणेंदौभौमसंदृष्टे २५
उदयस्थितेर्केजीवाःक्षीणेंदौभौमसंदृष्टे २५ अथगेर्केवाशशिनिक्षीणेसलिलेत्नोहितेसगर्भेवा स्त्रि
यतेस्त्रिमणवाभुजेपापमध्यांनःस्थे २६ चंद्रचनत्र्यैःक्रूरेविलग्नगोवाविपद्यतेगर्भः होरासमेदितेति
स्वमेस्यियतेगर्भसहजननम्या २७ हिबुकगतेथरणिसुतेरिःफगतेर्केत्नपाकरेक्षीणे गर्भेणसमंम्रियते
पापग्रहदर्शनप्रामे २८ लग्नेरविसंयुक्तेक्षीणेंदौजेषवाम्रियते। व्ययधनसंस्थैःपापैस्तथैवसौम्यग्र
हादृष्टे २९ नामित्रगेर्केदृष्टेलग्नेगमेवाजुमेनिषिक्तस्य। गर्भस्यभवतिमरणंपापयुक्तैःसहजनन्या ॥ ५ ॥

सारा॰
व॰
११
॥

बलिभिर्मुख्यतरैःकेन्द्रैःकोणैश्चविवर्धतेगर्भः मासाधिपान्प्राप्तैस्तैस्तैः संपुष्यतोभावैः ५१ मास
त्रितये स्त्रीणां होराद्रेक्काणायनेववर्षम्। मासाधिपस्यभावैर्लग्नैर्योगादिभिर्ज्ञानात् ५२ गर्भप्रसवविधानं
तत्कालिकलग्नवशेनचिन्त्यंसम्यक्। आधानाज्जन्मदेशंपश्यंसांकेतिकेविशेषाचार्याः ५३ आधानोदयमासिनः
सममपरेषांवराचार्याणांमते। तस्मादेकांतेनोपसर्वेषांसंभवति ५४ यस्मिन्द्वादशभागेगर्भाधानेस्थितोनि
शानाथः तत्तुल्येप्रसवंगर्भस्यसमादिशेत्प्राज्ञः ५५ यत्कोणावस्थितयोर्यमारयोस्तस्यस्यनेमासः। लग्ना
स्तमसप्तमभवनेभौमेरविशुक्रवीक्षितेनियतम् ५६ पाहवरणपनिसौम्यस्तत्तुल्यगुणांशसमाधानं पि
तृजननीस्तात्यांरवेः शशांकस्यबलयोगात् ५७ सिंहाजगोभिरुदयैस्त्रिभिरालेनवांशनोजन्मः ल
ग्नेऽजेयस्मिन्वेवाप्यंशसमानगात्रेव ५८ भौमयुतेनिद्रेक्काणेपापेलग्नस्थिते॰पापैर्दृष्टेवा। द्रेक्का
णयोगेः सौम्यैरद्विवेक्षितकोभुजंगोवा ५९ स्तनश्चास्त्रधरस्यः पोषाद्विशरीरसंस्थिताबलिनः के
न्द्रावेक्षितदेहैरपमलोत्वलसंयमस्तेन ६० लग्नेशानेश्वरांशेयानेश्वरेप्युनगोपदिनिषेकः वर्षत्रयेण

॥

स्तनिर्हारादयाभिः साध्यानिचैवम्। ५१ यावानुदयस्तावांवाच्योदिवससमराद्वेर्वा। प्रतिभागं
दिवसनिशाजंमनिलग्नंवदेच्छङ्का ५२ उदयगतान्यसवेस्माहिनपत्तमुहूर्तमासंसंततत्वम्। अस्या
धानेयथमंप्रमत्निकालेस्तनिस्त्रिर्नत्कत्वा ५३ ज्ञानकविहितंचविधिंविधिंसयेन्नत्रगणितज्ञः।
स्यानोपचयस्थानेरविशशिनोसिंहराशिगोलग्ने ५४। हस्तौकृतसौराभ्यांजातस्थः संभवतिनत्रग्रा
गेषुसौम्यदृष्टौरविशशिनोभृगुपुत्रलग्नकृतनः ५५ नयनविनाशोपियथासंख्याक्रमात्संप्रवदा
मि व्ययभवनगमन्थ्रंदोवामंवदार्विनाशायनिहीनः ५६ लग्नस्थेवसवोशुभदृष्टौयाम्यनेत्रनयनि ५६
कृतैर्ग्रहसंधिगतैः शशिनिकृषेभौमसौरसंदृष्टे मूकः सौम्यैर्दृष्टेवावांकालान्नरेवदन्ति ५७ क्रूरे
भुराशिसंधिष्ठशशिनिचसौम्यैरनीत्तितेभुजगः भुजनवभागेसंस्थेशशिनिभौमेपदिसदंतः स्यान् ५८
सौम्यत्रिकोणसंस्थेलग्नांशेषग्रहैर्बलविहीनैः हिरण्यसपादगर्भौयोगेस्मिन्नाहतोगर्भः ५९ वा
मनकोमकवांमेलग्नेरविचंद्रसौरिभिर्दृष्टे शशिनिविलग्नेकर्किणिकुजार्कदृष्टेनपाकृत्तः ६०

सारा० व० १२ 12

मीनोदये चरहेजे ज्ञनार्कयाताभिः शुभांभवतियंगः याम्यां भवं नियोगाः सौम्यग्रहवीक्षिताः सर्वे ९१
क्रूरग्रहहक्काणे त्रिकोणलग्ने शुभे शुभबलवन्तः। विघ्निरें ह्रिबाहु शुगमयोयैरवलैर्भवति गर्भः ॥९२
इत्याधानविधानं प्रसूतिसमये विधेयोजयेषोपायम्। आधाने विषयोक्तं प्रसूतिविधिर्मितदपि विंश
म् ९३। इतिसारावल्यामाधानाध्यायः ॥ आधाने हि यदुक्तं प्रसूतिकालस्यतिर्णिपापपरम्। न
सिंहस्य परिचिन्तामेजं माध्यायंप्रवक्ष्यामि १ शीर्षोदये विलग्ने मूर्ध्ना प्रसवोन्यथोदयेचरणैः उभयो
दयेचहस्तैः शुभदृष्टेभनोन्यथाकष्टः २ भवनांशासदृशादेयोप्रसवोज्ञेयः सदात्र शुवलीनाम्।
मित्रगृहांशावर्गेनिचराशपंशोनयास्वगृहे ३ स्वगृहनवांशालग्ने स्वगृहेस्मिंप्रसवतिहंहे पिर
मान्यग्रहवर्गेमनत्वस्मनगृहेषुबलयोगान् ४ आकारमहनदीशुवसन्निनीचाश्रिमैः सौम्यैः नै
तांनेलग्नेंदृयधेकस्यास्त्यरभ्यम् ५ सलिलभलग्नेचंद्रे नतराशौवीक्ष्यमेशुवाराशैः प्रसवं
सलिलेविधाहंहृदयदयामगङ्गपदा ६ सौम्येलग्नेदृष्टौ क्रूरगृहगामेयामिनि सलिलसंपाने या १२

नालस्थेषु शुभेष्वलजे लग्ने त्रयोगे च याति निं ७ वृश्चिककुलीरलग्ने सौरे चंद्रे त्रिनेत्रवदे भवति
प्रसवस्त्रीणां वदंति यवनाः सहममणिद्यैः ८ रविजे मलमविलग्ने जीवे तो चाने तृषे त्रिने प्रसवः
रविसुतहोरागारे मरोमथरे चैव चंद्रेण ९ यारपणभवनलग्ने गि विवरवर्गे नयान रविलग्ने रुधिरे
त्रिनेषमयगाने सिल्पकनिलये च सौम्येन १० सूर्ये त्रिमेगोनरपदेववासे शुक्रेंजनाभ्यांरमणीयदे
शे शुक्रेभ्यटस्पे हि जवह्निहोत्रेन रोदये संभवदंति सतिम् ११ स्वोर्चे दशामे जीवे त्रिनखनवर्भ सिकेगर
हे प्रसवः मंदसौमसौरे च नघर्पदयामे स्थिते सौम्यैः १२ द्वौ द्वै भागौ मेषाद्यवादि शुसंस्थितो गदह
विभागे कोणे शुद्धिप्रावीतालगने लग्ने नप्रसवो भवेत् १३ दिग्भांश मेत्तले केंद्रे शुभ खेगे शुभ स्वकाला प
यगहे गत्रयवलवत्वे गदहं त्रिपालं त्रिपालं च १४ वित्रं नवंभयुतसने च गुरौ रहं वदत्यंजने दिन
करे यतिसुपर्णकाहम् । चंद्रेन वंसवत्रु पिलयुक्ते तुषे च नीरीं भवे तहत मितोस कवात्स ने च । १५ वास
गहोयान गमं दारे दिकाल कात्र लोपेमाम । भवनग्रहसंयोगे प्रनि वेप्रणाक्षिं मनीय सा १६ देवाल

सारा०
व०
५
13

पापयुतावकशोकविहीनागावस्वरस्यानम् । निद्रागर्हं च भास्करशशिजन्तुपभार्गवार्किगुरुयोगा
त् १७ विह्वाङ्गानिर्भवनन्वयूनविहगसमानि विद्याति । ग्राभरणानि च विद्याकुम्भटासिक्तानि दै
वतः १८ प्राब्धादिरहहृद्विनपंहियावीरराशावपक्षगात्राणि प्रायाशशिरः शायनं ग्रहन्लग्नं लक्षणं
नव १९ ग्रहविंबानि महेन्द्रविननत्वेवद्विमूर्तिराशिषु च । षट्चिन्हांशाः पादाः पर्यंकेंगानि
पापस्त्रेषाः २० नीचस्थैर्भूमायनं चंद्रे व्ययवा स्वे वि विलग्ने वा शशिलग्नविवरभक्त्याग्रहन्लग्ना ३
स्तनिकाशेयाः २१ गुरुदिनवक्रार्धतुनेरंनवहितत्वपात्वेके लक्षणरूपविभूषणयोगन्नासोभ्भे
योगान् । क्रूरैर्विकृतदेहालक्षणहीनाः स्वरोद्यमलिनाश्च । मिश्रेर्मध्यमरूपा बलसदृशैः सर्व
मेनदवथार्थम् २३ । द्वादशभागक्लिष्टेवा समरहेहवस्थितेसहस्रांशौ दीमश्वरस्थिरादिषुनयेव
वाद्यः समयकाले २४ यावल्लग्नस्य दिनं वर्निर्दिष्टयानुनाव नो भवति दीपः क्षीणस्रोणायाश्चिनिदो
णेनयस्त्वनैनस्य २५ बलवति सूर्येहसेवरूपदीपाधराजभवनेण गुरुभ्योपगनवीर्यैः समोश्योनि १८

स्तैर्भवति २६ सौरायोजलगांशेवा चंद्रोवार्कजसंयुतोपवारिशुके नवस्थेवाऽऽपांशमसितगस्तवं
नसंदेहः २७ होरामनीद्यमाणोपितिर्यग्गेहेस्थितेपापैस्थितिनिमानः मेषरणालक्ष्मेवावरभेभानोवि
देशगते २८ शनिशोरकोसितयोः ऊनेनसंदृष्टापापिनात्मभवः वरराशौयरदेशोशुक्रेस्तिनयो
स्तनजभावः २९ पंचमनवमकूनेपापैरर्कात्तुपापसंदृष्टैः बद्धः पितान्यदेशोराशिवशान्नेवगवा
मार्गे ३० लाग्नात्रिकोणसंस्थैः क्रूरैरात्नेदववर्जितैः प्रसवः दशमवलपौपगतैः सौम्यैः सत्यस्नयोर्वि
गुणः ३१ पयपनिनगुरुः शशिनेलग्नंचदिवाकरंसेंद्रम् । पापयुतोवासार्कश्चंद्रोपदिनारजातः स्या
त् ३२ गुरुपर्यवशिरवयोनीचेभ्रमोलग्नेपवार्कस्तत्र । लग्नोडुपयोगुशाः शुभैरदृष्टास्तदान्यजा
तस्य ३३ क्लेशोमातुः क्रूरैर्बंधस्थगतैः पापांकशुभैर्वा चंद्रात्मममराशौपायोमरणायपानिर्दिष्टः ३४
चंद्राद्दृश्योभानुर्मोक्षमरणकरोनिपापयुतः शुक्रः पंचमभवनेसौरयुतोपवाषष्ठः ३५ चंद्रात्रिको
णराशौरविर्नोमातृवधंदिशतिराशौ शुक्रात्समवदिवसेभौमः पापेनसंदृष्टः ३६ ऊनसौरयोस्ति

सारा॰
व॰
१५
१५

कोणेषु केंद्रेस्थगतैर्विलग्नपे मा भा दृष्टेस्तरेंदुगुरुक्षसत्वोन्वितो दीर्घजीवी च ४७ म्रियते वयापटहस्टेषु शाधि
निविलग्नेतरकेंद्रजे स्थ गेषु कः। लग्नाक्ष लाभगतपोर्वस्थथा स्थन मंदपो रेवम् ४८ पक्षपतिसौम्यो बलवान्वा
हगण्डगतमिनाहयो जातः। शुभपापग्रह दृष्टेपथैर्गर्दृष्टो मोपि सोम्रियते ४९ पक्षेपकोंशकावृस्थितपोप्यमा
रयोः स्वस्थे माषा। लग्नान्स्मममभवने भौमेरविशुक्रवीक्षिते निधनम् ५० पाहकाम्बपतिसौम्यस्तम्
स्युगणांस्तनेसमाथयै पितरजमनी साहपोरवेः पयांककस्य बलयोगानम् ५१ सिंहाजगोभिषठदपेस्तने
नालेन वेक्षितो नजलः लग्नेकुजे पसौरे रापपंषा समानगाश्चेव ५२ भौमेमानि द्रेक्काणोणापेलग्नस्थिते
षाषिगुतेवा ह्येकादषोसेः सौम्यरहितैर्वेक्षितकेभुजंगोवा ५३ सूर्यक्षेत्रनवांशस्थः शोषाहिशरीरसंस्थि
मा बलिनः कोष्मा वेक्षितदेक्षैपमलोगा वत्तसंप्रसूयेते ५४ लग्नवबभागानलामूर्तिर्बलसंभुजनाकुल
हापि। नवभागाद्दर्शा क्षिः पापिापोगात्रत्यसूनस्य ५५ बलयुक्तापदिवहवो मिश्रामूर्ति स्तदावाच्या। कु
लजातिदेशगुरुषंभ्रुपावर्णासमादिपेषुतः ५६ त्रिंशांशागेभावर्गहस्पपसेद्ध संस्थितो भवति। नक्षत्ला १५

प्रकृतिः स्यादेवं शुनयोऽथवस्यंति ४७ नन्कालस्फुटरीर्वं बलं नीचोऽस्त्र मध्यमं स्त्रिनानाम्। ता
न्यायकृतिस्वभावांस्तेभ्यः संविन्यमन्यदपि ४८ दीप्तेष्वाद्विनिस्तपाये मानाद्धियने पिमारचोन
हृत्। बलिभिर्दृष्टेमिश्रैर्योधिस्सौम्यैः शुभं वदन्ति ४९ विपुलविमलमूर्तिः स्त्रोऽस्त्रगोवास्ववर्गे
गुरुसितनवनंरबौधनेनापदृष्टः प्रनिशुभफलदानायंचमेवाऽपि मान्द्यः पिन्नरपि खल्लनदृ
ष्टास्करः सर्वदाव ५० इति सारावल्यां सन्निकाध्यायः ॥ अथ लग्नाभावे सर्वं विफलं प्रकीर्ति
तं यस्मात् तस्मात्तन्नतानार्थं रिसाध्यायं प्रवक्ष्यामि सि। खिविपमिहृदयास्वकारानियतनमनिष
तं च योगमेव प्राहुः योगसमर्पनावदृष्टये पच्चान्तपरिशेषम् २ ब्रह्मणति भौमगृहे क्षमस्थः स्वर्थं
ज्ञभौमार्कैनरहस्यमूर्तिः घ्रेष्टेविधिभिर्भागवदृष्टिहीनो लोकांतरं प्रापयति प्रसूतम् ३ वज्रीयाति
भौमगृहं प्रयत्न क्षिद्रप्रवनस्पयेवा। ऊर्जेन संग्रामवलेन दृष्टो वर्षद्वयं जीवपति प्रजानाम् ४ भास्क
रश्मिकरसहितः पानैश्चरोमन्दः प्रसवकाले वर्षं जीवति जातनान्विनाहृद्बलपंखाख्यः ५ भौमदि

मा॰ता॰
व॰
१५
15

का — ॰वाकरसौराक्रिंदे जातमयपस्य पापग्रहे त्रियते वर्षे मासनरोपमक्षक सूरतो पिमासेन ६ एकः
पापो वामगः पापग्रहे पापवीक्षितो मोलग्नाते। मारयति निरंतं जातं तथा रसं पीयते विपदि ७ रविशा
शिभवने भग्नो द्वादशातिथ्रयंश गोभ्रभैः सर्वैः दृष्टः करोति षड्भिर्मरणं वर्षैः किमत्र चित्रं तत् ८ क
केंद्रे तथा मतिसौम्यः षष्ठाष्टमसंस्थितो विलग्नदीनाः। चंद्रेण दृष्टमूर्तिर्वर्षेण नष्टेण मारयति ९
नीचफलराजयोगायवनाद्यैर्यैर्विनिर्मिता लेषु। सापंते खलकुलजातिसंते षां प्रसूतानाम् १० के
न्द्रेपसिंन्नरदेभ्रुरिनमस्मिं प्रसूयेनपोहि। मासहृदयेनमरणं विदें यंनमस्मजातस्य ११ गगनस्थादि
वसकरः पापैर्वक्रभिर्निरीक्षितः सद्यः मारयति भौमस्था मतिपापाति भेवनसंशयो भवति १२ लग्ने
पेदेक्काणानि गताहिर्विहंगपाशाधरसंज्ञाः मरणाय समवर्षैः क्रूरयुता न स्वपतिदृष्टाः १३ राहु
ग्रस्तवपुस्या मरणाय निरीक्षितो भवति पापैः वर्षैर्वर्दं निदशाभिः षोडशाभिः केचिदाचार्याः १४ पा
मान्त्रिकोणकेंद्रे सौम्याः षष्ठाष्टमव्ययगताश्च। सूर्योदये प्रसूतः सद्यः प्राणांपरित्यजति जंतुः १५ दी

णगारीरन्ध्रे शेलग्नस्य क्रूरवीक्षितः कुरुते स्वर्गगमनं क्लिष्टं सांकुलीव गोजां परिमल्य १६ वर्षो
मासं पलितशीर्षाणां लग्नसंस्थितो विलग्नलोन। सद्यः क्रूरैर्दृष्टः सौम्यैर्वर्षाणां केनैव १७ शुभभङ्गभे
संदृष्टो वर्षं चन्द्रक्षेत्रेण निर्दिष्टो रमम् । ग्रन्थपामः कर्मण्यः शोकारन्धग्रहैर्दृष्टे १८ सौम्याः वर्षाणाम
गाः क्रूरैर्वर्जोपमं गगने दृष्टाः मासेन मरणदायस्ते परिनष्टभे लग्नसंदृष्टाः १९ लग्नान्द्वादशस्थापन
गैः क्रूरैर्दृष्टिपनेचतिश्चरं शुभैः संस्थैः शुभसम्पर्कमपाने मासे षष्ठाणा समेवापि २० लग्नाधिपजन्मपतीष
ष्णाणमरिक्षगो मस्तवकाले। ग्रन्थमिसौ मरणकरो वा क्षिप्रमितिनैवेदेहदृष्टैः २१ होराधिपतिलग्नेपा
पार्द्दितो मरणमेव विरथाति। मासेन नमे मरापोस्न दृक्षिद्रेण शुभदृष्टः २२ चंद्रः कुजरविदृक्को ..
... मरणं क्षिप्रोः पपक्कनिवर्षेन नवमेन संदेहः २३ होरेश्वरो लग्नमग्नः पा
पैः सकलैश्च रदृष्टपनेबलिभिः । मासचन्द्रपे मरणं जानस्य करोति शुभनिधाकाम् २४ जंमाधिपति
सूर्यः स्वधत्रसहितो सूर्यभवलितापो वर्षं वा क्षिप्रमितिनैर्मरणापरलितेन संदृष्टः २५ शुभचन्द्ररश्च

सारा० संस्थेयापहृदयमध्यगेशशिनि जातः विलयं प्रयाति नियमं देवैरपि रक्षितो बालः २६ व्ययाष्टमसमो
वृ० दयगे पापांके पापेन नष्टेन्दुशुभदृष्टिहीने केन्द्रेषु सौम्यग्रहवर्जितेषु प्राणैर्वियोगं व्रजति प्रजातः २७
१९ चक्रस्य पूर्वभागे पापाः सौम्यास्तु पश्चिमे चैव। वृश्चिकलग्ने जाता नागतनाशुयो वस्तु शुक्लिपो योस्मिन् २८
16 हीनेशशिनि विलग्ने पापैः केन्द्रेषु मन्दसंस्थैर्वा भवति वियासिरवधं पयवनाशि पदे मन्दं चैनत २९
रास्थं समगते पापैः संध्यायां निजहिनरश्मिहोरायाम्। प्रत्येकस्थैः केन्द्रेषु शशांकपापैश्च ३०
पापहृदयमध्यगमो होरायां समासमेषु निधने चं दे। सौम्येरवलेनन निरीक्षितेन जातो नाशं ध्रुवं प्रियते ३१
मूर्ना समगैः पापैः क्रूरग्रहवीक्षितैः स जननन्या। त्रिपनेशुभसंदृष्टैः समस्तमनादरे द्वारेप्रियम् ३२
ग्रहणोपगते चंद्रे सकूरे लग्नगे कुजे समगे। मात्रा सार्धं प्रियते चंद्रवदर्के शस्त्रेण ३३ हीने
पापिनि विलग्ने केंटकनिधनाश्रितैः पापैः सौम्यास्तु हे सैरस्तुः स यो जातस्तु निर्दिष्टः ३४ एन गते
केतल्लग्ने पापमेऽजे वा वियवंपेवापि। मूल्यमर पने पवैर्दोस्तुभैरहसेविरामस्मक्ष ३५ होरानिधमास्त

गतैः पापैः हीनेऽब्दपस्थिते चेंद्रे। नानस्यभवनिमरणं स च केंद्रे शुभे न शुभाः ॥३६॥ लग्नांशनव
मनैथनसंयुक्ताश्चंद्रसौरसूर्याराः। नानस्यवधक्रमाः स्यमबोधुरुणा न वेमस्ह स्थाः ॥३७॥ लग्नेशं द्वे के
वा पापा बलिनस्त्रिकोणनिधनेषु। सौम्यैरमिश्रदृष्टाः सद्यो मृत्युणापकीर्तिनाशवने ॥३८॥ शुक्रे
रविशनि सहितो मारयति नरं प्रसवकाले। दृष्टो देवगुरुणा न च भिर्वर्षैर्न संदेहः ॥३९॥ निधनाल्लग्ना
यलग्नत्रिकोणगाः क्षीणचंद्रसंयुक्ताः। पापा बलिनः शुभदैरदृष्टमाणा गतायुषं प्रापः ॥४०॥ पापे
बलिनः स्थाने स्वे वा लग्नं गते पि वा चेंद्रे। बलवति वा शुभदृष्टे सद्यावर्षान्मृत्युकालः स्यात् ॥४१॥ रविवि
दृष्टो भौमगुरुभिः जन्मगुरुवर्षैर्न मिश्रयेकस्यै ॥ रविशशिभौमशनाश्चके चरणांत्यलग्नपंचभिर्वर्षैः ॥४२॥
राशिशिमिर्वर्षैर्मारयति विलग्नपो रिपुस्थाने। मासैर्द्वादशभिर्दिवसैर्वाथ पापोहति ॥४३॥ मार
यति षोडश्या हानि चेन्नरैः पापवीक्षितो लग्ने। संयुक्तो मासेन नवैर्षा कुद्हल्लमारयति ॥४४॥ रविशा
सिशुक्रः पापिनः सौम्यैरदृष्टो विनाशयति ननम्। यकादशाभिर्वर्षैः राकांकेऽपि संस्थितं मानम् ॥४५॥

सारा॰
व॰
१२
17

लग्नेरविसौरकुजाः षड्वर्गेसमम ः पापैर्युताः ॥ हबोनदेवगुरुणा समभिरहैर्विनाशयन्ति ४६
केंद्रेरविसुखिननरः दिर्भिकस्तनमेहावलोकितोयदुतः वर्षहर्षयेनवंदेशमारयतिकिमत्रगणितेन ४७
लग्नाधिपतिर्ध्रुवस्थो मरणपदस्थोपि कलनांपानः क्रूरैः सबलैर्दृष्टेन शुभैर्वर्षांस्त्रिभिर्मारयति ४८
लग्नाधिपतिः पापः शशिनो वो रिःफगोपदावर्ः क्रूरैर्विलोक्यमानो मारयतिशिशुं नवभिरहैः ४९
दृष्टोनभागैः सौम्याः क्रूरा स्पष्टस्थगाः समव काले॥ राहुर्लग्नोपगतो यमलपंनपतिपंववर्षैः ५०॥ रा
हुः सप्तमभवनेस्थैर्यैरनिरीक्षितोन शुभदृष्टः दशभिर्हन्यां समहिनैः पंचभिरहैर्विनाशयति ५१ वट
सिंहहवश्चिकोदयकानस्थितिर्नो विनेहरतिराहुः पापैर्निरीक्ष्यमाणः समभिनर्निश्चिनंवर्षैः ५२ के
नोहदयः हर्वेयमशाजलकाधिपवमनिर्वानः रोद्रैः सार्धमुहूर्तैर्मारयेत् सम्यमनेमेन्तः ५३ तीलोपदा
शशांकपयेपहाः समागनेक्रूरैः मारयतिनदार्दिवसैर्निर्याणकन्पिपरेव ५४ कुंभेहि सालिशपा
केभागमपस्तवैषकविंशाश्च सिंहवपंचविंशोत्रषवनवमेनपेवोक्ताः ५५ मुनिनिविंशानिशुने

१२

षेवनपाश्मेदिशा निमश्नम् । कर्कटके द्वाविंशे न्दलिनिचवदयेमगे विंशे ५६ कन्यायांप्रथमांशे
धनर्धरे द्वादशेकषेदशमे । मिथुने द्वाविंशे भागीयस्य नरस्य मरणंकरः ५७ येभुक्ताःशशिनोंशाजं
मनिवर्षैर्गतैस्तमावृद्धिः मरणंहिजंमभानामयंतकबहरताणाम् ५८ इति रिष्टविधानम् ।
संभूतानि रिष्टान्योभंगस्तेषांभवेद्यथायोगैः नानागमतोवक्ष्ये यथानभूतालयोयत्र ५९ उत्पन्नेक
नरिष्टानांभंगस्तावन्निरूप्यतेसम्यक् । शास्त्राणामपियवनाद्यथामतंब्रह्मसर्वाणाम् ६० सर्वैर्ग्रह
नभ्रमणैर्दृष्टोद्दिष्टोविनाशायनिर्दिष्टम् । शास्त्ररूपमाणाम् निर्दिष्टानरवःस्वेनयेनदृष्टम् ६१ चंद्रःसं
पूर्णाननः शुक्रेण निरीक्षितःस्वस्थदृग्योगे कलहहराणांश्रेष्ठोवानहरणांयथावस्थिः ६२ परमो
च्चस्थितिरनन्तधनुर्मनयनिरीक्षितोहरनिर्दिष्टम् । सम्यग्विवेकवमनंयिद्रकफालिंपयाशोषम् ६३
चंद्रःशुभवर्गस्थः तीक्ष्णोपिशुभेक्षितोहरनिर्दिष्टम् जलमिवमहाग्निसारंजानीफलवल्कलत्वगपि
नम ६४ समाहसमषहस्थाःसहितैःसाम्याहरेविकल्पफलम् । पापैरभिहृताशःकल्याणाहृतंप

सारा०
व०
१८
18

योऽस्मादृशम् २५ पुष्पैः शुभफलदायिभिर्विहगैः सर्वैर्निर्दिष्टमिकल्पानि। तेषामेव तु ये तल्लवलताश्रमित्थवलं
नयमशीलम् २६ प्राहुर्यमागमग्रन्थिर्हितोदयभागे शुभस्य परिवेदः रिष्टं नयति विनाशं नक्षत्राभ्यासोप
यातुरुजम् २७ सोऽप्यत्रैवं दोषहारा पविनावलोकितोऽर्हति विष्टं नवीतिमोमेः उल्काङ्गनाउलमि
वान्यगता २८ क्रूरभवनेषु यस्यां कोभवनेषु यानि वीतिनि सम्बन्धदृष्टौ रवानि विमृष्टं स्वनाशं क्रूरपलाइवथनं
मयमेन २९ जं माधिपतिर्बलवांस्तद्वद्दिश्यभिवीतिनः शुभैर्भंगम्। रिष्टस्य नयति सद्यो भीरुरिवमा
मसंग्रामः ३० लग्नाधिपतिर्लग्नेष्टः सर्वैर्विनाशयति रिष्टम्। दृष्टोऽथ न विद्वलाभ्यां ग्रसेककं
तोमनं पयाजीरणम् ३१ स्वोच्चस्थः स्वगृहे वा यदि हृदये वर्गे सौम्यस्य वा संसृष्टः शुभवीक्षित
पापविधर्मोवर्गे स्वकीयपथवा शास्त्राणामवलोकनेन पतिनः पापैरष्टकेऽतिमोरिष्टं हन्ति सद्यस्सवं दिनप
तिः प्रालेयवारिविपथा ३२ प्राप्तिनोऽल्पेपृथग्विनपोऽरायेकुरेपवावातनेरागनो। उरिमं चान्तर्विकरवन
मपति मूनिः उत्तमरसमनसे ः ३३ लग्नेश्वरस्सवेदः षट्त्रिंशत्पापाष्टहितकेषु। शुभदृष्टः स्तप १८

यपत्रिसमस्तरिष्टानन्नपानो निरयप्राप्यथइव १४ एकोजन्माधियति: परिहृतेबल: शुभग्रहैर्दृष्ट: हृं
न्तिनिशाकररिष्टंव्याप्य इवनेमगेमत्रम् १५ इतिचंद्ररिष्टभंगाध्याय: ॥ सर्वातिशायिनातिबलस्फुरदंशु
नाल्क: लग्नोपग: प्रशमयेत्सुरराजमंत्री एकोबहूनि दुरितानि सुदुस्तराणि भक्त्या प्रयुक्त इव शूलधर
प्रणाम: १६ सौम्यग्रहैरतिबलैर्विबलैश्च पापैर्लग्ने च सौम्यभवने शुभदृष्टियुक्ते । सर्वापदाविरहितो भ
वति प्रसूत: स्मराकर: खलयथाशु विनग्रहाणाम् १७ पापापि शुभवर्गे सौम्यैर्दृष्टा: शुभांशवर्गस्थ
न्त्रिंनिसरारिष्टं पतिं विरक्ताय यथा युवति: १८ राहुस्त्रिषडलाभे लग्नात्सौम्यैर्निरीक्षित: सद्य: नाशय
मू. यति सर्वं दुरितं मारुत इव तूलसंघातम् १९ शीर्षोदयेषु सर्वे ग्रहा नाथिनिवासिभि: सन्तो । प्रकृतिस्थ
स्थानि सर्वं विलीयते हिम इव अग्निस्पर्शम् २० तत्काले यदि विजयी शुभग्रह: शुभनिरीक्षितो वयस्यम् । भंज
यति सर्वं रिष्टं मारुत इव पादपं सबल: २१ परिविष्टा गगनचर: क्रूरोऽपि विलोकितो हरति पापम्
स्थानं सन्निहितानां यथा पापाक्रान्तं भास्करग्रहणे २२ त्रिगपमरुपवनभाज: कुजभक्षनपेवतेचरा: स

सारा० व० ३८

स्थाः पापाः त्वशास्त्रविहीनं श्रमयति विरजो यथाम्बुपरोचाः ८३ उदयेगस्त्रस्तशुभैः समर्थीनां च सित

सर्वाणाम्। सर्वाविहीनं नरपतिनिमग्नशवरूपोदयेजगति ८४ यज्ञसत्वभकर्किलग्नेरक्तनिरादूः समसल्पी

ज्ञाभ्यः सुग्रीवमिः प्रसन्नः क्रूनापरार्धं यथा गुरुत्वम् ८५ यद्येलिभंगसमयरेः सरोजनामानि विस्मयं

कृते भंजं कमलमतिहीनं समस्तनष्टदेशं यथाकरभः ८६ बहवोपरिशुभफलदा योगास्तत्रापि नरपतेनेविष्ठ

म्। सर्वांस्त्रिकोणांशे यथाग्निपाणगानवेदस्म ८७ यत्नेत्रसर्वभंगा समयानिरूपः कुशामनाः सिद्धाः पैते

नैदैवविरोधेनवैद्वालभ्यमनुपयांति ८८ ॥ इतिसारावल्यांरिष्टभंगाध्यायः ॥ सुनफानफादुरुधुराः

क्रमेण योभवेन्निरविरहितेः विमान्योभयसंस्थेः कैमद्रुमबोधकोहिहि [illegible]ः १ यत्नेनयदायोगाः केंद्र

ग्रहवर्जितं यथा कमस्त्र। केमद्रुमोतिकष्टः प्राप्तिविषम सत्ग्रहार्हे २ सुनफानफादुरुधराख्यो

गास्तिसगुणाः षष्टिः संख्यादौ रधुराणां प्रस्तारविधौ समाख्याताः ३ श्रीमां [illegible] विभवो बहुयर्म

शीलः पार्थार्थविश्रुतयमाः ममसंगनभ्रः कांतः [illegible] रचयेः मविवोपवास्यान [illegible]ः

19 [illegible]

३८

शुभांविपुलधीः सुनफाभिधाने ४ वाग्मीशुभुर्यनपनिर्विनुजः सुशीलोभोग्रामयानकुलसमांवर
कामिनीनाख्यातः समाहितगुरोस्तसमलविशेयोगेनिमाकरक्षेनेनयजेस्तवेशः ५ वाग्गुह्निवि
क्रमगुरोः प्रथितः प्रथिवांस्वावेश्मसौख्ययनवाहसभोगभागी। दानाढ्येवजनयोषणान्नख्याविरः स
हृविवोस्तरभूराप्रभवोगुरिस्थः ६ कांलार्थवंधुजनवत्सस्रुहिहीनोदारिमजः खिगदेवमलेरुपेतः
प्रेष्यः खलः सकललोकविरुद्धवृत्तिः केमद्रुमेभवतिपार्थिववंशजोपि ७ केंद्रादिसंस्थे ग्रहेयोगाः की
र्तिताप्येनफादयः नेष्यानसमप्रस्तांश्चद्दयाहिवंनयेत् ८ भौमादीनांवलेदेशांस्थानसवक्तलंशुथः
विवाप्युवदेवस्मकलनफादिषुकलंफलम् ९ विक्रमविन्नमायोनिहृषवचनसमृपतिर्भुजः हिंसो
ग्रिंथविरोधीसुनफायांभोमयोगेन १० श्रुतनयागमनेपकुशलोधर्मरतः काव्यकृत्सनस्वीच। स्त्रीदेजे
सर्वहितोरुविरतनः सोमजेभवति ॥ नानाविधाख्यातंनयंनयश्रीशुभेवाप्ति। स्वकुटुंभयनसमर्हंस
नफायांसुरगुरुः कुरुते १२ सौतेजविन्नरहयस्त्रनघदास्यः सविक्रमोभवति। स्त्यसत्कृतःस्तवे

सारा. व. २. २०

वेशोदत्तः शुभकेन्द्रानफायाम्। १३ विमलमतिर्गोमधुरैर्निःस्वं सम्यग्विनीतो धनसमृद्धः। सुनफायां रवि
पुत्रे क्रियात्मसुतो भवेन्मलिनः १४ इति सुनफाप्रकरणम् ॥ चौरः स्वामी दमः स्वधनो मानी रणोत्कटः
सेघः क्रोधी श्लाघ्यः सनत्नः कुजेनानफायां प्रगल्भश्च १५ गांधर्वलेख्यपटुः कविप्रियः कुत्रयामसत्कारः
कविः सुभगो नयवां प्रसिद्धकर्मा बुधेन भवेत् १६। गांभीर्यसत्त्वसेवास्थानगुणो भवति नरपामपणाः अन
फायां त्रिदशगुरौ संजातः सत्कविर्भवति १७ युवतीनामतिसुभगः प्राणप्रीतिर्नृपस्य गोपतिः कांतः कन
कसमृद्धः सुसमाननफायां भार्गवे भवति १८ विस्तीर्णभुजः सुभगो गृहीतवाक्यश्चतुष्पदसमृद्धः स्वर्वेति
नागणभर्ता गणसहितः सुतवांश्च रविजे १९ अनफाप्रकरणम् ॥ उत्पन्नको बहुविज्ञो निपुणो नियाहो गु
णाधिको लब्धः हृष्टास्त्रीप्रसक्तः कुलायसो शशिनि भौमबुधमध्ये २० ख्यातः कर्मसु कितवो बहुध
नवैरः समर्षणो दृष्टः प्राप्तकोपगवो शशिनि भौमध्ये २१ उत्तमनामा सुभगो विवादशी
लो बहुविद्यावान् स्वरः वाग्मी रणशूरः सितारयोर्मध्यगे चंद्रे २२ उत्पन्नयोषिद्रमणो बहुसंचयप्रकारकः २.

घसननमः क्रोधी पिशुनो रिपुमौन्यमारयोः स्यात्स्मराधुरायाम् २३ धर्मपरः शास्त्रज्ञो वाचाटः
सत्कविर्भवेद्यपतिः मागधुनो विख्यातो गुरुबुधयोर्मध्यसंस्थिते चंद्रे २४ शिववाक्यभगः कांतः स
त्समगेयादिविद्भूपतिः सेर्ष्यः शूरो मैत्री बुधसितयोरंबरधुरायोगे २५ देवाहृद्योगकृन्निविमपरो नानि
विघयासहितः चंद्रेऽसेषांहन्ता स्वमनविरोधीन मंदयोर्मध्ये २६ दृतिमेधासौख्यगुणो नीतिज्ञः कन
करन्नपरिहृष्टः ख्यातोनपदमकवा गुरुसितयोरंबरधुरायोगे २७ सावनधनवित्तान्वितः शिपवाति
हांसबस्वलोमाम्यः स्वेनोथपशीस्वह्रपः चंद्रेगुरुभानुजांतस्थे २८ मद्ववविनंद्रतायांविषुलंस्त्रीवह
भंधनसमद्धम्। नृपसन्मंविधेचंद्रनुनेचंद्रः सितासितयोः २९ इतिदुराधरप्रकरणम्॥ सूर्यान्के
मादिगतोसिताकरः सुबल्पमध्यप्रविशानान्। सूर्यान्कमेणपनधीनैपुणविताम विनयांशु। ३०। औपमा
निकः कृपानवनिरिषिवाच्यहरश्रीरिषोहमपादिवाशिशिवस्तुभेयशोकदः स्यात् प्रकस्मिनश्नुतफ
लेष्टपिवीपतिर्नवंघानोन्यपापजनुनेपरिसर्वसर्तिः ३१ लग्नाजपचपसेस्थैः शुभैः समसेसर्वहाय

सभा॰ व॰ २१ २२ 21/22

नोद्वाभ्याम्। मध्यस्थैकोनाथमथवैवंद्वाभ्रदर्पितन्नतम् २२ अथ पियोगाद्योगेषि मयाद्वैवनकीर्तिताः नप
योगाध्यनस्लेहिवद्वेनानवधानमः २२ इतिसारावल्यांवंद्धयोगाध्यायः ॥ सूर्याद्धाद्यगैर्वेसिर्द्विनी
यगैःखूद्र्वर्जितैर्वेसिः उभयाख्यितैर्ग्रहैर्द्र स्वभयचरीनामसमःप्रोक्तः १ मंदद्दक्छास्थिरद्वचनं यतिभूनय
तिग्रमंनवोर्धनम्। कृपयनियवनाधियनिर्वैसिसमुर्षेसदावेशम् २ वक्तसंवयवोस्लविद्वोभरुषो
मानीभवतिसंजातः भीरुःकार्योद्विग्नोलघुवेलोधगुरुन्नेपराधीनः ३ यवनर्ककोदविद्वेसमज्ञवि
नीमेधुयेसलज्जश्च। मार्गलघुःविनिश्चेपरोपकारीनरोर्थसो ४ परदाररतिःश्रेष्ठोवृद्धाकारःशाठ्ये
द्रुणी। भवेन्मनुष्यःसंजातोयानेर्थोसौयानेश्वरे ५ उभहुस्मवचःसरतिमानयोगश्रेमानीनिरीहिसेनि
धक् स्थलःसर्वधावीरोनरपतिसमःसात्विकोवेसौ ६। धनमस्वगुद्विभुक्तोभवतिगुरोवेसिगेयवन
सारःस्थूरःख्यातोगुणवान्सर्वाकरोभार्गवे पुरुषः ७ प्रियभाषीरुविरतन्वैसौस्याद्दोथनेपवाता
लम्। संग्रामेविख्यातोभूमिसमेसमवाससक्ष ८। वणिकजलस्वभावःस्यान्नरःद्व्यापहारकः गुरुदे

धीमानिति योगलेवे सिंहासनेश्वरे ९ मुनिर्वीतानवैर्वीर्यं ग्रहणं चापिनिश्चनः रामपंशसंगमात्सर्वफ
लं प्राप्यहिवत्नणः १० सर्वसहः समसहः समकायः सुस्थिरो विपुलसत्वः नास्त्रः पतिपूर्णो विद्या
पुष्टो भवेद्भयवर्जितम् ११ सुभगो बहुभक्षणो बंधुनामाग्रयोन्यपमितलः निमोन्माहीतलोभं
क्लेभोगानुभयवर्जितम् १२ इति वैसिर्थी सुभयवरीयोगप्रकरणम् ॥ पवनाश्चार्थं नवेहि ग्रहयोगेषु
यत्फलं योक्तम्। नदहमपहायमन्मरमधुनावद्ये विशेषेण १ पुवनीनां चपागः स्मार्दविनीनः कूट
विस्मलतुविमः त्यागमवविक्रयङ्गपलोरवपुयैनपमोः क्रियानिपुणः २ नेमस्तीसाहसिको मूर्खो
बलसंयुक्तो नरनवाक्। पापमतिर्वेयतिहीनरविक्रजयोः प्रियववापरतोर्थीव ३ प्रार्थः हितिनिपतिर्दपि
नः सनोचवलरूपविद्यावान्। बहुथर्मोन्नपसविवः समहिमांमित्रसंपापामार्थः ४ सूर्येब्रह्मसमवि
पुत्रेभवेद्रुपाध्यायसंततश्च। मात्तपहरणविद्याप्राप्तिपुत्रो नेत्रजर्बलस्वरमे ५ राजतोरविसितपोःस्त्री
संगमलब्धबंधुजनः धान्यतोधर्ममयः स्त्रीसंगमलब्धबंधुजनः। धान्यतोधर्ममयः स्वकर्मविरत ः

सारा०
व०
२३
23

प्रगाल्भस्तनदारः ८ निजवंशमुख्यो ऽशुद्धः पानिरतोरधशीलश्च । शुभोदरागमनापीमहोसगवेदनानु
देहश्च ९ सद्धर्मधान्यशिल्पी द्रव्यसंयुक्तः ज्ञनयोगे । काव्यकलास्वभिनिपुणः सधनः स्त्रीसंभ्रमः स्वरूप
श्च ८ स्निग्धवचनः प्राज्ञियुधयोर्धर्मरुचिः स्याद्द्विस्त्रिस्तुगणः दृढसौहृदो विनीतः स्ववंशः सन्मानस
त्त्ववेधाश्च ९ गुर्विंदोः ख्यातिशीलः स्त्रीद्विजेष्वारतः शुभः स्वयंपांवरसञ्ज्ञः क्रियाविधिर्नीतो नियोगा
मान् ॥ १० क्रियविश्रुतेषु ज्ञसालः प्राप्तिभार्गवयोः सदायोगे । जीवव्यूजनरमणो गजाश्वसेयालको
विगतशीलः ॥ ११ वेदोविपनः शुभः परान्नकः स्यात्कृष्णोकरूणनियोगे । स्त्रीज्ञवंलोल्यविभः स्ववर्णे
लोहादिविद्धमतिः ॥ १२ ज्ञस्त्रीविधवानोत्रुपज्ञजयोरैवधक्रियेनिपुणः । शीलस्त्रानिपाक्ष्येताम
धावीवातविकारदोमतिमान् १३ प्रख्यप्रियः प्रधानः स्वरगुरुज्ञजयोः समागतयोः ॥ सुस्योगुणमथा
नोगशिनकः परयुवतिगोपूर्वः सुतान्नमपाक्षरमोविटः स्निग्धरुधिरसंयुतेन भवति १४ थानिंदः नाल
ज्ञपालः प्रपंचकसेपकर्मनिरतश्च । ज्ञससौरयोर्दिधर्मः पाप्तविषघ्नः कालिनविन्नः स्यात् १५ नर्मवि

यो वित्तवान्ः मान्यो पिवगीनरस्रविस्मनजः गुरुबुधयोगे स्पतिमांसोल्पश्रुतो जायते नवसपम् १९।
श्रुतिधार्यथमो न पञ्चव ह्रष्टितैवेदविन्मवाक्यः स्यात्। नीतिज्ञो हास्यरमो बुधसितयोर्गंधमाल्य
रुचिः १२ अगणवांरंभपरायः प्रपंचकस्नेयकर्मणिरमझ निपुणः शोभनवाक्यः शनिबुधयोगे भ्रमो
भवति १३ जीवसितविद्यावेदैः विनिश्चयधर्मस्थितिः प्रमाणयुतः जीवसितयोर्मनुष्यो विविधसदारो भवे
द्गुणवान् १४ शूरो विप्रसमृद्धो नगराधिपतिर्यशस्वी च। शनिजीवयोः प्रधानः श्रेणिसभाग्रामसंवाना
म् २०· वाक्पविर्वारगणाद्बः खरतरवित्ताद्दिवर्मविक्रिली। मलोत्कटः पशुपतिः शनिसितयोगे भ्रमो
मान् २१ उरुकपालं गगनेन्द्रायदल्पो न्यगणस्थितमाः श्रवमादिविकल्पेन उर्वीं निविमित्मिनरा २२ इति द्वि
ग्रहयोगाध्यायः ॥ निर्लज्जः पापरतो पंश्चत्तः मातृहरणेप्सुः श्रमसङ्क्रियाः सुद्भ्रमालः सहस्थितैः
रुधिरभौमेः १ तेजस्वी निपुणमतिः प्रास्वकलासाधुगोष्ठियानरतः स्वपराक्रमकयो धीसोर रवि
शशिभ्यां सितेसमपेकस्थेः २ क्रोधमायानिपुणः सेवाज्ञपालो विदेशगमनरतः मेधावी चपलमति :

मा॰
वृ॰
२४
25

सहास्थितैरर्कशशिजीवैः ३। परधनहरणोनिपुणः परदाररतः शास्त्रसन्निरतः। रविचंद्रदैत्यगुरुभिरेक
स्थैर्जातो भवेन्मनुजः ४ धान्यसुविचारनिरतो मूर्खः परनर्मकोविदः दक्षः। सूर्यनिशाकरविभुभिरेक
स्थैर्जातो भवेन्मनुजः ५ भवति व्यालोमहलः साहसिकोनिपुणोविगतलज्जः धनतनयकलत्ररहितः स
हस्थितैरर्कजसोम्यैः ६ वचसिनिपुणोमहान्तः स्तितिनिपतितमंत्रीचभूपतिर्वापि। सम्यवचनः प्रवंश
सहास्थितैर्भौमगुरुसूर्यैः ७ नयनांमरः कुलीनः सुभगोवाम्सत्यसंपन्नोमनुजः वक्रभृगुदिवसना
थैः संयुक्तैः स्याद्विभवयुक्तः ८ विकलोगोधनरहितोविसंरोगार्दितः कलहयुक्तः सुमनैरहितः युक्त
थः स्तितिनार्कनभानुभिः सहितैः ९ नेत्रांमरोनिधनवांछाक्लकलाकाव्यगोष्ठिपानरतः बावस्य
निपुणरूपैरेकस्थैर्जातैर्लिपिकरः युक्तः १० प्रतिभाक्षोवाचाटोधनमनिचदेशाद्विराक्रमोगुरुभिः
स्थिहेतोः संप्रज्ञोरविशशिसुतनभोगैः सहितैः ११ क्लीवावायोदेष्यः सर्वनिमोबंधुभिः परिमुक्तः
सौरारिसंयुक्तैरेकस्थैर्जातोभवेद्युक्तः १२ दुर्बलपत्नः शूरः पालोतिः स्वबलभूपतेः सचिवः परका

२५

पंचमो निःस्वभार्गवगुरुभास्करैः सहितैः १३ ग्रामसहपाकार्यः स्वजनद्वेष्यः स्वदारसतनमि
त्रः नपमीह्यो विगतभयोजीवार्कजरविनकरैः सहितैः १४ प्राज्ञभयान्सोहं गोमानकलाकर्मव
र्जितोमनुजः उत्सिनवविनः जह्नीसितार्किरविसंयुतैर्भवति १५ पापकराजायंतेनीचाचाराः
स्वरुजनपीताः ग्रामीविनसुगुरुपाः शशांकबुधपद्मतितैः सहितैः १६ व्रतिनांगः ह्यैलोलः
चौरः कोमत्तसेमनः स्त्रीणाम् । भौमचाशोकस्वरेस्सैरेकस्थैर्जारोपस्य १७ जः शीलापाः गुरुः
पतितस्तनस्याः सनिर्दिष्टः । उजमगुपाशिभिः सहितैः प्रसणवनः शीतभीरुस्य १८ बाल्यमनजनको
कः तुष्टोविषमसुलोकविद्विष्टः जातेनरोपोगेभगमत्राशिभास्करसानाम् । धनवांकल्पा
वाग्मीतेजस्वीख्यातिमांविपुलकीर्तिः बहुमित्रश्चासरनोबुधंजरमजितेर्षुके ः २० विद्यासं
स्मनमतिवपितनिगचाचारैर्भवेन्मुमांजातः सेर्ष्याधनप्रलब्धोबुधभार्गवचंद्रसंयोगे २१ ग्रसितोविक
लः प्राज्ञोवाग्मीयस्वहजितः हितिपः भवतिनरः संयोगेसौरेंदुशशांकगुरुणाम् २२ साधीनम

सा०रा०
व०
२५
25

यः प्राज्ञः कलास्वभिज्ञो बहुश्रुतसाधुः भार्गवसुतसमाश्रितयोगे जातः शुभगो भवेन्नृभगः २२ शास्त्रा
र्थेषु हितपनाश्च कवीसंगतो विगतरोगः शशियोगस्मतिसौरैरेकस्थे ः धीरो नो भवेन्नृपतिः २३ लिपि
करणकलकथाचकरो यशो भवति स्वसमतीनाम्। देवविदं सुहृद्भाग्यो शशिभार्गवसौरसंयोगे २४
स्वकविः लोकाणिनाथः सद्गुः वनिपतिः परार्थयुक्तः गांधर्ववेदकुशलो सुभ्यतरुः सितनिसृवभि ः
सहिते ः २५ प्रकुलीनो विकलांगपरदारस्वसज्ञायतनेमनजः सुविशेनिमोनुमाही जनसुयश्नगुणं
दनैः सहिते ः २६ प्रेष्यः सामयमेघः प्रवासशीलो भवति वदनरोगीय । रमनेमसहनपीलो गु
पार्किरुधिरैः सहैकस्थे ः २७ नृपतीसमन्वभावां विलासिनीभ्यः सदासमबहुसौख्यः सकल
जनानंदकरो भार्गवसुतभूमिजैः सहितैः २८ नृपसंमतः कृपांगो नीचाचारो विगर्हितो मित्रै
भवति नरो विगतसुखः स्वरेन्द्रजनसौरसंयोगे [illegible] श्रतिययो वो चित्रमुश्लोभतौचभवेन्नृख्यवि
हीनः निःस्वप्रवासशीलः संयुक्तैः कुजशशिसितैः [illegible] ३१ नृपितावि गणो नृपतिः सुभग २५

श्रूरस्तथाविपुलकीर्त्तिः पुत्रपौत्रसमृद्धैः सहितैर्भवतिनरः सम्यगुक्तवनम् २२ स्थानबलैर्सर्वशुभं
मातंगवाजभोगैर्नरपदानरतनम् । एतिसौख्यपुत्रनेसमभगेजनपंक्तिवृत्तार्किजीवास्त २३ सुतरोपूर्णोनन
वाकायवृत्तनिरतोभवेद्विषमशील: पुत्रकलत्रधननवैः कलास्वभिरतः स्वदेशावन: २४ धन्येनज्ञ
लेपिनातोभवतिनतोभूपतिविपुलकीर्त्तिः गुरुभार्गवदिनकरनैरेकस्थैः शीलसंपन्नः २५ पापैर्ज
न्मविदेशात्तरभावः प्रकीर्तितः पापैः सर्वैर्पिनस्तथास्थैः शुभैः शुभोत्पित्रप्रैर्षिप्रम् २६ पापैःशु
भैः समेतापमभूमिपपालितंस्वपतिवेसम् । उमाहपंतिमनजेपूर्मेजलमंजनंश्रेष्ठम् २७ पापात्र
योपिसहिताः जवैतिनरंसमर्थगतोलोके । दारिद्र्यः स्वनमेगहितनरूपंविनयहीनम् २८ इतिग्रहयो
गाध्यायः ॥ लिपिकरनस्कारशुक्रेरोगोमापांचमपंचज्ञपालश्च । पुत्रविभोगमतपांकेरेकर्तंगने
पुत्रंभवति । धनवांजनमोनिम्यंनेनस्वीनेतिमांविगतशोकः कर्मसमर्पोनिपुणः पातिज्ञनगुरु
भार्गवैः सहितैः २ आयोतिनवाग्मीः सविभांति शुभोर्थसंग्रहणशील: विद्यासमरागुनःशा

सारा°
व°
२१
26

थिङ्कनगुरुभागैवैः सहिमे ः ३ विषमपाणीरोङ्कस्वोपनरह्निनोपाविनोमरस्तमूर्वैः गर्तैः सर्वस्पसदा
पाविङ्कनरविमोरसंयोगे ४ सोवर्णिकः प्रमान्तः विलिपरोपामह्नापकोधीरः ज्ञानः स्याह्निरुनन
नुः पाविगुरुबुधभास्करैः सहिमे ः ५ विकलः स्वभगोवाग्मीङ्कस्वोमपसंभमोभवेन्मनुजः ज्ञान ः
स्यारेकस्पेरविपाविभागैवैः समनम ८ मात्रपितविमुक्तोपनसोयुविवर्जितोभ्रमणशीलःपि
त्रापानोमपनोरवीक्षसौम्याकिविकलनेत्रः ९ सलिलमगारत्पानोस्वामीस्यान्सोयुरपतिहस्त ४
भुक्ताकेगुरुपाणांकैरेकतेगमैः शुमोतिशुणः १ सामपनेत्रस्त्रीलोलवङ्गस्मनविज्ञोपरांगस्त्वभगः
सूर्यैस्यचंद्रसोरैरेकस्पेर्नोपनेमनुजः ९ वनिनामहपावारः शुरः सरोसंपमङ्कवलपारीरः भीरु ः
सर्वप्रभवेदर्कैङ्कसिमासितैः सहितेः १० सूरोपमस्त्रपारस्त्रकपरोविपमदारपनः ङः त्वानैटनशी
लः स्वसंगमेरकेजीवबुधभौमैः ॥ परदाररनस्त्रोरोविषमात्तोङ्कनमोविगनसत्वः भवतिपसबोङ
हपोरविसिमभौमेङ्कसैः सहितैः ११ योगः प्रसः स्त्रीहोनीवाचारः कविः प्रधानस्त्र। मंत्रीवसूपति १९

केतुधार्केजनसौरसंयोगे १२ सुभगः सुशीलो लोके धनवान्रूपसंपन्नो भवेद्दनिधानः रविभौम
जीवशुक्रैरेकस्थैर्नीतिमान्गुरुरुषः १४ सौम्यो रोगगणमान्यः सिद्धार्थो बंधुमित्रसंपन्नः भानुकुजजी
वसौरैः संयुक्तैः स्याच्च पापमनाः १५ विकलो नीचाचारो विषमदौर्लोकबंधुविद्विष्टः सूर्यकुजशुक्र
सौरैः परभवं सर्वं नो यानि १६ धनवान्ख्यातिप्रधानः सिद्धार्थो वश्यमतिः मल्लश्च भानुबुधजीवशु
क्रैर्भवति शुभमाने करणाधिगमैः १७ क्लीवाचारो मानी कलहरुचिः सहजनवोनिरुत्साहः पकार्किबुध
सुरेज्यैरेकस्थैर्नाथगते गुरुरुषः १८ सुखरः सुभगः प्राज्ञो मज्जसौख्यैः समयौ चसंयमः धीरो मित्रस
हायो रविसितबुधसौरसंयोगे १९ लब्धः कविः प्रधानः कारुकलाधोधिपश्चनीचानाम् आदि
त्यार्किसुरेज्यैर्जातो नरो लोभवेदिह्नः २० शास्त्रज्ञ यशो लोनरेंद्रः सुमहामंशोपवामहाबुद्धिः सार्किजन
सोमजजीवैरेकस्थैः शुभमांशाश्रमः २१ कलहरुचिर्निद्रालुर्नीचः स्याद्धंधकीयतिः सुभगः बंधुह्नि
ष्टोनस्तुत्वीयप्रियात्कुजबुधभार्गवैः सहिते २२ सुरोहिमातरपि कोऽजः कुलनोवस्त्रकलत्रमित्रस्तनः

सारा॰
व॰
२२
27

भवतिस्तु कर्मोद्विग्नः पापैर्बुधभृगुजसौरसंयोगे २३ विकलांगः सकलत्रः साहसिको नीचपापसं
युक्तः प्राप्तोबहुमित्रसुखः पापैर्भृगुजगुरुभार्गवैः सहितैः २४ बधिरोधनवान्मूर्खः सौम्येमान्देवाकारुः
स्थिरप्रकृतिः मतिमानुदारवित्तोभौमेंदुसौरैर्मैब्रसौरेज्यैः २५ कुलटापतिः प्रगल्भोमेरादोनिस्वमे
वसोद्विग्नः क्षामः क्रूरुषोवसं पापैर्यमज्ञनभार्गवैर्भवति २६ विद्वान्हिमालवकसुमनोयोधनयुतोनानि
सभगस्त्र। भवतिनरोविगमातिर्बुधगुरुपापैर्भार्गवैः सहितैः २७ बुद्धिकीर्तिरथात्रातेजस्वीबंधुवल्ल
भोमतिमान्। नृपसेवकोबुरकृत्तिः पापैर्बुधजीवार्किभिः सहितैः २८ नेत्ररुजीविमुखुतः स्त्रीलोलः सा
हसप्रियपञ्चपलः भौमगुरुभृगुसौरैरेकस्थैर्जायतेविनवः २९ मेधावीसत्यरतः कामासक्तोविधे
यमनस्क। बुधजीवभृगुसौरैरेकस्थैर्जायतेनलिते: ३० मात्सरहितः सुभगास्त्वरोषीजः प्रियनोथमण
शीलः बहुभाषीसमयपरः पापैर्बुधभृगुसौरैविभिर्धैः ३१ परदाररतः सुपीलोविशीर्णभार्योवि
धनबंधुसत्र। मातालोकद्विषः पापैः कविबुधयमभृगुसौरैः ३२ स्त्रीकलहरुचिर्धनवेसेमालोक

२२

सुशीलसंपन्नः भवति शुभ्रांनिरूजननरवीन्दुगुरुभार्गवैः सहितैः २२ शूरोविद्वान्वाग्मीधनवरहि
तः सत्यशौचसंपन्नः वादीहृष्टः सहितैर्मेनिमांसःसहितैर्भृगुधाराभुजसौरैः २४ स्थानभ्रष्टःपरगृह
कृतिनोगोगृहदृष्टमेहः स्थानः रमनेदमारभमेयोर्बुधारयम भार्गवैः सहितैः २५ तेजस्वीविमृशम
तीलोलः साहसप्रियपशुपतः भौमगुरुभृगुसौरैरेकस्थैर्जायतेकिमथः २६ मेधावीयास्त्ररतः
कामासक्तोविधेयभत्यसक्तः बुधजीवभृगुसौरैः सहस्थितैर्लोकसंयोगः २७ इतिसारावल्यां चन्द्र
ग्रहयोगाध्यायः ॥ छ ॥ क्लीवः स्वल्पवंशोनापापविरहेणनास्तिनधारीरः । भवति शुभ्रानेकगीर्वैरवी
न्दुजनजीववर्दसतमैः । कर्मकरःस्वपरेषांविलासहितोमनोविगतसत्वः क्लीवोटतिवसंस्वैरविदःञ
नभृगुसोमैस्र २ ग्रल्पतनुर्धनभाग्यीरोभवतिसर्वदास्वहीनः विकलश्रोतसमभिश्रः सौरबुध
दिवाकरैस्तत्रयेः ३ जाव्यंगयोबहुजनःस्त्रीमानपितृभ्यांसदैवसंत्यक्तः भवतिनरोगेयरविःकुजे
तरमभार्गवार्कैस्तु ४ मृद्वेजशालसमर्थः परविसहरः परोपतापीव । पिशुनःस्वलक्ष्मजनय ः

सारा॰
व॰
२८

२८

शनिराशिस्थितनमीवदिवसेशे ॥ ५ मानार्थविभवहीनोमलिनाचारः पराङ्गनाभिरतः पंचभिरेकस्थै
स्माद्दिने शशाशिभ्रकृशानिभौमे ॥ ६ पंचतोबहुविभवोरपमविवेदानानायकोवामान्। ख्यातः शु
भकीर्त्तिरमोत्थपंजरविनीवष्टैकेस्थे ७ भीरुः प्रियसंवकः सौम्यादेवर्गनिपुणश्च। उग्रः परान्नभोगी
गुरुपंचमगुरुमङ्गलपरविगुप्रे ॥ ८ दीर्घोलोमशगात्रो मंदोत्साहीसुनाथसंपाद्हीनः श्यामसबभिरेकस्थैर
विवेदगुपार्किमरगुप्रे ॥ ९ वागमीदुन्मालनिरतः चलविन्नःस्त्रीषुवहभोमनिमानः। बहुमधुर्वि
गमपरसारवीरगुरुशुक्रभानुस्तैः ॥ १० कामीबहुरूपरगरणः स्फीतः सेनापतिर्विगतसौख्यः सा
तांश्रियोनिस्वभगोगुपाररविजीवशुक्रैः स्यात् ॥ ११ निर्मोहिदनोरोगीभृक्तेभिदारगृहात्संगात्मा स्त्री
लोमलोलमसबासारविकृतगुणजीवरविशुक्रे ॥ १२ व्याधिभिरभिसंतप्तः स्थानभ्रष्टाशनितः खस्तनम
ध्रमनिरतापिनःसबलं कृमाकिंरविगुरुवाक्षितनयः ॥ १३ बिलपंत्र धान्यापारसनरसापनेषुनिपुणः शु
मांभवति प्रभिः पसिद्दकर्मोतिनिस्वनरविजीवसितसौरैः ॥ १४ बहुयात्रवानपटुर्मित्रहितः संम

२८

तोगुरूणांच। धर्मधर: कारुणिक: स्वर्यासिनशुक्रस्तुयनीवै: १५ साधु: कल्मषहीनो विघायधन
सम्यसौम्यसंयम: वंधुहीनो वक्रमित्रो धृथेंकृञ्जनजीवभगुभुजे: १६ मिमिरामयीरदरिद्र: धर्मा
मभिपावनेमस्वहीन: मलिनयनिर्वंधुवर्गोभुपार्कनीवभगुहिमकिरणे: १७ वक्रशत्रुर्मित्रयत
यस्यहिमकरज्ञावहिगनपीत: यकस्वैरनिमानीभुवेंशनुरु शुक्रवविधुजे: १८ इतिसप्तावल्याये
वग्रहयोगाध्याय: ॥ विघायधनधर्मरत: स्वमोबवक्रभावकोविलासमति: यकभवनोयधामेत्तु
धेंशरव्यात्मगुरुशुक्रे: १ दानापरकर्मकरश्चलस्वभावोविशुद्धमनस्क। रमनेविजनेदेशेवरवीज्ञवक्र
त्नगुरुरविजे: २ संत्यपशीलोमानीस्हभगोविशुद्धाभवनिविद्वान: वनपर्वनेषुरमनेरविशाखि
भौमतस्मिनसौरे: ३ प्रार्थजनानांदयितोनरोत्कट: तीव्ररोषणोलव्ध: पिशुन: सपापकिरुभगो
रविभौमेंस्वोंशस्मिनसौरे: ४ नीर्थभ्रमनिसदाय: शुभेदारैर्वनेमरेहितस्य। धर्मनवनोपसेवीभुधार
रविजीवशनिशुक्रे: ५ निसंश्रविमनापीवक्रभुवनिरनक्षमूपनिमैत्री। धनकनसोभाग्ययुत:

सभा॰
वे॰
२९
29

ऊनार्किसिनवंद्भथनीवे ः९ पापाहविद्ध्ऊःविनधूर्वोः षट्पंचभिर्डनविंडगेः ग्रन्थोन्वर्धानादवि
फलमेवत्विंदिलः पाद ।। इतिसारावल्यांषट्ग्रहयोगाध्यायः ।। योगानिरुक्ता ञ्च्नगारि संस्थेर्था
मेर्ग्रहैः कैरपिनापसानाय। नेमेहनेषामप्यर्थैंबीईं स्मंवेदिनंनाः कथयामिविमेत्रम स्पर्योंऊ
केन्यमहीस्नमेभ्रस्पर्यैनसोमाम्मभ्रभिनेभ पकाप्पिनेभ्रपभवेन्नपस्वीभांवारमंदससिमेभ्रवेवम् २
ऊनस्पर्यैननस्नेप्रुरोहिनैसीदागभ्रवंद्धार्किपाथांकभैस्र। स्पर्यैंऊभ्रउञ्जपानेस्नरः स्पादेकदेगेः प्र ॰
व्रनिनेमप्रष्पा ः ३ ग्रारिमऊनार्किपायांकभ्रञभौमार्कवेद्रान्मनस्नरपञ्च। पकर्दासेस्पालनपस
स्पिमानांऊर्वेनिर्मेमपभवंत्रहैंदाः ४ वंग्रर्कभौमार्किसिनामहाबल्पाः स्नवेन्यभौसोमान्मजस्पृपे
सोरपः ऊवेंनवानीपापावैञ्चनाउमेनंमपद्यास्नेपिभवंतिनापसाः ५ ऊनार्कसोमान्मनदेवनंदने ॰
ऊनार्किंवेद्रान्मजस्पविभागेवेः रवींऊभौमासिनदानवप्रियेर्भवंनिस्नोश्चनसंपमानराः ६ सिना
रस्पृथान्मनजीवमार्कवैः ऊजेंनदेवेन्यभ्रपार्कनंदनैः सिनेंऊभ्रञार्कपायांकभ्रस्नैर्भवेमपसी

२८

वनपर्वमालयः १ वेदेऽस्मुत्रारस्तेऽस्यभास्करेः पापांककस्तयैऽस्त्रजस्तुऽश्वभूमिजेः स्थिराग्रमीमि
सहितैर्नरसंभवाभवेन्निन्द्यमोघ्नयोहद्रुग्नाः ८ रंधीऽस्मभौमेऽस्त्रजीवभार्गवैः पापांकभौमा
किंबुधेऽस्यभास्करेः ऊनेऽस्त्रपार्किसितेऽस्त्रसंभवेर्भवेद्भूमिः सहितैर्नरोग्रनी ९ सितेऽस्त्रपा
केजजीवलोहितैः सितार्किभौमार्कपापांकसोमजेः पंकजपाले गंगनेश्वरैः महाभवंतिजामाय
नपस्नपस्विनः १० ऊनेऽस्यवागीशसितार्किभास्करैः सितार्किजीवेऽस्त्रजवेद्भूमिजैः बलमथा
नैः सहितैर्विहंगमैर्द्युनेऽस्नानः गुरुघ्नपाविनाम् ११ रंधीऽस्त्रवागीशपापैनेश्वरैश्वरैश्वरैर्हका
सितारवमपम् रंधीजः शुत्रेः तितिरागवेस्यभौमेऽस्त्रवागीजेऽम्भूमेस्तपस्विनः स्युः फलकमेभ
स्याः १२ वक्रार्कसोमास्मजरागवेस्यभौमेऽस्त्रवागीपापांकजैः पंकंतेगौर्जेमतियस्मिन्नेमाथवेद्ध
मीवल्कलचीरधारी १३ पापीनभुवतितिनार्कजज्ञाज्ञुथत्माग्रजस्वेरेनसोराः पंकआगापस्यनर
स्यसतोऽऊर्ध्वनिमंनापसनंदर्वलेव १४ भौमेऽस्यभास्करसितानियमंयमीनोऽर्ध्वनिनंमफलपाककम

सारा॰
व॰
र॰
30

नाथनानाथ १५ रविकुजयमानिरुद्धैर्भौमचंद्रार्कसूर्यैर्गुरुसितविवर्धैः शुक्रजीवेंदुवक्रैः कुजबुधसि
तबंदेरे थिरेकर्मयानैर्भवतिगिरिवनौकस्तापसः सर्ववंद्यः १६ सितयमशिकुजगुरुसौरैर्बुधेंदुजभौम
देवगुरुबुधैः रविकुजबुधयमानिमीर्वैर्भवतिपर्जैः त्रिलोचनः ७ कुजार्किदेवेज्यसितेंदुबुधैः पानीय
सोमान्यनवेद्भौमैः समुपागतैः स्यात्स्वबलैर्यथोक्तैर्जटाधरो वल्कलचीरवासाः १८ भालिंदुजैर्ल
कुजजीवसितार्किबुधैः सूर्येंदुभौमगुरुशुक्रयमैर्बुधैश्च। प्रामोत्यवधप्रथितनापसत्वमेभिर्विवेकदे
वैर्गगनचारिभिराहबलैः १९ प्रव्रज्ययोगेष्विह कुजगतेर्भक्तिर्वदेतिमार्गप्रव्रज्यायाः सबलसहितैर्वी
र्यमाहुर्ग्रहेंद्रैः संप्रव्रज्यायां बलमवगतिः प्रव्रजितैर्वदन्त्येवावीर्यापेतैर्भवतिबहुभिः सहलस्याकुष्ठ
द्या २० प्रव्रज्यायाः स्वामीरविशुषितनतुनिरीतितिमोवा। येर्यावितदीतोभवतिहिपवनाधिपतेर्लया
वाक्ये: २१ यामीदेक्रागोरविजस्यसंस्थितः कुजार्किदृष्टः प्रकरोतितापसम्। कुजोशकेवारविनेन
दृष्टनवांशान्नलंकपिलंचनंबुनः २२ जंमाधिपः सर्वबलेनेनदृष्टः शेषैरदृष्टः शुभसमस्तने। यान्मी

२॰

यदीतांज्ञतनेत्तवपुंसुवैां क्रमशापि विचारणीयम् २३ जंमपतिर्विकलांगः सौरिश्चचन्द्रमपे
मबलः यस्यसभाग्यविहीनः मंत्रमांयाम्युपान्तुरुषः २४ गुरुत्रिमगुरवीणमेकसवीदयस्ये
गगननलगमेवावारिजान्माल्यमूर्तिः प्रविकलबलभाजः सूर्यपुत्रेणहष्टो जनयतिखलमा
नंमायसंज्ञः स्वभावम् २५ उग्रदगहननवेयुंसौत्यभागेबलस्यं विचक्षिगमनशीलंचोद्रगेयं
वमेवा। यदिदिनकरपुत्रः पयपातिप्रामवीर्यो भवतित्रिभुवननाथोदरीतिनः स्वमयव २६ यदिमा
यबलपुत्रः शीतगुः शुक्रयत्ते बलविरहितनरंशे प्रेत्यमेलरननाथम्। यदिभवतिनयस्वीज्ञः एवि
नः शोकनमोयनजननयविहीनः सूर्यबलव्याममयानः २७ सौरः शुभभागस्य ः यपयतिचेद्दयहा
स्वयेवाप्यान्। तंगोयोशुभाम्रमजनयतिदीतालितंपुरुषम् २८ यकदेगनैः सवैर्जेमायियति
र्निरीत्यनेयस्य। दीतानस्यावयंभवतीहभुवानतैः कृपिनम् २९ यमनीनांपविचारकागिविनदी
नीरामेनायसः सूर्याभायनमसराराणयनेभक्राउमायाश्चये गायत्रीजपमांवनेनियमितांभे

सारा· व· २१ ३२ 31/32 गंगाभिषेककारिणां कैलासारण्यसेविनामधिपत्निसेषांचवैभास्करः ११ महद्यावकभसक्ष्लिपवला
येलेश्वनेपस्थिताः वाल्याः यामात्मसेवबैनेनियमिनां भक्ताद्भुविसंगिनः सिद्धांनेवत्वन्सोमनास्विनि
रताः कपोलिकामस्वरसेषांनायकोगमःशास्त्रायरः यांत्वाभुयोनिशुचिः २१ उपासकाभद्दसमाग्र
यंगताः शिवांविनायांकुरभिसवज्ञपे। सनापसरबनयात्रिनैरुयः प्रभुः सवेषांतितिजः प्रकीर्मि
नः २२ ग्रामीविनांऊतिकिनेपस मयाधिकारेयेदीतिमालन्प्रमनः त्वनगाहठसेव। नंजेमपूरपिपिता
मानगुक्षिपक्रासेषांसायंकमनयोपिपतिनिंलम्ः २३ पकवीनपवानिहंनिमुनयोरात्राः कषा
यांबरवानयस्मशुपागताः फलपयोभक्ताश्चसद्विनवः गार्हस्थ्येकृनसंतेनानियमिनः महुस
त्वर्यंगमासेषोदंडपतिः सरेभ्यसविवलीर्थंशुपेस्वानकाः २४ पाशुपतयतदीताश्चनेशुपेनिय
मेवसंयुक्ताः वेश्यवनयरकाणांनेषांनेनाः पकीर्तिनः शुक्रः २५ पाषांडवननियमादिगंबराः वे
नभितवोयेव। नेषामधिपतिरार्किः श्रावकनालंबिनः साधुसपमः २६। प्रकाशिनशनियोगेरा

२।

नयोगोपरिस्यादशुभफलविपाकं सर्वमन्यालयस्थान्। मनयनिहयिचीयांदीत्तिर्मसाधुशीलं धन
नरिपुभिरोगैर्विहीनः सपापाद्यब्रग्रमम् ॥ इति सारावल्यां नाभसयोगाध्यायः ॥ यवनाद्यैर्विस्तरतः क
थिता योगास्तु नाभसा नाम। अष्टादशशतगुणितास्तेषां द्वात्रिंशदिह वक्ष्ये १ नौकूटछत्रकार्मुकाः
शृंगाटकवज्रदाममुसलपाशाः वीणामुशलनौमुसलोवापीफलशरसमुद्रचक्राणि २ मालासर्पावेदं
केदारगदाविहगदामयास्त्रा। युगशकटशीलवेंद्ररज्जुः शक्तिर्यवोनलोनलोगोलः ३ सचराचरसमन
गतोयोगैरेभेः सकीर्त्तितेसमवाः- आश्रयनामानोयाङ्गमांगिणोमुसलरज्जुनलयोगान् ४ गोलयुग
शूलकेदाराख्यायाशास्तुदाममनीवीणा। सप्तैते संख्याख्याः पूर्वाचार्यैः समुद्दिष्टाः ५ हेमावलयोग
संज्ञा भुजंगमालेयराशरेणाङ्के। आकृतिजानाविंशतिनिरयरैः कथिमास्तुसाविंशेः ६ आश्रययोगे
नामेभूयनिरयिसोख्यलाभयनयुक्ताः। अन्येवमिश्रिनास्तेविगनफलाः स्युस्त्यायोगाः ७ नेदंनिक्वे
भोगैर्नरपतत्वयायनास्वयप्रियाःख्याताः मायेणसौख्ययुक्ता आकृतियोगे युयेमानाः ८ यरभारयल

सारा॰
व॰
३२
33

चसौम्ये: परभागेऽदेवमीविनेमेषाम् । संख्यासंख्येर्मोतालेषुरुषा: सर्वतोविकला: ९ कुविन्स्वभा
गेये: कुविदेवमेवकुविम्मराभूपसिन: फलंच । कुविन्स्वंख: खमनीवकसंदपाख्ययोगेपुरुषोलभे
न १० होरादिकंटकेभ्य: सम्पर्लेगते: क्रमेणयोगा: स्यु: नौकूटछत्रकाविर्मिता: सर्वेयवनैर्दे: ११
लग्नादिकंटकेभपक्षलर्भिरवास्थितैर्ग्रहैर्योगा: यूपशरशक्तिचंडा: सत्याचार्यनाम्निसम् १२ स
मतेगेग्रहैर्दे: केंद्राद्न्यत्रकोणितार्धमार्गी । केंद्रमन्यासतैर्भवनद्वयगैर्गैरार्द्धचापा: १३ लग्नास्तयो
स्तुसौम्ये: पापै: स्तुव्वकमैर्गैर्भवतिवज्रम् । विपरीतैर्यवयोगोमिश्रै: पद्मवहि: स्थितैर्वापी १४ होरा
स्तगते: एकदैर्वन्तर्पदप्रमाणस्थितैर्विहगा: उदयांत्यगैस्त्रिकोणे: फलंकंशृंगाटकंतुदयसंस्थे: १५
रास्यंतरितैर्लग्नादृत्ग्रहसंस्थेर्भवेच्चक्रम् । सर्वार्तेषेवंपानेसमुद्रनाकारोभवेजलधि: १६ इन्यादिसकलि
मायनेविंशातिसंख्यासपाससकृद्दिह्ला: आयपजान्तोवहलेपण्यामनक्षदगागेसु १७ उभयचरस्थिरसं
तैर्नलमुसलरज्जव: क्रमशा: केंद्रेषुसौम्यपापैर्मालासर्पैश्चदलयोगा: १८ एकभवनाधिसंस्थे:

संख्याख्यास्तथयाङ्कसंयोगाः गोत्रगणशीलकेदाराख्याः पाशास्तदामनीवेणाः १९ यत्नेषांफल
योगं कथयामि यथाक्रमं तन्निबोधत । सर्वदशास्वपि फलदाः सफलाय एषु ये ऽत्रिंशाः २० स
तिलोपजीवविभवावकृष्टाः ख्यातिकीर्तयो हृष्टाः कृपणा बलिनो लव्यानौसंभूतास्त्वलाः पुरु
षाः २१ धनवन्तः किं न वा बंधनमलाना किंचनाः शठाः क्रूराः क्रूरसमुपानि संभवेलि गिरिज
गेवासिनो मनुजाः २२ स्वमनाश्रयो दयावान्मानान्यवल्लभः पक्षसमविः मध्यमैस्मेवयसि नरः
सुभगो दीर्घायुर्दानपरः स्यात् २३ धावनिकशुभ्रिपालाह्वाराः किं न वा अब्रकानमेनि रनाः का
मुक योगे जाता भाग्यविहीना वयोमध्ये २४ सुभगाः सेनाध्यक्षयः कोमलशीलान्यपि पाबलिनः
मणिकनकभूषणयुता भवंति योगे र्थवंशाख्ये २५ धान्यवयः सुविमलाः शूराः सुभगा स्थियोग
देहाद्य । भाग्यविहीना मध्ये वृद्धे जाताः खलैर्विरुद्धाश्च २६ भ्रमति यममंगलयवावयसोमध्ये
सुखार्थयुता स्मृताः दातारः स्थिरविभायपयोगे भवाः सदाभ्रकषाः २७ स्फीतपथावेष्टणमस्था

सभा॰ व॰ ३४

35

त्रिगुणो विपुलकीर्त्तयः कांताः शुभवान्गुणस्पृहयिवीशाः कमलभवासनवानित्यम् २८ निधिकर
करणे निपुणधियः स्थिराः स्त्रावसंयुताः स्तनरमाश्च। नयनस्त्र्यवसंमत्तस्त्रावापीयोगेनराजानाः २९
रोगार्ताः ऊवकलत्रामार्त्ताः पाकरानजीविनोनिःस्वाः स्वमनैर्मिष्टैर्हीनाः पाकरेनानोभवेल्लिनरा : ३॰
धमणानमानपोर्लिंगला हन्ताः स्त्ररमानृजीविनोहन्ताः कलहप्रियपाश्च निर्मविहंगयोगेमदाजा
नाः ३१ सननोगुणार्थपरापनवनः पापरोगयकुशलाश्च। धनकनककामस्पमयाः संपूज्यामामवा
गदापान ३२ प्रियकल्पहसमरसाहसमविनोनरपतिप्रियाः सदाकामाः ग्राम्याद्वनिहंताः
स्त्रैंगारकसंभवाममनुजाः ३३ वस्त्राभिनोदविद्याःकृषीवलान्नःविमाः सोद्वेगाः वंधुकलत्रैसस्य
क्ताः प्रेष्याहलसंतिमेपुरुषाः ३४ मणमाणाषनवाधियकिरीटरत्नप्रभास्तु विमपादः भवतिनरे
देमनन्नश्चैश्चयोज्ञायते योगे ३५ वस्त्रधनरत्नसमर्थाभोगैर्विमुक्तान्न नयियावित्तवा: ३६ धिस
मर्थाः पुरुषाः स्थिरविज्ञाः साधुशीलाश्च ३८। ग्राम्यविदिग्मानिरनरस्यागपुनः सत्यशौचसंपन्न :

३४

ध्वननिपमसंग्रनिरतो ऽन्ये मानो विशिष्टश्च ३७ श्रुकरणाद स्ववधनमगमसायनसेविनो ऽनिर्मा
साह: हिंस्रा: क्रमिल्पकाराश्च रयोगे सा५ पीलाश्च ३८ धनरहितविकलजङ्गः खिननीचाधृत
साश्विराशुषा: शूरुषा: संग्रामश्रृहनिपुणा: शास्त्रोज्ञाना: स्थिरा: सुभगा: ३९ हतबुद्धदारनि:
स्वा: संग्रामश्रृहनिपुणा: शास्त्रज्ञाना: स्थिरा: सुभगा: ३९ हतबुद्धदारनि: स्वा: सर्वजनविद्वि
ष्टा: स्वजनबाह्या: क्रूरा: खिननीचा: श्लेष्मादंष्ट्रप्रभवा भवंति नरा: ४० स्निग्धतनवः प्रधाना वाहन
वस्त्रार्थभोगसंपन्ना: सुभगा: सुबहुस्त्रीकामा स्वाप्या संयमना: सुः ४१ विषमा: क्रूरा नि:स्वा
निर्लज्जा: खोदिंनास्सदीनाश्च। परभक्ष्यपाननिरता: सर्पेजाता भवंति नरा: ४२ सुदन्तप्रिया:
सुरूपा: परदेशोपुर्थभागिनो मनुजा: क्रूरा: खलस्वभावा रज्जुप्रभवा: सदाख्याता: ४३
मानस्तायनपुत्रा: कर्माणुक्तानयप्रिया: ख्याता: बहुपुत्रा: स्थिरविज्ञा सुतललसमुद्याभव
न्ति नरा: ४४ पाषांगभागिनो वैधनरहितावहितम्लाना लोके। स्वजनमानयधर्मरहिताशुभगेष्वोमा

सारा. व. ३४

35

न्वामानाः ४५ नीचत्रगतस्तधनहीनाहिंस्राः स्वबद्धतनामहाशूराः संग्रामलब्धयशसः शूलेपो
गेघ्नमूर्धने ४६ स्वबहुनाप्रथपोषणाः क्षीवलाः सम्यग्वाहिनः सुभगाः केदारे संभृतास्त्रलस्व
भावाधनैर्युक्ताः ४७ पापोबंधनभाजः कार्यदक्षः प्रपंचवकस्त्रेव। बहुभाषिरोगिविपीलावह
भन्याः संयमक्षमाः स्युः ४८ हामन्याप्युपकारीप्रियगताग्रजोधनेश्वरोमूढः बहुधनवान्समर
हाधीनोवैनाप्यमेविहाम्। प्रियगीतनर्मवाद्यनिपुणाः स्वविनस्त्रधनवंतः नेमायोबहुभृत्या
वीणापंचकीर्तिताः स्युहृष्टाः ४९ इतिसारावल्यांनाभसयोगाध्यायः ॥ सर्वस्यसर्वकालंग्र
हाणिसमुद्रवंफलं यस्मात्। कथ्यामनः प्रथमं त्रेषाचापोन्नमामि ॥ शास्त्रार्णकर्मवा
गिभिः व्यानेचाय श्रियस्त्रंद्रः ३ यजोधमणिहविहंच्चामिवेंधः त्रियपत्रेष्टः । माहसकर्माभि
रतः पिशस्वकव्यानिकेतनिसंपन्नः सूर्येभवतिनरेंद्रः स्वनेन्गोधोमरोजामः २ धदनाविरुक्त
रंतः श्लेषासहितनर्बहुप्रजः भोक्ताव्यवहाररतोमतिमांबंधुंगनाद्वेषी। भोनतमान्याक्षार

नगंधनुर्लग्नेगेयवाद्यरतःसंतः दिवसकरेमेषसंस्थेभवतिनुमांसलिलभीरुश्च ३ मेधावीवा
मधुरोवाग्मीसत्यगुणैर्युतःस्वामः वितानवाक्ताजापात्मोबहुविभवउदारचेष्टश्च ४ लिग्नेणान्यो
निषवेमामध्यमरूपोहिमारकःसुभगः मिथुनस्थेदिनभर्तरिजातःपुरुषोविनीतःस्यात् ५
मर्मज्ञश्चपलःस्वामोदिनेगुणैर्नयारांमत्रयत्नविद्वेषी। स्त्रीजितभगःस्वरूपःकफपित्तार्तःश्र
माहिःसंनमः मद्यप्रियःस्वधर्मोमानीयारकादेशादिवेमा लर्पेजलीरतःसेवकस्थिनिःपिर
गुरुदेवान्तिगृहनोक्रोधयशोनानाविधिसेयधनोमज्जःस्वच्चरः ५ अल्पाहीरःसुचरसेनमस्वीमां
सभलकोरौद्रः गंभीरस्थिरसत्वोमहरःह्मिमिपालकोधनसमहः सिंहस्थेदिवसकरेजातः
पुरुषोभवेन्नगानः स्त्रीबलमनन्द्रीमोलिपिविज्ञाच[illegible]वल्युकः ६ मेधावीलक्ष्म
स्त्राविद्वांजैत्यूषकः सरगुरुहर्णावसेवाहनादिकमेल्लदत्तःस्यनिगेयवाद्यपरिनिष्ठः कन्यायां
दिवसकरेजातोमानोमञ्जरीलवाक्यश्च ७ भंगाश्रयव्यपालौविदेशमार्गानलंपटोहिंस्रः नीचोय

सारा०
व०
३८
36

हृतश्रीमिहिरसुते लोहादिपण्यजीवी च । द्वेष्यः परकर्मकरः परदाररतः शुभेंऽभवेन्मलिनः सूर्ये
न्नतापरस्येनपापरिभूतः प्रगल्भश्च ८ ग्रामनिवासिरिभगावेनः सुतधर्मयुतोनमसमवाग्मूर्खः मवि
नम्रजः ग्रवसुबलिः जडमेजुसबीविधेयश्च । क्रोधपरः सहस्रलोभिमुः कलत्रवल्लभोनवाक् पा
त्वातिविषगुप्यः पितृमेनन्याश्चक्षुर्भंगः कीटे ९ इच्छाश्चितोनरपेक्षः त्योमनः मानः स्वश्चहिजान
वनः सामात्त्वहस्तिमित्यानिगुणोहिस्वभावयोगपश्च । मन्यः सनांश्चकांनोधनवान्विलीर्णवा
तपीवनपनत्वेयुनोहितकारीरतमन्नुतः कार्मुकेसूर्ये १० लब्धः स्त्रीसंसक्तः जडकर्मसंवर्धितव
केशश्च । बहुकार्यपरमोभीरुविषमशीलश्चलमकाति: पुरपतिप्रियोल्पसत्त्वः स्वपक्षविद्वेषोभवा
मितिसमस्तः मकरस्थे दिवसकरे जातो बहुभक्षकः पुरुषः ११ कुड्डागवष्टगुदः क्षमाश्चिको
ह्यपविरोधपरोपश्च । गुरुदाराणांसुभगः कर्मस्वविनिश्चितोभवति ३ः वृष्णायोल्पधनः शाठ्यश्च
चलमैत्रदेहमलिनमूर्तिः कुंभधरेर्कजातः पिशुनः स्यात्नृपतुलापश्च १२ सत्यदारसंग्रहशील ३

३९

हीयमानलब्धशोकसंभारः प्रमत्तोबहुधनतृष्णः तपोदयीभवतिधनकीर्त्यै मन्मथभवनाम
यथानलतुल्यधरः सवागन्तनवाह्री। कुर्मिनगुणत्वगामीबहुसाहसोभवतिमीनेवै ॥१२ ॥
इतिराशिफलानि ॥दानरतोबहुधर्मात्मालतिमोगुवतिप्रियोमनुजधीरः जनभवनगतेसूर्ये
दुःखनिरीहितमोभवति ।१ संग्रामोत्करवीर्यः क्रूरः संरक्तनेत्रकरचरणः भौमगतेहेजनस्यादि
वसकरेसायनेकेमही २ कुःखियतिमनदेहः कार्येत्साहीभवेद्दिमूढमतिः भौमगतेहेदिवस
करेरविननयनिरीतितिनेमूर्ख ः ३ ।इतिजन्मगतेहिः ॥वैप्रथमेसोमजवक्रावबुधवुनितमा
प्त्रिनोभवति। सितभवनसमेसूर्येहसेयाथिनासलिलमीवी ।१ नमसीसाहसवान्विक्रमसंग्रामप्रथ
नकीर्तिः दिननाथेसितभवनेजनसंहसेसदाहिनः २ तिथिलोलाब्धगुमनकुकरः रोगेयादिकिया
नसीव्रतिभ्रलमतिः दिननाथेमधुरायोगुधसंहसेभवेन्मनवः ३। बहुयात्रामित्रपतोरपसविव
स्त्रलोचनःकांनः दिननाथेसितमभवनेगुरुणसहसेभवेन्मांकिकेषिकलः ४ नपतिरपमं

सारा॰ श्रीवान्नृपितनवहन्भोगसंयुतोमलिमान्। दिननाथेऽसितभवनेसितेनेनरदृष्टेभवेद्धीनः ५ नीचोऽलसो
व॰ हृतविद्योबहुरिपुसंभवोविषमवर्णः दिननाथेघनानिरदृष्टेसितभवनेव्याधितसंगमः ८। इतिसितसंगरदृष्ट
३१ ष्टिः ॥ रविबुधभव ... विहगगमनादिसेवक्रविलासी। बुधभवनेदिनकरेविदृष्टेचेंद्रेणबहुनव :
स्याद् १ विभुपकलहसमेतः परुषाद्यः परकर्मकोऽतिहीनः। बुधभवनेदिनकरेऽर्कजेक्षितेभवति
लक्ष्मीजः भूपतिचरितः ख्यातनामाधनवान्हितोविभिन्नसंगतः बुधगेहेदिनकरेबुधेनदृष्टेभवेत्ख्या
यात् २। बहुधनवान्दारविमलसुखोदारोहतोविदेशागः स्वं न बुधभवनेदिनकरेविसौरेरणविलोकिते
भवेत्कितवः ४। इतिबुधगृहेदृष्टिः ॥रामाराजनसमोवाजनलधनपथरः स्थिरः शूरः कर्कटगेस्मी
वक्रेरदृष्टेऽपरिखिनाभवेन्मनुष्यः १ प्रभेदोभगंधयोवैः समसमोवंधुभिः सहविरोधः कर्कटगेदिन
नाथेभौमेनविरीक्षितेविक्रमः २ विद्यामानयशोभिः ख्यातोनपवहलभोभवेन्निपुणः कर्कटेजलीर
पातेबुधेनदृष्टेऽपवित्रगतनेत्रः ३ शेभैरमन्त्रोमंत्रीसेनानीः स्वामिसहस्रः। कर्कटेपथिभवनस्थगुरु ३१

37

णगहस्ते जलाभ्रुपिकः ४ जडस्त्रीसेवी विधानः परकार्यकरो रणे प्रचंडश्च । कर्कटकस्य सूर्ये ष्व
ड्रेण निरीक्षिते मे प्रियवालापः ५ कफमाहमरोगार्तः परस्वहारी विलोभमतिर्वेषः कर्कटक
स्य भानौ स्वक्षुद्रहस्ते शुभ्रमांपिशुनः ६ इति कर्कटहस्तिः ॥ मेधावी मकलत्रः कफाल्पकोभूप
वल्लभो मनुजः ख्यातिमान् सिंहस्य चंद्रेण निरीक्षिते भवति १ परदाररतश्चौरो रोषहः साहसक्को
घमो रौद्रः सिंहस्य दिवसकरे ज्ञेनेन हस्ते सप्रधानश्च २ विद्वांल्लिपिलेख्यकरः किमवसेवी पर्वा
क्रमविहीनः सिंहस्य दिवसकरे भृगुणेन हस्ते कबहुवित्तः ३ देवागममंतः कः करोति सत्त्वात्विकः
स्तनन्यीलः सिंहस्य सहस्वरयमौ न रगुरु हस्ते सुबहुवित्तः ४ जन्मांमजसरोगोरमिभूनोनिर्भयो
विगतलज्जः सिंहे तिमिरविनाशे भृजेण निरीक्षिते मेनामः ५ कार्यविनाशनदक्षः कृमालावारः
परोपतापकरः सिंहस्य दिवसकरे स्वक्षुद्रहस्ते शुभ्रमां भवति ६ इति सिंहहस्तिः ॥ वाग्बुद्धिवित्त
युक्तैः समतिमोनरपसमोविगमवेगाकः वाक्यानिरीक्षितनपनेहस्ते चंद्रेण सुराणीवः १ संग्रामे

सारा. ५. २८ 38

नव्यपशाः स्फुटवाग्गृहीतिसौराज्यविनसंपन्नः सूर्येवाक्यानिशाशौभौमेननिरीक्षितेनजातः २ म
धुरवचनोलिपिज्ञः काव्यकलागोष्ठिधाननवादः जातेमेसविगमिह हेजुपेनजलसंमनोभव
ति ३ विवरनिनवैदुभवनेरयनिर्वाचारणास्थनगुक्ठः नवगेरहे गुरुगरहेविवस्वनिगुरुणाद
ष्टेसदाविद्वान् ४ दिव्यस्त्रीभोगगुणः स्रगंधमाल्याबरादिभिर्युक्तः नगगुहभवनेभानोयुके
णनिरीक्षितेनकोनः ५ पंनापराममकांतीनीवानरनस्त्र[illegible]जातः देवेज्यगरहे सूर्येमदेन
निरीक्षितेनेविबलः ६। इतिसौरगृहे दृष्टिः ॥ मायापटुष्कलमतिः स्त्रीसंगात्मसकलथ
नसौख्यः मेरगृहेहसौम्यकरे चंद्रेणनिरीक्षितेनभवतिजातः १ व्याधिभिरविभिर्ग्रस्तः परकलह
कास्वित्तनशरीरः मेरगृहेतिमिरयोभौमेननिरीक्षितेनविकलः २ षंढः क्रूरप्रकृतिः प
रद्रव्यहरेशवसायसर्वांगः नलिनीरयिमेमानिभेबुधेनसंवीक्षितेभवति ३ शोभनकर्मामति
मांसमवैषाबाधायोविपुलकीर्तिः सौरगृहस्थेभानौगुरुणाहष्टेमनस्वी ४ षांत्वमवालमति

मिथ्रीवनिवेश्यांगनाथनसमद्दः कोणगरहे दिवसपनौ भृगुणांदृष्टेशुभांमानः ५ स्वंभपनि
शत्रुपदे नरेंद्रसम्मानवर्धिनाखासः भानौ शनैश्चरगरहे शनिदृष्टेनाथमेषोसौ ८।३ स्निसो
रगरहे हि: ॥ अथमर्पवारः ॥ सेवासंयामविघ्नः सहजविवर्जितः साहसिम्मांसलव्याः का
मार्तः लामसानुः जनावेषज्ञवनमग्रे बलोमानवित्तः पण्यांकः पाणिपादे विनिमग्नमैवेधते
लोरक्तनेत्रः सत्वेहसोपभीरुत्रणसहितनूशिराः सीमनोमेषर्दे १ त्र्यंगुष्ककरोतिनृपतिः प्रण
तानम्मार्जवे भववनिजानः धीरः संग्रामहठविश्वविगाढदृष्टे पापविनिमेषे २ दंतावितगर्विनमो
विषयित्विवासनासिविलनशरीरः मांसलिकः स्यान्मेषे ३ मेदि मेषाधिनि नवमक्रांनः ३ नाना
विद्यावार्यः सहायकः सनामबाणस्त्रः भृथदृष्टे मेषस्ये निशाकरे सत्कविः विपुलकीर्तिः ४
बहुभृत्यधनसमहोनपणे सविवोपभूपनिर्बापि मेषगरहे हिमरश्मौ दृष्टे गुरुणाशुभांशानः २
ऊयविक्रपविद्यानागुणवानपसत्कोमामहाविभवः रविनिनकरे मेषस्थे शुक्रेणनिरीक्षिते नभवे

सारा०
वृ०
२४
39

ज्ञानः ८। नष्टकरणुत्योमूर्खः परान्नभोजी विषादविन्नश्च। मेषस्थे हिमकरे समो सानिनाहदृष्टे भवेज्जा
नः १ इति मेषः॥ मूर्खः चोरः स्त्रीनिरतानाच मज्जाटिलकचः कार्मुकः कीर्तिशीलः कामः कन्याप्रजा
वान्नृपसममयनोहंसत्वीलासवारः। मध्यांते भोगभागी ह्युकरवरणस्त्वं दृष्टो वासुमनेवः सांक :
पार्श्वस्पृष्टेकज्ञाहिभगानिः कोनिश्चयोगवीहे १ कार्षकमनिकर्मकरं हिपद्यवनस्पदपनसम
हृव। प्रापोगिकं च ज्ञरुने वृषभे रविवीक्षितनष्टं दृः २ शनिकामेज्जनदृष्टे सौव्यविमानेनष्टसारमि
त्रजनम्। हृदयहृवं नारीणां मामस्तते ज्ञुभं वृषे शशी ज्ञरुने ३ मातं वाक्यविविज्ञं मसुदिनमिष्टसंम
मतभूतानाम्। जनयति वृषे न दृष्टः शशी वृषेनुपमगुणपुञ्जम् ४ स्थिरगुरुद्दारमहिमं माना
पितरभक्तमंनमतिनिपुणम्। धर्मिष्ठं विज्ञाने गविगुरुदृष्टः शशी ज्ञरुने ५ भूषणपानविगा
नोत्सायनामसमगंधमाल्यवस्त्राणाम्। भोगिनमुपभोक्तारं सिमेह्निनोगविशशी ज्ञरुने ६ धर्म
हीनं वानिष्टं मानवृषभे कोनिपुणवनीनाम्। स्वकर्मिष्ठवंधुरहितं नरविज्ञनदृष्टः शशी गुरुवृषम् १

२४

द्रव्यार्थे संभ्रमो ननवीमस्तुं करोति निविरोधं। पश्चार्थे वैरबभे पितृर्वियोगं शशी यत्रे ८। इति विष
टशिः ॥ अथास्त्ः सामवश्य: स्तरन विधिकला कास्य विद्वोगभोगी स्त्रेमनस्या भुगो को विषयस्त
विवकरोतु दुयावः सिवालः। कांतः सौभाग्ययुक्तासमधिपवबनरनः स्त्रीजिनो व्याय नां गो पालिले
वैश्च सांख्य सा सिनि मिथुनगेमान सुगमसग्रहः। मालमयनेमकाशं मिथुने रूपाल्विनं स्वयमि
ष्टम्। अलिङः स्त्रिम मन्या ध्यं करोति मस्ये तिमशृं ह: २ क्रियायास्त्राचार्ये विख्याते सम्यवाचमनि
रूपम्। मान्यं वाग्मिनमिंद्ः करोति गुरुवीति सोमिथुने ४ अलिशूरमति पार्श्वस्तत्वे वाहनायह
यविभव संपन्नम्। ऊरुनेमिथुने चेद्वेदज्ञाति रीत्लिनो वयपम् ३ अर्थोन्यादन ऊमालं ऊरुनेतय
रजितनंस्त्यपीरं च। पार्थिवमात्विति नांगे मिथुने बुधवीति नस्त्रृं: ४ विधायास्त्राचार्ये विख्यातं
सम्यवाचमनिरूपम्। मान्यं वाग्मिनमिंद्ः करोति गुरुवीति नोमिथुने ५ वरगुव निपास्त्रमाले

सारा.
व:
४:
६०

र्धरवाहनयानभूषणोर्मालिभिः ऋलीर्जाजस्तनेवुकशोमगुरुःप्रेयादिनिमित्तमस्य ८ अत्रमेवांथ
वरस्त्रिंतगुवनित्वविधृतिवर्सितंवापि। अथनंलोकदेष्यांजिनमेधानिवीतिनस्त्रंदः २ इतिमित्तन
दत्तिः पुरुः सौभाग्यवीर्यैः श्रमसक्तदहनस्योनिषेत्तानयोलैः कामासक्तः कृकसः तितिपति
नन्विवः समामाणागवावासी मांसादः लोमाकल्याजनलजनसविकविदुहानिवद्यात्रुपानः प्रासाद
यानवापीप्रियकरणारनुः पीनकंठः अलीरे १ नवपतितुरुषमयरूपयनाहितंलोकहारकंवा
पि अरुनेस्वगरहेवेश्वरविहरूयेन्नगपालकंभवति २ स्थूरंविकलशरीरंमातरनर्पवाहंपिपंदलम
तितिनतपवीतिमनवजनपतिवंशेनरंजलीरगत्नः ३ प्रविषदमतिंनयतंननयनिधुपवीति
नः पापीस्वगरहे। धनदारभुवधुंनयमविवेसोत्पवंनव ४ नयतिंरमनुणाभुकंजनमपतिवंदः
कोरोत्संहहत्तः स्वगरहेस्तितिनत्तभार्यंनयविनयपराक्रमार्फ्तानम् ५ धनकनकवसनपोषिहला

नंभानवंधात्रीकुलने कर्कटके सितदृष्टेवेश्याननन्नायकं कांतम् ९ गुरुनमहत्त्वंदरिद्रमानव
निहंगिरिपालनंपालनम्। पानिनारदृष्टः स्वगृहे करोमि चंद्रो नरं कुलीरस्थः ॥ ३ शनिकर्कटकः स्थूला
क्षिमंदोसन्धुवचनगलो कुस्वपिंगात्तगुणः लोहैर्यो[illegible]त्वियामासाजहरगदगजापीडितो मांसभ
तः दानानीत्योगल्पगुणे विधिनगरुविमांसभक्तः स्त्रीवक्ता विक्रांतो कार्यकोपी शास्त्रिभक्तिरविभे
लष्यगंभीरहृष्टिः १ रवणिमगुअंकुलने योल्कसगुणमहामर्दवीरम्। रविणा दृष्टः सिंहे पापरमं
विधुमंवंद्दः २ सेनापतिंमहीकंवरगुवनिसेवनाथवाहनोपनम्। ननपत्नमगुलषं कुलनेत्तिनच्वंद्द
माः सिंहे ३ स्त्रीसत्वंस्त्रीललितंस्त्रीवपत्रुवनिसेवकंसिंहे ४ प्रेमदाविभवैर्युक्तंराणिणमपितुव
निसेवकंकुलने [illegible]विविधिंप्रातंपापीहोराभ्रुकसंदृष्टः ५ कुलनेगुपेनदृष्टोपनसनपरभोगिने
वेद्दः श्रुभिनानंकुलगुअंवहस्यसंगुणमसमहृव। कुलनेनरेंद्रगलंगुहदृष्टस्वंद्दमाः सिंहे ५ कार्यकम
धनैः कुलमेनवादकंजगपालकंसिंहे २ विद्वेननयादृष्टोगुवनिसेवैर्हीनमत्स्यकंवपापी ७ शनिसिं

साग• बु• ४।

हेरिह्रिः ॥ स्त्रीलोलोलंबबाहुर्ललितनयनतनुस्थानदंताह्निकर्णो विद्वान्वार्यो ऽथ समः प्रियवचनगु
नः सम्यग्गोधनयानः धीरः सच्चान्नकर्मी परविषयरतः तां निसेभाग्यभागी कन्यायामष्टलिंब
कृतत्ननयनः कन्यकायां शशांके १ नयपक्रमकरं तां नंगरहीनवाक्यं विशिष्टकर्माणम्। कन्यायां र
विदर्शो भार्याहीनं शशीजकूलने २ शिल्पाचार्यं ख्यातं धनवंतं शिशितिं सुधीरं च। कन्यायां कुजदर्शो मा
नवनिहुं शशीजकूलने २ शिल्पाचार्यं ख्यातं धनवंतं शिशितिं सुधीरं च। कन्यायां कुजदर्शो मानवनिष्ठं
शशीजकूलने ३ सोनिष्टकाव्यविधिज्ञं विवादकलहेषु विजयिनं सुभगम्। शानिशाये कन्यायां सनपति
निगुणं गुर्वेत्तिन दृष्टः ४ बुधमनुष्यमध्ये सुरवितं तं नरपक्रमकरं गरहीनवाक्यं च। कन्यायां गुरुदर्शो जनपु
निविभवान्वितं दृष्टः ५ कन्यायां बहुदारं विविधालंकारभोगिनं मणाध्यम्। सम्यग्भृगुदर्शिनं शशिनि
जकूलने भृगुवीक्षितं दृष्टः ६ उग्रा सौम्याप्रमादः कृत्यवदननवनप्रियद्वेषधनाढ्यो गौरदूत्तः सौम्यः समा
रोगी सम्यग्विषयोगविकृतमतः क्रियेया ४ भक्तो देवद्विजानां बहुविभवयुतः स्त्रीजितो हीनदेहो धनेना

४१।

हानैककुहिस्थलिनिवासिपरेवंधुरोवर्गोपकारी १ सुपर्वनंद्यापिनमदनंपरिभूतंभोगाधिमग्नमंच।
ग्रस्तनमुदारमथैनवपतिरविवीतिमझुंद्र: २ तदंविसृमंत्रविपनंवरगुवनिरनंमदाकलहपीलम्
निंदितमहीलंमनपतिनलापरेजननिरीतिमझुंद्र: ३ सुपर्वनिहस: हाहामस्वकलाविधिविंत्तमध्यनय
नधान्यम्। शुभवाक्यंविहंसंदेवाख्यानेनलापरेजनने ४ जीवेहिनक्लापांजनपनिसर्वग्रहजितं
हिमगु: जपविक्रेपशुजयालंरत्नादिशुभाजनंजनने ५ ललितमयोगांलभगांसवविनिनामायनालि
नंगातम्। विविधोपयाशिपिलंजननेष्वगुवीतिन: हाहीमके ६ जननेमाषीयनास्त्रंमिपवाकांवा
हनैर्गुनंजके विषयरमंत्सवरक्तिनंभास्करिहलोहिनंमाव: ७ इतिनलाहहि: ॥ लघ्योहमोहनं
व: कादिननरनवनोलिक: क्रूरदेह: यौरोवात्वेहगानैोहमरिशुवकनकजाहनेश: समहा: कर्मो
गुरु: सदत: परगुणनिरतोवंधुहीन: प्रमनस्त्रंजोगालाहजनस्य: शुभनटरवितार: कीहगेमीनरस्मो
कर्मागुरुजननेलोकाहेर्पवविमवंनव। दिनकरहलोत्विगनझुंद्र: सवबर्मिंशठघम् १ स्मरमनेपं

सारा०
ध०
५२

समरेप्रभूतपुण्यं हितंनिःस्वेनेन संहृष्टः । ग्रन्थपमर्थैर्युक्तं जनने यमसमंदसहितेके वभूमिपुत्रेनम् ३ लब्धनरम
सुहृद्वाक्यंपमतायमंदयुक्ते स्वौ । जनयति बुधेनरं हृष्टः कूरकर्मसहितेकेचगीनकरम् ४ कर्मोद्युक्तं
जनने लोकाहृष्यं नवविद्वद्वंनेव । गुरुगणहृष्टोलिगमोनिर्लिङ्गाकशेहू पर्वेनेव ५ । ४ । मंदौः ॥ ग्रनिमृद
मनीवरूपगंवरवाहनभोगलालिनं कीटे ६ वनिविनाषिनमानंजनयति भृगुवीहितनः सुदृः ६ कौ
वापत्मकृपणं व्याधितमहनंच मन्दहीनंच । जनयतिकृत्नोनरहृष्टो नरमयनंचेद्रमाः कीटे ७ग्नि
ह्वषिकरहिः ॥ जन्मासेत्वमरेनः स्पृगुलरपकदिः पीनबाहुः प्रचण्डारीतोसोरीनकेटोमतम
रवसतिः शिल्पविद्गृहगुरुः मूलोरूढोनिसायविनवद्धकलः स्वलकेटोप्रचोणांवृंभुस्वेहः
कमन्नोधन्नुविद्याधिपरे । मंहूतोंशिः प्रगल्भः १ स्वपतिमपाप्योजनने विख्यातकपोरुषवापि १
भास्करदृष्टेशंदत्तनृपमलावेवाहनोपेतम् २ सेनापतिसम्हष्टं सभगं विख्यातपौरुषगुरुषम् ।
मनयत्मनुपमधनं तातिलिन्हमनहृष्टः शशियत्नषि १ बहूमनवाक्यांमोलिघाविल्पविकापादिनि

५२

ष्टुतंच । नुयह्णोर्हिमरश्मिर्नगन्धार्वेहृयेज्ञःहने ४ ग्रनुपमदेहंऊहमेद्गृपिवीपात्तम्समंशिरं
वापि । त्रिदशगुरुहस्तमूर्निर्धनस्तवेथमोत्विमंवंदः ५ स्तविनममीवहिलतलिनंस्तभगं३आर्यका
मवंनंच । वायेत्तमिश्रभार्येभास्कहहस्तःकरोनीज्ञः ६ प्रियवादिनंस्तवाकांवस्रष्फनंसम्मवादिनं
सैम्मम् । ग्रभिजातंनन्यपगुरंमनयतिसैारेत्विनःपापीयन्नुषि ७ इनियनर्हंस्नि: ॥नीनिनः:पीनमी
रुःष्टगुलनरश्मिनाःसर्वथमेप्यसेवीप्रांशुःग्रमोनल्यरोषामदनभपगुनोनिहृणम्यक्रलज्ञः वा
र्वगःत्नामदेहृ्नगुरुगुवनिरनःसम्कविसंर्नमंवोमंदेन्माहोनिलयः पायिनिमकुरगेरीवंकंटो
निकरणः १ गुपनंज्ञःत्विनमदनेपराकमेकरंमलीमसंऊहने । मकरेकविशेषार्पापमल्यमनि
र्निरीत्निमोरविणा २ ग्रनिविभवुमनिस्तदारंस्तभगंयनस्तमगुनंमगेगुरुहषम् । वाहनवोश्रनंम
वंसंकरोनिवृक्षेत्विनस्त्रज्ञः ३ मूर्तिमवासप्मीलेगनगुवनिकंमगेवनंमीतानाम् । समपतिश्रपेन
दृष्ट:स्तवरहितंनिर्धनेगुरुषम् ४ भूपनिमनुपमवीर्यंनयनिंशगामनमलिनंमगेनानम् व

सा॰ र॰ ५२ ५३

दूरादरमिव पुरंदरनवपत्रितमुरुवीतितनस्र्ुदंः ४ परपुत्रनिजजनविभूषणवाहनमानान्विनं मकरे । पुत्रे
स्थाननपुष्टं जननयनिभृगुवीतितनस्र्ुदंः ९ गलसं मलिनमुदारं विस्रावेथनं परदारिकसम्म् । दिवस
करपुत्रहृस्तः कुरोनिवंद्धानरं मकरे १ इतिमकरहृस्तिः ॥ उग्रदीर्घोहृतदेहः पृथुकरचरणो मध्य
पानमत्तः सहृदयोपर्मोहीनः परस्त्रजनकः स्थूलमूर्धाऽजनेत्रः प्रांशुत्तमस्याभिभूतो विपुलत
त्वकदिः शिल्पविद्यासमेनोऽधस्तीलोऽजः खेनमोत्रदस्थऽपगनेवाजिमाघेदविद्ः १ घ्रनिमलिन
मपिक्त्रमूर्तं परपयंथार्मिकंकलविकरंवापि ऽरुनेदिनकरहसोचदथरंसस्थानिशानाथः २ ऽंभे
निलम्पवांकं मानापितरथनै गहृथने विपुलंच । विषमं परकार्यकरं कुरोनिभौमे तिनस्र्ुदंः ३ घ्रघा
नोपघारऽशलंगीमविविधिसंयिंयबुधनीनाम् । ज्ञानविभवस्त्रत्वं पुरुषंकुरोनिघृथवीतितिमः श्रापी
ऽंभे ४ ग्राममेत्रनरूणांनरभवनवरांगनानाथ । ऽरुनेभोगिनमाऽस्मसाधुं गुरुवीतितिमः श्रापीऽंभे ५
नीचापुत्रममित्रंकावरमावार्पनिर्मिसंपापम् । ऽरुनेशापीऽपुत्रनिमिनेतिनोचदथरे त्मस्त्रावेम् ६

नत्वरोमथरं मलिनं परदाररतं विधर्माणम्। ख्यावरभागिनमाख्यं पापशीलं वदेत्सौरसंदृष्टः १
इन्दिं भेदृष्टिः ॥ सौम्यानामभिवारादितमनपमिश्रुणः पापविहानदेहो गेपत्तोथमेनिह्ला
वकृपवनिरनः सोत्वभाग्मनसेवी। ईषत्काम्योमहत्वः स्वबनिपिधनभाक्स्त्रीनिमः श्रु
हुभावा ‥ नःसक्तः सम्भईनिमिश्रुगलगनेपीमगौरदारपीलः। १ नीह्रमरदनंमकार्यावि
रंसेनापनिधनसमसहृम्। मनपमिदिन्कवहृष्टः समृविमभार्यशापीमीने २ पतिमूर्नह्माव
रहितं ऊलदाग्रुवंधवायरहितं मनपमिनत्ग्रपमिः हनिकमरहसोफषणूवम् ३ मनपमिशु
पेनदृष्टो मीनस्थाङ्रंदमाः गुरुषम्। श्पतिममीवक्रत्विनंनरग्रुवनिसमाश्रिममवपपम्। ४
गुरुदृष्टोमीनस्पोलालिवंवहोत्म्यमंज्ञातिकम्। ग्रमाख्यंसङमारंवद्भिः स्त्रीभिर्न्नंजनपे
न्। ५ ऊरुनेपापीस्त्रपीलंरनिमंमंनर्नगेपवायरमम्। श्रुकेत्तिनोफषस्योन्दयहरंकामिनी
नांघ ६ विकलमहितमंननम्या ःकामार्तंश्रुवदाररनिहीनम् ऊरुमेरविमिनदृष्टोनीवविहृपा

सा. रा.
१
४४
५५

गतस्य सूक्तम् १ राशिस्थे सौरवल शुक्रे राशौ च बलान्विते लग्नेषु पार्श्वं इ राशिफलं निर्णयं भावविधानं
वसंचितम् ७ इति षड्राशिस्थिते फलानि ॥ भौमे मेषे तु जन्मस्थे विकलेकं च इमाः प्रवृत्तं च । जन
यति मापाव कृत्यं प्रपञ्चकं स्वर्पेणेन कलिशस्य सम् । सूर्पेण मेष यानं कृमेषा धारा नवंशपुरं जी
वेन मन्तनताध्याने विद्वांसः सारान्यम् । सिंहभागे सिंहस्थो पेक्षितः दास मणान धन सौराज्य
म् । सन पति शुपेन स्थो वा यतं नर्लगोयवनम् । शुक्र स्याकविस्मयानं नयमाशुविमारं दत
पति स्यन्याम् । पवरारमर्थ लपरेकाम्य शमारे एग्युग्मसम् २ सूर्पेण मशा मूर्वे शिर्षं घरेमनन
मन्त्रपानरुविम् । सौरेण बंधकीनां शुले अमस्य र्वदिशानिंबइः ४.५ इति सिंहराहस्थाकफलम् ।
बुधभागे बुधस्थः सिल्या वा घं प्रयायी कविं मननयेम । शुक्रे त्रिते विशाले गेयनं वव मसारायत्र
म् । नपमे वित्ति गुरुणा स्थे गुरुणा स्थः प्रतिशिलं कानम् । भौमे लितो लिबो रवि वाद उपालंन
रंतीरुष्मम् । २ मास्वार्थ काव्य गुह्रि मातेसि लिनं चवीति नः शाशिना रंगवर्वे विद्याने ननपति

४४

मर्त्ये दिनशुद्धः ॥ ३ ॥ इति मिथुनगृहस्थापफलम् । स्वांशे दिनकरे कर्कटस्थः पापीष्टिं नस्तन्नुपवित्तनपापी

रम् । परधनहरणे निपुणं लब्धं निनरोग्युपेनापि । सौरेणाक्षेह हिककरं वधबंधविवादसंनमम् ।

शुक्रेणस्त्रीपो बमनपेदणवानशंसंकाकारम् २ रपमं शिलं नरवेधा जननपनिपुरुणा वलोकि

त शुद्धः भौमेनापमर्वनं निद्रावज्ञलनवसनमुखम् ३ इति कर्कटस्थापाकफलम् । रविभागेर्कविहि

तः सौबलः समरलब्धकीर्तिधनः पापेनिर्भयं दृष्टे सौरेणप्राप्तिर्मोहेना १ भौमेनसबवलं

धनराख्यानं नरपसतत्क्षोनेपवंडकरम् । गुरुणाजननपमिरहसःवमूपर्लिवानरेदंवा २ शुक्रेणरहस्य

र्निःस्वमार्पिनेमयनस्वमेवापि सौम्येनदेवविंतकपिनिश्चासमरंगपिवेभक्तम् ३ इति सिंहस्थापाकफ

लम् ॥ गुरुभागे गुरुहस्तो विषदं नयवल्लभं विपुलकीर्तिम् । मनपनिपापपिरिसिमेनवसमस्त

भोगेषु संसक्तम् १ बुधहस्तो हास्यकरं नपमिपंनायकं वहुपिन्याः प्रस्तावार्थं जातमेजनेनन

सर्वनःख्यानम् २ होषैर्विविधैर्ख्यातं दिनकरहस्तानरंप्रमाणतनम् । सौरेणावृद्धवेशंवलीपु

सा॰ सा॰
वृ॰
५५
45

सांगो निरस्तनेत्रीवम् ३ । इति मिश्रीवद्यां शाकफलम् । सौरांशे शनिहष्टः क्षपणो रोगान्वितं मन
नमेवापि । सर्पेण गात्मापर्मे व्याधिग्रस्तं विरूपनम्म् १ भौमे मेनवरपानिसमं स्वाध्वं स्त्रीभगंस्नवे
षुकम् शुक्रेण विषमपीलं शुवनिमिरवधीरिलं मदरम् २ सौम्ये न पापनिरनं ज्ञानिन चरितं सह
माधीहष्टः शुरुणा स्वकर्मनिरनं जसमेशुक्षसरोगत्तम् ३ । इति सौरांशाकफलम् । वर्गोत्तम
स्वकांशाकपरकीयनवांशाके शुहाल्पफलम् । शुहं समध्यं स्वल्पं विपरीतं स्यादति स्वफलम् १
राशिफलं यद्दृष्टं स्वं हर्षेण थितैः ग्रहैः शशांकस्य । नमनिरोधोहष्टो पर्यायो निर्बलीभवति २
यत्नापने शुभफलं विनिर्दिश्यं दशानक्षमानिकथितानि । हरपवनैः फलानि सम्यग्ज्ञ्व समनिवं
इवमम् ३ नेनस्वीसमञ्जनः विनिपाव्यघवारणलाघी । माहसकर्मा निरनरक्तपतिगोमतं
हपतिः ४ नाभुस्मिकोहतनरनः मधुनगोजाविधान्यरतः भौमे ज्ञियेपवारोवहुवनिषुभोभवे
लुकश्च ५ माधीञ्जनभंगरतः मभनागोमेरथन्उग्रः । हेष्यो बन्धहरणपरो विसंभधिनिविहो

५५

नक्षत्र ९ योऽन्नवेषऽजोऽजोबहुरूपहवृता: ऊनेनवृषभसंस्थे । सुंगीनयनः पापोऽबंधुविरोध्यः
ऊलोन्मादी । स्त्रीन: क्रेपामहितेलोर्वस्त्रश्रम: कालविहीनस्त्र । नानाशिल्पास्त्रकलानिपु
णोबहुपोविदेशगमनरत: २ धर्मरतोनिपुणाम निर्द्धिनासकूल: समांगवसुसदांव मिथुन
स्थेहितनिपुणेभवतिप्रभुरक्रियानरम: ८ पुरगृहेनिवासेयशीलोवेकल्पकर्दर्हिन: क्रूरापनक्षत्रपु
रनोबालेभोजनववेलपु: परगृहागामी ८ सलिलाशापुनोधनवाप्नर: पुनर्वेरनानेष्टा, कर्कट
केतिनिननवेभवतिमस्त: सर्वेसोरीन: ९ प्रसह: प्रवंजपुर: परयनहस्तीन संग्रहणप्रोल :
प्ररवीनिवासवोऊलवनवासीप्राप्यमप्रयमहार: ९ आकमगोरगहनानप्रभुसुवांधर्मफलवि
हीन: भोमेहृदोसमस्त्र: ऊपोपम: स्माहृप्रष्पोस्त्र १० मूल्य: सनामनियनीरनिगेपयनो: मऊ
प्रियभाषी । विविधआपोलमौपोपज्ञवक्लिष्टगिनपाप्तु: ग्रहिनोहेमनभीरुवेरसनिथनवा
प्रवहशिल्पी । कन्यायांभूमन्नपेक्षानविलेपनरत: कांत: ॥अथतिरन: ऊपएण: मनस्कवा

सारा॰
व॰
८९

कोविकर्षनःस्वभगः हीनांगःस्खलनः संग्रहणेपः परापवादीव। योषिज्जुहमित्राणांमनो
रमोमूर्खनहरारक्ष सौभिकवेरपानिकटेसंग्रामधनक्रियस्वलिनि ।१२ आचारशून्यनमस्रोरस-
मूहाधिपःक्रियानिपुणः शुद्रोमकोनिपायोवक्रूपराथस्त्रैरसाटः भालवधाहिमबुद्धिःप्रभु
मगोभूमिभ्रमवनीयः प्रक्षिकगेभूभ्रत्रविषानिशास्त्रव्रणेस्तपः ।१३ बहुभिःस्तनैःस्तांगोनि
स्वराकाःशाठःपराधीनःरथवाजिपक्षियोधीरधेनसारवारकोपपलैस्य ।विकलश्रमेःस्त
ह्निम्नःपरस्वंकोधनसमरविषक्तः कार्मुकसंस्थवकेगुरुसस्मनःशुभोभवति ।१४ धन्योहर्तो
रीणांस्वविभागसमन्वितःसहः श्रेष्ठसुमःप्रयोगःसमानाबानवृंदावा मधुवनीरणजेतास्व
वंभुविषमस्रस्तनवक्ष। प्रावत्तकःस्वपीलःउनेस्वअंगेवहुपचारतः ।१५ मध्यमपर्योच्चविहीनो
लड्डावारःस्वजर्गतिकमेकतोः मात्स्यरोपपालनवंचनरोषैर्हतनाप्यस्त्र। रोगमयागारोविक्षतो
ह्यनाहाद्युनयनःकृदेशानिरतःनःखेःसमागतनधुनिर्मोमकृतिःस्वभगःजंभे ।१६ रोगामेमिं

दत्तमः प्रवासस्थूलः स्वबंधुपरिभूतः मायावेष्टनदेहोषेर्ध्यनसर्वस्वोविचारीव सिंधोपिनीलगो
केयोगुरुहीनावतकः सद्यधीरः ईह्निवेमातानथानिमिथियांस्येजन्मेनवि(व्योमः १० इतिसारा
वल्यांराशिफलम्। मथनेविषदेवानां मकरोमथंचौरनायकंमनुजम्। क्षतुनिमुद्दारंजनमेदिनेच
रनिरीतिनिः स्वर्ते १ मानरहितंमकथांगेस्वजनहृष्यंचरहितंच। स्वरहेमकशशिहशः सेच्यं
कन्यात्रियंजनमे २ परधनहरलोनिपुणंस्त्वाकमिकरंचदेवभक्तंच। जननेस्वभेतहहसोहृष्यंवमप
पतिंभौमः ३ मधुरंमधुरंतमपवंमानाधिरवन्मलंधनसमर्हच। जनुपममीच्चरमान्योजिदश
गुरुनिरीतिनोवमः बुधः ४ स्वरहेमकिमहशः हीहसोभौतिनंजनने। प्रमदसकन्न वि
भवंस्त्रीहेमोरजितंपाति ५ स्वर्तेचोरविद्यानिनमनिपुरंनिर्दयंस्वजनहीनम्। प्रनयस्त्रीहं
मारंनमपतिसौरेदितोभौमः ६ स्वर्तेहृशिः ॥वनयवनेषुरमसेनामारहेसाभुवेहक्रविपच ३
सिमभेरविणहहशः मवंक्रकोपः जनोधीरः १ मानरयप्याविबमंचसंबधनांगियः पति

मा॰ वृ॰ ५२
५२

लासास्य। शुक्रगरहेमधिहस्तोनलभीरुगंधवेभौमे २ कलहप्रियोमधुरववास्मरकायोमंद
शुचयनः सितमेभवनिचभौमे शुधहस्तेस्वाविनुतषः ३ वादिनगोनृविधिनः सौभाग्यशुनः
स्ववंधुर्दयितस्त्री। शुक्रभवनेत्रिमितमेहस्तेगुरुणाभवेन्नरः ४ रचयंशीमयदयितः सेनानाथ :
मसिहकर्माच। शुक्रगरहेभवनिजमेशुक्रेणनिरीतितेनतिनः ५ स्वाविभाक्राणांमोपनवोमि
त्रस्वमनैर्भवेद्धिद्धाम्। शेलिभुरग्रामाणामधिपः सितभगोचमितेहसः ६। इनितिनरस्यहहि :॥
विघायनरैपोर्यगुनगोरविनजगमिगंयमहासन्नम्। बुधभवनेरकोगोननपनितेहसः सदारवि
णा १ हरितिनंथनिनंकन्याभुरवलंकवुवनिसन्नमानिहभगाम्। तारहेरपरहपालंननप
निबंहेतिनोवक्रः २ तिथिगणितकाव्यकुशलेवहभाषणमननवाकांच। हनंवद्गजः। स्व
ह्रनंनपतिवज्ञोगुपेतिनोमतैं ३ रामशुरुषमकान्तैत्रेनदेयागंनरंजरुने सर्वक्रियानुषी
लशुचरापोनायकंबशुपरहसः ४ शुक्रेणहृष्यमाणः स्त्रीकृत्यकरंसमहिसभगोच। बुधभव

५२

नेत्रक्षांगः कुष्ठमेव क्षामभोक्तारम् ४ प्राकारगिरिदुर्गरतं कामुकमपि जिह्मः रवभागिनं कुष्ठमेः
ग्रतिस्थूरमपि मलिनं पमेति मो कुष्ठपरहे विभवहीनम् ५ यमिकुयगरहहस्ति: ॥ पितुरुतपादिन्ने दे
हलेन स्वीइंसनापकोपोरः भंद्गरहलेस्य भौमे दिनकरदृष्टे भवेस्नुतषः ६ बहुभिर्योपिभिराभो
नीवावावोविदेहलरूपशुः ७ पापिवायोभूननमे पापिनाहष्टे समयोकश्च ८ मलिनः पापाचारः लुब
उईंबोबहिलुनः स्वसमेनेः कर्कटकेषु थहष्टे लिलिनमनये भवनि निर्लज्जः ५ विद्योमोनपमंथीवि
हीस्मगालिनोभवेत्तुनः गुरुदृष्टे पापिभवने भोगेश्च विवर्जितो वक्रे ४ हीसंगामवृषथनः प
तिभ्रनः स्त्रीकिनैसल पापेषैः कर्कटकेलिलिभूत्रे सिंम दृष्टे स्याद्विपवशनः ५ मलसंपाचोपवनति
निपाल समनप्रमाणलनिनेद्युः पापिगृहहे संस्थे भौमे पमेतिने स्यान्महाकोनः ८ शनिचंद्रगरह
हक्षिः ॥ प्रणनानांहिनकारी मिथ्रेः स्वसमेनेश्च संगुनश्चंहः गोकुलवनादिचारी सिंहे भौमेनवालि
हष्टे ९ मातृनैश्च भौममपि मोकाटिनशरीर सत्यावि शुलकीर्तिः केसरिभवने भौमे पापिनिनाहष्टेग

सारा॰
बं॰
५८
W6

नगमार्थः २ बहुशिल्पसौलब्धः काव्यकलासंपदो विषमशीलः पंचमभवने भौमे ससितेऽपि निदं हेति
निपुणस्तु ३ धनिसमो यवनीविद्याचार्यो विरुद्धहृद्विद्यः। बुधनिलये सिंहस्थे गुरुणा दृष्टे च सूनाथ ः ५
विविधस्त्रीभोगयुतः स्त्रीसुभगो नियतो वनोत्सवः लेयरदेहरक्रांगे सितेऽसितेहहे भवेज्जामः ४ सहा
कारो निःस्वः परवेश्मभ्रमणशीलवांसस्त्रात्वी। दिनकरराशौ ठपिरो दिनकरनयनेन संदृष्टः ६
इति सिंहे दृष्टिः ॥ लोकानमस्यः सुभगं वनगरहमुर्गेघलब्धारहवासः। स्वगुरुभवने भौमः करो
ति रविवीक्षितः क्रूरम् १ विकलंकलहप्रधानोपासंस्यैरः करोति धायिरहसः विहंगसं गुरुभवने र
पतिविहरुसहगुरुत्वं २ मेधाविनं स्वनिपुणं शिल्पाचार्यं बुधेन संदृष्टः गुरुभवने त्विति निमनय ः
करोति विद्वांसमसंगनम् ३ सकलत्रं स्वरहितं तिभिरदृष्टं बविमवंमेव। गुरुभवने गुरुदृष्टो
याप्यमपरंजनः कुरुते ४ कन्यानामनिहृपितं विद्यार्हं काव्यभागिनसंहारम्। विषयरनमनिस्वभ
गं गुरुभे सुके वितिमः कुरुते ५ गुरुभे शनिनादृष्टः कुब्जमनीरसहारमाहवेपायम्। अटनं स्त्राव

पनरह्निमंयापकर्मकरंक्रनः क्रलमे २। जीवरहहह्निः ॥ ग्रनिविल्लगेलामसनंपोखिदपल्पा
न्विमंश्रूरम्। स्त्रर्येत्तिनोनिनीलांगसौविरहहेभूमिजः क्रलमे १ चपलसह्निंजनन्यापमभेलंका
रभागिनस्क्रारम्। ग्रश्चिरसौल्लटमाल्मेननपनिवंद्रेत्तिनोवक्रः २ ग्रनिमध्रुरमटनमपनंरवि
ननपरहेननिम्नेमपसल्बम्। कापटिकमथमेपरेननपनिभ्रुपवीत्तिनोवक्रः २ ग्रनिरूपंमंद
रहेनरपनिग्रुणसमल्लिमंखिवारंभम्। निद्रान्नषंलमानोग्रुरुसेहस्रः केवनिवंध्यानिम् ४ विवि
धोपभोगमाप्लंश्रनिभेस्त्रीपोषणानरतमेव। श्रुक्रेणहरणमालेजननपनिकलहपियंवक्रः ५
रपनिमनिविमवंनंग्रुवनिहृष्ट्वंवक्रमजंपातम्। स्नवरह्निमंरणपोर्यकरोमिखनिभेयानीत्ति
नोवक्रः ॥ सौरहह्निः ॥ ग्रनिभौमचारः ॥ खियविग्रहोस्तेवभ्रानिमटोविटमलेक्षणाग्र
संगीनरमेनिरलोनसम्यबनोलिपिपियः कलिविन। क्रूरकवोबक्रापीबजूभमोन्यभनभ
पनः बक्रनेणबंधनभागीचलःस्थिरःस्माद्रुयेकिनवः १ दलःमगास्भदानाब्योमोविसा

सारा॰
वं॰
५२
५९

नयशास्त्रवेत्ता ॥ यातांप्राम्बरभूषणमाल्यजलाश्रयरतकान्तिः ॥ सुशीलश्चनः स्त्रीसहितः ॥ प्रियवल्लभकृपो
गृहीनवाक्यश्च ॥ गांधर्वशास्त्रलीलावतियीलावैद्रुपेश्वषभे २ जूभवेषा ॥ प्रियभाषी विख्यातमतिर्वि
कृष्णोमानी सोन्मि नहतविनोधवनोहितस्त्री षडेतविवादरतः ॥ ३ कर्मठवरूमनमिडोनरोमिथुनस्थे
षुपभवति ३ प्राज्ञोविदेशनिरतः ॥ स्त्रीगृहगेयादिसक्तश्च ॥ चपलोबहुमनाथीस्वबुद्धिविदेशवादरत
श्च हिंस्रोगमहूथनः ॥ कुत्सितसोमावद्धकियानिरतः ॥ मकवि ॥ कर्कटसंस्थः ॥ स्ववंशकीर्त्याप्रसिद्धा
श्च धनान्वकलापविहीनोनालोक्याप्तोनसम्यवाक्यश्च ॥ गुल्मसनिस्तुथनवांसञ्चविहीनः ॥ सहसम
नोव ॥ स्त्रीजभगोस्वनंतशेनवभ्यकर्मोद्युषे पुवनिरूपः ॥ प्रेषणनमन्नासिंहे स्वकुलविहिडोजनाधिवास
श्च ५ धर्मप्रियोपनिधानमीमधुरस्वलेख्येकायत्त ॥ वित्तानशिल्पनिरतोमधुरः ॥ स्त्रीस्ववल्लवीर्यश्च ॥
नानापन्न ॥ सहतांमानी विनयोपचारदानरतः ॥ ख्यातोगुणैरुदारैः ॥ कन्यापंसोमनेवलसवान् ६
शिल्पविवादाभिरतोवाकचन्द्रोनर्षपीतिनोद्यपवान् ॥ नानादिक्लालपरमोविप्रार्थानिपितुरु

शुभङ्गः किलवोपचारकृपालः स्मरमन्मनोदेवभक्तस्य । ममममभवनेमाशिशेमन्दः चपलःहि
मकोपपरिमोषः १ श्रमणोकानर्थपरस्खलवोसम्यक्थर्मललस्य । धार्मिनसाधुषीलोल
योमहोगनारमणः पारुष्यंभनिरतः स्थिरोविकल्पस्वकर्मनविरतः ऊरणवोनीचानर
नः पापरनस्वराखोकीटे ८ विद्यामोहारत्तणः पारुष्यनिषेधोर्थमिल्लसमवेमः मंत्रीड
रोहिनोवान्तलमभावोमदाविभवः पञ्चमापारवनोमेपाषीवाक्रांडुभ्रंनीदाना । लिप्यलेख्यम
हृञमालः कामुकसंसृष्टपेमानाः ९ नीवोमूर्ख्विश्वपाटः परकर्मकरः कलादितृणाविहीन
नानाञः खपरोमः स्वल्पविहारादिशीलस्य पिशुनस्वसमगहेमोवृंधविप्रमोस्वरीमं स्थि
मान्माच । मलिनोभयसंचकिनोनिहोमपकरेषु येषुरुषः १० वारुद्दिकर्मरहितः प्रहीन
धर्मार्थलजविहमायाः परपरिभूतोनशुचिः मूलविहीनसमपानस्य । पतिञ्जमहाराज्ञः
जपरोरः ञभद्याधिभोग्यभवति पतिञ्जभगोनिभीतः ञ्जवोमलिनोविधेयस्य ॥ प्रावाधेसो

सा॰ का॰ यैनिरमोदेयागमरमोदरिहस्व । ऋषभध्वनिकमः साधुः सर्वोषबस्भगोनधर्मवरनः ग्रुपमादिकर्मञ
व॰ पालोविज्ञानघ्ननिकलाविष्णुमस्त । पदयनसेवपरह्लोमीनेपाणिमेनवः प्रदीर्घंस्त ॥१॥ इनिरापि
५॰ फलमू । समवधमंसवाप्पेऽयपसिसन्कारसन्सनेमनन्नमम् । ऋहनेषुपोर्कहश्लोवंधमनेवंतापा
50 स्तनभे । रामनिकरमोहत्तोध्वनिसनमनोह्रंत्रिनिसवायो ग्रनिसेवकमनिमलिनंचंद्रस्तनेमपी
मञ्जपालंच ॥२॥ ग्रमनग्रिपंसवाकंवकलासमेमंयत्रिनेज्ञनभे । ननपानिज्ञनेनहस्रः मध्रुवधनंत्रिनि
पहावंपूरम् ॥३॥ सभगोज्ञनभेपाणिनः स्त्रिरयांगरोमयांसकेशंवा मीवेत्रिमोनिपंनिमंननपम्मा
नापर्कुपापम ॥४॥ सुपरोनवधमंसभगंगणनगरधुवोपमंवनरवाकरम् । समपिवंकुसिमहस्रः ऋ
नभेस्त्रोसमधुमंपाणिनः ॥५॥ सुधिरस्हेपालिहस्रोह्मिमविवगसमोनिज्ञः शिवमननयन । उ
ग्रंह्निसाभिरनेञ्जलसावह्रीनंनरेनिमयम ॥६॥ उनिभोमवरस्त्हविः ॥ रविग्रसः खनमंख्यापिमदे
हेपरोपचाररनम् । दिनकरहस्रः सोमः ऋहनेननपिकस्तनेमसिनभे । समपनंधनवंनहस्र

५०

भक्रमरोगिणं हृदकुंडुंभम्। व्योमं नवेंदु सविवं तस्कंदु निरीक्षितः सिमभे २ व्यापिमिथरिमि
ग्रेंनसिमभे न्ववमानसंममम्। ननपलिङ्गुपेनरहोवहिष्टुमं सर्वं विषयेभ्यः ३ प्रातं गरहूीमवा
वरेंदमङ्गवश्रुगिनापकं व्योनम्। शिरस्थानहरहस्थविनं नवपतिसौम्यः सिमगरहस्थः ४ सभगं
ललिमेस्त्रविमंवस्त्रालंकारभागिनं सिनभे। हृदयहरंकन्यानोऽरुमेञ्जेक्षितः पापिन ः ५
शुक्रगरहेकेनहस्थः नवरहिमंवंधुलोकसंक्लिष्टम्। व्यापिनमनपवन्नलेसौम्यः क्रुरुमेमवंमलि
नम् ८। सिमगरहूहस्थि ः॥ अविमपकपमंमपुरंनयवलभमीषरंलतिमवेहम्। हरिमंकवोलि
लोकेरविगाहहोङ्गपः स्वरहे । समभुरमनिवावालंकनरूरमंपाङ्गवन्मलहहरम्। जनपति
पापिनाहहोङ्गपः शुभंसर्वकार्येषु २ वितननगारमलिमंप्रतिभाङ्गमंनवरेंदुकमनन्नम्। वलभ
मनीवजनमे स्वगरहेऌ पिरेणमंरहसः ३ पापिवमंत्रिणमग्रामनिरूपकुहारंविभववयरिवारम्
सपधमेनरहोननपतिनीचांगनामक्रम् ४ समनेपापिमं विनीतं सफलारंभपविक्षदसमशुम

सारा
व
५९
5

सौम्यः स्वगृहे रहसोरविजेनमनं सदाऽऽजरमे ५ इति बुधगृहहरिः ॥ तत्रकाङ्क्षाकारांगरहवा
स्वज्ञानपापाचमणिवारान्। मनसिरविणाहलाबुधोगृहस्थितिरगोस्वगमः १ धुवनिविनासि
नसारंधुवनिविनिश्चिंमवक्रःविमशरीरम्। कर्कटकेशशिहलाजमधनिराववर्जितंसौम्यः स्थान
मनिमनिशुवरंप्रियानमंक्रूरकारकंवीरम्। वक्रेतिनः शशिगृहेऽजरमेसौम्यःप्रियालापम् ४
मेधाविनमनिधन्यंभयपुत्रंवलभंनरेंद्राणाम्। गुरुणाशशिभेरहसोविद्यानांभाजनंबुधःऽजर
मे ५ कंदर्पसहशाहूपंप्रियंवदंगीतवादित्रविधितम्। सभगंशशिभेललितंऽजरमेशुक्रेतिमः
सौम्यः ५ दंभरविंपापरतंबंधनभाजंगुणैरप्रक्रांतः सहमावारहेधंऽजरमेसौरेतिमः शशि
भे ८। कर्कटहरिः ॥ सेंद्रीहिमकरहसोधनगुणसहंगरेबुधःऽजरमे। हिसंवत्कंसिंहेस्वभाव
चपलंविगतलज्जम्। ललनाप्रियमतिवक्रंकाव्यकलागेपरंगुरमिनभे धनिनंस्वशील
वेशंकरोतिचंद्रेतिनः सौम्यः २ तेनीचैरविभवनेज्ञःखार्नैविगतंभामस्वरूपम्। प्रचक्ररती।

५१

लमर्कानलं तद्वत्कं भौमसंहतम्ः ३ स्तनमारगनिंशालं रविभेवाद्लमीश्वरं त्यासम्। परिवा
रवाहनपुरं कुवोनिपुरुवीत्तिनः सोम्यः ४ प्रतिशापरूपंलतिसंसिपवदंवाहनाम्बमनिवी
रम्। नमपतिमपुरमनर्दक्षमंत्रिणमप पार्थिवं सिंहे ५ नायनगाशंरूपं स्वविरूपं स्वेदिको
प्रगंधंव। प्रतिज्ञः रविनं रविगरहे सोम्यः स्तवर्जिवंरविजहत्सः ६ इतिसिंहटस्थिः ॥ स्थूरंमेम
हपीत्रिमधमर्पोपहृनमानसंमानम्। नमपतिरविणाहस्तजीवगरहेवंइनः पुरुषम् १
लेत्वकमनिस्तनमारंपमपिनंसंमनंपुरुगहृत्स्यः स्तविभागिनमन्याम्नाजरुनेवंद्वितिनः सो
म्यः २ श्रेणीमनकंक्षहंवौवाणांविपिनवासिनंवापि। जरुनेलिपिकरमधनंपुरुमंदिरेरुपि
रहत्सः ३ स्वनिमनिजलसपमंजरुनेसप्रतिभूमाम्बविमानम्। नयमंत्रिकोशपालंलिपि
करमित्रवीत्तिमापुरुणा ४ कन्याजस्तमकानांनेल्योवार्थधनान्विनंजरुने। भपुरुननहस्तो
पुरुभेस्तनमानमंधोधपुरुंपापिजः ५ तुर्गारम्याभिरनंवक्रमानंजहस्पीलमनिमलिनम्॥

सारा॰
व॰
५२
52

ऊरुनेरविस्मरहसोनुयोनरंसर्वकार्यविभ्रमम् ८। जीवरहहस्ति: ॥वहलभ्रमनिस्तारपुनंवृक्षम
हंनिष्ठुरंमिपालायम्। जनपनिविविणाहस्त: सोरगहेहवोधनःख्यानम् १ पापकरेस्वदरिद्रकर्म
करंवानिजःरिविमंदीनम। ऊरुनेपाशिमाहस्तःसोरगहेहवोधनःपुरुषम् २ वाकवपलममीव
सौख्यंक्रीडालसमंनरंस्त्वाधारम्। ऊरुनेभूस्त्रमरहस्तोरविमनपगरहेहेवुधःपुरुषम् ३ वकरथन
धान्यसमहंग्रामपुरस्थेणिमुनिमंपुरुषम्। ऊरुनेगुरुणाहस्तःशाशिननपःसार्थवाहंच धमीच
पतिंविरूपंवुद्धिहीनंचकामवपंच। गुनिहमनननंऊरुनेभार्गवहस्ताकिंभेपुरुषम् ५ जल
जीविनंसमहंमूलेस्वराकर्मजीविनंचापि। भीरुमदरंपुरुषंशनिभेमंदेहिनःऊरुने ६ सोर
गहहस्ति: ॥जनिस्थयाधार: ॥सेव्योमर्ष ॥वादिगुणे: सम्पन्न:प्रसमरकोभरणसंग: सख्या
मर्षणपुरुः प्रगल्भविख्यानकर्मीच। मेमस्वीवज्रशत्रुर्वज्रधन्यार्थदाननमसशरीरः चंजोत्र
हंजनाघ: क्रियगेजीवेभवेसुरुष: १ वज्रदण्डलघत्नकोश:स्वरद्धिनाचार्यभक्तिमांकामः स्व

भगः स्वदारनिरतः स्वेशाक्षुषिगोधनाभ्यस्य । सहस्त्रभूषणगुणो विविधाः सर्वा मतिगुणोनय
तस्य । वृषभे स्थिते विनीतो भिषकार्यो गामस्कौ तालिकः २ याहिमथनः स्वमेधा वितानविशा
रदः सहवाग्मी दातिणगुणो निगुणो मतिमांसहृम्मधीलस्य । मान्यो गुरुर्बध्नं नामं सकलमांगल्य
लब्धपरसाह्नः मिथुनस्थे देवगुरौ क्रियापरतः सत्कविश्चैव ३ विद्वांस्वरूपदेहः मात्तः प्रियधर्म
मन्त्रभावस्य । स्वमहद्दलो यशस्वी प्रभूतनधान्याकरयनेशः समनसमाध्यापि गुरुक्षः स्थितास्महे
लोकसन्मानः ख्यातः ४ स्यनिमीवधाविधेविविधाः स्वकर्माकृतजनमानरतः ५ स्थिरवैरसम
धीरः सबल्लस्नेहः स्वजनेविद्वान् । याम्यः स्थिताभिनमोनयनिर्यपौरुषः समालक्ष्य ः
चिदशगुरौ सिंहस्थे त्यमर्षवो बोद्धमारिपत्तस्य । स्वदरनस्वस्थशरीरो गिरिदुर्गवनालयेनातः ५
मेधावी धर्मपरः क्रियापटुर्जीनवाग्भवनिराशो प्रियगंधवेस्वगुण्यः कन्येस्थिते निस्त्रिनार्थस्त्र
भास्तार्थशिल्पकाव्यैर्धनवान्दानाविशुद्धशीलस्य । देवगुरौ निपुणमेति विज्ञानतरविहनसम

साम्रा॰
व॰
पत्र
५५
53/54

हुः ९ मेधावी बहुमित्रो विदेशाचर्यो ःगतः प्रभूतधनः भूपप्रियो विनीतो न हन्तर्न कसंगहीन
धनः कांतः श्रुतनामिनिरतो महेश्वरः सार्थवाह वणिजो। हि वाणिजो दुर्मेधा शिलिमत्सेरा लागियो मा
रतः मात्तः १ बहुपातुरतिक्रपालः सकलविद्याप्रवादको निपुणः देवालय पुरहतो मद्वहुरत्नोत्य
पुत्रस्त्र। व्याख्यातः शुभवहुलः प्रसन्नदेहो गुरौ भवत्यलिनि इंभेन यथमेरतो ज्ञगुप्सिताचार निर
तश्च ८ प्राचार्यो वनहीना यज्ञाहीनां च संश्मिनार्यश्च। दानावहस्त्र लघ्यः प्रियो यहाश्च नामि
रतः मांसलिको मैत्रीवाधन र्थस्य शुभे मोजीवे। नानादेश निवासी विविक्षणीणो यनन शुद्धिः २
लघुवीयो मकरस्थे जे या महामानवो जीवे। नीचाचारो मूर्खो ज्ञरतनिःस्वः परप्रेष्यः मंगलदया
पेतावस्त्रवंधुवत्सल्यधर्मपरिहीनः दुर्बलदेहो भीरुः प्रवासशीलो विवादी च १० पिशुनो नसा
धुशील ःकुशिल्पतो पापरूपेशु कर्मरतः शुत्यागणस्य स्वनरां नीचाभिरतोत्र कसस्त्र। लुब्धो व्या
धिग्रस्तः स्वबाकादोषै विनाशिनार्यश्च। मताभिगुणोहीनो वदेगुरुःसाकुरुवत्थगः ॥ विद्यार्थ

५२

यान्ववेश्मस्तुरंहज्यः समांचरपतीनाम्। स्त्राध्ययनानिचरत्यहोऽध्यनन्तनयमैःस्थिरारंभः
रात्रः स्त्रनीनिशिलस्याद्यवहारवरणमयोननाचार्यः स्थानः स्वर्णनवेहोमीनगुणेभवतिनाजी
वे १२ इतिराशिफलानि ॥ यस्मिंसमनस्मभीरुहंविद्यामसमंमहाभोगम्। भौमगृहेरविर्हहो
ग्निरोगमविसंगुरुः ज्ञरुमे १ धनिहास्यकाव्यज्ञयाल्वबहुरत्नसौख्यभाननेज्ञरुने। ज्ञगेहेरा
शिहस्त्रस्विद्यागुरुः पार्थिवंयान्तम् २ नयगुरुषधूरमग्रोनयविनयसमन्वितंधनिनम्। श्र
विधेयम्लदारंजनयतिधकेतिमोजीवः ३ धनरत्नवचनंवित्तोमेपरविवरान्वेषणवनिगुण
च। मेधाविनंस्त्रनतंकापटिकंसौम्यसंहस्त्रः ४ गरुह्यायनवस्त्रगंधैः माल्यैःसंरंभनादिभिर्वि
भवैः सगुविनमतिंचभीरुंज्ञरुनेगुरुकेतिमोजीवः ५ मलिनेलब्धंनीलांसाहसिकंसमनं
समरुंव। भौमगृहेशिरमागुरुः मांसमानिवीतिमः ज्ञरुमे ८। भौमगृहहहस्तिः ॥ द्विपदचत्व
ष्पदभागिनमस्याख्यं व्यायसांगमिहगुरुयम्। मातंनवेंदुसविवंकरोतिमस्यैतिमोजीवः १ धनि

सारा॰ यन्निरमनिमधुरं जननीदर्पितं प्रियं च गुरुवनीनाम। ग्रन्थपभोगं ज्ञानेऽभिदधाति गुर्वीति नः सादि
व॰ ना २ दर्पितं बालस्त्रीणां ग्रातं पूर्वं च यनसमद्दम। सावित्रिं मेरेन्द्र पुरुषं कपयनिरूपितं गसंहस ः २
५५ मानं वनुरं सभगं विभवान्वितं त्वा ः समहं च। सहविरलीनं कां नं जनयनिभ्रुपवीति मो जीव ः ४
55 ग्रनिलत्विनमनि चयनिर्मं वरभूषणं यावितांस्तनालीनम। वरनारीशयनमं नजनयनि भगवी
त्विनो जीव ः ५ यानं बहूयनयात्वं महत्त्वरं ग्रामनगर पुरुषाणाम्। मत्विनमहत्पमभार्यं ज्ञाने
सैरेत्विनो जीव ः ६ इतिसिमरहसरहाः ः पश्चार्यं ग्राम मे श्रेष्ठं ज्ञानं विनं पुरदाय यनवं नम। नी
त्वाक रहसमूर्तिविदधाति गुर्मीनवं ज्ञाने । वंद्ये तिनस्व ज्ञाने वृत्तमंनं मानवन्मलं यन्मम। स
त्वपुरुनिश्चयवं मंत्ररयनि गुरुवन्नयमं भुयमे २ समरभानलव्याविजयं वित्तनगां त्रयनान्वितं ज्ञ
ने। यवणिस्वमे त्विमदेहस्विदधाति गुरुः सममं लोके ३ ज्ञानेभ्यो निषज्ज मानं वज्जस्नमदारं च वि
मवं नंच। यनिशायविरुद्धवाकां भुयभेसो मे त्विमो मान्यम ४ देवमासादानां क्रमेषु षष्ठीषां स्वदा सो

ङ्गारम्। सुदयहरं नारीणां कुरुते भृगुजे दिनेशो जीवः ४ श्रेणीगणग्रामाणां पुरोध संग्राम यत्ननानां
च। मनयनिशाशिनाहृहः स्वक्षगीवानरं भूपके ८ भृगुगृहस्थे रविः ॥ रविरहृषः कास्मिभवनेवि
ख्यातममयाग्रगं समूहानाम्। स्वावयनदारविहीनं परदाराक्तं गुरुः कुरुते १ अन्यं नृपनिमं नरपतिं
बहुकोशवाहनं समद्दम्। ङममगुवसीमुग्रं मनयनिशाशिभे गुरुर्हि मत्तहृहः २ कौमारदारमाप्तं
हेमालंकारभागिनं प्राज्ञम्। घूरमग्रगणगाङ्गं रुचिरांगनिरीक्षिनः कुरुते ३ बांधवमास्तनिमिग्रंथ
निनं वलहाम्बिनं पापम्। ननयनिभुयेनहृहः प्रमयिकं मंत्रिणं जीवः ४ बहुदारं बहुविभवं नाना
लंकारभागिनं स्वविनम्। भृगुननयहृहमूर्तिः स्वभगं गुरुषं गुरुः कुरुते ५ सौरेलगृहमूर्तिर्महत्व
संग्राम सैन्यनगराणाम्। वाचारं बहुविभवं वाचिकं भोगदारचनम् ६ ॥ चंद्रगृहस्थे रविः ॥ लोके
रचिनं व्योमं समांचनयनिं महाधनसमद्दम्। मनयमिदिनकरहृहस्थिदयागुरुः स्थूलसंभ्रमम् १
प्रनिसभगमनिमतिनं स्त्रीभोगेरुपविनार्थसमाम्भम्। रननिकरहृहमूर्तिर्जिनेहि पंननयमि

सावा.
व.
५९
51

सुरेज्यः २ समंसमानां गुरुरूपणां विविधिसकर्मा गणमग्रमनिस्वभगाम्। गुणिनं सुरूपं कुरुते गुरुर्विहभौमेत्रि
नः जनने ३ रहहवास्तुतानरमंवितानगुणान्वितं रुचिरवाक्यम्। जनने मंत्रिणमग्रगुपेतिमेवि
मूलेनं जीवः ४ दयिनं सीरणं स्वभगे भूपनिसन्त्वारसत्कानेगुरुषम्। सिमदहस्तः स्वरहस्तो जनयति विसिं
हे महासत्वम् ५ बहुकथनमधुरवचनं स्वरहितं विप्रभोगिनं भीत्ताम्। जनरसौनलसुखभोक्ता
रं सौरसंहस्थः ६। स्पष्टग्रहदृष्टिः॥ नृपतिविरुद्धं जनयति विद्यायशुरूत्सेस्थितः स्वगृहे। रविदृष्ट
पतिनमेधनवंधुजननेपरिगृह्णम् १ ग्रतिसुभगं युवतीनां मानधने स्वर्गगर्विते जनने। नानाविध
सौख्युगमंजनयति विद्वेतितो जीवः २ संग्रामविदमांगंधुरेगुरुषपरोपमाकरम्। जनयति जने
नहस्पौदवगुरुमें स्वपतिवारम ३। मंत्रिणमपजनयतिंवाधनसत्तनसौभाग्यसंपन्नम्। जनने गुपेनर
स्तः सकलानंदमयमविद्रूयम् ४ भोग्यानसयानविभवंपरगृहस्थायनासनोन्नमसद्दीकम्। आभर
वसनवंनंमनयति शुक्रे हितेनो जीवः ५ मलिनममीवक्वसभयं संग्रामशूरश्रेणिविक्रमंदीनम् ६

विज्ञेनमसदाहसोजनयनिस्रवविभोगविरहितमनिशम् ८। स्वगरहूहहिः ॥प्राप्तं हपिवीपा
लेसोरगरहेभावनाव संहसः यत्रानिसमहं मनयनिवसभोगसमन्निमं सविज्ञानम्। मार
पिरभक्तमापंडुलोहहंपात्तमाप्यमाथेपम्। वंदेदिमसत्तानीवः तशीलमसियार्थिकंड
रुमे २ फूरेनवेंट्रपोगंगविनमोजसिवमंतदेशंच। विव्यालमायेमान्यंकरोतिवजेदिमोजीवः २
कामरलिरणमुल्यंश्रेहिनमपमाहसाम्यंच। चालमतिमिज्जवेनंडुपसंहसोगुरुः प्राप्तम् ४
सविमंथनिमंमातंव्यपंगनदोषंविराणुषंसभगम्। ननयतिमिमेमरहसोलवणयतिवेम्रिमंग
रुषम् ५ प्रनुपममनगुरुषंमहमरंदेशापादवंगुरुषम्। द्विपदचलयादभागिनमाप्यंसोरेति
नोजामः ८। इतिसोरगरहहरहिः ॥इतिगुरुविकारः ॥नृपांमोवसदोपोविरोपमीलः परांग
नावीरः सेष्यांवनाद्विचारीसीहनोवंयनंमामः दरः कठोरभूरश्मसुरश्रेणिवंदनायप्ता। से
षेम्याड्गुमनयेनोविश्वाम्यः मगत्मास । वरुपवनिरस्तमहिनः कषीवलोवस्तमात्यगंध

सा.रा.
ष.
५१
57

प्रुमः गोकुलमौवीरानाम्बवंधुभक्तः सुपूर्तिस्त्र। शाम्भस्वनेकविद्योबहुधनः सर्वहितकारी।
वृषभे गुणे : सुधानः परोपकारे स्तिन्नानः २ विलानकलायास्त्वप्रसन्नकुधिः संस्कृतिज्ञोवाग्मी।
शालेख्येलेखलिपनः काव्यकरः प्रियवशः कूतनस्तु स्मिमगीतनरतं निरतः स्वत्सजनाश्रमोहिता
नरमः संस्कृतस्तेसेनामिथुनस्यभागेषे भवति ३ शनिधर्मरतः प्राज्ञोमञ्जनथबोगुणवतांमयान
स्त्र। शाकांतिनैः सावधनैर्युक्तः प्रियदर्शनः सनीमस्त्र यो याधिन्मानमथ भवेदोषैर्याध्यापिपीडि
तोमनजः ४ कर्कवर्के स्तसैस्य स्वबंधाभवदोषसंततः ४ युवमित्रवनोपासनपालस्यकलवद्विणा
संप्रमोदस्त्र। लबुसत्वः प्रियबंधुर्विविधसौख्यस्त्रजः स्त्रीच। उपकारी च परेषांगुरुहितनाचार्यसे
वनाम्बुरमः सिंहस्थेमृगमनयेस्तबुद्धिर्विनास्त्वनभियुक्तः स्थान ५ लघुलंगोमधुनिपुणोबनो
पसेवीकलाविधिरतस्त्र। स्त्रीभूषणविन्नजः प्रमेयगणपाघ्रकूनयन्नः नारीभुक्षमनिष्ठमएा
योदीनोनसौख्यभोगयुतः कन्यायांश्मगमनयेनीर्यसमायाप्रसिनोजातः ६ श्रमलव्धविमथुरोविवि

५१

ब्रमात्मांबरोविदेशारनः आप्तोगविरक्तगुणोहिनदेवार्चनमलब्धकीर्तिरुक्तः। मेषगुणपरदारा
प्रीतः कर्मस्थवस्त्रञ्चक्षुरेश्वरनः कुकेन्द्रलापरगनेभवनिधुर्मांधंतिमः स्वभगः १ विहेश्वरनिर्व
शंसोविशुकथमौविकपनोलिगाढः सहमविरक्तोधम्मोविप्रमशातुरस्याधावासः कुलटाभार्या
देषीवधनिरनोबहुम्रणोदरविद्गुरु। घतिनिसिमेभवमिषुमांगर्हितनशीलः सगुरुगदः ८ सहर्म
कामधनजैः फलैहेपोनोनगनिष्यः कोनः आर्थः कुलभवशाहोविद्वांगोमानलंकारिस्कुरु सहर्म
दारस्वभगोमवेंद्रमंत्रीमहमवेबाधि। पीनोग्रनकः सूक्ष्मः समांसमूहस्मधनषिकवि: ९ ल्लेषाभ
पपतिग्रमामोऽवंलदेहोनरांगनासक्तः दशांगीधमलयोभोगानमवंचनान्नरनः क्लेवाविप्र
वेशः परार्थवेश्यासक्तः रिपिनामूढः मकदेणनवस्म्यः क्लेषासहोनापनेगुरुखः १० उद्वेगरोगन
मः कर्मस्थविघ्नलेषुसर्वद्दानिरनः परगुवनिगोविपर्मागुरुभिः भ्रष्टेश्वमनवैरः स्वाम्नापभोग
भूषणवस्त्रादिनिराकृतोमलिनः कुंभधरेभगुणुत्रेभवनिषुमांनाग्रमदेरः ॥ दातिगणदान

वशुप्यानमस्याथनोविगमयाभ्युपलस्य । लोकेष्वानःश्रेस्नोविविधिस्वभेस्वनपनीसः घाराद्भुद्धि
पुनेहारः सज्जनपतिनिधमानस्य । सर्वंगनस्रमीमेवंशाधरेतानवांछते ११ अनिराधिफलम् ॥
हीहैनोः स्वावोर्मेप्रवनिनिमिसाहिनस्वपनसौख्यम् । जनभवनेरविहसोजनयानिभुक्तेनपरि
यम् १ उद्दनमतिनिजचपलकामानन्दमायप्रवलिभनोरम् । जनयतिमगोरयनयोरसनिकरनिरी
त्तिमः प्रकृषम् २ यमसौख्यमानहीनंदीनंपरनकंकंमलिनवेषम् । जनयतिरुधिरद्रवेरुधि
वेगनिरीक्षितःभृङ्गः ३ सुवंदमसनार्पस्ववंभ्रपरिवादकंविदनपहीनम् । चौर्ययंद्वकंरंभ्रय
हस्रोभार्गवःजटने ४ समनयमुदारवैदूलज्ञसमारीरंथ्यापनंबद्धसमंच । विदधगुरुहस्रमूर्ति
र्जनयतिरुधिरालयेभृङ्गः ५ अनिमलिनमलसमथनंस्वभिमननसेवकंजटने । मजुननयो
रुधिरगदेहस्निकरश्रवेत्तिमञ्जोरम् ६ जनरदेहहहिः ॥ दिनकरदेहः भुक्तोवरनापाभाविनं
धनसमब्दम् । नमयनमनमप्रकृष्टंस्त्रीहैमानिनिंनिंनंचापि १ परमजलीनप्रभ्रंसस्वथनदभेःसमेत

पेनंच। शाम्यं च शुचनिकां नं जनयति शुक्रे त्रिमसंस्थे हृः २ ञः प्रीताभनोरंगमदाहेनोक्षमस्मरह
सभम्। जनयति भगुवान्म रहेम दमव शांव ऋसंस्थे हृः ३ कांतंम धुवं सभगंसत्वविश्वलिमसिसंशुभं
विशलसत्वम्। जनयति भुपेम हसः सर्वगुणसमन्वितं व्याननम् ४ ममदाशुत्रुगरह्लाणं भागिनम
घपानवाहनानां च। सवैगुरुसंस्थे हृः कृत्समेधिकमेवचे स्थानाम् ५ स्वल्पसत्वविसवल्पधर्मं ञः प्री
तीर्बधकीपतिंचैव। सौरेत्रिमसल जनयेद्याधिमदेहं नरं भुजः ६। त्रिमगरहर्हृत्रिः ॥ नपजनति
मयवीनां क्रूमशुमंपत्निं धन समसद्म्। दिनकरहस्थः शुक्रोजनयति सत्वभागिनं धम्यम् १ क्रम
नयमंसके सोमापनास नभागिनं कांतम्। कुजमार मिंरुहस्थोजनयति शुक्रं नरं सभगम् २ काम
परमतिवक्सभगं शुवनिक्लेनवार्पनाशमेकुरुते। वक्रेत्रिनस्थे शुक्रो शुधभवनमपागमः प्रसवे १
माताचारं निधनं वाहन परिभोगभागिनं सुभगम्। गणपतिमधेपरंवाशुधहस्थोभार्गवंः कुरु
मे ४ अनिक्सविमसमनिवधनिनं यनिरूपं ग्रात माचार्यम्। दिनकरस्थेनन हस्थो शुपभवनगमोनि

सभा०
व०
५८
59

ज्ञः स्त्रियं तं शुक्रः ४ मनपतिश्चिलग्नपरिभूतं च पलं हि संबद्धेविहृदुपगद्दहृदृशि: ॥कर्मपतांस्तथांगीन
पतिस्तु मंदोषग्रांपतोयेमाम्। भार्याहृदपतिश्च कर्केद्रुरस्वेभान्त्रसंदृश: १ मातृपितृसपत्नी जनकं कन्या
सर्वमन्नं च दुःस्वनं च। स्वभंगेस्त्विनं लब्धिं जरुतने चेदृस्तिन: शुक्रः २ स्वकलत्रं विद्यमन्याध्वस्त्रीहेनोद्र:
स्त्रियं च सुस्त्रियं च। भौमे स्त्रिन: मननं पैत्रं हि करं बाल्यवर्गस्थ ३ पंक्तिनभार्यापतिकं वंधुनि मित्र
चक्र: स्त्रियं निम्नम्। प्रसूतिमथनं प्राप्तं करोति भुपवीतिन: शुक्रः ४ पुत्रैर्धनेश्च भसैर्वा हृन भोगा
स्त्रवां पवेर्मित्रे: जरुतने नरसिंह पुंसं नरपतिस्वपिसं च गुरुदृश: ५ स्त्रीनिर्मितं दरिद्रं पतिनमरूपं च
चपलं च। जनपतिस्त्वे विहीनं दिनकरसूनवीतिन: शुक्र: ६। चंद्रगृहे दृष्टि: ॥सैर्ष्याकन्यादृष्टि
तं कर्मातं भुवतिकारणाद्धनिनम्। भार्गिन मध्यकरभानां जनपतिमरालीदिन: शुक्रः १ मातृसपत्नी
जनकं भुवस्थितनम: स्त्रियं विभवं जनम्। वत्सं मेन मनेकपतिं करोति चेद्दृष्टिन: शुक्र: २ नरपुत्रहर्षं वि
त्यानं भुवतिस्तने वह्लुभं धनसमहद्रमू। स्वभंगपरहारं जनपतिवक्रेतिन: शुक्र: ३ संत्रहनिरवंलघं

स्त्रीपापं पापहारिकं सूत्रम्। शाटमानलिकं पनिलं करोति तुष्यवीत्तिनः श्रुतः ४ रूपलिंर पत्रिपलिमं
सूर्पं रहे कोशवाहूनसमहद्म्। रंजापलिं सहू पंजः त्वि गुर्वसौर संरक्षः ५ अलिर विग रहहहस्तिः ॥ श्रुति
रोद्र पत्नि चक्षूर्वं पानं संपनसत्त्वं वनमतिदर्पिसम्। रविरागहसो जनन पति विदे पागमनेन रंजनः १ त्व्या
नेन रैद्र शुक्ल भोगे वसमैः समत्विनं विपुलेः जलमेतुन पमसारं गतमेव बद्धेत्तिनः श्रुतः २ अधिकं दे
यं स्त्रीगां वि विद्य न सावमर्पं वं नं च। गुरुभेगो धनमत्र्य भूमि समनिरीतिनः श्रुतः ३ आभरणभूष
णानां भागिन सूपि वा म्रयानानाम्। तुष्टहसो मतुमनपः जलमेवद्र वाहनार्पं शुनम् ४ गजस्तरगगो
पनास्त्रं वद्र शुत्र वद्र कलत्र मस्मि स्तविनम्। गुरुगागहसे गुरुमेव मन पति शुक्रो महाविभवम् ५ मिमं
षपनमापं सत्वि संभोगान्विनं पनसमहद्म्। गुरुपद्ममेपानिहतः जलमेतु क्रोन रेसभगम् ६। गुरुहट
हहस्तिः ॥ त्रिमिंन्नषपं स्त्रीणां मस्तापने सर्वसौख्यमेंपन्नम्। सौरागरहे रविहतः जलमेतु क्रोन रक्षूरम् १
मेगकविन मत्रिरूपं स्वर्पं वद्रशपान्वितं स्तभगम। जलमेपाल्लिनाहसौ विजस रहे भार्गवः कंपम् २ का

सारा°
व°
१०
60

पाविनाशकारिणां मनसर्पबुद्धलं च रोगिणां शुक्रः क्रूरनेत्रमारिनिमं पश्चात्तापितं च जनहसः ३ मातं धन
धर्मरत्नं प्रधानमरुविमलिनयावेन विद्वांसम् । मनयनिभृपेन हस्तोऽथ गुममयः सौम्योसपमम् ४ प्रियवस्त्रगं
धमाल्यस्रजमारंगीनवादिनविचितम् । ननयनिगुरुणा हस्तोऽथ गुरुः सत्कलत्रममम् ५ सौरगृहे
मानिहसः शुक्रोधनवाहनार्थभोगयुतनम् । मलिनं मपामशरीरं स्वविरागार्जमहादेहम् ६ । सौरगृहे
हसि: ॥ इति शुक्रचारः ॥ व्यसनपरिश्रमनमः मपंचपीलः स्वबंधपतम: निमहहसेनिवबाविण
हीनोनिधनः कुसेष्याश्च । मेषेर्कजः स्नेरोषोजगत्यकर्मालयदोषापि । प्रियवैरीनैम्मिकोनर्थासको
नमपकः पापः १ गुर्णविहीनः मेषानभूमवाकोनसमकर्माव । ब्रह्मसीलदपहरः कुमरखन्त्री
व्यसनसंनमः । सौरे वृषभे यामेभवनिहिनाजः परांगनाप्रेष्यः नैम्मनिकामयदहसोववृक्षिपासंग
नोमृफः २ बहुलगणावधननमः शुमावेरोदाभिकानमंडीव । वाघागुरौ : सन्मक्रः सदैवभुगुरपका
ममीलश्च ३ फलकूटमंजजहसः क्रियानिमापीशाठः कमिलप्रश्च । बंधनविहारसक्रोबाखाक्रीज्ञाव ९०

गोमित्रमे ३ स्वभगान्वितो हरिद्रो वाल्ये रोगार्थिपीडितः प्रातः जननीरहितो निमग्नविंशिहति
रमः सदानुरक्तापि परिवादको विपिनः स्ववंशुन्नद्दैर्विलोपनस्नेहज्ञ। मध्येभूपतिसल्लः परिभो
गविवर्जितः पापिमे ४ लिपिपाठाध्यायनमितो मितगविनाचारविगमशीलज्ञ। स्त्रीविहीनो भक्त
जीवीस्वपत्तरहितो मन्दहीनः नीचक्रियास्तनिरतो विमूढबुद्धो मनोरथैर्धीनः। भाग्याधिश्रमे सत्ये
धनमदेहतापमोसिंहे ५ घंटाकारो लिपाठः परान्नवेमपाल्यमंत्रज्ञ। शिल्पकलास्वभिज्ञः स्वकमवे
शालसः स्मृतार्थः स्यात्। अपाठः परोपकारी कन्याजननहर्षकः क्रियानुरतः कन्यायां रविमनये।
लपेतकारीशुभमानानः ६ स्वर्णपरस्त्रारुचवानयोविदेशागमनाथनः रपनिरलपोधनोवास्वप
लशमक्रियार्थः स्यात् हंसभाकोष्ठे [illegible] प्रकर्षोल्लनास्पदः साधुः जलदानदीविटस्त्रीरमणो
रविनेतुलायां ७ विहृदयपरो विषमो विषमासक्तः पवंचकोपज्ञ। लज्जाधर्मादिरहितः परस्वहृद
ोसमर्थज्ञ। वाल्ये मंगलपापोगरसोसकर्मात्नेकजः स्वः स्यात्। ग्रहसमरापोरविनेवपश्यपश्या

सारा०
व०
९१
61

थिमित्रः ॥ ८ व्यवहारबोधशिल्पी ज्ञानार्थविधाभिधानकुशलमतिः । शुक्रगोचरे विख्यातः स्वकर्म
ब्रह्मानिरतशीलश्च । यं नेवपसिवलक्ष्मीभुनक्ति परमां गलच्छमानश्च ॥ तुल्ये बधावक्रसंसौम्य जयमेका
त्वकलेस्यात् ९ परयोषिन्नद्यासो भ्रष्टगुणोः संकुलः स्ववक्रशिल्पः श्रेष्ठः सर्वेष्टजानः सुखः शुर
हृत् सन्तानः ख्यातः स्वानविभूषणनिरतः क्रियाकथाढ्यः प्रवासशीलश्च । कोणेमजे गमे मिननः
प्रधानयोधोपचारः स्यात् १० बहुवनेः समसः स्यात् सदासवश्रीभुसं प्रसन्नश्च । धनेः कपटकुशल
कुसोहदोथनिहतारिपक्ष ज्ञानकलास्वभिवाद्यः परांमनार्थः लवकर्मा भाषी । रविननये कुंभसे
वक्रक्रियारंभकनयनः ॥ धर्मव्यवहाररतो विनीतशीलो गुणैः समायुक्तः । प्रियपतशिल्पविद्यास्व
बंधुसुहृदं प्रदानपानश्च संबंधिनां वसनपोरवपरीताश्चकनयनः । मीनेभास्वरतनये विषदः प
स्याद्वेश्मतः १२ इति शनिफलम् ॥ कर्षणनिरतमधास्कूरगो महिषाजाविसंयुक्तः धन्यम् । सर्पेण
हतपमासोनन्नपनिकमोचनेसोरः १ चपलंमीचमम्लिनीचविरूपांगनात्मसंसक्तम् । रजनिकर ९१

हस्तमूर्तिः स्तवेथमरद्दिमेनवंजरुलने १ यस्मिलिवपथरेल्हदं जरुलनेवौगाधिपंध्यानम्। त्रिपञ्चवलिमं
सपानेसोरेवक्रेत्तिमः कौत्रे ३ ग्रनमकमपर्थमेपरंवह्नवाहंनस्करंमकामंव। जरुलनेज्ञयेनहस्तः स्तव
रद्भिनंजः त्रिविंशुरुषम ४ स्तवेथनसेभास्पञ्चमंरपमेत्रिगणमपनेचसविवानाम्। गुरुहस्तोवि
ननपः जनगोहेमानवंजरुलने ५ ग्रलिवंवलंचविषमंपरांगनायपण्यमंसरुम्। ननपलिविजोहस्त
भुवेलासमल्लिमंभोगेः ८। जनगरहहस्तिः ॥स्फटवाकंविगनथनंविद्वांसंपरररहेञ्जभोक्तारम्।
रविणाहस्तः सोरः जरुलनेपरिकामलंपुरुषम् १ पुवलिननलीहारंनपञ्चन्मपुरस्कनंपुवलिकांन
म। यास्मिनाहस्तः सोरः जरुलनेवञ्चाग्रजरुलमपरिवारम् २ संग्रामकथाभिनंसंग्राममपलायनं
स्त्रवरूवाकाम्। ननपलिजनसंहस्तोपननपरिवेष्ठिनंसोरः ३ निसपहस्तमपीतंक्लीवरनंपु
वलिसेवकंनीचम्। पुपहस्तोरविमनपः भुकुरहेमानवंजरुलने ४ परविपहापरिस्विमस्त्रिपका
पेरंनंसिपंवलोकस्य। जरुलनेगुरुणाहस्तोदानारंसोपसंसोरः ५ मधोक्षीह्लनमोध्येंरत्नानांभाव

सारा॰
व॰
६२
62

नंमहासत्त्वम्। उज्जगद्दहे सितहंसोऽजनयनिसोरत्त्वरयनीयम् ९ सितगद्दहृशिः॥ सखरह्निमस
याद्यंतंयनरनमनिधार्मिकं जितजोयम्। लेमाभितंधीरंजुहनेरविवीक्षितःसोरः १ नयनत्तमाश्वि
गयनवंनारीभ्यःप्राप्तनयनत्कारम्। स्त्रीणांवाक्षल्पकरंसोरस्वंदेत्वितःजुहवे २ विख्यातमललो
ह्निनमयभास्वद्वंनयाविक्षसमतिम्। रुचिरांगवीक्षितनवजंनयनिसोरायनंजुहुषम् ३ यनिनं
निग्रहदउपालंवर्णावार्यवगीनमीलंच। विलिनमतिनिभुणंवाजनयनिभयवीक्षितःसोरः ४ सम
यिवंराजकुलेसर्वगुणासमन्विसंमसनामिष्ठम्। गणगुरुयनंजुहुनेगुरुणाहक्षःसानेशारी ५ स्त्री
मंत्रवाम्रजुमालंयोगाचार्यंवयोविमंवापि। भजेहितेनार्कभवःस्त्रीणामिक्षनवंजुहुने ६ भुयनह
हशिः॥ पिशारह्निमंवाल्पदिनकरहक्षःसानेश्वरःसाभि। यनसाद्दारविहीनंदर्शनजक्षनरं
यायम्। १ नमनिमाजरनिक्षयनवंतंसहजनपीडितंवापि। हिमकिरणेनक्षहंसोदिनकरभुजोनरं
जुहुने २ नयनिसमलिनविभवंविकलांगंकनकरत्नयरिवारम्। विनिसनहक्षःसोतिःजुहुने

निजबंधुपत्नीयाम् ३ विश्वरमणिमणहारं मामिनाचारं चहांभिकंवापि। जनयत्यजस्रमचे हं तुप
हस्तोभास्करिः अनुषम्। ४ धनदारारत्नवंनेशिद्दयाश्रुतह निरीहित्निः सौरः ५ प्राप्तजलनामा
नोहृत्पविलासेः करैसुरवहिमानाम्। जनमेजमप्तरागंभार्याचुहस्पः सदासौरः ६। चंद्रगरह
हस्ति:॥ धनकाव्यविहीनमनार्यप्रियान्वमंधापसज्जनम्। धनकंत:वियमदेहं जनयति नित्यं
त्निः सौरः १ नानारत्नधनानांयुवतीनांभाजनं विपुलकीर्तिम्। प्रियवाक्गुरुहस्पः जनसैसंमो
नयवलभंगुरुयम् २ मणिरेशमरनमथनंचोरं विविधर्गवासिनं [illegible]। भार्यायुत विहीनं तं
नपतिरुचिरोगसंदस्पः ३ नैपुण्यनिकमथनमलसंस्त्रीकमेकरं मलीमसंधीरम्। जनयति बुधेन
हस्तो दिनकरभवनाश्रितः सौरः ४ ग्रामपुरश्रेणीनांप्रयोगमाम्पंचा हविशेवनेच। गुरुहस्पः प्र
स्वयिमंसत्नयनिसौरः स्त्रपालेच ५ युवनिद्वेषमकामंमृदं वंधनभागिनं त्सवसमसहम्। कुजेति
नसजनमेभानृगहेहे रविसूनः स्त्रांमम् ६। रविरहहहस्ति: ॥ धरङ्गाणंगपिनरंजनमेस धैर्ति

सारा०
व०
६२
५४
63/64

तोपनसमप्रहृम्। तेभ्योपनं चलमनेनामात्यानिं चहृनांच। मात्रवह्निमं स्तुपील्लेनामहृपेमंछ
नंरवेसनवः स्नवलिपाषिनाहसोभार्यावि मस्तनसंपमम् १ वानघ्नापिनहीनं लोकहिंसमवा
सनिरमंच। द्वाइनिंदिनमीलं जनवपनि भोमेत्विम:सोर: ३ जनवपनि गुरुभवनस्थानरपानिव
पसंममंज्ञरावारम्। मात्मंपनिनं सोम्यंस्तभगंसोग्येत्विम:सोर: ४ रपनिंनरपनल्मंवामंश्रिण
मपनापवंकवसेनापा: जनवपमितुरुलाहस्रोसर्वापहृजिंनंसोर: ५ जरुनेह्निमानरपिरवं
विपिनाहिरमंविविधपणीलम्। जनवपमिस्तिनेनहस्तारविनवः कृर्मसंपनम्। गुरुगरहृहहि
रागिनमहूयभार्यपरोगनाभागिनममीवज्ञ:विसहृम्। ग्रहमवनभावसहृंनवपमिस्तूर्यत्विम
स्वगरहे १ चयलमसत्संपापंमात्वरनि हृंसियपान्विनंस्वाघम्। उमनमपनंज्ञ:विकवोनिवेद्वत्विन
सोमः २ श्रलिसूर्यविज्ञांनंविद्यानगुणगंमहानन्नंहृत्पम्। नीत्वांगसाहृस निरमंननपनिवकेत्विन
सोरः ३ भारवहांलामसिकांज्ञोभनविरमलपविज्ञांश्रविविधांश्र। पर्मनिरनांजनपनिभुपवी ६२

हीनः सौरः ४ समुचितगुणं नवेंद्रद्वैः शोषकं चैविराशुषमरोगम्। त्रिदशगुरुहक्षमूर्तिर्जनयति
सौरः स्वगृहसंस्थः ५ विपन्नं परदाररतं कुभगं मलिनं च विकलनेत्रं। उन्मत्तमपानभक्तं जनयति लग्ने
हीनः सौरः ८। इति स्वगृहदृष्टिः ॥ अथ लग्नादीनां भावफलानि ॥ मूर्त्योदयः पदार्था ज्ञायंते
येन सर्वजंतूनाम्। तनुमह्मभुनायवदो भावाध्यायं विशेषेण। लग्ने कैल्पकचः क्रिपालसमम ः
क्रोधी प्रचंडो मनो मानी लोचनहृत्कर्कशाननः शूरः तमीनिहीनः स्फोटाद्दः क्षामिभे क्रियेस
मिमिरः सिंहे विक्रांपः शुभांशाति योपहृतो विनष्टजनको नानास्तला पांभवेत् १ द्विपदचतुष्प
दभागी विनष्टविभवाहितो रव्यष्टनरपंचारसुखिनसारः जांदुभगो म्याद्वैधो शुक्लषः २ विक्रांमो बल
युक्तो विनष्टसहजः सुमीपरोमर्त्यैः। लोके मनो भिरामः प्राप्ता निनष्टपत्नस्य ३ वाहनबंधुवि
हीनः पीडितनरदयस्त्रनन्धुगेसूर्ये पितृगृहधननाशकरो भवति नरपः जनयसेवीच ४ स्वल्पस
नवित्तविहीनः काननगिरिदुर्गसेवकश्चपलः मेधावी परहितः स्वल्पायुः पंचमेनयने ५ म

धरमर्द्दनोदराग्निर्बलवांश्चपुंसमाश्रितेभानौ। श्रीमान्विख्यातगुणोनरपतिर्वाहंज्ञनायकोवापि ९
निःश्रीकःपरिभूतःकुवसीरोग्यापितःपुमंपते। रपवंधनसंगमोमार्गस्थितोभवतिपुत्रवतिविद्वेषी २
विकलमपनोक्षमस्थितावपनष्टीनोल्पजीविमःपुरुषः भवतिसङ्कनमप्रेवैस्वभिमनजनविरह
संगमः ८ धनपुत्रमित्रभागीदेवद्विजसज्जनेतिभक्तश्च। संचपतिरनोबलवांहेष्यःप्रेष्योविधेय
भत्यश्च पितरपोषिद्विद्वेषीनवमेनपनेसलसःस्यात् ९ ग्रभिरतिमतिविभवोबलोधमवाहनभोग
वांस्त्रयै सिद्धारंभोदशामेमूरोप्रष्यःप्रथमश्च। १० संचपतिरनोबलवांहेष्यःप्रेष्योविधेयभत्यश्च।
पकादशगेसूर्येविषमःप्रियवह्लिनःसिद्धकर्माच ११ विकलशरीरःकाणःपतितोवंध्यापतिः
पितृरमित्रःद्वादशसंस्थेसूर्येबलवर्जितोसापनेत्तद्रः १२ इतिसूर्यस्य ॥ हाहितिषणदूषधनभोगयु
तैःप्रधानस्त्रंद्रेजलीवस्त्रषभास्तगमेविलग्ने। उन्मत्तनीचवधिरोविकलश्चमूर्वः कः शेषभुना
भवतिकलनतोर्विशेषान् १ ग्रहलिनस्तावमित्रपुनोपनेचवंद्रेस्त्रषभवाग्निगते। संहर्नेविपरी

नोभवतिनरोवाक्यलापकरः २ कृपणः संग्रहनिरतस्वजनस्वलोभः प्रकांतिनोभवति प्रा
तरननाश्रयणीयोमृदालिनः सहजनेगोपालिति ३ बंधुपरिक्षदवाहनधापनकृत्विपुलस्वर्णं
गोवंदे । नत्संजातान्नरकः सुखेसुखोन्तकषपरिमृत्रः ४ वेदेभवतिचमूरोविद्याकष्टान्नसं
ग्रहणपीतः बहुजनपमित्रमेत्योमेधावीपंडमेनीतिः ५ मधुरानिमित्रसौदागोमकका
यातिः सदानसश्रेष्ठे षष्ठेबहुशोदमोगेः संप्रपीडितोभवति ६ सर्वोपूज्यः कामिनःस्तम
दीरः कामसंपुनोप्येन । दैन्यरुगार्दितदेहः क्लेसमबाधितबंधवैलम्मः ७ संजायतेनतस्योत्याधिवि
बंधनतापितदेहः निधनस्थेरजनिकरेस्वल्पायुर्भवतिसंक्षीणे ८ देवतपितृकार्यपरोरतिस
त्वधनमतिपुत्रमित्रसंपन्नः भवतिजननयनकांतोनवमेचंद्रे प्रियः समाख्यातः ९ गुणविशा
दीकर्मपरः सिद्धारंभश्चधनसमृद्धश्च । भवतिनिधर्माद्यशमस्पूरश्चसदाभवेनलषः १० धनवां
बहुजनभागीबुद्धानुःस्वार्थपमनवर्णश्च । ईदृशे भवेन्मनस्वीनीलाः सूरःप्रकाशकश्च ॥ देष्याःप

सारा॰
व॰
९९
66

निनः स्वहोनयनकगात्रौ तत्सोभवेद्धिकलः चंद्रेमयाम्बसामोद्धाद्वयोगे निम्नयविभ्रमः १२ इतिवं
दृश्य। क्रूरः साहसमनिरमः स्वल्पोल्पायुः समानयोर्यगुनः क्रूरयागात्रः सूर्येशावक्रेलग्नाश्रिमेव
यलः १ अथनः कदयानतेक्षः पुरुषोविलमानवोधनस्थाने। कुमनश्च यअरुयिरोभवनिनरोवि
ययात्रह्नितः २ विद्वनगात्रः सूर्योभ्रात्रविप्रकोमृदान्वितः पुरुषः भृगुश्रेमस्वस्थेसमस्तगुणभा
जनः त्यागिनः ३ वंधुयविच्छेदरहितोभवनिचलयैवाल्पेहीनः प्रतिज्ञः त्वैः संनमः परगृहवासी
जतेपुरुषः ४ सोव्यावर्यमित्ररहितस्वयत्नमनिरयिपंचमेजन्मेभवनि वित्तमोनयंपापः त्वल
स्त्रवयलोमरोनीवः ५ मवरोद्राग्निगुनः स्वाशरीरोजवंतोल्लस्य षष्ठे। रुधिरे संभवनिनरः स्व
वंधुविंजयीमथानश्च ६। मनदमोवोगात्रौमार्गरतोभवनिजः त्विमः पापः स्त्रीविरहनायितमन
सममभवनस्थितेभौमे ७ व्याधिग्रायोल्पायुः कुमतीरोनीचकर्मकर्मोच्च। नियनस्थतिनिमनये
भवनिगुमांसोकसंनमः ८ प्रजयालकर्ताद्वेष्यः प्राणिवधपरोनवमसंस्थे। धर्मरहितोनिपायो

९९

नरेंद्रकमगोवबोलपिरे ९ कर्मोशुक्रोदशमे सूर्वोऽप्यः मथानननमेवी। सरवसौम्योशुभमोलपिरेम
नायवज्ञलः शुभंभवति १० यकादशगेधनवानप्रियभाषीमणाभवेह्लरः धनधान्यकनैः सहि
नः हितिमनयेविगमयोकस्य ११ नयनविकारीपथिकस्कापाप्रः सवकस्त्रस्नस्य। द्वादशगेप
विभूतोवधनभाग्यवतिभूभुवे १२ इतिभौमस्य ॥ शुभ्रप्येनदेहतुष्टिस्थिदयाकलाज्ञानकाव्यगणि
तज्ञः प्रतिमधुरवचनरवाकारीबोधुः स्याद्धुयेलग्ने १ बुद्ध्यांनिमधनविभवोहिमीपगेमयानभो
गीच। शोभनवाकाःस्नतयनः प्रधिनिनसेमानयोभवति २ शुभनिरतः परदीनसुरमीपरापौशु
येभवतिजातः निपुणःसहजसमेतोमायावपलोमरःसवलितः ३ यिंत्रितवाहः सभगोवाहन
शुक्रोभवेह्डिबुकसंस्थ नृपरिक्षदः सवंधुभवतिनरः पंडितोलितम् ४ मंत्राभिचारकुशलोबजन
नयः पंचमेभवतिसौम्ये विघाकनप्रमायेः समन्विमोहर्षसंयुक्तः ५ वादविवादेकलहेनिम्पनिमो
व्याधितोशुयेषष्ठे। शलसौविनम्रकोयोनिहरवाकोतिपरिभूतः ६। माताःसवाहवेशानानिजलो

सारा॰
वं॰
६७
67

नामकलहमपीलांच। भार्यामनेकविभ्रांश्च लभते महार्घांश्च। ७ विद्याननामसारः स्थिरजीवी
कुलकरो निधनसंस्थे। पापिजनपे भवति लपति समो दंडनायको वापि ८ नवमगते भवति शुभमान
निधनविधायुतः शुभाचारः वाग्मीश्वरो नितिशुणोपसिद्धः सोमपुत्रेव ९ दशमगते धर्मवेश्मः सफ
लारंभो विद्याकरो दशमे। धीरः सुमरसमेतो विविधालंकारभाक्कर्मे १० धनवान्विधेयभृत्यः
प्राप्तः सौख्यान्वितो विपुलभोगी। एकादशगे बुधे स्याद्दृढात्रुजोपते बुधे पुरुषः ॥ लग्नगेहे नवाक्य
मलसंपरिभूते वादिनं नपाप्नाप्तम्। व्ययगः करोति सौम्यः शुद्धवंशीमंत्रपोसेव १२ इति बुधस्य ॥ हो
रास्थे जीवे स्याद्वीरः प्राणवांस्त्रदीर्घायुः सतमतीतिमत्कार्यकरः प्रोक्तो धीरस्त्वकार्यदक्ष। धनवा
भोजनसारो वाग्मी सवपुः सुवाक्यवशश्च। कल्याणवपुस्त्यागी सुमतिर्वो जीवे भवेद्धनगे २ धनि
कृपणः परिभूतः सहजनितो मानवो भवति जीवे। ममतान्वितः स्त्रीविजितोऽजस्त्रिको पापकर्माच २
स्वजनपरिवारवाहनसुखविपत्तिभोगार्थसंपद्भोगो जीवे। श्रेष्ठः प्राज्ञविधारी वजपसंस्थमदाभवति ४

६१

स्वस्त्वमिश्रसमृद्धः प्राज्ञः मतिमांसदाविभवसारः पंचमभवनेजीवे सर्वेष्वस्त्वीभवतिनात्मः ५
सुत्सोहहाग्निः शुंसः परिभूमोऽर्थलोलसः षष्ठे। स्त्रीविजितोरिपुहन्तोजीवे भुरुषानविद्यानः ६
सुभगः सुतविरदारः पितृरपिकोभवतिसप्तमे। जातः । वक्ताकविः प्रधानः प्राज्ञोजीवेसुवि
द्यानः ७ दीर्घायुर्भृतकोवादासोवाभवतिनिधनसंस्थे। स्वजनप्रेष्योदीनोमलिनः स्त्रीभोगवां
जीवे ८ दैवतपितृकार्यपरोविद्वान्सुविभाग्यभवतिनाननवमे। राजमंत्रीनेमाचाजीवेख्यातः प्रधानश्च ५
सिद्धारंभोमान्यः सत्यपरः सुतधनसमृद्धश्च। दशमस्थेविदग्धोरोगत्विधनवान्नतृणापमोभा
क् १० अपरिमितायुर्दीर्घो बहुवाहनभृत्यसंयुतः साधुः। एकादशगेजीवेनचातिविद्योनचातिसु
खः ११ अलसोलोकद्वेष्योव्ययगमपापैकभजनपतोवा। पतितः सेवावृत्तिर्नोद्वादशसंस्थगुरौभव
ति १२ इतिजीवस्य ॥ कनकपनवदनशरीरे दीर्घायुष्मान्पापाभीतस्य। भवतिनतनूपनकांगेननपति
होवाहनः भृतः। मधुरान्नपानविभवं श्रेष्ठविलासैनपानसुवाकोच। ऊहनेद्विनीयगसोव हृ धनस

मारा॰ ह्रिंसितः शुभषम्। स्तवेयनरहित्रिंशको नक्षिको स्त्रीमिनेन याक्त यगाम्। जनयन्मात्मोरमार्हसो
व॰ भाग्ययविक्षदामीनम् २ वंधुस्तसन्काव्वसहित्रिंशकोमेवावाहनयविक्षदसमद्दम्। ललितमदीनेस्तयर्या
९८ नयनिहितुकेनरंशुऽ ४ स्तवस्तनमिश्रोयवित्रिंशरसियरमनियममयांशिमंशुऽः जरनेयंवमरा
६४ यैमंत्रिगामयद्दरस्तनेनारम् ५ यचिकमनिहंसत्रीणांमधुरामिश्रेविनाक्तमंविभवैः। विक्रवमनीव
भावंवतोनिषहेभरुस्तनयः ६ यमिलूपहारसहित्रिंशवद्दविभवंकलहवनिंनशुभषम्। जनयनिस
ममयामनिसोभाग्यसमन्विनंशुऽः ७ दीर्वांगुरनुयमस्तवेःशुऽनियनाप्रियेयनसमद्दःभव
निभुमानयनिसमःवणान्तणेलच्यपरितोषः ८ समवायथनोयवितःसदारस्तवविभवसज
नोपनः नवमस्थेभरुमनयेस्तवानिधिरुमयसऽः स्यान् ९ उर्वीनस्तविभवैर्निनस्तवयममाना
येकीर्निनोयस्य। दशमस्थेभरुमनयेभवनिशुमांवद्दमनिःख्यामः १० यरलूयहारभरसंवद्धाऊंस
वेषोकसंमदम्। नवयनिभवभवनगनोभरुमनयःसर्वदाशुभषम् ॥ चलसंस्तवित्रिंशस्थलंयनि

नं मिसाद्यानं भगोस्तनयः प्राप्तवनोपचारं कृपालं हा द्याये ह्रीं जितं जनयेत् ।१२ इति षष्ठम् ॥ सो
ष्ट्रेस्तवनीवभवनेति निया तत्रलोर्कजे भवति देशान्तराधिनाथः । षोषेशुक्रः स्वगदपीडितमपत्रवाल्ये
दारिद्र्यकामवशगो मलिनो लसंख्य ।१ विक्रान्तदयानो भोक्तार्थवरहितो न्यालयः कुटुंभगाने । य
त्रामरदेशगनोथनवाहनभोगवान् सौरे २ मलिनः संनंनदेहो नीचो लसः पतितनोभवति सौरे २
पुत्रदारान्तरनोरुक्शिवगाने विलग्नबुद्धिः पराम्परदेशगमोथनवाहनभोगवान् सौरे ३ पीडित
स्तदयो हि शुके निर्वाहनबोधवार्थमति सौख्यः बाल्याद्व्याधिमदेहो न विरोमथरोभवेत्सौरे ४ तन
स्तवमित्र विहीनं मनिरहितं गानवसंपत्तिकोणस्थः सोन्मादं रविमनयः कतोनि पुत्रहर्षमदादीनम् ५
मधरमदनं स्वदेहं प्ररंवहाद्यानं विषमशीलम् । बहुविधपत्नत्यमिनं षंकोणगतेनार्कजः कुरुते ६ ।
समनमनारोग्यमन्त्रं मनदारं धनवर्जितं पुत्रहर्षम् । पुनेर्कजः कुवे पापापंवस्त्रनीव कर्मणाम् ७ कु
भगंथरवेगैरप्निनमंकु स्वमीवितंनिधने । सर्वारंभविहीनं जनयमितिकिनवंसदादीनम् । ८ ध

सारा. नरहितो वधरतः सुहृद्विवर्जितो नवमसंस्थे। रविजे सौख्यविहीनः परोपतापी च जायते दुः २
व. धनवान्ख्यातः शूरो मंत्री वा दंडनायको वापि। दशमस्थे रवितनये प्रेष्ठो दशग्राममनेता च ॥ बह्वायुः
८९ स्थिरविभवः शूरः शिल्पाश्रितो विगतरोगः। आयुःस्थे भानुसुते धनजनगणस्त्वसंयुतो भवति ॥ विक
69 लः पतितो मूर्खो वा विषमाक्षो निर्घृणो विगतलज्जः। व्ययभवनगते सौरे बहुव्ययः स्यात्सुपरिभूतः १२
३ तिपाते॥ पापा निर्घ्नन्ति शुभा पुष्णन्ति दृष्टियोगभावांश्च। विपरीतं रिपुभं प्राप्य येषु सदसत्फलं वे
वम्। योगाश्च बलयोगाः सौम्यस्तद्दृष्टनिरीक्षिताश्चैव। उक्तादि भवनसंस्थे ग्रहेऽस्तु फलमन्यथा
भवति ॥ इति सारावल्यां भावाध्यायः ॥ होराचन्द्रयसमस्म दृशामेषु यथाद्वयोर्ग्रहयोः भवति फल
संयोगो जातस्य यथा यथा प्रदेशः। मातृपितृसुखवनमः सर्पैर्द्धोऽहदयसंस्थयोर्मनुजः मानसम
विभवहीनः परिभूतो जायते उः। रवौ २ बांधवसुखेन हीनो दारिद्र्ययुतो महाजनप्रसक्तिः चंद्रे
रसामलस्थ भास्करसहिते शुभमाजातः ३ मित्रैः सुतैश्च हीनः परिभूतो युवतिभिः सदा कृपणः चंद्रे

८९

सप्तमभवने दिनकरसहिते भवेद्धीनः १ सुशरीरं धनकार्यं राजसिकं निर्दयं विगतशीलम्
स्त्रर्यैश्वर्यगगनस्थैः कृतलः शनिमारियुतं ४ रविभौमयोर्विलग्ने पितृमातृनिर्महाभवे क्रूरः
क्रोधी विगतगात्रः क्रूरः सत्वः कठोरः स्यात् १ बंधुजनमित्रहीनं धनस्थयोः स्त्रिवर्गिनं दत्त
चितम् । कृत स्त्रयपो सुन्न धैर्यं भवति सुमांस सर्वमोहेष्वाः २ स्त्रीविरह गृहविमदे सः स्त्रीहेतोः परिभवं
नयाप्याप्तः रविरुधिरयोर्चतुर्थगोविदे गमनाद्गोभवति ३ विषमलारं भौमजनको नित्यो दिग्गन ः
प्रधानजनसेवी । भूतनयदिवाकरयोः कर्मणि गमनयोर्भवेद्धिकलः ४ । प्राज्ञो बहुमलापीक
ठिनांगः शूरवलभोमतिमान् । लग्ने बुधदिनकरयोर्दीर्घायुः संभवेन्मनुष्यः । नयमिसमो
विख्यातो गरहीनवाक्यः कुवीरमम विभवः हिबुके रविबोधनयोः स्खलनन्तर्बद्धसितालक्ष्म २
वधवैधनयः यमगृहहीनवाक्यो नवामिथनबुधः स्त्रीरतिहीनः कामं धूनेबुधसूर्ययोर्भवति ३
त्रिभुलोके श्रुव्यामागजाश्वनाथो महीपालः । दिनकरबुधयोर्दशमे न नीचराशिस्थयोरेवम् ४

सा॰रा॰
व॰
१०॰
70

जीवार्कयोर्गुणयुतो मंत्री बहुनायको वापि। लग्नस्थयोः प्रसन्नो विघाधारो भवेन्मानः। १ शु
तिनी निकाय्यनिरतो भर्यां पन सम्पदं श्रियालापम्। हिबुके सुरेज्यसूर्यौ भव्याचारं नरं कुरुतः २ जी
वार्कयोर्धुवमानो मदवमाग: स्त्रीजितः प्रियद्वेषी। कनकमणिरजतमौक्तिकसमन्वितः शुभशरी
रः स्यात् ३ कीर्तिसत्त्वमानविभवैः समन्वितः पार्थिवो नभसि। रविदेवगुरो हिम्नयोर्लीये पि
कुले नरो जातः ४ प्रियकलहसत्वतिनी वोमलिनाचारः सकुः खितो ऽतिनिःस्वम्। लग्ने रविभृगुज
नयोरात्मार्थकलत्रसंपरित्यक्तः। १ आदित्ये हिबुकस्थे भार्गवसहितेन नरो भवेज्जातः परभृत्यः
योकाम्मीलोकद्वेष्योदविद्वान्श्च २ स्त्रीभिः संपतिभूतो द्रविणविहीनो ऽन्नहसनर्द्वेष्यः शैलघने शु
विचर निरविसिनयोः सप्तमस्थाने ३ कर्मस्थिदिनकरसितनयोर्बहुकारंभो नरेंद्रसचिवः स्यात्।
पास्त्रकलानिपुणमतिर्धनवाहनसौख्यसंपन्नः ४। निंदितजननीपुत्रः कृन्विमसन्निः सदाम
तिनदुहिः लग्ने सूर्यार्कजयोः पापाचारो भवेन्मनुष्यः। सूर्ये चतुर्थगामी भास्करसहिते शुभां

भवमिन्नाम: द्यविधविदितमूर्ति: प्रेष्य: परवर्त्यपविभूत: २ भान्वर्कजयोर्मदने मंडलसङ्गभ
गानाथंते पुवनिजनै: संभक्रामगयानिरामामहाकु: खे: ३ भानु: स्वछत्रसहितोगगने भनवं
विद्देयागंमनयेत्। २यनेकुविदामपवंचोरेर्मुखिनंनदेवभुन: ४ वानाम्निपिम्रदोषे: परिभूनोजा
पवेनरोराजा। दोगणिस्न नहि मवकवयोर्लग्नेनीत्तांगस्वभावस्य १ सन्नेपोगे निर्ईषोबोथवसखेवा
हनाम्पदविहीन: पानालेऊ नयाशिनोर्विकलस्थभवेत्प्रदानान: २ लग्नंपरस्वल्व्यांवज्रपला
पानसम्पखवनोऽस्य। ईर्ष्यापुत्रान्मवजांऊमेहसममेऊहन: ३ लग्नगगनपत्रिसमलमभाऊले
नहिनर्गेर्भरंऊहने। हयिरेलासमेपानोगगमननलविक्रमेर्ङुसपम् ४ स्तावभुद्धि: सत्वपुङ्क: स
ल्लन: कांतोविलग्नगेशाशिनिभुधसहितेभवनिमवोवावालस्थानिनिभुरण्य १ वेधुमसस्प्रनप
स्वखमनापकास्परम्नसंप्रह्मम। बोथवराप्तान्विंकु: जेमपतिभुधसंयुन: भुहषम् २ हूनेभुपसंभु
क्रोमनपनिवंद्र: प्रनापिनंस्तभगाम्। २पसंमनेनरपंवाविद्यानंसम्कविंलत्तिनम ३। द्दमामेभु

सारा०
व०
२१
७।

पङ्गुर्मकरघटयोर्मेत्री यत्नवान्भवेत्ख्यातः स्वधनविवेर्वधसोंनेरुः त्वीस्याद्दुंधुपरिहीनः ४ लग्नेऽर्कजे
न्यथास्थितेः किंनिपः इष्टुपीनवत्तः स्यात्। बहुजननयमित्रभार्यः सूर्यसुतेवंधुभिर्हसः १ मंत्रीराज
मतिमः स्त्रवंधुसमंन्वितो महाविभवः बहुधान्यविहिमगुद्दिहिंस्ते स्यानीवशितिरगवोः २ जाया
भवनेऽर्कतनः समानं पार्थिवंकलाकुशलम्। वाणिज्यकंजीवेहरनयवल्लभमर्थसंस्फीतम् ३ कर्मणि
मरेस्थास्थितेर्विधाता नार्थकीर्तियुतम्। सौम्य स्थलंवबाहुः सर्वंनमस्योमनरोभवति ४ वेधपाली
म्लनसौख्यैः कल्याणानजैः समनोगुरूणांच। मालांवरगंधयुतोलग्नेस्थितेसूर्यपोर्भवति १ पाता
लेस्थितेसुतेस्त्री मननस्त्रावभागिनंकुरुते। जलसंजानामथवंनलयिथंभोगसंपन्नम् २। जामित्रे
स्थितस्थितेनैवहुद्युवतिपुत्रानवानियनञ्चः। स्त्रीजननोमेपावीभूपतिचरितोभवेत्पुरुषः ३ मा
नार्थविभवपुत्रः कर्मणिसूर्ये पधातकसंयुक्ते रान्नसंशीत्वाणःस्त्रमालिनःस्याद्बहुधनञ्च ४ दासः
खलोदरिद्रोभवतित्यक्तमानपरिहीनः भास्करसूनहिमकरयोर्लग्नेनिद्रालसःपापः ५ जल

२१

सुखामलिपाने जीवं निस्वाः स्वनतस्वर्गो। हिबुके मित्रगृहे विलग्नपोः श्रेष्ठजनसंमतो जातो जातः २
नगरग्रामपुराणां महत्त्वरो राजसन्निभः पुरुषाः। जायते केन्द्रपतिर्नोज्ञो पापभवने प्रज्ञानिहीना ः १
प्रचुरक्लेशं गमावलितः स्वगतिः स्वामः ऊर्ध्वपोषिमः पुरुषः भवति नराणामधिपः पापिप्रानिषे
गे स्वमध्यगते ४ हिंसात्मिकर्मजुष्टो लोधीमां जातः क्रूरभ्रमो हनः भौमसुखपो विलग्ने परोपका
रीभवेत्पुरुषः १ बीपवरहितः सहितो मित्रैः स्वयं नामभोगवाहनवान्। हिबुके बुधभूमिसुतयोः स्व
जने सुविनाक्षमो भवेज्जातः २ भ्रमति वदेशा हृधांकर्मपरो नीचपरिभूतः। भौमे जन्मपो धूने स्व
विवादकरो मनप्रणमहारः ३। सेनापतिस्त्रघ्नूरः प्रचंडजने जाभवेदतिक्रूरः बुधजन्मपोराकाधोरा
जाभिमतो नरोदीनः ४ मंत्रीवाग्मीयज्ञावांसहतापनोत्लब्धपरिकीर्तिः जीवं जनपो विलग्ने निम्नो
न्माही भवेन्नरुष १ बंधुजनस्वसंपन्नः स्थिरविभ्रः सौख्यभाग्भवति जंतुः। भौमस्तस्मेतो हिबुके
नपसेवी देवतरुभक्तः २ गिरिदुर्गमोपकाननविचरणशीलः सदापवःपूरः। जननीवपोश्व

सारा॰
व॰
१२
72

यांजायाहीनः शुभां भवति ३ त्रिदशगुरुधर्मसितनयोर्दशा मे स्यात् नार्यो विपुलकीर्तिः बहुधनजन
परिवारः कर्मस्तनिपुणो भवेत्पुरुषः ४ जन्मगुरुयोर्विलग्ने वेषणानिरतः कृषिशिल्पकर्मकरः स्वपरजनो
गेयथनोविमविहीनो भवेत्पुरुषः १ बंधुस्तनमित्रहीनो मानसपीडार्दितः पुरुषः । भौमसितनयो
स्त्वन्त्ये नानाकृःशैर्भवति पतितमः २ स्त्रीहेतोः संतमः स्त्रीहेतोः प्राप्सवांमहान्तर्थम् । भौमसितनयो
र्धवस्योहीनाचारो भवेत्पुरुषः ३ । स्त्रीजन्यजनमे नित्यां विवाधनवस्त्रसौख्यसंपन्नः कोपान्तबां
धवयुतः सितजनयोः व्योमसंस्थितयोः ४ लग्ने भौमार्कजयोः समीरपित्तार्दितः सहद्वकोपः
संग्रामलब्धविजयो जननीद्वेष्यो भवेत्पुरुषः १ बंधुद्वेष्यो मतिमांमित्राग्मधनो बहुविपत्तत्र । रवि
शार्कजयोर्हिबुके नष्टवरुगात्रो भवेत्पुरुषः २ स्त्रीरोगाक्रान्तो लब्धः पापरतः सत्यशौचसंत्यक्तः भौ
मार्कजयोः स्वजातः पुरुषो भवेद्दीनः ३ रात्रौ संग्रामधनो महापराधक्षुदिंतः स्तेन । अंगारकसूर्य
नयो लंगनतले स्याद्धि भवश्रेष्ठेदीनः ४ । क्षमतिः कर्मान्तरतो न यनस्तोमानविभवकीर्तिर्युतः

२१

लग्ने गुरुसमाश्रितः स्वोच्चः शास्त्रार्थविचारको भवति १ शुभमूर्तिः शुभशीलो विद्यान्वयसम्पन्नो विष
यनाथः बुधजीवयोश्च नवमे निपुणो नयसंमतो भवति २ सकलज्योतिःशास्त्रविज्ञ नतमित्रार्थसंपन्न
बुधजीवयोर्युवमांसासाध्वाचारो भवेन्नरश्रेष्ठः ३ शोधनगुर्वोर्दशमे नरपेन्द्रमंत्री नयोपवान् भवति । मान
वः ख्यातिगुणः सुनाथविचारो विनीतश्च ४ बुधशुक्रयोर्विलग्ने नरशरीरः पंडितः सतां धन्यः स्व
स्तिनिलयनो हितकरभक्तो भवेन्नरश्रेष्ठः १ बुधशुक्रौ हिबुकगतो सुन्दरस्वरः सुतं संयुक्तस्तम भगस्य । मंति
णामषवारयमिंक्रतनः कल्याणसंपन्नम् २ बुधशुक्रयोर्युवमांसाह्राहर्युवनिचेहितः श्रेष्ठः भोग
पनैश्च पंडितो भवति स्त्रीसंमतो रात्ताम ३ शोधनसितयोः कर्माणिधी विज्ञाने भवति वैतसाधुः
नीवाश्रयोनवागमीसवोरंभः सत्यश्च ४ मलिनशरीरः पापो विघाधनवाहनैः परित्यक्तः सो
माकेजयो लग्ने क्रूरस्वाग्नः नीलगात्रश्च १ पानाम्बं बंधुरहितः स्वजनेष्वतिरक्तो भवति मूर्खः सौम्या
केजयोहिबुके मित्रैश्च विवर्जितः पापः २ ज्ञायास्त्रावकनहीनो दैन्यपरो व्याधितोव्यसनप्रीतः सौम्या
केजयो रस्तधनपरिभूतो भवेन्नरपणः ३ ईश्वरभक्तको मूर्खः परोपकारी साधुरतिमलिनः सौम्या

तारा॰
ष॰ ५५
73

केन्द्रयोर्द्वयोर्मेन सत्यवचनो नयो भवति ४ नीचारिस्थयोनवाप्नोति सफलारंभः समस्तवस्तु। मीवसितनयोर्वि
लग्ने सहृत्वदेहो भवेत्प्रयाति ॥ योभनकर्मणि क्रियाल सम्पूर्तो नयक्षुले नयति तल्पः प्रयाति नसमस्तन्न
नु स्तनन तस्युद्वाहनार्थसंपन्न जीवसितनयोस्तनयौ द्विनिपुत्रकरसुतकोभवति २ तल्लीरत्नार्थसुतः स्त्री
ननने नाल्पसौख्येकीर्तिस्तु। गुरुशुक्रयोर्युवयोर्धरवाहनुभोगवान्भवति ३ गगनस्थयोर्गुरुशुक्रयोर्मनानावि
भवविस्तरैः सहितम्। ननयेन्नास्य प्रीतिवृद्धम् मानं कर्षोल्लच ४ लग्नेजीवार्कजयोर्मदालसनिस्तुताः स
मभिमानाः विद्वांसौ धनसाराः किंविन्नुविनाभवं निखिलाः ५ नयसविवेतानिरुजननतुः तयोर्दयीवां
धवैः सुहृद्भिस्तु। पातालेकेन्द्रयौर्नवालियनसौख्यवान्भवति २ स्त्रीवेरामस्थयनः क्रूरोव्यसनीयादोन
त्रुभमूर्ति ३। यूनेस्ते स्वधातिनो विनयन लभ्यस्तु नायते दुः ३। दशमेभास्करि जीवौनरे दृढयितं च प्र
यति क्रुरुतः प्रल्यापमंनवलंगोकुलवल्लनाराव ४ रमलेमहवस्थि कांतपरीरं सवार्थभोगपुत्रनम्।
लग्नेभगुपुत्रनयमयोर्वेदूभमः शोकसंततः १ मित्रेभ्यो धनलाभं वंधुम्याः सत्विपांवापि यानिभृगुयोस्तव
वैरयेक्षुनयामनोत्रसनि २ स्त्रीरत्नानिस्तवानिधनानिकीर्तिस्तुभूनयः सर्वाः मंदसितनयोर्युवस्थयोस्ता
मोनिरुप्यमां विषयलाभम् ३ सर्वेहंहविमुक्तो लोकख्यातोविशिष्टकर्मा च। मेषूरगोसिननयमयोन्यनेमं जीवैवेदधिकः ४ ५५

एवं त्रिमिश्रवर्णैः पंचभिर्वसमभिश्रषल्भिर्वा
वक्रांकं द्वस्यैर्ग्रहयोगैः फलं विविधं स्यादिदा ॥

इतिनिष्टांतराध्यायः सर्वमपहाय चिंत्यं भाग्यर्क्षं प्राणिनां विशेषेण। भाग्यैर्विना न जंतुर्यस्मात्प्रयत्नतो वदे १
त्तगनाग्निशाकराद्यायमवमंनङ्कवेद्राग्यम्। अनयोर्यो बलयुक्तो भाग्यं तस्य हि विनिर्देश्यं स्मात्। २ भाग्यर्क्षपति :
कस्मिन्को वा भाग्यर्क्षमाश्रितो विहगः। बलवान्मंदबलो वा नस्माधिपतेस्तु कारकात्तेयाः ३ स्वस्वामिदृष्ट
युक्तं स्वदेशफलदायकं सुनिर्दिष्टम्। अन्येन समहितं दृष्टं परदेशफलप्रदं भाग्यम्। ४ अग्निकागतो भाग्यं
पंचनवमस्थितो ग्रहः प्रपेत् होरागतस्तु बलवान्सर्वानोमानवाः श्रेष्ठाः ५ देवगुरौ भाग्यपस्थे मंत्री रविवी
क्षितो नरपतुल्यः भोगी कांतः शशिना कांचनभाग्भवति भौमेन ६। सौम्येन धनी तेयः सितेन गोवाहना
र्थसंयुक्तः सौरेणस्थावरभाग्दृष्टेश्वरमहिषसंयुक्तः ७ चंद्रार्कौ भाग्यं दृष्टे स्वसमद्दो वल्लभः पितृजनन्योः
ख्यातो नरेंद्रतुल्यो बहुदारसमन्वितः प्राज्ञः ८ ऐश्वर्यरत्नकांचनसाहसभागुत्तमसुवीर्येण॥ रुधिररवि
भ्यां दृष्टे वारहन परिवारवांश्च हृष्टः ९ त्वतिगः कांतः सुभगो वस्त्रवनिविभूषणार्थसंपन्नः बुधतनुपाभ्यां
दृष्टे काव्यकलापंडितः सुहृष्टः १० उत्सवसमाजशीलो गोमहिषाजाश्वरवारणोपेतः सितरविदृष्टे जीवे

सारा॰ भाग्यस्थे स्याद्विनीतः स्यात्। ११ कोणार्कांशांतरस्थे दशभरश्रेणिनायकः ख्यातः प्राप्तो गुणवांस्तपनो निधिना
व॰ यः सहनसनुहणशीलः १२ सेनाचार्यः स्फीतो मंत्री वा जायते गुरौ भाग्ये। हस्थे चंद्रज्ञांशांनानाविधसौख्यभा
१४ जनः सुभगः १३ उग्रमदहासप्रायनानाभोगीतेजोन्वितो दयान्वितः चंद्रभृगुपांशांतरस्थे जातः शुभदृष्टो निमति
74 युक्तः १४ प्राप्तः कर्मोद्युक्तः शूरः परिवारवांस्तनविहीनश्च। चंद्रसितांशांतरस्थे भाग्ये गृहे स्याद्गुरौ जातः १५
मदवह्नलाश्चिरजीवी वा परदेशगतो विवादशीलः स्यात्। प्रणतवचनो गुणीनः पार्थिवमदस्थे गुरौ भाग्ये १६
तेजस्वी निपुणमतिः सेवाभिरतो नरो विपुलसत्वः। भौमभृगुपांशांतरस्थे भाग्यगृहे स्याद्गुरौ जातः १७। धन
वान्विद्यायुक्तो विदेशगः सात्विको निपुणमतिः क्षितितनयभार्गवांशांतरस्थे जीवे नरो जातः १८ नीचः प्रिय
नः प्रेष्यो विदेशगः खलजनैः समायुक्तः भौमार्किंशांतरस्थे भाग्यगृहे स्वगुरौ जातः १९। सुभगो विद्वांव
क्ताललितः शूरः सत्वी विनीतश्च। जीवे भाग्योपगते बुधार्किंदस्थे उमांभवति राजेश्वरवोश्राणांगुरोरगमो
येनसमहश्च २०। शिल्पिज्ञो मित्रशीलः सुभगो विद्वांगृहहीनवाकाश्च। स्नुहुविरवेण्योजीवे बुधसितदस्थे भ

वेश्मगे २० देवगुरौ भाग्यपगृहे शुक्रार्कनवीक्षिते नेष्टसौम्यं भवति। राज्येश्वरराज्ञां शुभयोगमोषनसमृद्ध
श्च २२ राशेर्दाशौ बधिके जीवे भाग्यपाश्रिते नराणां तेषाम्। यभिः पतितैर्दृष्टे फलमिदमन्येन संदृष्टे २३
उत्तमरूपो गुणवान्सुशीलस्त्रीपार्थिवो महाविभवः। त्रिदशगुरौ भाग्यपस्थे सर्वग्रहवीक्षितो भवति २४।
शुभगगनसदो मिलिता भाग्येशाज्ञमदस्थविशेषः स्थावरधनधान्यकरायं मां शुवर्धनाद्येव २५ नीवरिष्ठ
राशिसंस्थाः पापाभाग्येन सौम्यसंदृष्टाः कुविनमथनं ऊर्ध्वविगतव्योमिनं नरं मलिनम् २६। स्वस्वभव
नेष्टसंस्थाभाग्यपर्त्तसंश्रिताश्चान्यः तेषां तमउत्तमनराबहुनराशुणसंयुताः शुभैर्दृष्टाः २७ सुरोज्ञरुशुनेभा
ग्येवशाकीनयथानवीर्यौ च। स्वस्थौवापसमसौम्यथानन्नपसंभवोशेषः २८ सकलगगनचाराः स्वो
च्चगाभाग्यराशौ कनकधनसमृद्धं श्रेष्ठमुत्पादयन्ति। ग्रहपशुभविहगेंद्रैस्तत्रदृष्टानरेंद्रं विहन्नरिपुसमूहं
दिव्यकायं सुकीर्तिनम् २९ अर्कस्थेदमहायोभाग्येस्वल्पायुर्धनं नरं कुरुते। नयनव्याधितमायक्लेशभागक
लहप्रियं वापि ३०। भानवजसमेनोनानाजः व्याधितं नरं कुरुते कलहप्रियं सवंजे स्फुरं नरपवलभं वनि॥

सारा॰
व॰
१५
75

पुत्रांश्च ३१। रविसहितः पातिमनयोर्नेत्रभिन्नरागोत्रः स्त्रोत्विन्नं बहुविपन्नम्। जनयति भाग्ये पुरुषं नाना
रोगैः परिगृहीतं च ३२ स्वगुरुसहितः सूर्यो भाग्ये कुर्याद्धनान्वितं सुभगम्। पुरुषं महासमृद्धं दीर्घा
युषमार्यमतिशूरम् ३३ सूर्यसहायः शुक्रो व्याधितदेहं धनवं नरं कुर्यात्। प्रियगंधमाल्यभूषणवस्त्रालंका
रसंयुतं भाग्ये ३४ सूर्यः सौरसहायो नित्यमनेकान्तरं कलहनिघ्नम्। व्याधितदेहं कुरुते भाग्ये स्वल्पायु
षं पुरुषम् ३५ चंद्रो रुधिरसहायो भाग्यं समुपेत्य मानरं हमान। कुर्याच्च विकलगात्रं सव्रणदेहं समद्वे
च ३६। चंद्रः स्वसुतसमेतः प्राप्तवतं पंडितं विकलदेहम्। जनयत्युत्तमपुरुषं बहुवाचं विश्रुतं चैव ३७।
गुरुसमवेते चंद्रे भाग्येः मत्वः प्रसूयते पुरुषः सौभाग्यधनसमृद्धं सर्वजनस्त्वान्वितं धीरम् ३८ चंद्रो भा
र्गवसहितो भाग्यगृहे व्याधितं नरं कुरुते। कुलदायनितिं प्रसिद्धं मातृसपत्नीमदमवश्यम् ३९ रविसु
तसहितश्चंद्रो नवमे राशौ विकृतस्थर्माणाम्। जनयति मनुजं पापं माता च कुलगुप्ता भवति ४० रुधिर :
सोमजसहितो भाग्यस्थो जनयति यथा तं च। निम्नो गुर्वंगभगं भोगयुतं प्राप्तकुमालं च ४१। भौमः स्वगु

१५

२

रुसहितो भाग्ये धनधान्यभागिनं गुरुषम् । रुसंख्यायिनदेहं क्लिष्टं व्रणविद्धनं प्रसवेत् ४२ भार्गवस
हितः शिनिजः परदेशारतं विवादिनं क्रूरम् । स्त्रीद्वेषिणं प्रवंचं संग्रामरुचिं प्रधानं च ४३ पापं मलिनाचा
रं परदाररतं विशिष्टधनसौख्यम् वक्रार्करुजो भाग्ये स्वजनविहीनं नरं कुरुतः ४४ सौम्यः स्वगुरु
सहितः पापसुतं पंक्तिलं धनसमृद्धम् । प्रियवादिनं कलान्वितं प्रभविष्णुमहत्त्वं भाग्ये ४५ भृगुसुतसहितः
सौम्यः ख्यातं मान्यं च पंक्तिलं धीरम् । सुभगं वदनं समर्थं जनपतिगीतं निधिं भाग्ये ४६ सूर्यजसहितस्त्री
दिव्यांधिनमार्ग्यं प्रियपारतं निर्गुणम् । जनपतिभाग्ये गुरुषं विषमं द्वेष्यं बहुरिपुं च । ४७ जीवो भृगुसु
तसहितो भाग्ये परद्रव्यहरं नराधिपं कुरुते । चिरजीविनं सवाक्यं नानाविधसौख्यसंपन्नम् ४८ एवं सूर्या
नविशेषैः सविशेषैश्च निपुणमतिगम्यम् । कर्मफलनिर्देशं शास्त्रादन्वेषयनः प्राप्तः ४९ मातङ्ग
रगणगणसौख्यं न प्रसेविनं प्रकाशं च । धनिनं विधेयमर्थं गुर्वादिकिंभृथा वरं कुरुतः पापं परदाररतं प्रवास
शीलं च निपुणमतिसत्त्वम् ॥ त्रिक्रमदेवपरं भृगुजः सौरो नरं कुरुतः ५१ ब्राह्मणगोश्रमरूपं वाप्यभक्त

सारा॰
व॰
७२
76

णंस्त्रीगृहवनिवसथम्। गुरुसितविनाशिनमसौरं भृगुसुतशशिविक्रान्तरं नवमे ५२ सव्रणगात्रमहृष्टं सततमितरंमान
वर्जितंभाग्ये। बाल्येऽतिदुःखं द्वेष्यं हिंस्रं शशिसुतरविभानवः कुर्युः ५३ व्यायममातृवंश्यं दुःखं बाल्ये निराकृतं मा
त्रा। सौरो भौमसमेतो जनयति निरवाधियं नवमे ५४ साहसिकमतिक्रुद्धं लोकद्वेष्यं पिपासितं क्रूरम्। पित्रा
रहितं बाल्ये कुर्युर्वक्रार्किभानवो नवमे ५५ गुरुबुधवंशे नवमे कुलवंशविवर्धनं नरं कुर्युः आचार्यविवि
धमित्रं नयनियमब्रह्मसाधनोपेतम् ५६ कलहप्रियं कुलीनं कन्यानां हर्षणं च चपलं च। दिवसकरशुक्रवक्रा
नवमे द्वेष्यं नरं कुर्युः ५७ चन्द्रदिवाकरगुरवो नवमे गुरुषस्य संभवो यस्य। स भवन्नृपमण्डलमोवाहनध
नसौख्यसंपन्नः ५८ भौमः कोणो जीवः शूरं वीरं धनान्वितं प्रातम्। जनयन्ति नवमसंस्था गर्वितमोजस्वि
नं गुरुरूपम् ५९ त्रिदशगुरुसौरसूर्या नवमे यस्येह जायमानस्य। स भवन्नृपमखीर्यो राजा गुणवान्धनसम
द्धः ६० रविचन्द्रबुधा भाग्ये क्लीवावावानरं प्रसूयन्ते। समस्तजनानां द्वेष्यं विज्ञातं समस्तवंतंच ६१ रविचन्द्रसि
तानवमे कुर्वन्ति नरं प्रियालापम्। . . . स्त्रीकलहामहसवंधनसौख्यम् ६२ नयसंमतंनवत्तं

७५

२

मनयंमिनरंप्रियालापम्। सूर्यंनिशाकरसौरानवमेराशौसदानरंकुर्युः ९३ प्रबलंषंढाचारंपरभ
मंलोकविद्विष्टम्। रविभौमबुधानवमेकुर्वंतिनरंप्रियालापम् ९४ भुजगमिवामित्रहृदंसमरपरंनिष्ठु
रंप्रियासालसम्। रविगुरुबुधानवमेजनयंतिनरंसदोत्सुकम् ९५ देवपितृसज्जनरतंसमहृद्दारंगुणोपे
तम्। साहसिकमतिदृढंलोकद्वेषंप्रियान्वितंस्थूरम् ९६ पितावहितंबाल्येकुर्युर्वक्राकिभानवोनवमे।
रविबुधशुक्रानवमेभाग्यसमेतंधनान्वितंख्यातम् ९७ रूपान्वितंप्रियंमहवेषांजनयंतिनरंसुधीरंच। रवि
बुधशुक्राभाग्येजनयंतिनरंप्रकाशितंख्यातम् ९८ शिशुपत्नपतिंदीनान्ररूपतिसमंसारवंतंच। भाग्यपर
स्थेरविशुक्रौजीवस्तपंतिनंकोनम् ९९ बहुविषयपतिंधीरंजनयंतिसमेथसंमानम्। कांतिविहीनं
मलिनंभूपतियतिदंतिनंविभवहीनम् जनयंतिनरंभाग्येरविशुक्रयानैश्वराम्। कांतिविहीनंमलिनं
भूपतियतिदंतिनंविभवहीनम्। जनयंतिनरंभाग्येरविशुक्रयानैश्वराश्चैवम् १०० धनकनकरत्नभाजंजन
यंतिरविसितभूमिजाःसुरूपम्। सप्तमेवपसितमंभाग्यगृहेसर्वनायानंकुर्युः १०१ भौमनिशाकरगुरवः

सारा॰
व॰
११
७८
77/78

ऊर्ध्वनिनरं जितेन्द्रियं प्राज्ञम् गुरुदेवसाधुनिरतं विद्याधरभागिनं सुभगम्। ११ शशिनि बुधसौरानवमे क्ली
वाचारंभविक्रवं मलिनम्। जनयति ऊर्ध्वमिनयितं संग्रामपरो सुदीनम् १२ यंद्रसहस्य निशुक्रांनवमेय
मेहजायमानम् भवति महीपतिनलोनयकुलमेभूपतिश्चैव १३ शशिनि गुरुसौरानवमेऊर्ध्वनिनरं पिया
लाभम्। सनमश्रनंसुशीलं विख्यातं सर्वशास्त्रकुशलंच १४ शुक्रेऽसयमानवमेऽप्ले लघिवृनं पोतियोषएा
नवनम्। ऊर्धमलिनं पापंसुरानिपिगुरुस्वजनभक्तंच १५ मेजास्तिनं समर्पकं विद्वांसं वागिंद्रं विशिष्टंच।
ऊर्ध्वबुधगुरवोनवमेऊर्ध्वतिवमंशलाधिपसमम् १६ बहुविषयपतिं ख्यातं नरेंद्रसत्कारसक्तं चेत्सम्।ऊ
र्ध्वबुधशुक्राभाग्येऊर्ध्वतिनरं ससांससमम् १७ परवंवनरुतिष्ठणं नमोपिकं सर्वशास्त्रमतिबालम्। बुध
भौमयमानवमेऊर्ध्वः परलर्कवं मूर्खम् १८ बुधगुरुशुक्राभाग्येजननयंतिसुवोषणं विषमम्। विख्यातंन
रनाथंविद्वांसंधर्मशीलंच १९ त्रिद्याग्रुरुशुक्रसौराभाग्यगहस्थानवंऊर्ध्वः। मधुरान्नपानविभवं सुवि
नंकभगंसुरूपंच २० शुक्रमानैश्चरमाशिमानवमस्थानानकेमऊर्ध्वनि। मेधाविनंप्रकाशं सुरुविरवाकं

५

नरंसखोयेनम् ८२ रविचंद्रभौमशशिजाजंमनिभागवर्ह्नेमाश्रितायस्य। सभवन्सुतमशुत्तषोवि
देषागोनिम्नसंहमः ८३ सूर्यशशिभौमगुरवोभागपर्द्नेगमानरंजुषः धनिनंविषाकृपालंसनगंर
धसंममनंषैव ८४ शुक्रेंदुभौमरवयोमाधावन्तरंस्वदारसंसमम्। जनयंनिनरंभागेपसमस्तजनसंम
नंख्यानम्। ८५ सौरारचंद्ररवयः पिशुनंमापाविनंकृपीलंघ। जनयंतिसदाभागपेबेशुरुषंबहनीव
कर्माणम् ८६ गुरुशनिबुधशशिरवयोजंमनिभागपर्द्नेमाश्रितायस्य। नीचान्तरमंदीनंपरस्वहर
णेसदासक्तम् ८७ रविचंद्रगुरुसिताः स्मर्जन्मनिभागेपापगानरंसुखिपम्। उन्मादयंतिष्ठसंधर्म
तंसाध्विकंधीरम् ८८ धर्मपरंस्वरभक्तंस्वरविग्रहहेतुभोक्तारम्। रविचंद्रसौरगुरवोभागपर्द्नेसंश्रिता
नरंजुषः सौरसितरविशशांकाः जनयंतिसुपंडितंनरंधनिमम्। नयमिश्रियंसुधीरंसुभगंकलहप्रियं
सततम् ९० रविभगुरुबुधभूननयाजंमनिनवमेनरंप्रकुर्वंति। देवपितृजननपरंसमृद्धदारंगुणोपेतम् ९१
शुक्रतभौमसूर्यानवमेजनयंनिनिहरंसुभगम्। साधुसनिरतंविपन्नंतिष्ठपटुतपनिविभवंच ९२ र

सारा॰ व॰ १५ ७९ विधारिचंद्रजभौमानवमेपस्येहृज्जायमानस्य। संभवति यदहारवरतोविनष्टशोकः सदादीनः २३ शु
क्रगुरुभौमरवयो लोकद्वेष्यं नरं पिपासार्त्तम्। जनयंति नवमसंस्थाः कन्याजनदूषकं चपलम् २४
गुरुभौमसौरसूर्यानवमेस्थास्तव जनितं सदोग्रकम्। जनयंति नरं प्रवंदं विक्रमशक्तं महासत्त्वम् २५।
रविभौमशुक्रमानवयोरिष्टपत्यपतिर्त्यागाहितगमशोकम्। जनयंति नरंप्रवैवित्तं नयमगमाः शाठ्यविनि
नंच २६। रविबुधजीवसिताः स्युर्नवमेपसेहृतं मतिमरस्य। संभवत्यमरमगुरुष्ठोपनकनकाभैश्च
संपन्नः २७ भानुनरविबुधसौराःपोनवमेजनयंतिमानवं पतितम्। पापंपरदाररतं विद्वेषं नीव
कर्माणम् २८ शनिसौरिजरविसिताः स्युर्भाग्यस्थानोपगानरेसुभगम्। जनयंति धनुसमेमं संसद्य
रतं लोकविख्यातम् २९। रविगुरुसितभानुसमातस्नामवमस्थे गानरं कुर्युः सत्यव्रतं सुवाक्यंगुरु
निरिष्टभक्तं च ३०॥ चंद्रतनुजजसुरेभ्या जनयंति नरं परिच्छदसमृद्धम्। बालेमात्रविशक्तं धनान्वितं
संस्थिताभाग्ये १ भौमसितशशिजचंद्राभाग्ये जनयंति नायसंधुरुषम्। वाग्मिनममितदानारंपरलो

कपरंमहाप्राप्तम्। २ रविजबुधचंद्रभौमाज्जनयंतिनरंपरांगवंदीनम्। दद्रंमापापचतुरंपरद
रवतंस्थिताभाग्ये ३ भौमेंदुशुक्रजीवाल्पवंपाकरंप्रयनममतिशूरम्। विद्याधनसमसिद्धंविख्या
तंलोकसंमतंचैव ४ पापिवक्रार्किस्तरैम्याजनयंतिनृपंपियासान्नम्। कल्हप्रियंधनवमेसौभा
ग्यपरिक्षुद्रतीनम् ५ चंद्रारभानुजसितानवमेजनयंतिनिहुरंपापम्। मायाविनंस्तप्रुतबंधो
बाधारैविहीनंच ६ सितगुरुपापिजपापांकाजंममतिभाग्येर्तमार्गिनाथनिनम्। जनयंतिधर्म
मकंनृपंकलावपसिद्धंच ७ भानुजगुरुबुधचंद्राजनयंतिनरंमहाकविंस्तवपनम्। भाग्येस्थिता
समृद्धंगीनृतंवाहमेवेपांच ८ पानिशुक्रबुधपापांकाजंचमतिभाग्येस्थितानरंजनुः मेधाविनं
प्रचंडंनृपविनयविघारदंधन्यम् ९ चंद्रपापिजशुक्रजीवाजनयंतिकमेधसंप्राप्तम्। धनधकनक
रत्नपुत्रंसभगंनृपवित्तंस्थिताभाग्ये १० भौमबुधजीवशुक्राजंममतिनवमस्थिताः प्रजरवंति मायावि
नंमपवंतरोगबजेपंनरंवीरम् ११ भौमतनयरिपानपोनरंविदेशांनरंरुपीलंच। जनयंतिनवमस्थ

सारा०
४०
८०
८०

स्थायनगुरुकेंद्रे च भंगं च १२ भौमभृगुजीवरविजाविदेशांतगोसशीलं च। जनयंतिनवमसंस्थाप
नगुरुकेंद्रे च भंगं च १३ भौमभृगुजीवरविजाजनयंतिनवेंधनैः पतिमक्रमम्। द्वादशेदयाविरहितं विहग
सत्त्वं स्थिताभागे १४ बुधभृगुभानुजसवयोजं मतिभाग्यहीनगान रंकश्च पुंः परवादविवादरतं परदे
शगामविसंच १५ त्रिंशकः पंचत्वेगेशस्यावषट्समसंस्थिताभागे। मत्यविनं धनवंतं कुलं पुत्रं पति
वधनरहितः १६ जनयंतिभाग्यसंस्थागुरुभौमविवर्जिताः पुरुषम्। व्याधिमायमकांतं धनहीनं
नवंधनं नमतिहीनम् १७ अंकेवक्रयकारं भाग्यपरहेवादरायणादिकनम्। ग्रहयोगेस्त्वन्द्रवने
विविंमुह्याद्वेदन्यत् १८। इति सारावल्यां भाग्यचिंताध्यायः ॥ लग्नादृशमेनायोकर्मनवा
णां प्रवीति अंसनिभिः राशिग्रहस्वभावैर्ग्रहदृष्ट्यानन्यवक्ष्यामि १ होरेंदोर्बलयोगाद्दशमस्त्र
स्वभावजं कर्म। तस्माधिपयविविक्त्यामहितेयान्यायाहानिः २ मांगल्यवान्नेनयोभयंवारद
हनिरीक्षेन। ग्राम्यमयारण्यवासौम्यहस्ययाभवतंवा ३। द्विपदचतुष्पदरूपं सरीसृपं वा नयो भयं

८०

९

५

वापि। यद्रूपं तद्भवनं यातृदशाकं तत्प्रभावं वा ४ यद्वदेवं तत्समदेशे कर्मण्याप्तिं नरस्य तत्सदृशीम्। तस्मा
द्दशासंभवनं प्रसवे बुद्ध्वा तत्प्रयत्नेन ५ दशमेन तत्र पतिर्लग्नात्तु षष्ठस्य संभवति। सर्वैः कामैर्हीनं वि
निर्दिष्टोत्र स्य जातस्य ६। ह्यंतरं भावाध्याये कथितं कर्मस्थितैर्ग्रहैर्लग्नात्। चंद्राद्दत्र विशेषो ग्रहैः स्थिते
र्यस्तमपि वदेत् ७ चंद्राद्दशमे सूर्यः सिद्धारंभं धनसमृद्धं च। जनयत्युत्तमसत्त्वं नृपतिमहार्थं जनाश्रप
त्तसम् ८ भौमः साहसनिरतं प्रणयं तन्निवासिनं विषयपलायम्। क्रूरं विषाददं तिनं जनयति दशमास्थि
तः पुरुषम ९ विद्यासंपन्नवं तं बहुकलं नरपतिनायकं ख्यातम्। जनयति सौम्यो दशमे पुरुषं बहुशि
ल्पिनं ख्यातम् १० गुरुरपि दशमे स्थाने सिद्धारंभं धार्मिकं धनसमृद्धम्। जनयत्युत्तमचरितं नरेंद्रसचि
वं महर्द्धिकं ख्यातम् ११ शशिनो दशमे शुक्रः सुभगं ललितं च विभवं नं च। जनयति सिद्धारंभं धनिनं नरप
तिपूजितं पुरुषम् १२ सौरो व्याधितदेहं निःस्वं डः ख्यान्वितं सदाहीनम्। कर्मस्थितो विरक्तं जनयति दश
मे स्थितः पुरुषम् १३ भानुभौमसमेतः कर्मकरो स्वासकासगद बहुलान्। माणिवधपरो त्तु ग्रं बहुलं

सारा०
व०
८१
४१

कर्मानिर्कांक्षेव १४ सूर्यः सौम्यसहायोवस्त्रालंकाररत्नस्ववाणिज्यकान्। जनयति मेहररागः शुक्रर्षजल
नीविनंचापि १५ जीवसहायः सूर्यः सिद्धारंभाग्रैंद्रमान्यांश्च। जनयति दशामेशुक्रषोंवीरांश्चूरांस्तविख्यानाथ् १९
सूर्यः शुक्रसहायोदशामेस्वजननाश्रितंनर्वंऊर्पान्। स्त्रीसंश्रयान्समहंस्तभंगंतरपवलभंचापि १७ सूर्यःस्वशुक्र
सहितोदशामेवधबंधभागिर्नभयम्। जनयति दीनंक्षयलांचौरैर्भेविनंप्रलापकरम् १८ भौमः सोमजसहि
तोजनयतिदशामेनरंवक्रविपत्तम्। प्रस्वकलावेमार्वनजीवनमपिमहास्वरम् १९ भौमःस्वरगुरुसहितो
दशामेऊरुनेवलसानेनारम्। मित्रेभ्योलब्धधनंनदाश्रयाजीविनंथान्यम् २० जीवतिविदेशनिरनंकांचन
शक्तादिषिवंणिग्ह्वर्षा। भौमः शुक्रसमेमोदशामेस्त्रीसंश्रयाश्चापि २१ भौमः सौरसहायोजनयतिदशामे
नरंक्षिनःप्रसवे। साहसपरीलंवदंकमौशुर्भेस्स्नारहितम्। २२ धनिनंनरेंद्रमान्यंधर्मिष्ठंस्वंदनायकंख्यान
म्। सौम्यसहायोजीवोजनयतिमेहररोशुक्रषम् २३ सौम्यः शुक्रसहायोजनयतिदशामेस्वजनोपेतम्। वि
याश्रीधनसौख्येरपरसविवंविषपनार्थेवा २४ सौम्यः सौरसहायोमद्भांजकरंकरोतिदशामस्थः ख्यातंनिंद्या

८१

चारं भुसनकलिप्यलोव्यकारं वा २५ ववसंापतिः स्तिभुजः कर्मणिजारुतेनेरंद्द्वरभन्यम्। ब्राह्मणाय
नि विषोकं विघावार्यसमहृंच २६ स्वरापमगुरुः मार्किंदशामेनीवंपरोपमायकरम्। ऊरुनेयक्लिहृवेसं
स्थिरास्यंरंस्तस्थिरारंभम् २७ भृगुः सौरसह्यायक्षिप्रकरोगंथनीवोकान्निंधान्। ननपतिदशामेभुरुषंा
स्तिलवकाराश्रहृणकारांश्र २८ रविभौमवंद्रभुयाङ्कंद्राहृदशामेस्थिमानरंथन्यम्। ननपतृनमभुरुषं
रपतिसमंसर्वजमस्यम्। २९ रविभौमदेवहृम्यांतदशामस्यामोपगानरंस्तभगम्। शाङ्गलंजेनारंजन
पतिसमहिंसंभुकम् ३० वंद्राहृदशामेभानभृभुयोभार्गवांश्रजनपंति। कूरंसम्रसनिरमंनरंपराणीपहृ
विणंचैव ३१ भानमरविभूभुआदशामस्याः कूरकर्मणिरमंच। उत्पादयंविमनजंनिगृह्यापंजराचार
म् ३२ रविबुधपशरवोदशामेविहंासंतूपसंभुनंस्तभगम्। उत्पादयंतिभुरुषंधर्मिहंवेंपुवलभंचैव ३३
बुधसूर्यभार्गवाश्रयिपशास्विनंवहलभंविगनरोषम्। ननपंमयपराभ्रनंसौभाग्यपरिक्लिदसमहृम् ३४
रविबुधपानयोदशामेहृरंचपलंमरंविपरीलंच। उत्पादयंतिभुरुषंसम्भाग्तिपरिनंगंव ३५ रविभ

सा॰वा॰ गुरुदेवस्य स्वदशामस्थानोपगानरं कुर्युः सुभगं ख्यामधनं धर्मरसं भोगभागिनं निमम् ३६ त्रिदशगुरुस्मंद
वं॰ सर्यादशामेशुभज्ञानरतं प्रकुर्वंति। प्रायेण लोकसमोक्षाविशवत्नानलोभिनोदीनाम्। ३७ रविभार्गवभानु
८२ जनादशामस्थानोपगानरं कुर्युः लोकान्विनमनिवयलंसमस्तजनविशुभंकेव ३८ भौमेजनस्तरसन्या
82 धर्मिसांवनकुटुंबपरिवारान्। जनपतिदशामसंस्था विद्याधनभाजनानामरुषान् ३९ भौमभस्त्रित्याभि
रतां मालाकारांस्तवर्णकारांश्च। कुर्युर्थभगुवस्कादशामस्थाः सर्वलोकदयितांश्च ४० भौमबुधस्वर्पु
राजनपंनिनिवानधर्मपरीलांश्च। निद्राभिरतांमावलांदशामस्थानोपगानसन्मोश्च ४१ भार्गवस्तदेव्यभो
मास्वेद्राद्दशामोपगानराकुर्युः धनसंपन्नांस्तनयांदेवद्विजसज्जनमाभिरमान्। विद्याधनजनहीनांश्चप
शरुषांमौल्यवर्जितांविकलान् ४२ भौमभ्रगुभानुसुताद्दशामस्थानोपगानरंमलिनम्। उन्मादंपंनसमं
वधबंधनविवादनिरतंच ४४ बुधगुरुभृगुजादशामेजंमनिपरमेहसंनिमग्नजसम्। वस्त्रधनमनिसौख्य
युतंधर्मरतंसात्विकंधीरम्। ४५ बुधदेवसज्यमानयोजनपंनिनवंसदाद्दशामस्थाः धनधर्मयुतंमानंदपा

ल्विनंसम्यवंमंच ४६ भानुनजुधभगुरुश्चाद्यामस्थानोपगानरंडरुडैः सविवान्तन्नमशुकषांधनय
मेसममल्विनांसभगाम् ४७ स्वगुरुभार्गवयामपः रुवैनिनरानरनेकधर्मरमान् । दशामेविज्ञानशुनां
महांपररेषानिरमांस्त्र ४८ यवंभ्यादिशुवाद्यंजंमतिशुसांफलंहिकर्मोक्रम् । आदिग्रहसंयोगोयोग
विशेषस्तमपिवक्ष्ये ४९ शुक्रबुहस्पतिसौम्यादशामेशुक्रषमध्यैकराशिस्थाः वक्रविपमिसंज्ञरुडैःस
त्वंचनेन्योन्यग्रहसंस्थाः ५० वक्रयानेश्वरस्यपादशामेशुक्राविचवत्तगणनन्यान् । नीचाचाचांवधशुना
नमिकर्मकरांश्चरुडैः ५१ रविभौमबुधस्तरेम्यादशामस्थानोपगानरंडरुडैः स्थूरंवितनगाग्रंदानारंस
वकर्मरतम् ५२ चन्द्रार्कशुक्रसौम्यांश्चाद्दशामंसमाश्रिताः प्रसवे । रुडैर्मालाकारांहेल्व्यरनांस्त्रा
पिकस्त्वकर्मरताम् ५३ रविकुजबुधभानुस्तनाश्चांद्दहयामस्थिताः प्रसवकाले । उमारयंतिशुरुषं
नीचानुरतंधमैशुक्रम् ५४ शुक्रार्कजीवभौमाः कर्मणिनिरतांस्वधर्मशीलांश्च । बहुधनधान्यांदशा
मेननयंनिसदोषनांशुरुषान् ५५ । यमगुरुश्चन्द्रमरवयोदशामगताः क्रूरकर्मसंसक्रम् । उमादयं

सारा०
व०
८१
83

त्रिशुलषं परधनहरणे सदासक्तम्। ५६ मंदार्कभार्गवज्ञा दशमस्थानोपगाः प्रसवकाले जनयं
ति नरान्विशुणान्बंक्तिविद्याविप्रकाशांश्च ५७ रविजीवशुक्रसौम्या जनयंति नभःस्थिताः सदाशुरु
षम्। वरं समल्पवृत्तिं स्वभावकं कर्मणा नगमम् ५८ रविसितनवुधभार्गवास्ता दशमे शशिनः स्थि
ताः कठिनम्। उत्पादयंति वनरं वा दिनमपकर्षणानरनम् ५९ रविगुरुभार्गवपानवपो मे मूरणासं
स्थिताः प्रसवकाले उत्पादयंति मनुजं शूरं समरे शुभ्रष्यांव ६० भौमशनमंदगुरवो जंमनि नभसि स्थिताः
कठिनम्। जनयंति सदा पुरुषं संग्रामे रिपुविनाशकरम् ६१ भौमबुधशुक्रसौरा नभःस्थले संस्थिताः
प्रसवकाले विद्यावहृतं शूरं जनयंति नरं विशालगम् ६२ भौमगुरुशुक्रमंदाःखं द्वात्मे मूरणास्तेगाः
प्रसवे जनयंति नरं धीरं ऊढुं वशं कं थनोपेतम् ६३ गुरुबुधभार्गवपानपो जंमनि नभसि स्थिताः ऊ
र्ध्वः भ्रकषंपांमनमनस्कमथ संत्तोकदयिमंव ६४ पापैर्नभस्तलगतैः सौम्यग्रहवीक्षितैः प्रजायं
ते। वैद्यपुरोहितगणकाक्षाज्ञाः परवंचनाभरताः ६५ पनेसवैर्योगाः सौम्यग्रहवीक्षिताः प्रसवका

ले श्वपचग्रहरहिगुनाः प्रायेण गणभद्रकाः प्रोक्ताः २५ पापास्त्रीयषष्ठाह्रोरेंऽस्थानमनोन्नता
मिश्राः ॥ नेष्ठानिधनांशगतास्तनोयगताविशेषेण २६ होरामगलांशकनयोधौबलवांस्तस्वकर्मगा
द्राये: योबलपुंसोवर्गस्तरविप्रनैवानदाश्रयाह्विः २७ ग्रामगुत्रमेवाक्षिरसवणिग्वृत्तर्द
नकार्येण। जीवंनिनराविंशमेषगणेदशमवाशिस्थे २८ वृषभगणेदशमस्थे शाकटवनषाद
विहंगमसमगजीवी। धान्यादिसंग्रहणेजोगलदेशेस्थितिः प्रायः २९ नलवणिजः ससमहाप्र
काशंवपवालभांडैश्च। लिपिगणितालेख्यजीवीन मिथुनवर्गे दशामसंस्थे ३० वस्त्राग्नियोनि
योषणश्चक्रापांबोपजीविनश्चैव। प्राप्तिंद्रकस्यांवाकर्कटवर्गे दशामसंस्थे ३१ सत्राहकास्का
ननयाषाणश्चवणिरेण्यजस्रश्च। कर्षणनिरतालयगोनेवाधान्यवणिजगाः ३२ शाकटिका
मणिकावाहेरण्यकगंधविक्रये निपुणाः गांधर्वशिल्पलेख्येकन्यावर्गे सदाविभवः ३३ प्रायोम्प
जपदेशाहिरण्यमेगिर्वतेनाश्रमिश्राश्च। जाधंनेवमनख्यानानाव्यवहारभागिनःसनतम् ३४ वाणि

सारा० व० ८४

स्याविधिनभवागोनीथामहिषनीथाश्च। नानापण्यसमस्त्राः सलिलासवद्रुण्यमन्नयः ख्याताः १५
धनधान्यमूलवणिजः फलमूलकृषीवलाश्चैव। मांपंनेधटवर्गे दयामसमानास्थिमेकलाविज्ञषः १६
स्त्रीसम्पर्कजविभवानापंमेकर्मणान्धनिरताश्च। निर्मोघुका श्चौराः पृथिवीपतिसेवकाः पापाः १७
देहविकित्सानिरतालोहकराजीविनोलिसंजस्य वर्गेनभस्तलगनोधन्यानांचोपजीविनोनिरताः १८
नपसविवजगपालागोजीविवैरस्तयामाऊनिकाह्ल: पंजोपस्करविधिनेमीवतिनवाश्चिकिस्सया
धनुषः १९ इयामेज्रंगवर्गेजलपस्पधनामहाविभवाः हन्त्वानामापणिकोरसापनैर्वमेनेमानः २०
पास्त्रदहनप्रभेदैश्चौर्येणवधर्नमेत्वनकर्म्मा इयामेवघटपरवर्गेभारस्कंदः स्ववाहुवलान् २१ पास्त्रा
स्त्रलिलाघोनिग्रपोषणाहिडपाश्चैव वर्गेमीनप्रभवेदयामस्येजाध्यमेस्त्रह्व: २२ दिवसकराये :
स्वस्येहोरेंहोस्त्रर्वपाभवंस्यर्पाः पितृमातृपाच्चुहिनननसहजस्त्रीभ्यस्ववर्गेभ्यः २३ होरागमैर्धन
गमैरापरहस्यैश्चाविंनयेद्वयम्। वलसंगुनैर्ग्रहैर्द्दैरनेकधाहस्समावार्यैः २४ इतिसारावल्यांकर्म

८४

१०

विंनाध्याय: ॥ रविदृष्टेपाग्लग्नेविज्ञोनरवीब्रबोषण: क्रूर: पिरपद्दलब्धविभवोमदेंद्रमंत्रीभ
वेन्ख्यात: १ ह्रीमांश्चमप: सुभगोदातिल्पमहारथि: प्रचुरकोप: चंद्रेद्दिनोविलग्नेमार्दवजलकुल्प
भागभवति २ साहससंग्रामरुविज्ञंज्ञोविद्वांनवातिधर्मरत: उदयेकुजसंदृष्टेभवतिनर: स्थूलरोष
श्च। ३ बुधदृष्टेपाग्लग्नेपिल्पकपाविद्यासमभिसृत: भवतिनरोनिपुणमति: कीर्त्तिकरोमान
संयुक्त: ४ इष्माद्बनवित्पमयपरात्रयमुम्नाख्यातिसंयुक्तामनुजा: लग्नेसुरगुरुदृष्टेसजनतुष्टे: लि
पिसंयुक्ता: ५ वपुण: सीजनबहुला: सुभग: संपूर्णभोगधनसौख्या: शुक्रेक्षितेविलग्नेभवंतिमनु
जा: स्वरूपाश्च ६। भारार्धवेगामम: ऊसद्दरमणीपुमाविश्रुल्बो: मंदेक्षितेविलग्नेमलिनामूर्खोश्रमा
यंते ७ यथपंग्रह: स्वलग्नंसर्वेविदृधातिसौख्यमर्थंच। माद्योन्यप्रियत्वंयाय: पापंशुभोपिशुभम् ८
एकेनापिनदृष्टंममरुगुणवर्ज्जिमंनरंलग्नम् स्वगदृष्टस्वभावसहितंजनयतिखलकेवलंनियमम्।आ
दिग्रहसंदृष्टंप्रायेणशुभार्पदंलग्नम्। एकेनापिशुभेनचपापैर्दृष्टमपनेबहुलि: १० सर्वेगगनभ्रमणो

सारा. व. ८५

६६

ईक्षेत्लग्नेभवेन्महीपालः बलिभिः समासाद्योवाविगमभयोदीर्घञ्जीवीच ११ लग्नेत्रयोपिगदयो
कविवर्जितानांकुर्वंतिजंमशुभदाःपृथिवीपतीनाम्, पापास्त्वरोगभयशोकपरिप्लुतानांजंमप्रदाःस
कललोकनिरस्कृतानाम् १२ लग्नाम्बुखमयाःसमंयदिशुभाःपापैरमिश्रोदिताः मंत्रीदंडपतिःक्षि
तेरधिपतिःस्त्रीणांबहूनांपतिः दीर्घायुर्गदवर्जितोगनभयोलग्नाधियोगेभवेन्नष्टोलोयवनादिराज
कथितोजातःशुभःसौख्यभाक् १३ लग्नहोञ्जसौम्यभवलोग्रहःफलःशुभमेवविदधाति नीचाकोरि
रहस्योविगतबलःकीर्तितोमुनिभिः १४ इतिलग्नविंशा ॥ रविमनयभौमरवपःकुटुंबसंस्थाशु
लोकनाद्वापि कुर्वंतिधनविनाशंदौर्गत्यंजनिरीतितोविशेषेण । भौमेंदुधनसंस्थानरोषदविदुषा
कर्णेकथितो मंदःकुतनेशुद्धोमहार्थशुक्रेबुधेतिमनस्वि २ रविरविविधनंजनयत्यिमेत्तिनः
स्थानन्यरहसञ्च। सौम्याःकुटुंबगायोबहुप्रकारंधनंदद्युः ३ बुधहस्तक्षितिदमागुरुःकुटुंबगा
योवतिःस्वतंकुरुते सोमनन्यापिप्रापिनानिरीतितोहंनिसर्वधनम् ४ चंद्रोक्षिधनस्थानेदौर्गो

१२

पृथ्वीपतिः स राजपुत्रो सर्वाभिनार्यनाथं विरोधमपि वामविप्रस्य ४ शुक्रः उद्वंवभवने स्थितैः
निरीक्षितो न धनदाता। सौम्यगृहे शुभदृष्टः स धनदः स दाता च ५ इति धनविंता ॥ पापभव
नेस्तनीयं समस्तयाधिष्ठं नेन सहज करम्। विपरीतमनः श्रेष्ठं संख्यास्तेषां प्रवक्ष्यामि। १ पापैर्नो
नवभागः कुजेज्ञदृष्टः सदासहजनाशी नस्संख्याः कुवैन्निव दष्यास्यानेत्य पापाख्यः २ नवस्थि
तो रविसुतः कुजेन दृष्टो विनाशाय निजानाम्। शुक्रोगुरु संदृष्टः भ्रातानि सदैव दायादम् ३ सौम्यां
गारक दृष्टः सहदां च परितापं सराजपुत्रे। भावाध्यायेकथिते सोषं परिकल्पयेदत्र ४ इति स
हजविंता ॥ शुभभवनमशुभदृष्टं शुभदृष्टं वा सनदं मिह येषाम्। तेषां प्रसवः शुभं भवनमवशुभ्यं
न विपरीते। १ पञ्चनमे शुभवर्गे शुभग्रहयोगवारसौम्य वेशस्च लग्नाधीशादपवावलयो गाद्धेति
ने विवाससौम्यैः संख्यान वांशान स्या योग्यांशमावनी सदा दृष्टा शुभदृष्टेन न हि शुणाकि सायां
पाके पवादृष्टे ३ सौरवर्गे सौरगणो शुभदृष्टो गुरु कुजाके दृष्टो हीनः ते जन्म शुभं जनयति सौयोपिरा॥

सारा॰
व॰
८९
86

णोरविजसंदृष्टः ४ मांदेलग्नर्क्षमिंदुर्निरीक्षितेनोपदिष्यानेक्षारेणशुक्रम्। दमकशुत्रोत्पत्तिः क्रीमत्तशुभस्य
वैवंसेन स्यात् ५ समकभागपेकौनेसौरशुनेपंचमेसदाभवने क्रुत्रिमशुअंविद्याक्षेत्रग्रहदर्शनेनाक्षे ६
वर्गेपंचमराशौसौरेसत्पंचसंयुक्ते लोहिमहक्षेवाक्योनानस्यसुनोपमप्रभवः ७ चंद्रेभौमांशगते
भौमेक्षे सदावलोकितेभवति गूढोत्पन्नःसुतः सौम्यग्रहदर्शनापाते ८ तस्मिन्नेववभौमेशनिवर्गस्थे
निरीक्षितेनरविणा। शूद्रस्यभवतिपुत्रोविपद्धिकरणोक्षिसुनिवचनात् ९ शनिवर्गस्थेचंद्रेशनिशु
क्रेपंचमेसदाभवने शुक्ररविभ्यांदृष्टेसुतःपौनर्भवोभवति १० तस्मिन्नेववभौमेशनिवर्गस्थेनिरीक्षि
तेरविणा। हृतमपरार्कमर्कोकलावनस्यैवपंचमेभवने ११ रविरिंदुक्षेत्रयपसहितेकानीनःसंभवतिसुतः
वर्गेरविचंद्रमसोःसमरहेवंद्रसत्पंसंयुक्ते १२ शुक्रेणदृष्टमत्रेसुतःकृपिनोसहोढश्च १३ पायैवंलि
भिंदेक्षेपापदैपंचमेसदाराशौ नानःशुत्रःशूद्रः सौम्यग्रहदर्शनानीते १४ शुक्रमवाप्येनस्मिंशुक्रे
णनिरीक्षितेनस्वपत्नाति। राशीप्रभवातिभवेक्षुद्रादपिकेचिदाचार्याः १५ तिनमाशिवर्गेभीमेनाभ्यं

८९

१५

दृष्टे पवापि संयुते। प्रायेण दारिकाः सम्लन्द्राखिगणमिवान्यथा भवेत्॥ १५ लग्नाद्द्युनमेवं द्वे समम
भवनस्थिते भगोललनये। पापैः पातालस्थैर्वा केन्द्रभवे नान॥ १६ भौमः पंचमभवने जातं जातं
विनाशयति ध्रुवम्। दृष्टे शुभगणप्रणमंसितेन च वन सर्वसंदृष्टः॥ १७ धनजननस्थविहीनः पंचमस्थे
स्वपापैर्भवनि विकल्पयत्वमास्त्रमेन च संज्ञः॥ दिवसकरस्तनेच व्याधिभिर्त्समदेहः॥ स्वरगुरुशुभस्थ
ह्रैः सर्वेसम्यजनाम्ना॥ १८ रिपुभवमेत्तिनिसत्वमैदेन निरीतिमोदशानि याशून। शुभ॰॰ शुभदृष्टः
शत्रुभयं चैव नो नतम्॥ १९ तेजारहस्पति न लग्नसंख्यानेषांविनिर्दिष्टोन्मातः॥ भावाध्यायेभिहितं विला
सनक्षिणयेषेषाम्॥ २० कुजेत्रजीवशशिजैः सकलैस्त्रिभिश्चद्वाभ्यां कलत्रभवने च न पैककेन। पर्वो
ग्रहैरपि विवरेण विलोकिने वा संनिस्थितो भवन वर्गोत्वगसस्वभावाः॥ २१ एवं ह्यवैनो योलग्नात्स्वं द्राश्च
वदेहलयोगान्। पापिरविनयोः कलत्रेभार्यायांशुभोत्र भूः स्यात्॥ २२ भवनाधिपांशान्त्याभवं निमि
योनिरीक्षणाद्दापि पकैवरविजमोपैरविशुपयोक्षापिनामिते॥ २३ मेषगणवंद्वसिनयोवर्गेशकेष

सारा०
व०
९०
८८
87/88

वापिजामित्रे दृष्टे वा बद्धपत्न्यो भवंति शुक्रे विशेषेण २४ बुधशुक्रयोः सवर्णे रविकुजयोर्दशिभागे मे
षे वंध्याङ्गनाः शुक्रे वेश्या मायाः वृद्धेपि वदंति केतुमालाद्याः २५ भौमे कलत्रसंस्थे निःस्वं विघ्नो भवेन्न
रा पुरुषः रमपतिर्वा यायाविह हे पापाभिरव सपन हष्टेन्ये ः २६ सूने कुजभार्गवयोर्जातः पुरुषो भवे द्विकल
दारः वंध्यास्त्रीनमपो वा पतिकल्पं पंक्तिभिरेवम् २७ लग्नाद्व्ययत्रिकोणगतयोः शशांकभान्वोर्वदंति पु
रुषस्य। समवेसमसतनयः क्रमेण पत्न्याः सहैकनयनस्य २८ लग्नस्थे रविनवयोर्गते नेभार्गव
कलत्रगते। वंध्यापतिस्तदा स्याद्यदि सुतर्क्षं शुभैर्दृष्टम् २९ लग्नव्ययमदनस्थैः पापैः क्षीणे निशा
करे धीस्थे। स्त्रीहीनो भवति शुभांशुभैस्त्रविवर्जितो नूनम् ३० भास्करकुजयोर्वर्गे मूनस्थे मदवला
किने शुक्रे। नामोभवस्मवश्यं पत्न्याः सह दुर्वृत्तः पुरुषः ३१ बुधभार्गवयोर्वर्गे स्त्रीहीनो जायते वि
शुद्धम्। दृष्टेपि शुभैर्वा चापतिर्णमदासमम नमसदा ३२ भार्गवाकर्णिसौम्ये ः मदाभवनेशांशक
युक्तेषु। पर्कैकैरेवेषां पुरुषस्य विभूतयो विपुलाः ३३। रविदृष्टे शुक्रे वा दोषे वा भवगृहे सदा नरपति ः ३४

भवन्तिपन्नं शुद्धाघेस्माशेवनचन्द्रयाद्यायेऽस्य ३४ स्त्रीमलहस्तपायंशायांकवर्गौनदीतिनेयशुने दी
णेद्वयोयस्यौद्वहिः स्मात्ररयशेविशे ३५ हेममयवालभूषणमाणिक्यायवंजनेभवेदेवम्। साहस्रग
मनागमनैः पावकपासेऽस्त्रवन्नव्ययम् ३६ प्रायेशुभेष्वपिवर्गेहस्तेशुभेपवाभवेद्धिमम्। धिक्पारिलेख्य
काद्यैर्गुङ्क्षिमायंनयात्तनताम् ३७ नागवजलपागाँगैः अन्तभिस्तुनयाविविहस्तशुभैस्म। हेममायंविने
जोवेयिन्द्रगमाकीर्णम् ३८ वेमपास्त्रीसंयोगैर्मनागमनैर्नरंभवविशुंसाम्। प्रायोसिमेयिवैवं र
मकामयिवजनभूविहम्म् ३९ नगरमुरवसंदयोगैः स्मावरकमेक्रियाभिरपिविभम्। लोहखरमरिष
वहूलंरविनेनमयासवसवेस ४० एवंफलनिर्देशः सौम्यैर्हसोविशेषणोवाच्यः क्रूरेऽप्रमजयवानोमिश्रै
मिश्रः सदाशुभः ४१ सर्वग्रहशुभदृष्टेवतुमप्रकारेणनिर्दिशेद्धिमम्। बलवान्यस्तत्रभवेत्तस्यांशकंसंभव
क्षति ४२ मिश्रग्रहहगनयांशैर्वोक्तेहीनयासर्गेकिंचित्। यद्युग्रहस्याश्रणंददंनिविहगास्तदोप
ते ४३। शुभजेममनोनराणांभवन्तियत्नेनिक्षिनेयवलसहैः तिनिपालमो। इलिकान्तमालायरिमि

सारा॰
व॰
८९
89

नंप्राहुल्लोगालिः ४४ भामौल्लीणेवंदौर्ग्यपभवनेभूपालिहृत्तिविनम्. भौमेशुभसंदृष्टेबहुप्रकारोभवे
माम्रा: ४५ शिरसागुरुशुक्रचंद्राख्यपभवनेविनयोघणजुष्टः भूमिननपेनदृष्टाभावाख्यायोजमन्त
स्त ४६ लग्नेशुभईक्षणेशाखिनादृष्टेचमङ्गलपेश्यन. जोनान्यनिजुलंघपिशिलीस्यामिश्विनेशुलि
भिः ४७ नीचेसारनवाशेष्टकेसेरविशाखाकपोमदने मंदेनाविलोकिनेपामोनादासौमृतानोलापि
स्यात् ४८ स्तूयोनुहिनीयराशोभास्करननयेप्त्वमध्यगेवंदे भौमेसममभवनेविकलोसिसर्वदाजान ॰४९
मदेपापग्रहपोश्वद्देमदनस्थिनेकेनेमंनोः स्वासत्तपविद्विणोतुल्यसीहारिपीडितस्वभावः ५०
स्तूपोमोपरिवद्दः वेद्राख्योभास्करोपराभवतिमोषी पकनरराशिगमपोलननुत्तपोवासदाशुभष : ५१
लिपमथनारिख्यपगारवीनजनस्तूपंगापयास्वक्षम. बलिनोयानविकारेशेदृष्टेभूवेद्दिकलमेषन्वम ५२
सहनायमंमधीस्याः पापाः सौम्येरवीक्षितनांजंनोः स्वबलविनाशंजुष्टः सममसंस्थाश्वदन्तानाम् ५३
उदयेदिनकरशुक्रेत्रिकोणमदनेचसोन्मादः वीणेशशिनिचस्तूयैपानेवाख्यपरदृष्टेनामः ५४ इनिसारा

८९

14

वक्ष्ये नानाविधकर्मयोगाध्यायः ॥ राज्ञोपयोगयात्रां यस्मात्प्रभवो विशेषतस्तेषाम्। सर्वविधं न्य
योगे स्नानेवाप्तः प्रवक्ष्यामि १ स्वोच्चत्रिकोणगगनैर्बलस्थैर्ग्रहैर्नयोभूपमिवं प्रजानः पंचादिभि
र्नन्पदेयिवर्द्धिनिमित्तिं हिलीनैः त्रिनीश्वरसमेोनन्नभूमिपालः २ ग्रहभगगनवासैः स्वोच्चगैः क्रूर
वेहं कपयनिपवनैंद्रोभूयमिंविक्रमोर्पम्। ननभवमिनैंद्रोजीवयामीक्रपदेभवनिस्वनिपोगे
स्वकेदेवाजयोगः ३ येष्विह भवंप्रवर्पभूपायोगेशुजीवजलभूत्थाः मानश्रनः प्रवदेपपयाममग
स्वकारणाम् ४ स्वोच्चस्थैरविसौरभौमगुरुभिः सर्वैस्त्रिभिस्त्रैककं लग्नेनषोडशमहपावनमनेता
हर्षिनः पार्थिवः ह्रांभावैकसमोदयेस्वभवनेवेंद्रः ग्रनः षोडश सर्वैर्नीवजलोद्भवोपिवसत्थांपा
दीकवारीमिव ५ गणोन्नमोलग्ननवांशकोद्गमोनिशाकरआपिगणोन्नमोपवा वर्गेहैस्वं
द्विविवर्जितैर्बलान्वितैरीत्रिनः स्याद्यथमोद्रवोनपः ६ उदयगितिनिविष्टैर्मेषसंस्थैर्ग्रहैर्द्रः पार्थिवयि
रस्तेरस्येजायनेपार्थिवेंद्रः त्रिजलधिरशनायाः पालकोयस्य भूमेर्हतरिपुपरिवारः सर्वतः प्रोत्कटो

सारा०
व०
२०
९०

रोति ७ त्वोच्छ्रेखावपउऊमेऊपगेविलग्नेमे घोटपेयसऊमेवघसामथीमे । भूयान्महीमदिदृयस्यवि
पत्तसैनंनिमेष्मनान्तुग्रन: मचिवानयस्य ८ निशोभरर्तर्यार्यमग्नुननयदेवेम्समहिमे । ऊज: याम्र: ।
त्वोञ्चमगमुत्विगन: स्र्यनलिबद्धविनानऊपाल: ९ स्वदैनवत्त्रनाथ: स्फुटकरनिकरालेक्षन: याम्र
लग्नोप्येनेसोमस्यग्रोपदिविभुभवनेभास्कर: संयपान: पानालेदानवेन्योगुरुरयिगगनेसोरभौमो
रत्नीयेस्याद्रूपालोवहेयक्षधिपवलवलञ्चमरोयास्मलद्मीम् १० शिशिरकिरण: त्वोञ्चेलग्नेयपों
भुनिधे: समोचरथरगनेभानो: गुच्छेमगाधिपनोरवि: ग्रलिरहगनोवाथांनाथ: स्फुटोत्करराविको
पदिनरपति: स्फीतश्रीकमलदावहवाहन: ११ मगेमदेलग्नेऊमरदवनवंभ्रुक्षतिमिगास्तपाकनांभु
क्राकुथभवनसंस्य: ऊननय: स्थितोनार्यांसोम्योपनषिसरमेजीपदिभवेमदानानोभूप: स्वरपति
समोवामममहिमा १२ उदयनिमीनेयाधिपनिनरेंद्र: सकलकलान्य: हिमनिकनउच्च । मगपतिसंस्थेद
ग्रामनरपमोचरथरगेस्याहिनकरगुरे १४ लग्नेऊजेनेसयाणीपदालेस्फुटोग्रसंभारविराजिनामा:

२

१७

गतानलरागसङ्गुभिरमग्नष्वोवेरार्पविद्धेनयानामश्वादी १४ करोन्मत्कमोक्षेदिनकृदमनासोद्‌दनित्य :
ख्यिनमलाहम्यूपंसकलश्रवमानंरंजनननम्। ग्रहवींपंसन्वानयमनलसिद्धोपितिनरांगिभद्वीयोका
गिनर्वेलनिरुद्धयेनीवसननम्। १५ शुक्रोथटेक्रजेनामेषस्तोक्षदेवभरोहिमः यदिराजाभवेन्नूनं
स्वयमोधैानरिंभुवः १६। उदयनिशुहरुक्षेनमहेमयभावोहविनगरगनायोव्योमममथ्यावगाही ग
वियापिभुषभ्रजायमप्पह्नोनरम्य। स्वभुजविजितभूमिः सर्वतः पार्थिवेन्द्रः १७ यत्रषिस्तरेम्मः प्रा
गभस्तपेमामकरस्थः तिमिरनयस्य। उदयनिलेंगेमरिपुर्वेयः प्राप्तिनजयोवापदिनपतिः स्मान् १८
ब्रापार्थेभगवांसहस्त्रकिरणस्तथैवमारापियो लग्नेभानमोर्घवीर्यसहितः स्वोच्चेवभूनंदनः य
येवंभवतितिमिरारिपतिः संक्रिमयोर्धभयाव् हृवादेवनमंतियसातिपवोदग्धाः मनाप्रांशिना १८
प्रुनंबहमयाहमंखिायिरगोः मामाः समस्ताः शुभाः क्रूराणांयदिगोचरेणपतिनेभाधीलयावह
रनः भूपालः प्रभवेत्समयमनलयेवैलावनोनोइवैसेवामनकवीद्दानसलिलंभंगेर्भृङ्गीयते।

मा॰ रा॰ व॰ ७१

नगमोनिजरामाकुतोभवनदिजंभयम्। जातः स्यादपियोगेस्मिंल्लनसौभाग्यसौख्यदम्॥ २१ बुध
स्तोक्षेलग्ने तिमिरगुगसंस्थो शशिभृगुसुतोमंदः सौरेराशिमगरहगोदानवस्तरुन् नयंकुर्योयस्य
तिमिरदरिहिनधुंसनिरनोनिवालोकोलोकस्यलिमगजनसेवानरजसा २२ केसरिगोमहेंदूसवि
वोदिनकरसहितः उंभगतोर्कजः शशिधरः स्वतभवनिस्थे। वृश्चिकसंगतः शितिकतोमिथुने
उतबुधस्थधाजलग्नसमयोपरिमनुजपतिः २३ कार्मुके सितशनाथकमंत्रीभानुजोवसितिजिवंद
समेतः मेषगस्त्वनयतोथदितिग्नेभूपतिर्भवतिसोतुलकीर्तिः २४ स्वतेकेंद्रेषु पापैर्गुरुबुधय
ुतैर्मंदभान्वारयुक्तैः स्वोच्चस्थेद्रापिविशे नमयतिरयतिकीर्तिर्युक्तोलनागम्। ग्रमत्स्येलग्नसं
स्थरविरपिभगवांश्चापार्थिवं स्नूरवेक्षयानाथासैः समेतास्तनरुदयिनलंपश्यसेनाः पिथति २५ उद
कचरनवांशाकेसस्वस्थः कमलरिपुः सकलोभिरामकीर्तिः उदयतिविहगेशुभेस्वबर्गेभवतिर
योपदिकेंद्रगानपापाः २६ ग्रामसौम्यमंडलकलाकलितं पाशोकेयपशंपति सुरूगुरसन्निमसोमगुरा

२१

१५

लग्नाधिपो निर्बलतां हपिवीक्षरः स्याद्दगोनमस्त्रनवमः खलश्चेद्धिलग्ने २७ वर्गोत्तमे त्रिषमनिष्ठ
हैर्हाः केन्द्रस्थितास्तावा शुभसंयुतो वा। नोहन्त्यथ प्राणविवर्गो देहाः कुर्वन्ति राज्ञः समवंश्यग्रहेन्द्राः २८ एक एव
ग्रहः स्वोच्चे वर्गोत्तमगतोऽपि वा। बलवान्मित्रसंदृष्टः कुरुते समहीपतिम् २९ पीयूषोदयदैशुगताः सम
स्तानीवा त्रिवर्गे स्वगृहे पापांशकः सौम्यत्रिकोणकेन्द्रकलो विलग्ने दद्यान्महीं रजनगजाश्वसंपूर्णाम् ३० उपच
यगृहसंस्थानं मपोपस्य वेश्मशुभगृहमपवांशः केन्द्रपापाश्च सौम्याः सकलबलविमुक्ताः पेच पापानि
वाताः समवलिनरनाथः प्राकृतस्तो बलेन ३१ ग्रहस्त्वस्थः स्वरुविरचगुः सर्वपवर्गे ह्रीमित्रैर्हेक्षा
परित्रिशुद्धशांगो वर्वनप्रयानः कुर्वन्नेपसमभत्रिमिर्वर्णिनेगौ रणात्स्वोनोगोद्राश्वे स्वलनिरलिनैर्य
स्थानं पार्थिवेन्द्रम् ३२ परमोच्चस्थितनक्षत्रोपरि शुभकेऽणार्हणे। कुर्वन्महीपतिं स्वर्गे पापेतापोक्तिमोप
गेः ३३ हयपत्ने शुभभैः स्ववैर्द्रभवने मित्रैश्च पापैर्यपि शुद्धनोत्रिशुनिर्निमोबलशुभोनोसंमोदयत्वापि यो।
भूपः स्याज्जिननायपराशिनवमेवंश्मोदयेवरपायस्य भवनुमदत्तमलथमश्चपेक्षात्रदिदंगीयते ३४ ॥

सारा • व • २२ उच्चगायोभवेद्धोरायस्यासौकुठनेनयम्। स्वांशोनस्तदुच्चांशोदृष्टः केंद्रोपगैः शुभैः २५ स्थितोः भानो १
पुत्रोविरविनवलः षष्ठिमोशोमगस्मरविः सिंहेशुक्रस्तलिनिद्रनवोवकुर्जः कुलीरेकोमारीसंग्रामोपरि
भवनिर्वंदीनाथस्तनुः यमानोभूपालस्तद्वनिमहीमेकशुक्रानयत्राम् २८ वर्गोत्तमस्थभवनेषुगता
ग्रहेंद्राः सर्वेयदाहविरस्मिविलोकरूपाः उत्पादनेजनतयोसोमवनीथविंशीयः पालयेन्तितिपति
र्जितयानुवर्गः २७ केंद्रेविलग्ननाथः स्वसुहृदिरयश्चीतिनोविहगैः लग्नस्थितेनसौम्येभूपतिरिहनाप
नेनियतम् २८ स्वरपतिगुरुः सेंदुर्लग्नेवृषेसमवस्थितोयदिवलयुतोलग्नेउच्चत्रिकोणगरहेगतः रविशा
सिज्ञमेवीर्योपेतैनेयस्यतिवीतितोभवति सनृपः कीर्त्यायुक्तोहताखिलकंटकः २९ ननीचारहसंस्थिता
नवरिपोर्भमस्तागताः स्वराशिमयवांशकेऽयरहोऽस्तमांशपदिकलाभिविहस्तिनेंजस्वरखंडलोवाथपदं
स्वसुहृद्भिरभिवीक्षिताः क्षितिपतिविदस्युग्रहाः ३०। पापः हर्म्यस्थितिरविकिरणेश्चामवर्गोत्तमांशो स्वस्वसुहृदावि
गगनगमनः यमपतिस्वोच्चसंस्थः सहलोणीशंजनयतिसदास्वांदयोऽषासौम्याः ख्यातंलोकेपरिवत २२

१२

१ता: कंटकस्थानगपापा: ५१ जन्मोदये गलितपतीबलसद्भिनौ केंद्रगौ हिबुके। अंत्येऽनलग्रहगोस्थविको
णगोथवामहीपाल: ५२ स्वगृहे मित्रभागे वा स्वांशे वा मित्रराशिषु। ऊर्ध्वे नित्र नरेंद्रनो सार्वभौमं समा
धिपम् ५३ परमोच्चगता: सर्वे स्वोच्चांशे यदि सोमज: त्रैलोक्याधिपतिं कुर्यात् हे वदान ववेदिनम् ५४
यस्योनरस्यो भगवांवसिष्ठोब्रह्मस्पतिर्गार्गपरेश भार्गव: यगस्त्यनामा वलदत्तिराप्यंसोमहसे
तेन गरेन राधिप: ५५ शशी स्वर्ग: स्वांशे स्वगृहे मघवा स्वोच्चभवाग्रयामो दिवं याति मैत्री दिनि
नगृहगणवीतिम: केंद्रसंस्थ: रविर्लग्ने स्वांशे यदि विलग्न: यसन्ति स्था स्याभूप:। प्रभन्नेयस्योभ
जन्मरुदधिश्मन्हलकीनाम गल्पम् ५६। कुज्जरगह वंधौ वीत्यमाणे समसेग गनगृहनिवासे दीर्घ
जीवी विनाथ्य। फलमशुभसमुर्थे पश्चवैमनद्रुमोक्तं भवनिमनजनाथ: सार्वभौमो जितारि: ५७
उच्चाभिलाषी स विनाशिकोणे स्वर्से शशी जंमनि यस्य जंतो: सशालिहट्टीविक्रम्यहणे ब्रह्मस्पनि
कर्कटकेयदि स्यात् ५८ नंगेषु यज्विशुधमार्गचरा उपेता: स्वोच्चे समस्तवनिकरे: परिपूरितांगा: ५९

सारा॰ स्यादर्थनिरुज्झलितशौण्डाकृषाणाप्रियारं द्विष्टीर्यस्मिं समरवद्वेणुपयानितान्त्वम् ४९ शुभभवनसमग्नैः सो
व॰ म्यभागेषु सौम्यैः स्फुटरुचिरकरौघैः प्रस्फुरद्भिर्विलग्ने । रविसुतभिनमसूत्वे स्वे ग्रहपापैरमित्रैर्गि
५५ रिगहननिवासी मायसः स्यान्नरेन्द्रः ५० रुद्रपणफरगाः शुभग्रहाश्चेदुपचयगेहेषु दिव्यापसंश्रयाः स्व
93 भुमहत्त्वविभुर्महीपतिः स्वरगुरुरत्नमतिः प्रकीर्तितः ५१ विलग्ननाथः विमलांशसंस्थैः स्वसु
हृद्गेहे मित्रग्रहवीक्षितश्चेत् करोति नाथं पृथिवीतलस्य ज्ञसौरदेवेति स्वमहोदयेषु ५२ सहेलमूर्ति
र्भगवांशकोणोकः स्वोच्चांशकस्थाग्रहणाश्चरस्थः नीचैर्न कश्चिद्दुरुद्वीक्षितो नो मैः प्राज्ञः क्षितीशोऽपव
नाधिराजाः ५३ लग्नास्वशीतिविभुलाभ्नभः स्थलेषु समावतिज्ञिनवगुः पृथिवीश्वरः स्यात् ।
रसः स्वरेन्द्रस्तमसा न दृष्टि वीक्षितो नो मैत्रे माथियाद्धामिनान्यरगोघवा स्यात् ५४ विंशद्द्विमिकवाल
हृतांशपतिरिपिं नव्यग्रसंपालकस्वगांशो समवस्थिम सुसकलैः प्रागवीक्षितो व्योमगैः उर्याद्भूमिपतिं
नपमवलिनं हसत्स्वसैन्यं महनन्दयाक्षेषफणीकयंकपमपिसमाभारयित्रः स्वसन् ५५ तथा ५५

शरणत्रोयमविवधो भीशधीभवेशोनलिनीप्रपस्य। यदि द्विनीयो बुधशास्त्रगः शुभाख्यकेंद्रेषु न
यायदृष्टाः ५६ नीचारिराशिसहितैर्विहगैस्त्रिभिश्च लग्नोपगैर्बलयुतैः शुभदृष्टिहीनैः गोत्रीयतोरव
यवलैरगतां गवन्नैः स्याषस्यतं भवति सम्भृमिपतिस्तिरित्रितिः ५७ ऊर्ध्वदृग्गहैनवेभुत्रैर्हसंयोग्यप्रथमं यदि बल
समवेतैः यद्यपि निद्याम चारी। अद्यभवनसंस्थैः यायगोनैव नीचो भवति मनुजनाथः सार्वभौमः स्वदे
हैः ५८ जलचरराशिर्वोयाकईरैग्नभवने शुभभेस्वकवर्गे। शुभफलैः खेवर्ककेंद्रकदृशीनैर्भवतिन
रोवाहननाथः ५९ वर्गोन्नमेहिमकरः सकलैः स्वकीयैरूर्ध्वान्नदृष्टयतिमस्त्वं परोभिरामम्। यस्याव
खंदाबुरपानरजोभिभूतो भाजःप्रयांनाशिवोतिवोनकरोतिरूपम् ६० सर्वग्रहकलनेयोगेवऊर्ध्वनी स्वरोभ
वेत्। यवैकेनननानामांनामज्ञलानामधीश्वराः ६१ यकोपिविहगःऊर्ध्वास्यं च सौम्ययोगेनान्वयम्। समस्त
वलसंपूर्णं वऊर्ध्वनित्यमेववा ६२ यद्यपिनियदि चंद्रमसं विशुधगुरुनष्ठभंस्थितम्। यसवे। प्रवनिष्टयि
वीसमग्रांसक्रानपालिन्यानिनदिगंनाम्। ६३ ऊर्ध्वानेगेत्रिकोणेवास्वराशिस्थो विलोकयन्। ग्रहास्तथा

सारा॰
व॰
२४
94

रकिरणांनिषाद्दमपि पार्थिवम् ९४ स्वगृहे निजनीचभागे प्राग्रीविस्थितः पार्थिवं जनयते । परिहृणकला:शुभ
दायादिप्रसन्नोमहाराजम् । ९५ स्वांशे दिवाकरे पश्य स्वक्षेत्रे बलपाकरः सदाजाग सदानैव पीकरोतिन
भूतलः ९६ लग्ने रविगुरुसंयुते देवेसे लग्नेनवोदिने । हृदे स्वर रागनमंसविता त्रामिणा नृपतिर्भवेदिह ९१
ज्ञ्येष्ठ रमं विवरे गुरुन्द विपपंप्रगमनः जलमे नियमाम्न सनपंपदिनगगनखस्थः ९८ शुक्रभास्करे र
वोभागमेकमाश्रिताः जीवदृसमाग्रकः स्यामहाम्महीपतिः ९९ लग्नगाः सितचन्द्रार्कनभौमाः
समभेपाशिनिवाकानिधुके सितमरश्मिमनलयेनवदृक्षेत्रापनेस्तुपपाः दृष्टिवीक्षाः १०॰ विधुपञ्च
पंदिभौमनवांशनपिरनिरीक्षितसहृणी बलस्थ नमयमिजलितपमैमहीपंक्षितपरिसंस्थितकर्मगमो
र्कः १॰१ स्वगोपगाः शुक्रपार्थाकभास्कराः जलोऽस्तसंस्थानवमेसहृस्पतिः गणेनऽमोलग्ननवांशपाको
मोपदामदाभीतजलेमहीपतिः १॰२ जीवोबुधोभृगुर्मोयनिशाकरोवाथमेविशुद्धभवनाःस्थु
दराशिमज्ञालाः मित्रैर्निरीक्षितगुणापदिस्तनिकालेजवैनिदेवसदर्पानृपतिंमहान्तम् १॰३ सपोस्तहंप

२५

१८

स्यभवेत्तस्यर्कं ग्रहेणनेनापयुतं निरीक्षितमपि। ग्रहद्वयं स्वोच्चगतं यदा भवेत्तस्यर्कं ग्रहेणनेनाप
युतं निरीक्षितमपि। हाड्ढ्रं बीनि यतं मह्रीपतिः १४ स्वभवने यापि देवनमस्यो भववपतिमस्तमी
क्षितदेहो यनुमनयोपदि मीनसमेतो भवतिन्रपः खलजस्मिनवंशः १५ चंद्रक्षितिसुतसुरस्यः स्वोच्चे
ववसंयतिः सलल्मीकम्। उमादयति स्वामिनमन्त्रमानं समग्रध्रुवः १६ केंद्रे स्वोच्चस्मेनः स्वर
मेत्रीदक्षमेगपरिभुक्तः स्तंभवतिपुरुषः समस्तपृथिवीश्वरः ख्यातः १७ सर्वे यानि विंशलराशि
शिखावलापः स्वोच्चोस्थितानुयमस्तस्मानिहानवेश्याः यत्नालग्नादिमकरेणनिरीक्षिताश्चसंस्थवर्ग
विमपतिंहिंसभृत्यमानम् १८ रविर्नभस्थः स्वत्रिकोणगोपिस्वराशिसंस्थाः शिशनीवचंद्रजाः
स्मीयबहायगमाश्रवेद्मः ऊर्वेलिगोपालमपिहितमीश्वरम् १९ समसभवने सोम्यो मित्रांशगा
नः स्वसुहृद्विहस्याः उच्चेजनोपदिन्रपः समस्तनृपपालकाः श्रेष्ठः २० रविशशिभुयवजैः सोमस्त्रिमि
त्रोंशकस्थैर्नवरिभवनस्थैनाम्यदृष्टैर्नीचैः सममसिभयुतश्चेद्भूपतिः स्यात्प्रयाणेगजमदजलसे

सारा॰
व॰
२५
95

केन्द्रेषु णेचरश्मेरेण: ८१ स्वोच्चे भानुः प्रकटितैर्बलोद्योमित्रमध्ये सजीवः शुक्रोथ यैर्पदिक्षु जनभुनः स्वं
नवांशंप्रपन्नः लग्ने वक्रः शुभभवनगो राजपुत्रेण दृष्टः पृथ्वीपालोथ वलिनजगत्ख्यातिमेति स्वैः सं
र्वोभिः ८२ मूर्षेयासील्लग्नगामः सहस्रैः सितेनेन दृष्टो वणिग्जिस्थितेन बुधोपिपाताललग्नोपरि
स्थाबदात्यजातोभवतिविधिमीशः ८३ हमास्तनः स्वोच्चमप्यागतो बलीरवीजवावस्पतिभिनिरीक्षि
तः भवेत्सुरेन्द्रो पदिक्षु जन्मनि नरस्तदा समस्तपृथ्वीपतिरवन्दितः ८४ नापनेभिनिमिपः शुभकर्मा
भूपतिर्भवति सोनुलकीर्तिः नीचवेश्मजलनोपि नोस्विंराजयोगः निसत्यपरेशः ८५ गंडांत
तस्मिन्नहवैष्टलिपातिजानस्ताराधनिः सहपदाप्तनिलस्त्रिकायाम् ८६ क्रीडेत्कपाणफलकाहति
वंदृवेगात्योक्रापिनातिजस्त्रिरेभितिरिस्त्रावनीशः बुधोदपैसममगेत्र हृस्यनोचंद्रेडलीरेसखवराप्ति
गेमले विपक्षभार्गवनंदनेरहेसमातिस्पृथ्वीमवनोनिराकुलः ८७ पकोनरगैर्विहगैः षाडि
शकेहिनीषवंजपोनः ग्रैवशुभेलग्नेसकलमहीपालवीरपतिः ८८ प्रपमेवसमप्रात्योद्वे

२५

१२

५०

लग्नेयदिसंस्थितौ करोतिभूपलं नाद्यं सौम्यैः केंद्रेषु संस्थितैः ८९ निरंतरं यदि भवनेषु षट्सु ग्र
हाः स्थिताउदयगृहात्समस्ताः सपंक्तिरिव नियतिं प्रकुर्वीत अत्र सपद्व नियमं त्रिलोके ९० स
मस्तखेमस्तिकागता यदि स्युर्मे कीर्म पंक्तिनियवनावदंति ः वंशकमार्धगता स्योवधूभस्योमायतेनयमि ः२१
कर्मास्तजलहोराव ग्रहाः सर्वेप्यनिस्थिताः ऊर्ध्वेनिनगरंनामयत्रस्यात्पृथिवीपतिः ९२ मदनग
तावेव स्थिताः शुभाः समस्ताः ऊजरविरविजाश्च धर्मेलाभसंस्थाः यदि भवति महीपतिः प्र
सांतंवीर्यायवनपतिश्चक्रेतोतुपं महीपयोगः ९३ लाभधर्मास्थिताः सौम्याः पापाः कर्मणिसंस्थि
ताः स्यमीनामयंयोगोभवेत्कलशसंज्ञितः ९४ त्रयोग्रहाभास्करलग्नतुसंस्थाः स्योभवैद्धोपरि
संतिमोच। कलत्रलग्नोपगनावयोषा स्यपस्ययोगः खलुस्त्रणंजुभः ९५ सवितरंनीचजतो
न्नवामयाविविधग्रहस्थाः कथिताः तिनीश्वराः प्रमः परंपार्थिववंशजाग्रमीभवंनियोगामृति
भिः प्रकीर्तिताः ९६ सिंहोदयेदिनकरोमृगलांछनोनेजुंभस्थितोनविकुमः स्वगृहेहरेस्य ः

सारा०
व०
२९
96

स्तोत्रेव भूमिननयः पृथिवीचरस्य तेमम दः सकललोकनमस्कृतस्य २७ शुभेलग्नेयामेवलव
लिमयायर्मराशिंक्रमेण शुभैः शेषैर्लग्नाहृनमयगरहृत्रायथंकर्मगैर्वा महीभर्ताख्योमोभवतिनि
यतं यस्यमामेगसंगः प्रयाणेमेवानांछ्लिमदनलैर्भ्रांतिहसाद्दयंति २८ तितिहनगुहवंधुस्थस्त्र।
स्वेषुमगमोपदान्महिलकिरणः संस्थांगः सम सम्मवस्थितः जिनन भवनंयामाशेषाग्रहाप
दिभूपतिर्भवतिरतिमांस्फीतश्रीकसदावरवाहनः २९ स्त्रोच्छ्रोटपेकनयटः जन्मदस्यवंधुजीवो
र्थगोबणिजदानवपूजितस्त्र। शोषाश्चमस्यगलेपदिदेवमार्गाशुद्रांशुनिर्मलयशाभवतिति
तीयः ३० नत्यगनायसहितः सविनानभः स्थः सौरिर्विलग्नभवनेहिवुकेकुजेस्यः देवारिपूज्य
पभूमिसुतैः सलाभैः त्वोमोमहीपतिरिहस्वगुणैर्नरः स्यात् १ मगवादीषवित्रज्ञास्थितोलाभेश्च
हस्पतिः करोत्यवयंपरपतिंभयविंचाहिम् २ लग्नेभौमोरविज्ञसहितः पीमरश्मिलवमध्ये
वार्धोस्वामीदशमग्रहगोभार्गवः सममस्थः प्रापेहेस्वाशिशिरकिरणोवंधुराशिप्रयंतोयवेवंसा

हृिकलयशसोजंमभूपालकस्य ३ यूनेपिङ्क्ष्मद्दवंधुर्नरपङ्कलनंपार्थिवंकरोमिवरम्। किंभुनर
त्विङ्मंडलहिमपवलमकदिमञ्चरीभिः ४ लग्नंविहायकेंद्रेसकलकलापरिष्ठविलोकिमानाथ
विरचानिमहीपालंविक्रमधनदारणोयेनम् ५ यदिपश्यतिहानवाविंसवसाम्यपिपसतराभवेत्
नृपतिवह्निदंडनायकोभुजगेंद्रवपनायवान् ६ दिवौकसांपतेर्मेशीजपोस्मपपंडुधोनरम्। शिरोमि
णामनेयम्पधारयंमिनखाःसदा ७ लग्नाधिपतिःस्वोच्चेपश्यंमङ्गलोवनंनरपंडुकरमे। वहुगमन
रगवलौवैःलघिमविषयेमहाविभवम् ८ इंदुः स्वोच्चेपश्यंपंडुकृतनेभुपभार्गवोनरंनरपतिम्। प्रणता
विपक्षमुक्तिनयघसमसौभाग्यवंसेच ९ यदिमित्रांशगगभ्रुंद्रोहृष्टोहानववर्मात्रिणा। निश्चलांडुकृतने
लक्ष्मीधुनकृतगगनाङ्कतानाम् १० स्वांशेपिमित्रभागेवागुरुणापरिदृश्यपने। मासीमहीपतिंडुपं
हृिवसेनायसमायः ११ नंमाधिपतिःकेंद्रेपरिदृष्टगवलःकरोतिपरमंदिरम्। गोपालकुलेपिनरपं
किंभुनरवनीपासंभूतम् १२ रविरप्यपिमित्रस्यापरिर्विदृंसमीतने। यंत्राकाधिपतिःऊर्पोहमोर्ष

सा० वा०
२१

सरितंस्तवम् १३ उग्रस्य स्थाणोर्भगवतः कुसुमाकरवंशुलावसमयिगतः जनयति समगजाधिपविं
गजमदगंधेनवाप्तिमहितं नवम् १४ मदानवलसंभ्रमः संहलोः स्थाणोर्लोकेन पंकोपिजलवेग्रा
मेनराधिपमंदिरम् १५ केंद्रेविलसन्नाथः श्रेष्ठवेलोमानवाधिपंजठने । गोपालजलेपिसवं
किंपुनरवनीश्वराणांहि १६ कर्कटसंस्थः केंद्रेष्वत्स्वनिर्ईशामथामगाश्वसितः वजहरपिमेव
लायाः स्वामी भूमेर्धरानामः १७ मेषे महत्स्वरश्मिः सहस्थापिनासंस्थितः कदोसितरपम् । केरलक
र्णाटैश्च विनानांकक्रकूलस्य १८ उग्रस्य त्रिदशाठरः कैरववरवंशु संगमेयामः काश्मीरसंभू
त्पुवांकरोति शुहधाधिपमवस्थम् १९ नगापस्वरहोदयकर्कटकमवमोद पेशुमाजठरः सोव
पंभवति नरेशानांपासमुद्रवोमपति २० संस्थानकमलादिवलेरुपेनावपृथेवाः केंद्रभुपागमा
श्रा । कुर्वन्ति पापैर्विविधश्चवाराः दृष्टीभमांत्रिमभतित्रसैद्राः २१ रविहितोपिपशुभनीवभागंवान
वाप्तभैर्दस्वभानवाकैगाः स्वरक्षोवसुःटपिंजरीकृतानारंभजठंत्रिसमुद्रपालकम् २२ कुंहा

२१

२१
२१

ब्रकारायवलः परिपूर्णमूर्त्तिर्निर्ममायियेनबलिनाशुभभेनहृष्टः श्रीमानभंगनिपुणांदयिनेद
मायाः प्रख्यातकीर्त्तिविनयंजगलेनरेंद्रम् २३ देवमंत्रीजडंबस्थोभागवेनसमन्वितः जनयेद्वस
धायासंनिर्जितमारिविभ्रमंगलम् २४ कारकयोगेनानाभवेनिष्टस्वीभुजोनरायेषाम्। गगनस्वरगप
र्तिविरहितिनरजोविनारंभवेग्गगनम् २५ जनेविलग्नेनरणेअनंदनेरसामलेशुजवहस्पनीज
नैः प्रगोरयेमंदनवांशकस्थिनेरसामलेशुजम्हहशोभयनीवपार्थिवः २६ स्वोच्चेशुजलनग
नःस्वगहेपांशकः शुक्रोकषेयरमशुचामिमोमिनस्थ। मेषेनचेवभगवांसविमाजनजगो
यियोपदिभवेस्पयस्थिः प्रजानः २७ प्राज्ञेज्यः ससिमः शुविलिमिशुगेस्वांश्रहर्णः शापीरहस्सवीव
त्वगोचवेरणादिनसकन्मेषेपरासैारयः। सेनापाकुलिमेनरेणउयदहलैयस्यमणोहेदिवावस्वभ्रांति
समाजलाकमलिनीसंकोचमाराकानि २८ क्रूरेनीचेविभुवनगरहैः षष्ठजत्रिकगेवा सौम्यैः
स्वांशेपरमपगतेनिर्मलेः केन्द्रगैश्च ग्रतास्थाने शिखिरविकिरणेककर्कटस्थेनिशायामेकसंज्ञेजि

सारा०
व०
२८
७४

भुवननलंयस्य समत्समानलेशः ॥ २९ होरालेखोभयेन: स्फुटहकरनिकरैः स्फुरितांगः स्वरेणसंकेदः शुक्ला
र्द्देहोभवभवनगतः स्वेनमुखेणदृष्टः । वंशाद्धानुर्हिंनीयेयदिभवनिनराने वदृष्टः ऊजेनप्रेयाक्षा
येनभूमेवेङ्कगजननुरगः सर्वणाभूतहूपीठः ३० रविशशिजिझैर्मेषलग्नेसिमार्किबुधैर्मेषेयनवधि
नवमेदृवेमेवस्वभागभृयागेन रविरपियदिसोऽश्ववर्गेप्रधानलवोदयेभवतिनरपतिः सिद्धान्तार्यो
हनारिर्योद्भवः ३१ यस्मिन्शशिसहमजीवेः पंचमस्थेविहीमेरविरपितिभुवगोसोस्वाक्षगेभूमिभु
त्रे नयसिवरविभुत्रेनायमेपार्थिवेन्द्रः प्रथितविभुलकीर्तिर्मानधर्मप्रतापः ३२ त्रिदशगुरौरवि
र्हिमकरः स्वसनस्थपराभवतनयः ऊनस्थपदिह ह्नियषंवगमः भवतिविकल्पगोपदिवकोदः
परापराविहप्रथितयशाभवेन्नितिपतिः हपिनारिगणः ३३ बुधः कन्याततस्ने स्मरयतिगुरुहृक्षा
पितिनिगाः स्मिनः तोणीभुवः प्रथमभवनेवीर्यसहितः पतिः पातुस्थानेत्रिदशरिभुवेयस्त्र
हिभके यदैवं स्थानस्थोस्वभुजविजयीभूपतिरिह ३४ यमेविलग्नेमकरंप्रतिस्थितेदिवाकरेहृन

गतेसितेत्हमे। कुजेत्रिगे कर्कटगे निशाकरे भवेन्नसिंहो जगतीश्वरोनरः २५ मृगोदये भूमि
सुतेसुते निर्मलशानैः सुरेथ मेगरहे व्यवस्थिते। दिवाकरेसप्तमगेग्रहेंद्रनाचलस्वभावोर्नृपतिः प्रजा
यते २६ शनैश्चरे लग्नगतेसवर्दे सहस्रगौ मेसमगोत्तिगेव। कुजेणहक्षेत्रगते सुखे गेजग्नितोर्यु
ष्टौ पतिनिरस्तपृथ्व्याः २७ धनाभवे सुरगुरौ हिमरश्मिसिंहाल गेनरक्षगतिरिदिपिनः शापितिनिरवराघौ।
वापीनदाकरमरेवथमकरोन्नतोजायेतमानवपतिर्द्विजदेवभक्तः २८ एकः खोच्चेशुभगगनगः
संस्थितो निर्मलांशुः केंद्रेभानुः प्रकटितबलः केवलः पूर्णवीर्यः ह्रस्वः कुर्यादमरगुरुगणम्पंचव
मस्थेन नाम भूमेर्लोपं वसुगजपविंसवर्वं पंक्तनाण्यम् २९ हस्तेमपः सहजगेहगमे यथापि सिंहो
जराशिसहितोपभवतेसंस्थः ह्रस्वः शुभैर्दिनकरेंदुविहीनहृष्टिः कुर्यान्नृपं स्वभुजनिर्जितमातु
पत्नम् ५० वहन्निस्तसमीपेनिर्मलेव्योममध्ये। बलिनिनिखिलमार्गाः खेचरास्सन्नवैराः उदयनिख
रवेंघेमंजलं मानकानां यदिसघभारहस्याभागवः स्यान्निमीयः। यामित्रुथरुपिंगे स्त्रीमक

सा॰ रा॰
व॰
२२
99

येनैनीवैर्व्ययभवसहजस्थैनोपिसर्वग्रविद्धे: नन्नयभवनसंस्थेवाकनीवेंद्वशके भवतिमन्त्रजनाय
कीर्तिशुक्तेक्लमाप्त: ४२ यदिमित्रगृहे केंद्रे लग्नाधिपतिर्विलग्नपतिशुक्र: नयपतिबलपरिहृष्णो
लग्नं स्थात्सुखलोभेग: ४३ शुक्लपक्षेशुक्लपक्षजायते भूमिपालकानिसम् । लग्नविभवंतिहनविश
गजमदगंधेनवासितदिग्गजा: ४४ लग्नपादेलग्नपति: करोतिलग्नेनवेंद्रपतिम् । मध्येमंगलना
थे ग्रामपतिर्वैवभगणांते ४५ योलसफाल्गुण्यस्थितिशुक्लेचभास्कर: ऊरुने। लग्नगसोनवनाथं
योजनशतानमायकेदेशे ४६ कृत्तिकाश्रेवतीस्वातीशुक्लस्थायीभगो: स्तन: करोतिभूभुजं नाथम
स्थित्यामपिसंस्थित: ४७ विद्यातिसर्वभौमं लग्नाधिपति: स्वक्षेत्रगस्य: केंद्रे स्वपतिं लग्नाधिपति
जैमाधिपतिर्धनसमहम् ४८ मीने निशाकर: सूर्य: सहस्रहनिरीक्षित: सार्वभौमंनरपंक्तयो
न्निद्धार्थोतंनसंशय: ४९ यातेभौमेकर्मस्थाने मित्रिविरकरशुभग्रहानेत्र: समसप्तमे: श्रा
येस्तोक्षमामौभानुक्षिदशमनिसहितोपदिमसमोभवेत् ५० शेतनीभनोयानेपश्यविवलित

नगरजनसाहितः सविनोगमेनायैकलनं भूयोभूतं धरणिनलयविगमस्त्वं प्रयानिरवेदृयः सा
मिसक्लिमेवैं दृस्थयानैश्वरेभवति नारजानोत्रवानाभूविगननगरगत्रामयनवर्तिनश्रीकः ५२ शुक्र
वाक्यानिबुधैर्नियनस्थेहुनगेः सामिरविविलिनिबुधेः नायनेतिनियतिलिहगुषतः सर्वेनः लपिन
षाड्डविंपदः ५३ भानुः साक्षीषामिगरहगनः पतिनरश्मिसुनक्लिनेकः स्वोशेषरिगगनगो
निर्मलः हर्लोरश्मिः लग्नंयामः नरपतिगुरुः षष्ठगः स्यान्निनीयाक्कत्रोपयप्रविलिनवक्ष्रे
एडमिष्योयमार्गः ५४ ॐ भस्याह्नमभागेत्रिकोणसंस्थे पितानिष्ठानायो । जातोभवमवद्धयंवाना
शुभरः समस्तलोकस्य ५५ मेषस्यसममांशेकरोतिहष्टीसमः स्थितोनयतिम् । एकादिक विशे
नमिशुनस्यांशेभवेदूपः ५६ । ॐ भस्यपंचदशभेभागेवंदूः स्थितोमहीपालम् । कर्कटकस्य द
शमेकरोतिगुरुषसद्गापसवे ५७ पञ्चविंशेत्रीवः करोतिनरपतिंसनत्योनमम् । सिंहस्यपंचमां
शेनपाचहेलिबुधैर्जैया ५८ एकस्मिंपंचकलौनवैवदशास्ववस्थितश्चंद्रः भागेषुवीरनयतिंकरो

सभा॰
व॰
१००
१०७

निभूनलभ्यहृष्टीकम् ८९ मकरस्थपंचमोपोकरोमिरविजोन्तरे स्वरंस्तनयनम्। भागेभूनलनिलर्कं
पर्मंतं यास्तनिरनंच ९० कर्कटके याविनीवोपंचलभागेषुसंस्थितोऊरुन: भूमिपतिरयष्ट्यार
विविवसर्वग्रहगणस्य ९१ चंद्र: शुक्षोनयतिंवर्गोन्नमस्क्रविकास्थितीसंस्थ: विरथानिसावेभौमेंद्विशु
क्केवापिसंस्हर्गोम् ९२ ग्रस्थितनत्रायस्थ: सिम: श्रविशास्तपार्थिवंभौम: ऊरुनेस्वोश्रस्तपायनोवर्गो
न्तमगस्त्रनान्यत्र ९३ व्योस्थितांवपवलोनिशाकरोभार्गवस्तयतिसंस्थित: ष्णवि: श्रंनगास्त्रपदिसंव
पवनस्थानाम्हीपतिरन्तलपोरुष: ९४ चंद्रात्रपचवपसंदेशस्थागगनसरा: सर्वपवपदिसतो जाये
नमानविलय: समस्तह्यीपति: पुरुष: ९५ जीवतिथाकरस्यौ: पंचमनवमलनीयगा: वज्रान्
परिभवमिनहराजानुवीरस्तलोपनयपोसौ ९६। रविसुतनीपेभगुवेदन: स्तोवेशुपस्थवान्येपरिपं
वमेस्थिता: नतीचरायोनवयातुवेषमगाभवेनरेंद्रस्तिसमुद्रपालक: ९७ बृहस्पतिभौमदिवाक
रैरंदेवोगतास्तपातालसुनभस्तलंक्रमात्। विपतरायोपरिषेषस्वेचरामजनतराभूमिपतिर्नयात्मज : ९८

१००

२५

भगोरपश्याद्बुधभास्करान्मजौ च नक्षत्रस्योपरिशोषवेवरा: रनीपलाभर्वेगगनास्तरमे यदा महीपतिं
ऊर्ध्वरसं प्रापनरा ९ शुक्रबुधरविमनयाः केंद्रे वा वस्यानि भवेत्स्थे। सिंहासनाधिपानी यदि राज्ञाश्चे
श्रगायपरिशेषा: १० सवित्रतनीयपंचमलाभर्ते समाश्रिताः सदायस्य सर्वतः हि: सरपयिमें श्रीसे
नायनिर्वोपि ११ लग्नपतिः सुहृद्दशिमिः पापालाभर्वेगाः शुभाः केंद्रे। यदि भवति नराननपतिः स
भुजार्जितसर्वभूमितलः १२ लाभेरतीयषष्ठे यदि पापाजंमयस्य शुभदृष्टः भवति नरोधरणीशः
समस्तनयवंदितः साधुः १३ विवरनिस्तरदृष्टेना मेषमेवाथ सिंहे दहनकिरणदृष्टे भूमिपुत्रे स्वरस्ये
नवगगनविचारी काप्यिदैकोपि नीचे यदि नयतिसमर्थो जायते पार्थिवेंद्रः १४ चंद्रात्तु लग्नादिनाः
स्त्रनपादयश्च केंद्रास्थिनै यदि भवंति वनेत्र योगाः विश्वपरापनिजले शुभमहर्म्ये जाना योगे शुभेष्ठम
न्नेस्वरलोलभने १५ केंद्रगाः सरगुरुः सयायोकोपयस्यजंमनि सभागेवरदृष्टः भूपतिर्भवति सोनुल
कीर्तिर्नीवगोयदिनकाप्यिदिह्रस्यान् १६ उदयगिरिवरसंस्थाभार्गवोपचजन्म गुरुविक्रमदृष्टः स्वामा

सारा॰
व॰
९१
101

कस्योऽसिवीर्य: नृनपतिनरनाथंवाक्यनोपचनस्थ। बुधरविविसिनहस्त: स्वांशकस्योनिवीर्य: नृनपति
नरनाथंवाक्यमोपंचमस्थेभुजबलहृतमद्धाङ्गु सार्वभौमंगजास्त्रम् ११ सिंहेकमलिनीभर्ताऊलीवस्यो
निशाकर: २स्तोऽहावपिनीवेन पार्थिवंऊलत: सदा १८ बुध: कर्कटमागतो वाक्यानिश्चयतुर्थरम्।
लग्नंभूतमरस्तौवपरिस्थितोनोमहीपति: १९ शाफवीतुगतेवंद्र: कर्कटेचमरस्थति: शुक्र: ऊंभेपद
मस्कलदशानाभवेदिह २० सिनटस्थ: शशिजंभेपशिमीदपिनोहृपे वंशेनलस्थरेगाशोपदिशन्मनरा
भवेत् २१ ऊमोलिगोणमेखेवारविनीवनिरीक्षित: स्वषेत: शुक्रमरहस्तलणपिदृष्टिवीपति: २२बु
मलवगुरवक्र: केंद्रवानोविकाशीस्वगरहृ मणवांशंस्वोच्चमांशंगमोवाहिमगगननिवासे: पंचभिर्द
एपमाणेनृनपतिरदृष्टिवीर्यनीवभेनोपदिस्यात्। लाभेमंरोगुहभगुरुलमागुद्रमेलेषाण्योकोवंषा
वकौबुधऊमनपोवक्रगोवेनसभूप: । येनेनाय: क्रमनलकत्रिकोधमस्रे भौवैलेभूप: सेमो: स्मरति
मभव: दोतिनांनोंगुराशि: ॥ अनिसावावल्यांतानयोगाध्याय: ॥ रविमिपयानमेनघस्थोक्ष्वाह्रेवरं

१०१

२५

सिमणिर्थः तस्मात्सप्तनोहंकथयामिनिराकुलीकृत्य १ स्वोत्पन्नेदयात्सर्पेनवचंद्रेपंचभूमिश्चेव।
पंचेवेङ्गनेनयेजेसमासोभागेवेधानेःपंच २ एवंहिमहाशास्त्रेमणिर्णयपवादरायणायोक्ते। तमयमे
कस्मान्निर्दिष्टावस्यमपोग्रहैंद्रसाम् ३। सर्वेयमात्मेमेनुनिवचनात्किंतसमसंख्येव। वक्तृमनवादो
स्माकंनीचगनःस्याद्दिगनवधिमः ४ ग्रस्मिन्द्वेरशिमीचाङ्गुष्ठः स्वोच्चान्नरांशुलोनेयः ग्रंनरगने
नुपामोपरानयासंपवक्ष्यामि ५ नीचविहीनञ्चक्रान्तनिनः षट्भवनसोपदाधिकः ग्रान्मोपराशिमिशु
णितः षट्भक्तावमपस्तस्मात् ६ सिंहाद्दशभागेस्वोचास्वोत्रयवानस्य। द्विगुणः स्याद्दीपितपः
स्वराशिगेनद्दवमेचम् ७ वैसिंहाद्दशभागेनीचेचभवेत्तिषोडशांशोनाः ग्रसंगमोविरश्मिशानिसि
नवज्योग्रहैस्तेयः ८। वक्रेनः स्याद्द्विगुणावक्रान्यागोष्टभागहीनाञ्च। एवंरश्मियथानंस्वोचार्यैः
सष्टहिसम् ९ एकादिसंचयावद्रश्मिभिरनिञ्जः रिमाकुलविहीनाः परमहलकारद्दिहानीचवनार्षं
भवेमिनराः १० परमोदयाकंपावद्भंगादीनांविशेषगमनरमः मापंमेजमनुष्याः सोभाग्यपविद्युता

सारा०
व०
१०२
102

मलिनाः ॥ ऊर्ध्वं पंचदशयामेर्ण पंनो बहुजनाः स्वजनाः धर्माभिरताः स्तुभवोः ज्ञानसम्पन्नलाः प्रजा
पंने १२ ग्रविंशतेभवेयुः ज्वलाधिकयनगुप्ताः व्योमाः कीर्तिः कीर्तिकराश्चमनष्याधपयाक्रमेस्वजन
संहृताः १३ सुमः स्वभगाः स्वमिनोधीराः स्युः धाराकनिंपावनः । परतोभवंतिमनसाः समाधिनसक
लकरणीयः १४ ग्रनउग्रेरेणचंज्ञानयाश्रिनारयमिलवसेगख्यास्त्र । त्रिंशाधावनसविवाः सुसास्त्रभवे
त्रिभूपानाम् १५ एकत्रिंशान्संख्यैः प्रववाः व्योमामहीभ्रजामिषाः द्वात्रिंशतानाश्च भगहषाः पंचशामा
ग्रामभुगहषाः स्युः १६ ग्रामसहस्राधिपतिंयंसाग्रधिकाकरोतिरश्मीनाम् । त्रिसहस्रग्रामाणामधि
पंत्सेवनस्त्रिंशान् १७ परतोमंडलभागोबहुधोकसमन्विताः महासत्त्वाः सुव्योमकीर्तिपरासे
भवंतिस्वभगाश्चलोकानाम् १८ त्रिंशत्सार्थैः सहितैः रश्मीनांयस्यजंममममयेस्यात् । सार्धधनाक्रि
लंतंग्रामाणांसततभुमांतिपतम् १९ त्रिंशत्ममकसहितारश्मीनांसंभवोभवयेषाम् । लक्षत्रिमपप
तिस्वग्रामाणांजायतेनेषाम् २० त्रिंशहस्तभिः सहितागावोयेषांभवंतिभुगहषाणाम् । भुनिसंमिन १०२

लक्ष्मणांग्रामाणां नेयिपाज्ञेया: २१ त्रिंशानन्नवागावोर्जं मनियेषांग्रहेर्थिनः पुंसाम्। संतोषि
नमकलजनाभर्वसि हष्टीश्वरः पुरुषा: २२ दशानलयित्रुणापारविमिसंख्योनराणांदिशानिष्ट
गुलभूमे: पालकनंवयेषाम् हनविभुवनिमाभिगीयमेनीवकीर्तिः करुणारुदिनूपाहेरुघष्ट
क्रोणभारम् २३। पाशिजलनिधिसंख्येरश्मिभिर्भूयनेयाख्रिजलधिरशानाथाः पार्थिवःसान्त
भूमे: २४ द्विजलधिसहिमापाः पसवेदाख्यसंख्येखिजलधिरथानाथारामवेदेस्तथैव २५ वेदा
ब्धिनल्पैक्रमपूर्वनाम्नेर्जीनामरेशाः ख्वलसर्वभूमे: मोप्या: नरबास्मणभक्तिशीलादीर्घायुष:
सम्पराभवंति २६ पवनःपरनःकिरणैर्हीपानरपालकानिहपमगीः सर्वनमस्याःसभगा
महेंद्रनुल्यमनायाश्च २७ चन्याविशाप्रज्ञाःयंचादिभिवत्रयसप्तनोस्यान्। क्षेपेनस्यानिहंसर्वादि
निपालकपुरुषा २८ त्रिभुवनभरसहितः सर्वनःदीणाशश्रोस्विदशावनिमहिम्नः सर्वलोकेस्तप
स्मा।विदयनिविहगानांरप्रमयोमीवदीमास्वरगरुक्तनिसमानाश्चजवर्तिनमेव २९ प्रथितुलवकरम

सारा०
व०
५५
103

वाहाः फलं प्रपद्यंते निशुह्य नरमत्र। नहि द्वयीवेशुं संपद्यते गुणवस्त्वाग्रहैं द्वाणाम् ५९ जंमसममयेग्र हेभ्योर
प्रमीणां संतपो भवति। तद्दैवमहि तत्त्वोपरमुक्तगमाः क्रमेणैव ६१ इतिसारावल्यां रविमिर्विनाध्यायः
श्रीदेवकीर्त्तिविनायंत्र महाकुलदंषसंसतिनान्यतीव। कथयति यांसानहमपि कथयामि निबद्ध्यली
लम् १ स्वदेशेषु च वज्रहस्येषु बलिभिः स्वोच्चस्थिते वीर्ययुते: भूगोलगारकमेदत्तनीवयाधि जैवेमेषु याम
क्रमात् मालव्योरुचकः शशो यद कथितो हंसलक्षणाभद्रकयनेषांमतिविस्तरांज निमनाम्नं कीर्तये
लक्षणम् २ महीतनामस्वमुदाहरंति गुरुसुर्वि दोमलनयातुरोम्न। स्वांसिनान्तेहमनोज्ञवर्णोव
लावलेः स्र्गात्तच्छूनितेषाम्। ३ अस्तर्ईपालबंधूधामभत्तः स्थिरस्वभावः प्रियसत्यवादी। स्वाद्दि
नावार्थरतः सहिलभंवेमरः मन्त्रगुणमयामः ४ शूरः कलाकाव्यनिविष्टबुद्धिः स्त्रीसक्तचित्तः कु
लभुपवीणः प्राज्ञमयरीतामस्वरक्तिः पगल्भोवेदार्थविज्ञानसिकः प्रदिष्टः ५ सूर्यालसोवंशविनाय
देवभक्तो थीविषण्णाः पिशुनः तथाति: प्राचारहीनोत। कविर्निरोमोलनः प्रसादीनमसाभिभूत
: ६

१५

२२

भारोभवति नयाणां भूम्यर्थं भुंजतां प्रसन्नानाम्। येषां भारोऽप्यर्थः सकलमहीपालकालेषु
समाः स्वरैः सिंहमृदंगदंतिनां रथौघभेरीवृषमेघपटहविनाम्। समस्तभूमंडलवल्लभत्वमा
भवंति भूपा निनदानुरूपा नराः ८ स्निग्धैर्भवंति भूपा जिह्वास्वरदंतकेशनखैः रूक्षैरेभिर्निः
स्वाः सारस्यनजातमयः कथिताः ९ स्निग्धमेघोऽयमः सुहावर्णः प्रकीर्तितो नरपतेः विपरीत
लक्षणाभावे स्वनार्थं दुःखभागिनो मध्यः १० ओमहितवानां स्थमहीस्वभावाः स्वरास्ववेश्या कं
महीजसौम्याः छायामतल्पि सबलाः स्वरूपा मित्रेश्वमित्राबलिभिर्नरस्य ११ माहात्म्यविज्ञाय
पटुः प्रगल्भो विज्ञानवृद्धो विक्रमाद्यभोगः क्लिष्टोगसंधिः करपाणिपादो योमप्रसन्नस्थाप्रभू
तो निरीर्ष्यः १२ जलस्वभावोबहुवाति यापी प्रियाभिभाषी बहुभाजनस्तु। तलस्वभावोबहु
मित्रपक्षः तोणितिपति स्मातिविरयगल्भः १३ सत्वेनवायोः कुरुषः कृपांगः दिशं वकोपप्रवृ
संपयानि। कन्येकवहिर्श्रमेतारनस्प्रदानासिनोभूपतिरप्रदृष्याः १४ घूरः स्वधामस्प्रयलोनिरी

वैः प्राप्तः स्फोवहनन्तर्विरोधी। विद्वांस्तथाभीवहुभद्रारण्यवह्निस्वभावः भृगुरुघोमिकायः १५
कार्ष्यरत्नाम्बुमलशुच्यगंधोभुमाक्षिभोगी स्थिरत्वधर्मोऽथ सिंहावलोकः स्थिरविमलतिर्मेहूरी
स्वभावोभवतिप्रमानः १६ स्फटिकोपलसंकाशास्वच्छागम्भोरिनाभवेच्छाया। निधिरिवशुंसो
धन्यात्रिवर्गफलसाधनीसुभगा १७ स्निग्धासितास्वच्छविमाकोलाशासीवसर्वसत्वजननी सौ
भाग्यानुदयकरीकरोतिजलसंभवाच्छाया १८ असितनजलदकांतिः पापगंधोलिसूक्ष्मामलि
नधूम्रुषवर्णः शोकसेनापनमः सभवतिवधदैन्यव्याध्यनर्थाधनाधांविचरतिपवनोत्थाय
याकांतिः शरीरे १९ कमलदहनकांतिस्तुंजरंजोतितेरोद्रः प्रणमसकलभाजुर्विक्रमाक्रांतभू
मिः भवतिमणिसुवर्णसर्वकार्यार्थसिद्धिं प्रथामनिगरकोपोवह्निजाग्रभायाम् २० ग्रा
म्याम्बुमज्जवन्धपातजलन्नुल्यगंधः सम्निग्धदंतनखरोमशरीरकेशः धर्मार्थनलहितसुखभा
ग्ननसंथ्रपश्च छायांपराभजतिभूमिसमुद्भवा नोमनुष्यः २१ पीनांसलवर्तुभासकोमनागानीलाव

क्षिप्तः उग्रविक्रौ रोमन्स्वरवांग्रवारवरुविक: सौभाग्यपुंको न्यः हानाम्याहृपिनाम्निसोहृदः
मनिगांधर्ववेश्मात्तमीमिश्राणांमरुपार्जनेमिनिपुण: स्वमेनभोगक्षान्ति २१ ग्रपगनपूनरुद
ममश्रुकेशा: क्षमग्रः स्फुरितचरणहस्त: क्रोधनोनष्टगात्रः विलपन्निननिबद्धाविश्वसंहारका
रीभवनिपुरुषप्पवृमारुमेकमपानः २२ ऊर्ध्वंधोनरुद्धकोपनोविपुलधी: त्रिगुणसारः पुमःपी
नोरुकनरवोद्दिप्पाणिचरणेन्नद्धाक्तनिर्मोहवान्। मेधावीपुष्टिनिर्भयोहिमरुचिर्वृनेविगाल्या
पाग्रोभीनः प्रणयप्रयानिवरुभकऊर्पोम्नानोप्रियम्। २४ स्वमोनिपपपनिस्पृवेणेहिनेपा
दीपदावानिकिंभकनपानिकवान्कवान्। वमाभ्रुषंस्कपिरोचनत्रिस्मपूर्होपिमाल्मको
निगदिनः खेललक्षणौः २५ स्त्रीमांस्त्रिष्ठांगसंपिबंद्वलसाहिनः स्निग्धकान्तिः स्पष्टेहो
ग्राहीमस्वापपमेत्तनभुरुत्न्रुचनोध्यानवोषः स्फुटस्तः गौरोरक्तागमनेत्रोमधुररसरुचिर्बद्धवैर
क्षमनः क्लेमास्पदन्नविमः सकलननरदिमः सृजकोवैगुणानाम् २६ समस्तपपपनिसम्भ्रूइन

मा०रा० व० १५ १०६ 105/106

दीसरांसिमङ्गाफलमकरंसमसिलातुर्यांस्वान्। मलत्रयं दह्कमद्रेदंतन्नवायपामांसलेमारिकोभ
निवैः कवितः क्रमेण २७ बलरहितमेंजरविभ्यांगुसैर्भैर्मारिदिभिर्गुहस्थिताः नभवेनिभूमिया
लादघातमेषांकस्वोपभुजाः २८ नसूलोहैनैविषमवपुर्नोनिविक्रांगसंधिमंप्येहामःपाम
परहविहेलिनाक्रगंधः नोरीमातः समसिमरोचान्दैणामबाहुमांसलेघोपविलसनिरयः स
मसंवत्सराणाम् २९ वक्रंयचोदयाम्रिमानिदयोगुलानिदेयैर्नकर्णविवराद्दुमाविसरेण मान
व्यसंत मन्नमः सधुनक्षिरवनेलाहांसममालवसमसिसिंहसपारियाताम् ३० । मालव्यः ॥ दैवज्ञा
स्यः स्वक्षकोनिर्वजनदिरबलः साहसावामकार्यस्वातप्रनीलकोपाः प्रमकरणरनोमेत्रवि
स्तोरनाघः रक्तसपामोनिषुवेरिभुबलमघनोसक्रकेटः प्रधानः क्रूरोभक्तोनराणांहिजगुरु
निरतः तामसंतानमेव ः ३१ त्वद्वांगपाणाम्बकार्यकबन्धवीणापाशांकहस्तवरणाक्षनर्पा
गुलिक्ष । मंत्राभिचारकरूपानसलयाससस्वेमपंचनमकपिनेमावदैवज्ञानलम् ३२ विंध्याचला

१५

रिसमगिरिभृङ्गावंमीचसममनिंषारदाम् । घासानलङ्कनमग्नः मघनिदेवालयंरुद्रकः २२ ।
रुद्रकः ॥ नन्दिनः प्रीत्युगनिः यायोर्यंपरोहोनिमृरोनिभ्रमनप्रचारः वनाद्रिभिर्गैभुवनरीभुमक्त
नयोरथीनानिलत्तुः प्रसिद्धः २४ सेनानाथोविननिधिमोहेन्द्ररक्षापिकिंविद्वानोवादेभव
लिङ्गमालग्रंचलस्नानलनेत्रः स्त्रीसंसक्तः परिमवरहेमानभक्तः स्मर्तंवोमध्येत्वामो । बुद्धविपम
नीरेश्वरवेरीपवेषाम् २५ पर्यङ्कपोलविधारपात्त्वमदेंगवीणामालोपमापदिकरेवरलोवलेला
वर्षालिसममनिसिमानिकरोनिरागेमार्गलिकः विनिपमिः कणिमोमनीद्रैः २६ प्राप्ताः रक्ताम्भ
मनवासिकः नुवरणोहंसप्रसेनेद्रियोगौरः पीनकपोलरक्तकरनोहंसस्वनः स्नेष्मलः पोत्वा
भ्राजमानावापमनस्यगुणलेनिर्विंशमालावरैश्चिन्हैः पादकरोकिनोमधुनिभमेघेवसमंसिरः २७
सलिलापापेषुरमनेसोभुननरमिंमपानिकामानेः घोरणाशानानिनलिलैगुलानिदेवोणषंण
वनिः २८ पानीहरेपोत्वमायूरसेनांगांधारगेगायमुनांनवालम् । मीवेमवत्नादप्राववर्षसंख्या

सा०रा०
वं०
१०१
१०७

पश्चाद्दनांनेसमुपैतिनाशम् ४९ हंसः ॥ यस्याहुलमणिमाननोहिजगाति : पीनोरुवदनः स्थलो लंबो
पीनस्तनेबाहुयुगलमललमानोऽनपः कामीकोमलमध्यरोमनिकरैः सरूहगोल्लोमहः । मा
नः पंकजपाणिगर्भचरणः सर्वाधिकोयोगवित् ५० यांवामितुंगरराजमदेहुकेशवक्षाग्रलो
गलविविक्तिनपाणिपादः मन्नागुरुहिपमरप्रणमामुसिक्तभूजंजमप्रनिमगंधनन्नः सत्योष : ५१
पाश्चार्थविहलतिगुनः सममंगमदे भुनांगोमुमोभवतिचापिनिगूढगुह्यः सकलित्यर्थनिरतः
सुवलाट्येभोथीरः स्थिरसुस्निजोऽविमकेणाभारः ५१ सुवंशः सर्वकार्येषुसमर्थनिरत
मः भुम्यतेविभवश्चास्यनित्यंमेजिनैः परैः ५२ भारुलाधोन्नलिनोयदिस्या । स्त्रीकाम्यऊग्रा
थियनिस्सदासो पः ख्यातिर्गुणैः सहितैः सभद्रः सर्वज्ञानामागारहाममीतिः ५४ भद्रः ॥ इतिसा
गवल्याम्महा पुरुषलक्षणाध्यायः ॥ विस्तरेणोनिर्दिष्टाः तिथियतिपोगविविसत्सा
नाः भंगस्त्रभवतिनेषांयथानयासंप्रवक्ष्यामि १ ऊर्जार्किनौवार्किंयिरश्नौवेद्दोष्पांश्रिमिसुक

१०१

१०

नमेविलग्ने नियाकरे स्त्रिकराशिसंस्थे विपरीतपमेराम्यकरो हि योगः २ अर्निहसमादिभागेववर
राशयादिषु पापीयदा हीनाः एकेनापि न हं सो ग्रहे राभंगस्सदा नरपते ३ सर्वे क्रूराः केंद्रे नीचादि
गतान सौम्यसंदृष्टाः शुभभाव्ययरिपुरंध्रे न दापि भंगो भवेत्रयति ४ लग्नेन गणान्न समेवानवे
वैरैदृष्ट्य नेन दा भंगः भवनिचव रपयोगानां दारिद्र्यायमना समस्य ५ चरोहृदये नीचगमै त्रिपि ग्रहैर्बर
स्य नीचो वगनेषु स्तंगे। एकोपि नो च्च न शुभेन ल्वगनेन यानि नाशं यान्ति यो रपो हवाः ६ केंद्रे शु
भे शुभैर्न वैदावल्लंगने नीचमपयपाने। सहस्यमोसूर्यगने पिनीचेन्न कोपिनोच्चेन रयमेरयोगः ७
स्वोच्चार वोपनिकरे अगणोस्य पायेश्च हहे शुभहहि हीने। कन्यापि वाम्भंच्या वनेमन्नुष्यः पश्चात्मजः स्वे
लभनेह नाशः ८ शिशिरकिरणपाड़ लग्नगः संदृष्टः सहमरिपुभवस्थाभानु भूवुत्रमेदाः शु
भविरहितमकेंद्रे वलगेच्छापि सौम्यैर्यदि जननयोगानिलानाशं स्वतेनान ९ पंचमितिन्मुगः स्वैरेर
संपाते लखापिवा यवांशिविलपयोगाभ्रमुजांयोगकीर्तिताः १० उल्कापाताः पवने वैवनिर्घातनभ्यानि

सभा०
वं०
१०८
108

पामयोः केनोद्धर्शने वेवपाणिना तेनयोद्भवः ॥ ११ यत्रैः क्रूरोमावैस्थि मंजुनामापरोद यंयानि सर्वे
प्रयांनिविलयंनयपोगाभाभ्नमेयद्दिविलगने १२ कर्मात्रैनयनीमांगगनमदोवृद्धकांलिलोमलिना
तत्कालान्तर्गेरदेहाविद्विंननयोनिराजयोगस्य १३ यर्वनीवेंगनेवेंद्वीलोयोगोमहीयते ः नाथमाया
नियमैवदेवहृत्प्रतिलोमनः १४ नलापांपमिमीवंपृक्तिंप्रांतोद्दृष्यामेस्थितः यानिवाम्पंपथाभोग
समस्तगुणसंपदम् १५ सकलस्पर्शामेभागेस्थितः कमललोचनः सहस्त्रंराजयोगानांमद
मेवकरोत्यसौ १६ सत्रिकोणगरहृंकेविधानाः स्वोश्रस्त्रमंदिरम् । शनिनीचेरविश्रेकोनमेषा
फलसंभवः १७ गुरुर्मेषे विलग्नस्थाजः विः संनाथपेमरम् । कामानमथनेविधात्रहृदिंमर्नवे
नभे १८ यकेनाविद्यायांकोग्रहेणकेमद्भुमणपद्दिनरहः विप्रपनिराजयोगंमतिनाथभः प
न्नः स्यात् १९ भिन्नामटनियावेनीवर्द्दगमेः लग्नः विनोमतिनः सकलमहीभुक्तत्रः पति
धनोनायनेनिःस्वः २० यस्मिभवनंयामेः पंचादिभिरत्नगेश्रगगनखरेः ध्रुवंसंपयानिरात्माय

१०८

३१

दिवविर्वद्दैनन्तुंगस्थौ २१ सविवोदानवेंद्दस्यनीवेचेन्नस्तुयन्धिन ः संग्रामसवलंवास्येनरोक्यावय
नेधवम् २२ रानयोगाः समाख्यातास्तेषांभंगास्त्रदाहृताः मनीदृयपस्मन ः पाप्त्ःफलंव्रुयाम्
शुभाशुभम् २३ जुम्हदगहृनवंधुः कन्यालिंगसंगस्तुलिनिजसस्तरेस्थौवंद्द मामेषसंस्थ ः नव
पदिपतिशेषेर्ह्वपनेस्थानस्नभूप ः प्रवलिनगसमेवाक्यादिनाथानमैवा ः २४ इतिसमावल्पांरान
योगभंगाध्याय ः ॥ प्रास्मिन्नाष्टदीयेयस्माद्ग्रीन ः सम्मस्तलोकोयम् । नस्मास्त्रवीगमन ःकथयामि
निराकुलीकृत्य १ यंशोद्भवंविलग्नात्पिंडंभागोर्निसर्गजंचंद्रान् । पवेद्यांपोवलपामिसर्गमष्टिंमये
दायम् २ लग्नदिवाकरवंद्रास्त्रयोपिवलविक्रमोपदापांनि । परमायुषः स्वरांशैर्षोदशानिवगोजीव
नमैंत्रम् ३ विलग्नादिकलाभाज्याख्योमच्छून्यपभेसमाः तभ्यंमेर्वलमाः शेषंस्वमानगुणिता ः
स्वकाः ४ होरासर्वबलोयेनावाशिनलपानिपद्धति । वर्षाण्यन्यानिमासादिभागेस्तेरामिकान्मन ः ५
वर्गोनमेस्वभवनेस्वदेक्काणोनवांशके हिरोसंग्रपकेलिविरोगवक्रंगपेः ८ यदान्नयनप ःसर्वे

सारा॰
व॰
१०५
109

स्वांशमेषादिस्थिता ग्रहाः समस्तवर्गाणां नवकर्मेयः प्रत्यक्षविंशके ॥ ७ केन्द्रादिसंस्थितमेवं देसकलहितणे
ककान्। मानस्त्रवर्गाणां केचिन्मतह्रमणेर्मतम् ८ वक्षमन्वनसंधामेयाकरोम्येकवर्गाणाम्, वराहमि
हिराचार्याः सारवहन्ताः प्रवानने ॥ ९ त्रिंशांशो त्रिभागोनमर्धौ नवकिसग्रगास्तगाः प्रायुर्ग्रहाः षपञ्चानि
नासलगैसितभावज्ञो १० सर्वमर्धरसमीपंचवचनः पंचांशकेन यां षड्भोश्च स्वल्पं पानिक्षयादसंग्रहे
स्थितेन ॥ सौम्येत्वर्धमनोयानिनांशं वक्षभिकेगः एकपदवकलीहेतिस्वांशुषः सर्वदा ग्रहाः ११ एको
नविंशतिभागोः शशिनः पंचविंशतिः लिप्यः हिलिप्तश्चसहारे नव बुधस्य च १२ गुरोः पंचदशा
ह्रास्त्रश्चक्रस्याप्येकविंशतिः विंशतिरविगुरस्यपिंगलः स्वांशसंस्थिते ः १४ स्वांशश्चद्रोगहः पो
ध्यः षड्राशपनोभमंडलात्। स्वपिंडगुणितो भक्तो भादिमानेन वत्सराः १५ द्वैर्वाद्धं विंनयन्मर्धवकं
शक्रान्यराशिषु भूयस्त्वग्रमकर्मेभ्यो विशेषः कथितोऽव्ययम् १६ लग्नाद्धापंपशन्नलः स्यादतरेवा
पानन ः मन्यसौवलसंगुके वाम पन्नल्पम्रभापिषे १७ लग्नांशालिपिका ह्नस्यान्यमेकं विहगागुषा।

१०५

२२

भज्यमंकन्नलिमाभिर्लब्धं वर्षादिकं योधयेत् १८ स्वायुर्यो लग्नगे ह्रूरे लब्धं स्वार्धं शुभे त्रिने प
वमेवमकर्मण्यो जीवश्चमौक्षवं द्रमे १९ विंशाग्नि रेवके द्विनयं नवं शिशिरे ह्रविंशानिस्त्रयं पंञ्चे वाम
न् । वर्षाण्यमपिसंख्या: सर्पादीनां निसर्गभवा: २० मीनोदयांशे परमे पंचविंशानि लिग्नके ।
गविसौम्यस्वनंगसंस्थै: दोषैवायु: परं भवेत् २१ कर्किलग्ने गुरु: संज्ञ: केन्द्रगो गुरुभार्गवौ शेषै
स्त्रिभवष्ठसंस्थैरमिताय्युर्भवेन्नर: २२ द्विग्राष्टिर्निर्यापंच परमं नरदंतिनाम् । द्वात्रिंशद्वानि
नामायुरश्वगर्दभादीनां षोडश २३ परमायुर्गोमहिष्यो द्वादशाहि गुणा: स्मृतम् । शुनां षष्ठोशाव
कोलिव्याघ्रादीनां तथा स्मृतम् २४ (वरोष्ट्रयो: पंचषष्टयो गणितं परमायुषम् । मै: शुभे परमायोन
स्यैश्वामायुरादिशेत् २५ पक्ष्यादिनां षष्ठीलवमानं नराणां सहस्रानि भार्गवविनिर्दिष्टि पाण्नाम् । प
देविधानामिदमायुरत्र विंशत्सदाश्वद्रुनिप्रवाद: ॥ अथ निसर्गावल्यामायुर्दायाध्याय: ॥ आयुषा
येन यहंश्रसादयान नष्टकीर्तिता । स्वदोषयुगणयोगेन स्वदशा: स्वफलप्रदा: । दिवारात्रिप्रमाण

स्मा०
व०
१५०
110

मरविडुञ्जज्वरः स्वे: मणिर्धः स्वाहनज्ञानाफलानांपाकदादशा १ लग्नार्कशीतरश्मीनांयोबली
नस्सवाग्रनः नवैंद्रादिस्थितानांवदशाः स्युस्सम्यभाषिताः २ होरादिनेशयामित्रांशुभवोभवेयस्त
केंद्रकादिषुगताः कथिताश्चशेषाः। पूर्वादशाद्विबलिनः सहयोहृब्दिः साम्येभवेञ्जशरदांप्र
घमोदिनस्य ४ लग्नार्कशीतरश्मीनांयदिहूर्णोबलंभवेत्। तदासमयमत्रेष्ठमत्यागान्वयतादशा ५
स्वोच्चस्वराशिनिजभागसुहृद्दृशाः संपूर्णवीर्यहविरावलिनः स्वकाले मित्रोच्चभागसहि
ताः शुभदृष्टियुक्ताः श्रेष्ठांदशांविदधतिस्ववयःसवेलाः ६ नीचस्थशत्रुगृहं प्रायः षड्गुनिम्नांशसं
येगः विर्बलरूपसंपनोदशांजर्पादशोभनाम् ७ होरागकिनस्यहिदशाफलंत्वज्ञस्वांशोवरोहिणीष
ध्या। नीचादिशुनीचांशेत्रहस्यवारोहिणीक्रमात् ८ सविनादशाफलानांदानावदंडः प्रबोधयन्तः
राशिविशेषेणोहोरनः फलाक्तिदशारंभे ९ कन्यांहृषयमिनरः उच्चगेहेहंमिश्रवनीच। विषाच्या
स्वनानंमित्रगामिंकरोनिश्रुयराशौ १० सोक्तेमयानमनन्तं सौख्यंवेदोनिरापंच। स्नातवधनमानन्त 1010

दर

स्मिंजीवगृहे दिवानिशीनाथः ११ पतिराम्भवयसांरूपं सौरगृहेवंपकीवापि। क्रूरोबल्यनिवासंकर्ष
णगृहे कर्मगृहे च्च्वं मार्गम् १२ सिंहेशशीप्रकृतमेष्वीशुभविवादमरतिंच। वंधवधदययोगाः सौरा
राभांशुपेन नैशुण्यम् १३ दृष्टेनपोविगमैः शोषेष्वंद्वे फलं वैयोगः पाकस्वामिनिलग्नेसुहृदांवर्गेण
सौम्यानाम्। १४ श्रेष्ठदशायां स्थितिलग्नांश्यपवयगृहस्थेवा १४ मित्रोपचयस्थाने त्रिकोणेसममे
नघा। पाकेश्वरास्थितश्चेद्दः ऊरुवेसम्फलंदशा १५ विपरीतमसश्चेद्दशादोपपुषस्थिते। स्वोच्च
गस्यापिविदस्य दशानपरिहृतिता १६ पाञ्चजीवनवांशेशुभास्वेवाशेशा ग्रहस्यच। दशामिश्रफलाति
काविवलस्यमनादशा १७ द्रेक्काणेचदशास्तुक्रैः सुनिनाममध्यमाधमा। चरमिश्रेष्वनीयाचस्थिरेषा
धोधममध्यमा १८ चंद्रावनीयसोममजस्थिननीवकरा किंद्रहोराणाम्। क्रमशोदशापरिग्रहकालोनैसर्गि
कश्चैवम् १९ स्वोच्चस्वकालवलिनः संपूर्णबलस्यवानिसर्गतोवा। प्रस्तुतमफलदात्रीग्रहस्यनित्यं

सारा॰
व॰
१०॥

दशाभवति ४॰ स्वराशौ स्वत्रिकोणे च स्वांशे च शुभमध्यगे। सोच्चाभिलाषराशौ च मित्ररामपारिसंस्थि
ते २॥ शुभदशा च विज्ञेया विपरीतमथ स्थिते एतैरेव विधानेन विज्ञेया पापकृद्दशा ॥ इति दशाविभा
गः ॥ भानुर्दशायां लभते नरो धनं तथा च विषकाननेषु रक्षान्। गिरिदंतचर्मवह्निकौषधं नरेंद्रहवाघैश्च।
नृपतेर्दर्पाद्दर्पभयो भूपतौ चौर्यमर्थयम्। शशिनि यमनापग्रहिश्रेष्ठनवं भूषणानि वस्त्र २ भमाद्यवारवत्
मास्त्रागन्धद्रव्यतिनी स्वराबाधा। सत्तूपत्नीबंधुजनैः प्रीतिं तिनः स्याद्रुपाधपतिरतः ३ दहनस्वानि यो
कोष्ठदिपीडा ः पैतृकास्नथा। रोगागात्रक्षेदो भवति च सत्पर्दशायामनिशायाम्। इति सूर्यस्य ॥
चंद्रदशायां विप्रस्त्रीसंगान्मार्द्दवान्यपि विहारान्। जलजहितदीररस्त्रैरितिविकारैस्तथा क्रीडा।
हितमंत्रणां लब्धिः कुण्यांबरसेवनं मधुरतां च। ग्रहविनाशानकस्मान्न्रसम्पदस्तिवहनां लभते २
नीत्वागदवाश्मिहि ःसत्यांशामोनितगुहनपायां च। मेधाहानिः पुष्टिकरीचंद्रदशायोभवतानिसमम् ३ १०॥

२४

ऊर्ध्वमेषभवंकुलस्यवचंद्रदशाविपत्तावनोकष्टा निद्रालस्यादीरणंजननीभयशोकद्रात्मु
द्वयनिदा ५। इतिचंद्रस्य ॥भौमदशायांलभनेरपानिचौरादुःखहिरिपुर्दंदैः व्याप्तविषदाह
बंधनरक्तनीहाराकृतेरात्र्यधनलाभम् । हिस्यानाविकमाद्रैस्वर्णपयोदिभिरायाहूनेः आपत्स
कषायकटुकैरसैस्त्रधनमानवांभवति २ मित्रकलत्रविरोधोभ्रातस्तमेत्रायपस्त्राव। सूकोपा
णिमदोषःशाखाकोदोत्रुणत्राधि ३ परदारनिहिंसोत्तमसम्मानानामथमेनिरतस्त्र। पितामृत्यौ
हेषैरनिभृत्तोमानवेभवति ४ इतिभौमस्य ॥सौम्यदशायांधामिधनस्यगुरुपुत्रमित्रजनानां। दी
प्तिमनपनेप्यनाहगिनजनाजापिसंभवति १ वेसरमहीस्वर्णकृमिद्रव्यपशः मपांसाव। सौर्पव
सौगव्यमनल्पसौभाग्यंमनिवर्यंव्यामिः २ धर्मक्रियाप्रसिद्धिहीस्वरनिःशत्रुसंतापोभवति। ग
णिनालेख्यलिपीनांकोनकभागीमहाभवेन्मनुष्यः ३ पीताधान्यविनयाम्यानकषवंधनोहेगमा मा
नसपीड़ांकवदयाउघस्यकष्टानरणांदिशनि ४ इतिबुधस्य ॥जीवदशायांगुरुदशायांमेत्रोनरपती

सारा°
व°
१०१२

स्निमिर्वत्रम्। मानगुणानां नखिरनिपतायः स्नद्रुहिद्विहिग्व्र। १ कांतिः स्ववर्णविमरगजाव मंगलमो
शिकायानम्। लाभोभवतिनराणांप्रीतिः संभ्रमिथैः सार्धम् २ तानवमोरपवज्ञानमुग्राङ्गुरजनाछ
यनलाभः ज्ञानमानपत्रस्नमनोवसुधनपेयभत्ताणाम् ३ गाढेबापगुंशोकात्मापनं गुरुकर्णरो
गाछ्र। पुंस्त्री विनापोमृदः स्वपंवरपनेर्भयंसमामोति ४ इति नीवदृष्टा ॥ शुक्रदृष्टायोगविमपत्माभ
वनविलासशयनपत्नीनाम्। माल्याच्छादनभोजनपरः प्रमोदमितिसंप्राप्तिः १ गेयपानिः स्त्रीसं
गामपनेकृशिमो धनस्मसंप्राप्तिः। तानेमसोगाविस्नदृदामन्मपयोगोपकारणानाम् २ कुलगणवं
देवांसेपार्श्वसममानसोऽङ्गवाजाधाः स्त्रीवितनिसमस्पालोकविरुद्धेः सहप्रीतिः ३ इति शुक्रस
दृष्टा ॥ सौरेर्दृष्टाम्प्रयमः प्रामोतिश्रमंतवरोहसमहिषाद्यम्। जलदासरोगनाथाकलापनिलकेऽद्रवा
दीश्च १ हृद्रुरग्रामाणामधिकारभवंवमनस्कारम्। लोहत्रपुगुरकांदीसीसकपत्तस्थिरामंदेचैव २
वाहनवाशोद्धेगात्वरतिस्त्रीस्वजनविप्रयोगश्च। पुंद्वेषजपोरोषाम पगुमोऽङ्गवामरन्कोपः ३ प

१०१२

२५

त्वेषु सिद्धिः कलहं च बंधनं मंत्रीश्रमान्नप्यासंगाः प्रमादपत्यविरोधा भवंति कष्टापदास्तौदैः ५।२ लि
शने॥ सौम्यपापफलं यो ऽसौ मासो स्वदशास्विदम्। विशेषेण पवनाभिप्रायेकं वलभेदनः १ खो
श्चनीचं त्रिकोणं च तेषां गुरुदृष्टमपा। पंचप्रकारसंयुक्ता दशा भानोः प्रकीर्तिता २ भानोर्दशानिति
प्तले दशारवे लग्नसंस्थितमस्य नणं। केंद्रस्थितमस्य चैव गलकारने भ्रप्रकोपमृत्युरिगमः ३ नीचास्थित
स्य भानोर्दशा हि नाशं ज्वरं शिरोरोगम्। बंधनमपमृत्युकृत्नः उग्रस्य वदर्शानं हि कृमम् ४ स्वोच्चस्थानस्य
दशारदानिराज्य सहस्त्रकिरणस्य। नृगणपत्रवमरके दस वाहनाभिं च। सविनर्देशांवधं संविर
धानि त्रिकोणसंस्थस्य। उग्रमविषयपनित्वं विधुला पोषकः स्वत्स्वम् ६ पाद्गुरद्दे बंधनमरानिज
निनंति गुरवाश्लिगनस्य दशा पापम्। मग्नकरिद्दलिममरदमनलसेवकः त्यागीटनाश्निरजस्कः ७ दाने
कोषसहायोरिक्तदशा पांथ्र वं भुवे मति ग्रंगमसंगानां क्रेरं विरधानि षक्षसद्गुरदशा ८ कालंकूका
रिदशानि पनादिदशाश्रिरकेदमः। रिपुभयविदेशगमने बंधनरोगाभिपीतिनं भवति ९ नीचस्य

सारा॰
व॰
१८५
११५

ग्रहपाके राजाभिभवो ध्रुवं पुंसाम्। चिंतास्वमानभवैः परिणमति फलं विहीनवीर्यस्य १९ नतनपति
कंटकरहिता त्रिकोणसंस्थस्य फलमनल्पम्। एकत्रपापवर्गोन्नतत्वे रिपुदशा ग्रहाणां स्यात् ॥ व्या
धिक्लेशविवादैर्न पतेत्कुभयं सदाजनयेत्। दारमरणं बन्धनपतिसमलभ्यां न दशा प्रणोनाशं च १२
पंचमहाभ्रमो भूक्षा पापाहितिनियोजयेदय। प्राप्तेद्दशास्वफलदाः स्वीयैर्दयावासिसंस्थिताविरगाः १३
उभयोरत्वेषु मध्येत्वं तेष्टफलादपर्तेषु ॥ अथ मूलदशाध्यायः ॥ ग्रहैवैकस्थितो भागं त्रिभागं तुन
धर्मयोः समभेसप्तमंभागं चतुर्थं चतुरस्रयोः १ मूलांशा दशा मंगलाद्युक्तस्याहुर्मांशांशास्तुल्यं ग्रहैः
कैरभ्यंतरदशाः समत्वा बलीवदंतिभागशः २ शुभस्य शुभदाः स्युर्गोक्रूरस्याशुभदाः परे। केंद्रादिवि
चिंताज्ञानेके विन्यादकमेण तु ३ समपांशेवाजदशाप्रविशेशंतीवेषंबंस्वनाशंवा। नतनपतिकंटकस
हितत्रिकोणसंस्थस्य स्वफलमनल्पम् ४ एकत्रपापवर्गोन्नतत्वे रिपुदशाग्रहाणां स्यात्। व्याधि
क्लेशविवादैर्नपतेर्ज्ञानपाभयंजनयेत् ५ दारमरणं च मननपतिसममभांनदशाप्रनाशंभा। सम्बो ११८

हीनस्वं वरिष्ठं परगुरुषेणोपभोगं वा ९ शुक्रान्तर्दशायां ग्रहाणामसमयाग्निमनापयेन्दुलक्षम्। कु
रुमाद्गुरुहे केन्द्रदशायोनयपनविनाशोभवेस्वजनत्वम्‌ स्वात्मागर्दभरोगाभवंनिष्किमयः परि
भवाख्य। ७ ग्रहसमगमस्वभानोर्दशान्तर्यनयानिसर्वश। भ्रमयनिर्दशाहेयोग्रमभयक्षदंतिगुज
क्लिष्टम्‌ ८ सामान्यनस्तुषोऽन्तर्वदृदशाभिघेनसमासेन। स्वोऽन्तर्गतकेन्द्रगृहे नीचस्थोऽण्यसर्वे
स्य ९ नवोऽस्त्रदशारान्यनीचदशामरणमविदशांतंयम्। कपयनिनालिनोगाङ्गोर्मिद्रदशास्वजन
संग्रामिम्‌ १० दीर्णेऽन्तर्दशायोगविक्रान्येनानिलत्वयेहिहाव। नदरामेघयन्नरविरोनयनोऽन्ये
पमनिम्पायाम् ११ बलिनः परिहीणस्यखयामिनः कुजमेदशायुंसः पोषितस्महस्वपरिन्ननमेनः
गुरमन्तलत्तणीकम्‌ १२ भवनिनरस्यधंशो विषपस्योनः गुरस्यभन्याणाम्। ग्रहसमवंद्रदशायां
भ्रियनेवस्वजननपरिभूनः १३। पत्रनरणकाहगोमयपर्वसाकवीरोमलोदकाजीवी। भवनिकट
मकवेश्मीरयोपिभनकोटिदशायाम्‌ १४ लगनग्रहस्यदशामंजलताभंनयोऽन्यगस्यापि। केंद्रुमि

सारा०
व०
१५४
११५
115/113

नस्य जलमेषनवाहनं देशसंप्राप्तिम् १५ षष्ठदशाव्ययनकरीमरणं करोति नैधनस्थदशा। यत्र
मिनग्रहः पाके बंधनमात्रेणपीडयति १६ वक्रोपगनस्य दशा भ्रमयति वस्त्रालंकारवाहनषम्।
वसनं च विशुद्धि विरोधं करोति पापस्य नष्टभस्य १७ नष्टानि नष्टानि प्राप्ति विनिम्नरिपुगृहदशास्य। इ
द्वीपनिरपि भूत्वा स्वभवनस्य मनोभवेन्नष्टः १८ देशान्तरगोत्राधिपं येऽपानामुग्रदुग्रः कुलहः बंध
नमपि न निर्मरिपुरविलिगतस्य हि दशायाम् १९ मत्र करिदलिनमर्दमलनसेकः स्यापीडनाशिन
रजस्कः राजैकोधमहापापारिकृदशायां धनवं भ्रमति २० ग्रंगप्रसंगानां केदंविदधाति षष्ठस्य पापदशा
कालं पुनारिदशा निधनारिदशाधिपत्ये हम् २१ विशुभपविदेशगमनं बंधनं रोगाभिपीडितं भव
ति। नीचस्य ग्रहपाके राजाभिभवो धनवंशनाशम् २२ चिंतास्व माधिभवैः परिणामनिफलं विहीनवी
र्यस्य। जनयति वंदकरहिमात्रिकोणसंस्थस्य फलमतुलम् २३ एकत्र पापवर्गोनतेरिपुदशा
ग्रहाणां स्यात्। व्याधिक्लेशविवादोनयमेत्रभयं मदाननपेन २४ तारमरणं वमनयनिसमभं

१५४

३२

नर्दशागमनार्थं च। पंचमहाभूतोर्थं छायादिनिर्णयेन चेदृ २५ ग्रहैर्दशान्तफलदाः शीर्षो
दयाद्याश्रितस्थिमाविहृगाः ऊर्ध्वोदये शुमध्येलंमेष्टखोदयलैञ २६ इति मूलदशाध्यायः
ग्रथैवैकस्मिन्नोभागं त्रिभागं सनवधर्मे याः समभेसमभागे वनपंचनवग्रयोः। अथांद
शांमेवायुरूपाह्नत्वांशांशायुगाद्ग्रहैः कतोमंनर्दशाः सन्ध्याबलीवदनिभागशः २ शुभस्य
भद्राः श्लीकुवस्याशुभदं परे केंद्रादिविधिनावान्येकेविस्मानक्रमेणन ३। समोक्षेरजदशाम
विंशतीवेधनं स्वनाशंबा मनयनिकंटकसहितनिकिकोणांसमसस्थाबमनलम् ४ पक्षत्रपा
वन्नर्णीनतत्रे विशुद्दशाग्रहाणांस्मात्। व्यापिह्नेपाविवादूनपनेत्रमशाभवंजनवेन ५ दारभगं
वनवयविसमभांन दशायणांशंवा। याजोह्नासंपारमेयरशुरुषोणोपभोगेवा ६ ग्रंनर्दशा
ग्रहाणामलमधाश्रिपनायपेक्षरुषम्। ऊहमेवचन विनाशमादुर्गमावंधनायाविध्वंसम् ७
ग्रेनर्दशापदामात्रिवनणीमेवचाधिमेस्थानाम्। वंधनविनाशादैन्यं विदधात्यशुभग्रहाणांव ८

चेन्द्रर्ये स्थानेसंस्थस्य गुरुर्स्यांतर्दशाभवेन्न। मित्राद्येर्पकीर्तिनिमंसौख्यमानविवर्धिनी २ इत्यंतर्द
शाध्यायः ॥ सामपतिरिष्टिमार्गनीरोगत्वं करोति धनलाभम्। भानोर्दशायांतेंद्रः प्रविशति निजमा
त्रिपनशुभम् १ विद्रुमवस्त्रवर्णमणयः संग्रामजयः मनःपरितुष्टिः। ग्रसतेनार्दशायांवेशोमर्पदशा
योनरपतिसौख्यम् २ दद्रुविचर्चिकाद्येः पामाकुष्ठैश्च गर्हितशरीरः नरपतिदशायांप्रविशतिभु
योपद्रास्यादविग्रहैः ३ ग्रामनेर्द्योपितिभिर्विविधैः पावेप्रसमृद्धानेमहालक्ष्मी। ग्रन्थपानियमे
पद्वीजीवस्यांतर्दशापदाभानोः ४ शिरश्मोरुगालरोगः क्षिप्रमहसान्तरस्तपाशूलम्। नप
नदशायांकुक्रेदेशान्मार्गोभवेदरिभिः ५ आदित्यसम्यदशायांसौरस्यांतर्दशाधनापपति। नपप
रिपूजेरीनेपरिवर्तिनिर्ममथनंबहुमयाक्षिम् ६ रोगातपमयमौर्यंनपयसमापंनयामहाविभवम्
संदशायांबुधसोभानः कुरुमेघलाभंश्च ७ पित्रास्रग्वत्क्लिभयंयोकर्धंशांकवोनिवक्रदशा। चंद्र
दशायांतभयंग्रयोधरांवैवमैवेश्च १ चंद्रदशायांतदशामवेषानेविक्रमश्रमोलाभः गजवा

तिनां धनानां संख्यास्ति सौख्यमतुलं च २ चंद्रदशायाममरेज्यमद्दशायां प्रदानदा करोति धनलाभ
म् पत्न्योपानमकस्माद्धलालंकारविविधहस्त्यश्वम् ४ अहिनकरमद्दशायां प्रविशंत्यमंगदशा
लिमस्यपदा । जलयानहारभूषणबहुपत्नीभिः समागमं लभते ५ स्वजनायासं सखोकं रोगा
भिभवं महाव्यसनम् । चंद्रदशायां सौरः करोति निःसंपथं सुसाम् ८ चंद्रं साहसनिरमेने वैरं ग्रसं
ग्रामसहितिनं धन्यम । विविधबलागमसुंक्षेभोमदशायां करोति रविः १ नानाविधधनलाभं सौ
ख्यं बहुमित्रसंप्राप्तिम् । वक्रदशायां चंद्रः करोति मुक्तामणिप्रभृतीन् २ द्विपानिभयंसतुम्भोग
नवानि नैवधनमपोषणं सौरेः राहुवदशामविशति भौमदशायां बुधस्यपदा ३ वक्रदशायां चतु
रः स्वहृतिकरणेन भवति सुनिधर्मः । भूपतिविरुद्धचेताः पुण्यानि करोत्यनंतानि ४ ह्यधिवर
शायां स्वरूपवेषाने भवति संकरभयार्तः व्याधिव्यसनायासैर्धनमहारयवाभस्त्र ५ व्यसनानि व्य
सनानां भवंस्तपरिजनविनाशास्त्र । भौमदशायांरविजेस्य विशति चांद्रदशायां हि ८ अंस्तसनस्य

सा०रा०
व०
१।२
117

दशायांरविमानिभागर्वदानरविक्रमम्। कनकांबरविद्रुमपशोविद्यानिश्चियमकस्मात् १ प्रवि
शानिविपुरदशायांभुपस्यकंकेलकशेनिकसंघ। रणरोगगतंभयंगजाश्वधनाहनविनाशम् २ मल्ल
कमूलविरोधेबानाक्लेशोग्रभुम्ननेसंन्तः धंद्रस्मरनस्यदशायांभौमस्मोनदशापराभवनि ३ विभुवो
गयापशुक्लेशाप्रलयेभूपनेस्तयामंत्री। जीवोवरनिदशायांभुपस्यभुक्तशोभवेन्नियनम् ४ गुरुवि
वयानिपिभक्तोवस्त्रालंकारभुष्यगंधकवि: इंजस्मनस्यदशायांभुक्तस्मोनदशापराभवनि ५।

विभुभयककनहेमभक्तः प्रयानिगुरुमांनवेंद्रस्य। विक्रमसमहसमेहां(?)नीवदशायांरविस्फुरनि १ पत्नी
सहस्वभनाविमनोगरिभुभुवोमनिंलभने। प्रकटपनिरामचिह्नंचंद्रदशायांगुरुदशायांहि २ नीलम
पशेयनाथीशुरोभुविलब्धकीर्तियनः
मानापितोभक्तिंजीवदशायांभुपोभवति ४ रिपुयनवि

१।२

नाशाङ्गः ह्वैरभिर्भूमोज्ञात्वणोपजीवीव । जीवदशायां भृङ्गेश्वविद्यानितिनित्यं भवेन्नृणां ५ वेश्या
मद्यद्यूतैरभिभूतो धनमहीलाभो विशुद्धः सौरे जीवदशायां विलमथ धर्मो भवेन्नृणां ९ गुल्मोदरा
त्तिरोगैः द्विनिघ्नानिमिर्वैधनादिभिस्तमः भृगुदशायां सर्वे विवरनित्यं भवेन्नृणां १ युग्मं नर्दशा
दशायां सितसमपापिनो यदा भवति । नास्वदशानयोरोरोगैः सह भवति वक्रमेतदोगः २ पित्तास्रक
कररोगी भूलाभः संश्रवभीतश्च । भृगुदशायां भौमे महोमदः शुभां भवति २
भवति नरधनलब्धिः सौख्यं वयनेत्ररूपाधिगमनम् ४ युग्मं नर्दशाद
शायां भृगुरूर्धवशीलसम्पन्नम् । विद्यादिविषयराज्यं सुतांधनरत्नमतिसौख्यम् ५ बुद्धौ
भिः स्त्रीलाभं पुत्रनगरनरादिपत्नमतिनाद्यम् । भृगुदशायां सौरः करोति बन्धुमित्रसंयोगम् १ धन
पुत्रदारनाशं भयमनर्थं सदाति पुरुषस्य । रविभुजमदशायां सर्वे सांनर्दशानसंदेहः १ स्त्रीह

सभा। ७०
११८
118

रंगमरणं वा बंधुवियोगं पुनः पुनः कलहम्। ग्रंथे ईशादशायां शनेः शशांकस्य विदधाति २ देशार्थ
सौख्याधिकं रत्यानि करोत्यनेकानि। ग्रंथे ईशादशायां रविजस्य महीसुतस्य प्रदद्यात् ३ सौभाग्यसौख्यविज
यं प्रमोदं सत्कारमानधनलाभम्। सौरदशायां सौम्यस्य विदध्यात् ग्रंथे ईशायां प्रायः ४ अन्नपानि सिद्धपद
वीणामाह्निकलत्रसौख्यसंपत्तिः रविजनयसदशायां सविताति नीचेन राजरुषः ५ अन्योन्यमित्रप
दं भिन्नविरोधकान्यथाः प्रकाशयति सौरदशायां शुक्रः पत्नीधनविनयलाभकरः ६ नीचोच्चादिवि
चित्रैव पापशुभमिश्रबलाबलम्। ग्रंथे ईशा अशुभति सांख्येन येन येन यत्नतः १ ग्रंथे ईशा शुभापां मूलदशा
यां पराशुभा भवति। भवति नराणां हस्य सौख्यं धनलाभैर्लक्ष्मीव पुरुषाणाम् २ रविकिरणमुषितदी
प्रेदशाक्रमं मलिनमंसनः कृत्वा। मानपयोर्थविनाशः प्रमादकृत्पोषमतिनिहस्त्री ३ होरानं माधिपये :
पाशुदशायां नरो विमूढमतिः गम्यागम्यो विपदैरभिभूतोन्यं समाश्रयति ४ व्योमतलगमयपत्र

११८

५०

स्यद्दशायां तत्र समागमाप्याम् । नवेंदुशायां यदा योगः स्ववीर्यादिवर्जितः ५ लग्नेजीवःसितबुध
युतः सप्तमस्थेर्कपुत्रः कर्मस्थाम्नोदहनकिरणो भोगिनां जन्मकाले । केंद्रे सौम्या नशुभदगहगा
येत्रयाशाभियाता यद्येवं स्यात्क्षवरनपतिर्जायते विश्ववंद्यः ९ इतिमन्दैर्दशाध्यायः ॥ क्रूरदशायां
क्रूरः प्रविशपदां मंदस्यां यदा करुते । पुंसांस्यान्नंदेहस्वरातियोगः सदैव महान् १ दितिनिमनपस्य
दशायां रवितस्यां मंदस्यायायदा भवति । बहुकालजीवितनामयपिमवरंतानिः सपापेजयांत् २ क्रूरगतो
स्थितः पापः षष्ठे वा निधने यदि । नन्धन वारिणा हतः स्वपाके मन्युरोगहः ३ यो लग्नाधिपमे
षगायुलग्नस्थानं दशागमः कोत्पकस्मान्मरणं सम्याद्यार्यः प्रभाषेत ४ इतिमन्दशारिष्टाः ॥
प्रवेशो बलवन्खेटः शुभैर्वीक्षितमिश्रीहितः सौम्यादिमित्रवर्गस्थो यस्य स्यात्सम भवेत्सदा १ मंदस्यादि
नाथस्य विबलस्य दशा यदा । बलिनः स्यात्तदा भंगो नानाकोघ्नाम सम्यच धकुवम् २ शुभेहवि नरपीनम्सिं
ग्रहयोः शुभयोर्यदि । दशायां न भवेत्कष्टं स्वोच्चादिषु न संस्थितम् ३ इतिदशारिष्टभंगाध्याय

सा॰
व॰
१०१५
119

ग्रासमग्रमलिङ्गुष्ठं महान्तमपि भास्करः करोमूर्ते मिहाभानां क्षरान्मं सम्पूर्वगणं पीतम्रः उरुहने ।
नेमस्विनं ऊननपोऽञ्चामहगर्वितं मवरस्मूरम्। मेघाविर्वं कलाम्बं सनिशुणवाकांभुधः स्तोभ्रे
विद्यानंगुरुतार्पविहाग्रं संभूपसन्नाः वेमसवे। स्तोत्रम्बृत्तुरपितरुविलासमहाश्रगीनम्रवर्नरनःस्वो
स्रथ्यर विमननपेनपलव्ध्यनियोगमपिजनयेन्। भानुस्त्रिकोणमं सेव्यापनवंनस्तुत्यमलिनितिगुण
म्। भोक्तुं पनवंनं चारुणीप्रसमे त्रिकोणगःभुरुषम्। वक्रोपिनस्कोपमूलं त्वलनिर्द्दंपं वापि
सौम्योविनोद्दीलं जपिनं मूलत्रिकोणमःउरुहने। हैमविभुहसकारीमहृत्तं नपविधं सवाये
नम्। दानवगुरुरपिजनयेत्रामभुवधविहृमाम्नामविर्नभगाम्। ग्रान्स्त्रिकोणमाकिंपनहमे
उलगुनेष्वरम्। नीलाममहावः उरुहनेमहोग्रमस्तुककर्माणाम्। धर्मरनं हिमरविमेनाविनं हृम
वंनमम्मर्ते । ग्राव्यमवंकवपलं भोमः उरुहने स्वरागिगाश्रपलम्। दामिननयोपिविधम्रवल्ल)
कयंपर्तिनंवापि २ काव्यकूननतमाप्तं उरुहेहंवाकानिः स्वराश्रिसः दानवहस्नःउरुनेक

१०१५

५१

दीर्घस्सम्मीनविलिंसंच ४ जनने यानेष्वरो यदि च मानगमः स्वंस्वनाशिगः शुभक्षम् । इनिस्वनाथिप
लम् । मित्रगृहे केः स्योमस्थिर सौख्यम महानामम् । मित्रगः शायांको यनसमो लग्नसौख्यवर्द्ध
मानम् । १ शृंगारकोयि जनने सुदृहनरत्नणां यिसमक्रम् । शायिजः सुखगगमः करोनिवान्
पेहासुधनवंसम २ वहनाधिपमिः सुसंसनोचनविधि सुकर्माणम् । मित्रगृहे सुनन पः
सुन्मियंदयिनविमगनिस्वरम् ३ भास्करसुतः जनने यवासभोगिनमथ भरसम् । ४ नीचेसेघिना
जनने मेघांबोधवसनावहुसंच । हिमरश्मिरल्पसुखंरोगिनमनिसुभंगं लोके । १ नीचस्थः हि
निननयोन धंसमनोयनममनिनीचम् । जनने हिमकरसुतः सुदंस्वनानिवेरंच २ नीचेगुरुः
मजनने मलिनंसामावमानमनिहीनम् । गुरुरपि मोसवमंसंमणां सुदारं विषमशीलम् ३
कामोविमशीलं विगर्हिनाचारमर्थरहितं च । माचुरहे कोनिः स्वंविषमंवृथीज्ञिनंवायि ४
नुहिणममव ः जनने दुःखरोगिणमतिगृहे मरंसमनम् । वंथायिराज साशोविकलं वाश्भंगं लो

सारा॰
व॰
१०२॰
128

के ४ गुणानां वा गृहीनं तु धोरिगो नेकजः खमनिर्दिनम्। लोविंतु सर्वि धजेमदरं ह्लीनं त्वनार्पश्रेनेवा ९
सुक्रोरिगरह्नेमनकक्कुमत्रयमिज्ञः खिनंननयेम्। भास्करस्तनोयिज्ञसमेमलिनं व्याप्य धुरोक
सेममम ७ द्वाछत्रगोमजरुनः समथनं कीर्त्यालिमेसदापुरुषम्। नगरावलकमार्पंच भूपानिक्षव
पक्षमयनिभम् ८ ग्राम्हांरपामकीर्तिषत्वार्थदानयमेकीर्तिछमम्। व्योलंरपनिमनिमंपंवा
नेकविलद्दकोलंष ९ घरस्त्रोछगाः प्रजवंनिरयनिछरुषंसदा मदानमावसेपर्वबरुवाहन
मंजलम् १० स्त्रोञ्जपाजाः सर्वेसम्पूर्पर्पनमेहिनीनायम्। जनपंमिवरूवर्तिनमवमीषरमान
कंनिमम ११ द्वाभ्यांत्रिकोणसंस्थाभ्यांजुडुंबीजलबर्धनः श्रेष्ठः सव्योमकीर्तिश्रुगसाभ्यांभ
विनायने १२ महायनस्त्रिमिस्त्रैवगणेश्रो ग्रामादिनायकः ग्राम्हांरपामसत्कारश्रुभर्भिलोक
संमनः १३ ग्रारत्नकः मथानोमेधान्नगरभूपलोकेषु। पंचग्रहास्त्रिकोणेभवनिजडुंबपभवमोख्य ः १४
विधानयनोहेः समन्यिमः षड्भिरेवभवनिछमान्। पञ्चमस्थानिनियमंगोपालजलेपि संभ्र १२०

५८

नः १५ स्वत्रिकोणगतैः सर्वैर्भवेज्जातो महीपतिः । बहुस्त्रीबलसंपन्नो विद्यावान्स्वविधा
वहः १६ होरेश्वरगृहगो लग्नपो मेजन्माधिकं वंशजीवितं धनम् । वंशाकरमयं सहितं स्थानपगो
मित्रपो विहगाः १७ स्थाने विविधिस्वे वंशेगणीगुरगणगुमंचवन्याः पंचावनीश्वरसमंप्र
भूतगो भूमिपत्रधनवनितसम् १८ षष्ठिभिः प्रवृद्धकोणाहृतमपरितनवानि मामेगः भवनिरप
वंशजातो नृपः संहद्द्वीपपतिः स्वर्गे १९ तानाधिकमेस्वतेसमपंनिनिमारिपलामिहसमसि
ग्राशुपंचस्वनेहोमित्रगृहं समाश्रितो जातकः २० ग्रोधवकरपुरयकमेक्षितिभिर्विविक्ति होभवे
हुतो व्योमः आसलण्देवावाधनपरश्रुतविंशुपुरंदरः व्योमः २१ राजोपसेवकः स्यात्सव
भिरापन्नोनरः श्रुभकर्मा । विलीणभोगवाहनवसुमान्धुमिमेंर्भुल्लः स्यात् २२ सर्वैर्मि
त्रलंगतैर्वहनागास्वधनमस्तसाधनोराजा । द्वाभ्यांनीचेनीचोनानिश्रिमोवहनिवासश्रण
सहितः पूर्वेरथमोधिरनक्षितिभिर्गृहैः नीचगेः प्रेष्याः प्रातस्पनसवेहः वक्राभिरिहनीचगे

सा॰ ब॰ १२१ र्मनकः २४ युगरहः प्रभिमहारः पंचधिरिहकथ्यतेदासः ह्यानभयसूत्रमनमः षड्भिः श्मिवोभवे
(121) त्नामः २५ मित्रकमित्रोन्मिनभुग्मवलिष्ठुमां विगमसमन्वस्त्र। नीचैः समभिरवि लोर्द्दिर्वीरल
वोब्रः समः २६ ह्रावरिभवनसमेनोक्तेशावनोनिमवित्रहृतवीनाम्। ग्रविभूविभूनानामधिन
गांमंमपदोकथितेना २७ विविधव्ययक्तः स्वभावोजयः श्रमोमस्मृनसविमानाम्। बन्धारोग्रहृयो
बिम्बुशार्थविनाशसाधिसमानाम्। षष्ठोगमङ्गः स्वबमांवैवमकराः समभिभयग्रहैर्द्रः वी
भन्सकलेवरयसूनानाम् २९ शाज्ञाच्छादनभोजनविविधनिमामां भवंनिसदा ३० स्वहृत्सुभाग
शुफलंसमग्रंत्रिकोणगवन्म्यानकलमंपाकेषु। स्वेतेत्रलेभवनांमाकेषु नीचादिभागेशुभवन
मेव ३१ इतिसारावल्यांमुस्त्रादिफलपाको नामाध्यायः॥ स्त्रीणांजंमफलनलंपुंभिस्त्राहृप
मङ्कवान्। विशेषस्तत्रयोरहस्यः कथ्यतेविस्तरेणसः १ वेपथ्वनिधनेहिंसं मधीवंजमलग्नभान
समम्मेभर्तसौभाग्यं पंचमेमसवंतणा २ मन्ननिष्यालरोनंदोः समभेमत्क्षीलहृपाव। भूषणातु

लेरुपेनाणुभवीतिनयोऽस्रुवनिः स्यात् ३ शुरुयाक्रूलिमूलशुनाक्रक्रीलाङ्गविनाविषमस्ता
यो हुरैवीतिमशुनयेः यापातीस्यात्नुलोहीना ४ लग्नेरेपोवलवांस्ति यो स्याविशिनोपिपः
फलेशमया भूत्समभार्गवयोपनस्यवपलिशुरुमीवकरशुत्रेः ५ कस्येवारगरहेकृक्षाभौमेत्रिंयो
पाकेभवेन। ऊवरिनार्ज्ञेनयोः सौरेस्नमापाबोपनेवला ६ मेवेयंस्याकेमेरास्ट्रीनदेवोनेतुका
यरी सोरेविकोणकामाचबोयनेशुणवमीभवेत् ७ मेवेमनीरानोऽक्षीवाकोमेऊक्षालिनदेगे
योरकामानुणवोयेकलास्तनिशुणामना ८ मेवेशुणालिमामेदशुनभूर्त्रेदूनेस्वनः स्वक्षेदा
कपिनाकोमेशुरेवऊलयोमनी ९ बोयेमिलालिनानारीमेवेवऊशुणास्तना। यलिमाबाकेभे
भोमेवावारभार्गवेमनी १० बोयेगुवेक्षमामेवेरातोमेदेऊलक्षुमा। केनेवऊशुरोगुक्षापोरे
मीवलेगेमनी ११ बोयेविनानमशुमामेवेनेकशुणास्तमा। मेदेवालपरलिःमोकारसीकेनेमया
केभे १२ यमनामोवभवेक्लोकेविमऊक्षामयावेला। मेवेपनिश्रमानिमंमेदेनोवामसेविनी १२

सारा० व० १०२२ शुक्रासितौयदिपरस्परभागसंस्थौयोगेक्षणंहिपयगाबुधैर्वदंताः स्त्रीणामतीवमदनाग्निमह ःॱ
मन्नद्धः स्त्रीभिः सामंबहुशस्तथाकृतिमित्तभेन १४ शून्येस्तकाशुभहयोर्बलविहीनेसोम्यदृशनविहीने।
क्रभेषवामसपीलेभर्तीक्लेबोत्ससौरयोर्भवति १५ उत्तरहानम्भैस्तनुमेनशिथवानवोपदेव। कन्यैवा
१२२ शुभहेक्षणानेस्थरेमहृतोयाति १६ शशिभेरिक्तेस्तगतेमतोपलिभवेद्युभशहे। हृदेविधवानगते
भवतिशुभंवस्तलग्नामिश्रेः १७ अन्योन्यभागगतयोः सितजनयोरष्टगृहबमसकः स्यात्। शुक्रेसिति
रविकिरणैः स्यादुवतिरव्रतयाभर्त्रेः १८ सौरारराशेमदंक्षितिनिशाकेविलग्नगेजाता माताया
धेञ्जलदाकुरयुहवीतिसेभवति १९ शनेश्चक्रुजनवांशेमाशिनाहक्षेववेगपोनिः स्त्री सहहगेभा
गेवास्वश्वभिर्न्नरवहलभाभवति २० शनेवक्रोश्वेवः सौरराशेस्याम्वांशकेवाय। स्त्रीलोलः क्रोध
पः कृतजन्मयपवांशकेभर्ता शुरु २१ मदनातेमयतनविनः पतिनवांशेमांशेनयाभर्ता गुरुनेभा
गेष्यपवाशुभगवांविनिर्मेदिपोभवति २२ शनिकमेकरलीवोगरविभेष्यपवांशकेभर्त्रे: समम १०२२

५५

भवनोपगमे र्मिथं स्त्रीणां सममेव धान्यम् २३ सूर्यान्वितानामवपापलग्ने सितेन वंद्युपोऽर्धपंद्दो
ष्ठा। रविभाकलाभक्त्युयालाकृणशामसहितेमाविनीमास्याम् २४ शुक्रस्तुपयोर्विलग्नेमथ
गाम् विनावकलाभक्तनिशुणास्यात्। हास्यंकस्सौम्येशुमाशुभेषुपापेषुविपरीता २५ पापेसमे
विषवनानिधनायियतिनगांमाकेपस्य। समस्दयापांबाव्यमरणंमस्याशुभैर्हिनीपसैः २६।
कन्यालिब्रषभसिंहैः स्मिस्मिरमहोविलस्यशुत्रमानमस्याः शुशुभवनेशुभशुनेनिरीहितेवानपेषस्या
न् २७ विक्रेतुर्थंशमतृजैरविनेवमध्येशोषैर्बलेनसहितैर्विषमेदलग्ने। ममाभवेतस्तषिणी
पुवतिः सदैवपुंबेहिनाविवरतिप्रयितावलोके २८ क्रूरेमामित्रगमेनवमेपरिविवरोभवति
नलम्। सव्रत्यासितस्तमदनवमग्रहसंभवाद्वैव २९ बलिभिर्बितोकरेमसितेनैः सर्गांकसहितेनर्वि
लग्नगैसमभे स्त्रीक्रूरसवादिनीस्यात्नेकथाभुजशालनाचविज्ञोना ३० नेमकालेविवाहश्चवि
नाथोवरणानपा विनेस्त्रीणांनृपमोक्षवदनेमम्यनिष्टुपि ३१ इतिस्त्रीजातकाध्यायः॥श्री॥

तारा° व° १२३ १२४ त्रिजलयामत्वन्नराजस्त्वामयत्नदृश्यदृष्टमोमन्तुः। सूर्यादिभिर्निधनगैः परिदृष्टोऽस्त्वेपधिवदाघैः १
योबलयुक्तो निधनं पश्यति नद्यानकोपनोमन्तुः। मन्त्रंशुकभगाग्रेव हृभिर्वलिभिर्वशुमकारः स्या
न्।२ सूर्यांगारकयोः खवंधुगनयोः शैलाग्रयानाहयोमन्तुर्भूननयेंभाठननयोः कूपेषसमां
बुगैः पापालोकिनयोर्हिमोलकरयोः कन्यास्थयोर्बन्धमोलग्नेसूर्ययशांकयोस्निमिगयोस्तो
१२३/१२४ येनयामजनः ३ कर्किणिमकरेमंदेवंदेमस्तुजेलोदरकृनः स्यात्। पायांमस्थेवंदेजनेभवने
वह्निशस्त्रभवः ४ कन्यापांयामिनीशाद्गुःपापमध्यगनोयदा रक्तोर्थशोणनोमन्तुः शंसाहरः
पुरामने: ५ देकक्काणेः पापाभुजनिगनेच्छिद्रेषवाशुस्याम्। कन्यासंस्थेवंदेनदृढुर्थितोर्थशो
णजोमन्तुः ६ मीनेहयेद्रिनकरेशाशिनिसयापेस्लगेसिनेमेषे। स्त्रीहेतुकंजमरणस्वमंदिरे
स्याद्धृंसमने ७ रुधिरेशावेषवार्केविधनियमेतीणवंदसंशुक्रे। पायैस्त्रिकोणलग्नेशूलमो
नस्यनिर्दिशोन्मरणम् ८ हिबुकेर्कैविधनिजमेतीणेजशुनेर्केनेनसंदृष्टे। कालेनाभिहृत
१२४
५५

ऽयान्मस्तनमसंदेहः ९ ह्रीर्णेजभौमरविनंदनसर्पगुर्भेक्षितास्पदोदयस्तवैलग्नजातहननम्। मस्त
विषमवमलग्नस्थसप्तमे स्थितेसौम्यार्धमागनिबंधनशरीरनिर्जितः स्यात् १० हिबुकात्मकर्मसहि
तैः जनभावस्थानैस्त्रयैर्भवति मस्तुः। गुरुपदस्थमंगमूपनिकोपमभव नभसाद्युतसाम्य ॥ कर्मास्त
विमसंस्थैः जमेजसंदैः तमःक्रियस्मिनः स्यात्। रविसौम्यैस्तु निविजनेवधोज्ञयानस्थपानतः १२
समसभवनेभौमेह्रीणीजरविकरागिनिभिर्लग्ने। मस्तरणांजानस्यभवेत्संशोस्मीज्ञनभवमवृषस्य १३
तुलायांस्थितेयानेजनभेभास्करेस्थिते। चंद्रमंदगतहंयामेविगम्यधोमरणंभवेत् १४ गणिते
हर्कभृगुर्जैः स्थितेव्योमास्तबंधुषु। विहायामध्येभवेस्मत्तः सिद्धसेनसभाषिते १५ बलिनाजने
नहहेवीर्णेहोरंध्रगेर्कनेमस्तुः गुणामयपीज्ञायाः क्रिमितार्हमुपहतोभवति १६ रवौसह
यिरेन्द्वनेरविजेमस्तसंस्थिते रसामलस्थहिमगोमस्तुः पतितोभवेत् १७ लग्नच्छिद्रत्रिकोणे
गुरव्यारार्किनिधनाकरैः मस्तुः स्यात्केलक्षितोरविजन्याधानिनिधनानजः १८ उदयनवांशाधिप

सारा० व० १०२५ 125

ने: समानुभूमौ वहं नियवनेद्रा: ग्रहयोगे तणकाये: यदि कल्यो वान्यद्यिवन्तसे: १९ उदयांशासमो
मोहः स्वांशानि वीक्षितो हि गुणः त्रिगुणस्त्रुभैर्दृष्टेस समसलभनयोऽप्यवसंति २० उदयान्द्वाविंशानि
नमोऽद्दे ककालेभवसिकाल्लणं मलः समयापि यो भयो वा निर्याणं सूचयेत्त्वगुणे: २१ मेषाद्ये द्रेक
कालेन क्रूरग्रहवीक्षितेन शुभदृष्टे । ग्रस्ते हि विषयातिक्रमं मरणं नृणां समादेश्यम् २२ विघान्हि
नीयभागे मरणं न लक्षनमिहारले पवंनमीयभागेनज्ञाककृपमयपानाद्वा २३ करभास्थावरोक्षे
स्थान्म्यते स्वर्गे यो वृषस्याद्ये । पिद्याग्निदाहयोवान्हि मीयभागे वृषस्यैव २४ वृषभे नमीयभा
गे पानाशनवाजिपानक्षनम् । पुंसां भवतीहि मरणं रणशिरसि महास्त्रक्षतमेव २५ याद्ये मिथु
न युग्मे कासश्वासाद्कलोहनोमतुः मस्तुमे हि षवकसषभान हि मीयगे सयि पानाद्वा २६ वनवा
सिवनस्त्ररणपर्वतयतनानम्मसामयावगणाम् । भवति हि मम्तुः पुंसा मांने भागे यनिवमस्य २७ अ
लिगेयमयपामान्वंटकदोषेणवास्थानम् । भवति हि कर्कटकाद्ये मम्तुर्नरणां नमीपेव २८ ग्र

१०२५
१९

निस्वादाह्निषयाणां मध्ये त्रिंशोंशे मरणमादेश्यम्। मेषे वृषमेषे हृग्लामंत्री दोषेण जितश्रमात्मो २९
सलिलविषयाद्रोगान्सिंहाद्ये त्रिंशके भवेत्स्वस्तु ः मंदस्तनीयभागे जलामयपक्ष्मो हि विसेप ः ३०
विषपात्रयोगदोषैरपान्मदोषैस्तथा मयपचपाद्वा। ग्रंशे सिंहस्यांशे भवति ह्नि मस्तुर्न संदेहः ३१
याद्ये कन्याभागे मस्तकरोगान्नपानलाम्यस्तु ः। व्यालगिरिदुर्गवननो मध्ये भूपाज्ज्वादपवा ३२
करभत्वरमाल्लनोयाद्दनिपाम्यान्स्त्रीक्षमामयफनाद्वा ग्रंशे कन्यांशे मरणं मस्तु ः समारिष्ट ः ३३
याद्ये वणिकत्रिभागे पुवलिचलष्यद्दनिपानदोषेण। मध्ये नजटरोगैरंसे व्यालांगुनामेष्य ः ३४
याद्ये लिनित्रिभागे विषशस्त्राल्लीरसामयपानक्लनम्। मध्ये भवमित्रिभागे भारश्रमरणक्लनाम
स्तु ः ३५ ग्रंशे स्तनीयभागे लोष्टकपाषाणवानेन। भवति रणामयगामस्तुर्हिंसाख्यिभंगक्लनः ३६
वापस्याद्येऽंशे मक्षदकिनिलसमुद्रवैस्तथारोगे ः मध्ये विषगरदोषैरनिलक्षमैर्षो भवेत्स्वस्तु ः ३७
ग्रंशे स्तनीयभागे जलमध्ये मस्त्रमृर्णिनेवापि मस्तुर्रणांहस्तोनदरामयरोगसंभवम ः ३८ मक

सारा०
व०
१२९
126

गोघे द्रेक्काणे रपसिंहव्यालसूकरान्मनुः विहगानिनाशमपवामनलवरसविवेकसर्पोद्धा ४९ दृह
नाक्षमस्तके भ्योज्वरादमानुषविभेदनाद्धापि। ग्रंथेमकरस्यांशेरणोमनुः समादिष्टः ४० जंभेमय
मुत्र्यंशे समत्कदनिलसमुद्भवे सपाजठरदोषैः तेयोमनुन्तृणांपर्वमपनलनान्नद्विपाद्धापि धामध्ये
स्त्रीकृतनरूः (वेर्गुल्मजरोगैर्भवेन्मनुः ग्रंथेपानचवन्तुष्यदस्तृ(वेभोगभवेत्स्नपाण्डुमाम् ४१ त्र्यंशेमी
नद्गुगाघगुल्मग्रहणीग्रमेहगुवलिम्पः जंवाजलमेदोषैर्गजन्मनदोषपवासमादिशेन्मनुः ४२
पानचवन्तुष्यदस्तृ(वेरोगनौभेदाजलमध्येफषद्रेक्काणेहिनीचपजानानाम्। ग्रंथेभवनिहितमरणं
जन्मिनयोगैर्नसंदेहः ४४। इति सारावल्यां निर्याणाध्यायः ॥ जंमाविधावतानेपंश्लोकविलग्न
नोभवेत्पष्टः जंमसमयेनराणांमंनः प्रयत्नेनसंविंमः १ दृष्पाभागभेदचिह्नैर्नोत्वा शुरुषैः प
सादयेल्लग्नम्। ग्रनपवमपमनरंविस्तरस्तान्मस्तंवत्ये २ मेषविलग्नेजातः प्रचंडकोपोविदे
पागमनरतः लब्धःकृपोल्पमोत्वः सेर्ष्यःसवलिनाभिधापीव ३ पिगानिलोसमरोगोवलिन

१०९९

७१

मनन्तुः क्रियापटुर्भीरुः मेधावी तोयभीरुकः चौरो मेधः प्रमाणाकरः ४ भोक्ता ख्यातः कृतज्ञो मा
नविहीनस्त्यागिरम्भ न्यक्तः धीश्च गतिर्मंदस्तनो विविधार्थयुतः सपीलस्य ५ कुलोद्भवो विषी
लोभ्यं गांस्त्वजने षिणीत्रिपंलभते प्रथमहोदयसौख्यैः कर्मसंवर्धितार्थस्य ६ वृषभविल
ग्नेप्सूत्रः क्लेशासहिष्णुः ख्यातो विगुनिर्हंता। बाल्ये संचयनिरतोऽत्युग्रीनललाटगंडोष्ठः ७ उग्रुकक
र्मकभगः पितृजननन्याः सकलंकदाना। विविधयष्योनिरोद्रः कफानिलात्मा पिनाकमाश्रीणाम् ८
स्वजननाथमर्दनपरो धर्मनिष्ठो बलप्रियश्चपलः भोजनयानविभूषणनानाम्बरभूषणोकमतिः ९
मिथुनविलग्ने जातः प्रियदाभूषणः महाबलः हृष्टमनः स्ववचस्वीह्विमानस्त्वकामरूपविनीत :
स्यात् १० गांधर्वगीतशिल्पज्ञ नयशास्त्रार्थकाव्यहास्यरतिः सौम्योपमेत्रनरुचिः शाठोल्पहे
तुद्धिः कृसंस्थितोभवति ११ हीनाधिकांगयष्टो विनीतकर्मी विश्लनाद्तिपदस्याभ। कंठकनरणाम्ल
वणोदारुणारिगुपदसंहरणशीलः। भूरत्नकांचनैर्योगिकनलार्थभागीभवेन्मुरुषः १२ कर्किं

साराः
व०
१०२३
127

शीलस्नेभीरुर्नैककृषिखंचलप्रत्तः मेधान्वितोन्यधीगुरुत्वरुगामी निर्हृंलिरिहन्‌ १३ युग्मे विषम
कामी द्विजदेवाभ्यर्चने सक्तो निरतः धर्मपरः कफलफलोग्रवनिरतिः संस्थितो निम्नम्‌ १४ कन्या
प्रजान्वबंधो जनालयमनोविगर्हितकुटुंबः बहुधाकुत्सितनष्टवसिः प्रार्थभागीस्यस्यग्राही १५ प
रदेशगः खसूरः साहसिकर्मा वलाधिगतवित्तः स्त्रीभूषांबरसेनात्येभोगी ख्यसमन्वितो भवति १६
सिंहोदये प्रसन्नो भूपतिसेवोलब्धमानधनः धर्मज्ञो मान्यसंस्थितकुटुंबभार्यो निहतवासः १७ सिंह
स्यसमानगुरुः स्थितिमांगांभीर्यधैर्यधर्मसत्त्वयुतः हस्तोल्पवचालब्धः परदानकरो बभुक्षाया
म्‌ १८ धर्मसत्ता नारीसरोषवणो हृष्टवचाः प्रमादीच। कृषुस्त्रहोहतशत्रुः प्रख्यातनस्तेः प्रमा
णनामसाधुः १९ कृष्यादिकर्मधनवांव्यापारमरतो बहुव्ययो भवति। वेश्यानरीतिप्रियमितोभार्या
तस्यानिरोगवती २० षष्ठे माधुर्ययुतः स्थितांगोधर्मविलकाव्यपटुः प्रियवल्गुकथाभाषीप्रग
वीतानोपचारवान्‌ः २१ कन्याविलासमन्वस्थिरिदं पालः परस्वभोक्ताच। भोगी देशाभ्रमणः स्त्री

१०२३

प्रकृतिर्विनयवांश्चित्तवः २२ संक्रान्तभोगी धनवान् भाक्तसुभगः कामी यशोर्थनां लभते । ग्रन्थि
मेवाकृतिरूपः स्तनविः कांलोगुरुणांच २३ मायैरनार्यस्तस्त्रैः सहनैश्वसमं विरुद्धस्य । कन्यायनो
निलतमानमोनीवारिवर्जितकपस्थ २४ सममलग्नेजातो विषमांगः पीलवर्जिमस्थपलः उ
पचिनहीनद्रविणः स्तूकृपोदेहात्तसारीस्थान् २५ कफवातिकः कृफस्तविद्दीर्घशरीरोनियम
निरतस्य । वक्राक्षस्त्रीसमेधः पराधमदीस्तवालः क्लात्तः २६ शनिस्थितेहिनदेवरतः पटुक्रि
यावांशुरुशुभकृतस्य । सुस्पः पितामनानांविजबांधवः प्रथितमयजः २७ भाररिपोर्यवांसस्थवि
घपापमयवंधुस्य । तातः ज्ञातिमत्तलौ धर्मव्यवसायिनी मतिः २८ वृश्चिकलग्ने वृत्तबः पीनः
हृष्टव्यापनोगनीलास्य । धनविषमः शूरोमातरनिष्टः पितामाषी २९ गंभीरपिंगलक्त्लर
वक्तमहार्दः स्तनिमृजटरस्य । धनविलग्नवोणः साहसनिरतः स्थिरस्थूलः ३० विद्यामहात्म
नाम्बः पिशकफानिः जडुंवसंपन्नः । स्तुगुरुसवृद्धनेष्ठहरमः पराङ्गनाकर्षणान्तमनः ३१ द्वंद्वे

सारा॰ निरुद्धऊष्मालोभ्रूपनिसेवीस्यात्तुपदस्थ। मरणनार्यदेशुवणिमांसमानीधर्मान्वितोबन्धविपन्नः ॥ २२
व॰ कार्मुकलग्नेजातः स्थूलोदरपिंगलमूर्धनस्थ। मरणनानांगियकारीष्टलिसब्वसमन्वितः त्वद्भः ब
१२८ लवान्शिकोप्यऊनविह्नीमाननिपीवरोरुजठरास्थ। वित्तानपाशऊषालः मन्मग्रमतिपकोपस्थ ॥ २३
128 वतिनासमर्षपरः ऊलक्षुत्योनाशिनाविपदस्थ। संग्रामभटः श्लेष्मस्त्रलसन्धि ङ्किक्लिदवेपुगणः ॥ २४
वात्यादिकर्मनिरतः स्ववंशजोवेपुवर्गस्थभस्थ
वानरव्याधिभिवार्तः स्वदीर्घतनुंगात्रनामः स्यात् लग्नस्थितोमि
ननयोरोमविजितः पाणिपादविस्तीर्णः स्रावावगुणैः सहितः सरलाक्षौशुवनिरामेगमनि ॥ २७
गिरिवचनचारीशूरः शास्त्रज्ञनिशिल्पगीयवाचन्तः लद्भवलन्सऊर्द्धबोधेष्योजस्वस्त्रवेपुप्रा
टः २८ ऊमिनपालिः कोनः ऊम्मिनहारोनस्यपकोनननवाक् धर्मपरोन्यपसेवीनचातिधना
म्लेविसभगः २९ ऊंभविलग्नेयुतषः स्त्रीचकर्माऊलाधिकोमूर्वः स्फुटितानग्नसोनीवः स

क्रोधवशोलसात्माच ४० वैरप्रियः प्रगल्भः पुरुषः स्यात्सत्रनीचहास्यरतः अयाचितबंधुः स्व
हृः स्वयोदरीप्रायमविमश्च ४१ पिशुनः प्रोहोदविद्वेषी विनष्टबंधुर्बहिष्कृतोलोके नोप्रसंमनःपरे
षांप्रमणष्टसंबंधपशुतरस्यवान् ४२ जृंभोदयेनप्रसूतं जंमवियोसत्यभाषिमेदष्टम् । यवनैर्व
र्गेपिनयाचानक्रोवदन्ति नैवर्गेम् ४३ मीनविलग्नेजातोधनः स्फुटनासिकः स्फुटाक्षः स्यात् ।
विज्ञानकाव्यबुद्धिर्महोदरोलब्धकीर्तिश्च ४४ उष्णीविदारिनास्यो विनतोष्टश्चाप्रियादिसंल
ब्धः सौवावारश्च निर्मांकत्याप्रजोविनीतश्च ४५ मेषाद्यैर्निसत्वगुप्तो गांधर्वस्त्रीरतिनितश्च । ब
हुशिल्पोदारमतिर्धान्तस्थनोमर्षणः स्वबंधुश्च । बलवनिरापशावेवंनदपिपसौवाफलंमधिम् ४६
रमिनक्षमानमकेलग्नविना ।।४७ क्रोन्कटष्क्रोथनवोभकनासिकोग्रदृष्टारतः पीनोन्नतःप्रवं
डस्तस्करमाद्यः क्रियादिहोरायाम् । चौरः प्रमादवक्तूलः स्वरोग्रवाहांगुलिर्हिनीयायाम् । स्नि
ग्धायनात्तवत्वेनरः पृथुपीननवः स्तमेधश्च २ प्रपामोविशालवक्षलेलाटवत्तश्च मान

सारा०
व०
१२५
129

रनिवहः स्थूलाङ्गिनिनन्नसैषभेष्य पमार्थमाहुरुषांशे ३ इष्टापयनपीननखेंगुलरसञ्चेंगमूर्धन्नं
ननूपेत। व्यसनकरिंद्रियभावंनषण्होराहिमनीपाव ४ मधुपायनातिमुण्यमननम्रं निर्मदविरो
स्त्रीविष्ट। मिथुनाद्यपुरोना वाग्मीमतिमान्स्वधीलस्य ५ स्वल्पः कामीपृथुरोमपनवल्गुवक्षोम
नस्वीच। चार्वीक्षदंतदेहोभवेन्मिथुनेहिमनीपहोरायाम् ६ स्थूलनधूर्निः स्थिरः भगवल्लभसंदव
रजुलान्नशठः प्रणामनतः सक्तसखाभरनायरतः कुलीभहोरायाम् ७ पूनेरनोधुनिनिरतः
पृथुवक्षःसन्मानसेप्सः कठिनप्रथीरः क्रोधीनावेममयोहिमनीपहोरायाम् ८ रक्तांमटवकायग
त्मोपुरुषणापनदमदेहजनभागे। निलयभावःतवभागेनेस्थिरसन्त्वकर्मोव ९ स्त्रीमत्सपा
नभेजनवक्षेः सफलर्द्धि। वेश्मकरदिनांगः रातापरनोभोगीस्थितेरसैरुकूदमेवबांनेवै १० सज्जमा
र्स्तूलिकांगिः लवाकज्ञगीलांगनोमधुरदक गांधर्वविद्विनीनः सभगः सर्वार्थनःषष्ठे ॥ कृत्वा
टनःश्रनार्थः स्थूलशिरःसंममोविषादीव। सेवालत्यतिलिपिनःतपमहिपमोहिमनीपार्थे ११ म

१०२

नीचनउक्तनस्ः चावीचउनक्षलनचनस्वविशालः पीनाचनास्थिसारोधनवांछिपसंपनस्वला
येवै १३ बहुर्णभाक्षिचार्णः सपामःडंविनश्रिरोरुहस्रसाटः स्रवीतस्वचरार्पैस्वसस्वभिमात्रपा
दक्ष १४ रक्तांमचिंगहक्षिः साहसवभुरन्धिनोगमपूरः । ऊसस्वभावनामात्रिपोर्णभागव्य
च्छिक्राघर्वे १५ विलोलीमिचविनायनहीमांगः त्याचिपेपाचसेवीस्यान् । बहुदणमित्रसमेतः
स्फुरिमात्मोनख्निकाचचार्षैव १६ हविनदृष्णुसलवत्तः कविठेविनक्षपीनेदेहः स्यात् । बाल्य
मक्षान्तशुक्रस्राचघर्षैमचत्रीव १७ पमाचनाल्गिरुदीर्वोबहुधाम्नार्षविन्तमूर्तिः स्यात् । वा
कस्लभगोचर्मचरगः स्वचरेनिष्मेनाचचास्त्रीव १८ सपाममगोत्ताचनवांसीभुजिनः सोम्पमूर्तिः
माटश्रास्त्रः स्सषाचान्ः स्वरोषोमगाघभोगेनरुत्तनामः स्यात् १९ रक्तांनहस्तिरलसः ऊ
नक्दीर्घांगोभवनिस्सूर्वेः सपामोवामविमांगस्त्रीलाः साहसिकोवोद्धकर्माव २० स्थिरमित्र
लाभसक्रोमऊसस्रोत्सकमारमनुणः स्फुरः नामुग्रभामवर्णः पानरनतात्रदणचदाघर्वै २१ ग्रा

सभा॰
व॰
१२॰
130

नाथ्रयानिनाद्दः क्रयाासिमखंगषुर्निवलसः स्यात्। नाथ्रयभांगमगुवेः सबलीबलाधिकोवद्ध
येव २२ नैः क्रनिकः सविषादीसयणः उंभावरेस्रयाटः दसवद्दगुस्थातमगुर्मह्यललाटः ह
पुलवत्तः २३ स्त्रीद्दयिनोमीनेथैयघमेत्तपमः क्रियापटुः भूरः दातास्रमंगनासोनिगुणोसेधा
न्विनस्यशुभनेत्रः २४ नपद्दयिनः स्त्रीसभगस्थाह्दीनावरेस्रवाकाः स्यात। चंद्रार्कयोरेकन
मेवलस्यहोरायनिः यमपलिकैहगंवा। होरायधोदिसफलमदाजीस्याद्भभंसंस्याक्रसमगृ
वेषु २५॥इतिनक्षत्रानकेहोराफलानि॥ अद्यानाहमादौवः सपोदयीसंगतयमवंजः स्यात् त्रिपवि
ग्रहस्त्रिभागेमषाधेबंधुहृग्रवेत्तस्म १ स्त्रीचंचलोविहारीरतिमांगतेनेत्रिपोयभीरुस्म। मित्राथ
भाक्तःरूपः स्त्रीसक्तःकविहिंमीयेव २ गुणवीपरदोषकरोबलसत्वगुनोनेदसेवीस्यात्। स्व
ननप्रियधर्ममनिस्सरमीयभागेपवादरामित्तः ३। प्रियमानभोग्यनारीविधियोगनमोहषसमत्वेगण।
वस्त्रालंकारवरमोगुवनिमक्तनानसावीस्यात् ४ सौम्यवपुः स्त्रीसभगोमहायनोरूपभोगायन

१२॰

७१

पुष्टः स्नानविभूषणनिरतः स्थिरोमनस्वी द्वितीयेस्यात् ५ वीरोभिरामेलिनोनेकप्रकारनिर्ध
नान्यधारी। संतप्यतेनरःपश्चात्तृतीयेषभराशिभागेस्मिनीयतेन ६ मिथुनाद्येकेत्रिभागेप्रथमेनमांगो
पनान्वितःशूरः किंतवोहंसविलासीरत्याममानोवचस्वीस्यात् ७ मध्यःसौम्यस्तनूपवर्धन्नस्व
नः सत्यस्नानवेकेशः धन्योमनुजर्मेहातिसंस्मरीयभागेप्रतापवांश्चरः ८ त्रियेदाभावपुष्पांमहाशि
तः प्राज्ञसंवृतः प्रांशुः तृष्णान्वितोवरपादस्थलायितिभ्रतोधनस्मरीयेस्यात् ९ कर्कटकाद्येभागे
देवगुरुस्मारमसुलोगौरः कामकरस्सपरेषांसुधीः सम्मूर्तिः समागनास्मभगः १० लब्धः स्वाद
नपरः स्वमरमः स्त्रीजितोभिमानीस्यात्। मध्यमांविमोविलासीचपलोबहुश्शाद्वितीयेन ११
स्वगेचंचलोर्घभागीविदेशानिरतः प्रियासवः साधुः काननमोधानुरनोजर्हेस्त्रिर्मात्यवांस्मनी
येस्यात् १२ सिंहाद्येद्रेक्काणेदानाहृमीविनिर्जितीगुः स्यात्। बहुपोषितदलस्वदहुगुरुनरप
सेवकः सस्मस्व १३ सतविः कामीदानात्मिरोवपुष्पांविभूषणेषणः स्यात्। सत्वभाकप्रमथ

सा॰वा॰ शरुचिर्विस्तीर्णमतिर्हिंसीपेव १४ लघुः परस्वहरणेकल्पः स्वधोमत्सममतिः किलवः ध्यायमनङ्गः की
व॰ र्तिगुणोनेकापसः पगल्भोंगे १५ श्यामः सुवाग्विनीतः पांशुः सुकुमारमूर्तिरवलाघे। सुश्रीर्थोर्थभाग
१३१ भीष्टोदीर्घहस्तिरोधरमध्यसमालः १६ पीनोविदग्धागामोवत्सलाभिरामोवरेणोत्कटः सुभगः श्वनिजनस
१३२ मानबुद्धिः सुनभामध्येविलासीव १७ ग्रंथेपरार्थभागीगीनवमिश्रैंनरेंद्रदपिनः स्यात्। कृशः सुरूप
131/132 वेशाड्वेनः इषुस्वाक्षिरस्कश्च १८ कंदर्परूपोनिपुणस्तलादिभागेधर्मत्रसेवानः श्यामकलापण्णर
नोनिपोगवीरः समेधावी १९ पंकजविशालनेत्रः सुरूपवाक्यपसात्वः मलापीस्यात्। ख्यातः स्व
वंशावधिनम्रनतोच्चरः परहिंसीपेव २० चपलः शठः स्वनम्रोविरूपजिह्वोपचारनग्नमूर्तिः नम
स्तरुत्कृष्टविणपश्चः सत्त्वमतिः पापिपुरुतनीपेस्यात् २१ गौरः स्थिरः पचंडोरणोत्कटः स्याम्
रोविशालाक्षः स्थूलविशालशरीरः कलिमिपोनस्त्रिकाधेपे २२ मिष्टान्नपानवाक्रकरजलेरतोग
हेमगौरमूर्तिः स्यात्। कांतः परविभ्रमुत्तोस्मन्नः क्रियावांहिंसीपेंषे २३ विषमशरोमहिंस्रः पिंगाक्ष ३

१३१

७५

महोदरः प्रहर्नीव। सहनरूयुमसलनीयेष्टग्वाहस्य्दोदरः कृतः २४ परिमंतलाद्विवक्तोथनेव
श्रेयोपनस्त्रिकोणाद्ये स्वोविनस्वाशचारस्तयाम्भर्भवलिसंज्ञानः २५ मास्त्वार्यविन्मबक्राक्रन
ष्मनकर्नाविभ्रर्हितीयेस्यात्। मंत्रविदांश्रसनमल्लनेकर्नीर्थायमनवारी २६ वंध्रुप्रधानचन्द्रर।
स्तनांगनिर्थमभाकृत्नतीयेपि। मानीयरागनाभाग्रपपशोभाजनंविलिलक्ष २७ व्यालेवभुजः प्रपा
मःष्टगुनयनोरुः पाटः स्कांनः स्यात्। स्मिनभाषीमकरायेस्त्रीशुलिनोवल्ग्वेष्टपनशुक्तः २८ प्रपा
मःपाटोल्यवचनस्खलः परस्त्रीपनापहर्नाः स्यात्। उद्दहनंचः पिशुनोलहकवादः प्रवासप्रीलक्ष २९
वोणलवाटकल्मषः कृष्टाटीवांगः पिरविपोगीच। लभनेविद्येशमेगमनान्यापोव्यसनानिवाप्यं
न्ये ३० स्त्रीमानवसलब्धः पिपमूर्तिः प्रभृंदस्यापे। मांडकर्मस्तनिशोधनवांस्त्ररमेवकेज्ञानः ३१
लब्धसमर्थोमहवागोरः पिंगोन्कटाहास्यपनः उन्नतुमवचारतिमांबहुमित्रः स्यात्द्वितीयेव ३२
दीर्घःपाटः प्रलापीक्षपोत्यबाहुः स्तनार्थभाकर्मकलब्धः बहुमनोज्ञविषमोविद्दारिनासोरति

सारा॰
व॰
१२२
133

विद्धंसे २३ विद्युत्पिंगाक्षः प्राप्तोगेहे रोमेषाविन्नः क्रूरनरः स्यात्। ध्यानः प्रियावमित्रः स्वरभंगमीना
दिकेविनीमस्त्र २४ नाडीचवाद्यप्रवरोमिश्राप्रमहविः पवार्यभकामी। स्मरः सज्जनद्वयिनोवद्दनांप्रेसो
द्वितीयेस्यात् २५ प्रथमः कलाहनिपुणः प्रभुकरपारः स्यहस्मपानसः। सुखान्नपानहासस्याहिजभ्रष्टेस्या
रनकृतलोके २८ द्रमीविमोघः स्वगुणमभावैर्द्रेक्काणानांगुणविक्रकल्पः द्रेक्काणपतौवीर्यवृतीस्थ
सेद्रेक्काफलंनिर्विकल्पंविदध्यात् २९ इतिनक्षत्रनामकाध्याये द्रेक्काणफलानि॥ अथोमांसेषुअगमेषु
वृद्धेवर्णस्वभावान् निलत्तगुणानि। प्रथानवीर्यांशायनोप्राप्तोपत्रस्वामिवाधिक्रमनंविध्वे १ इतसम
स्थान गुणेरोमेषाद्यंशोत्यमासिकाराहहः वंध्युनिविरूपः उपासंजुविनाश्यपांगश्च २ प्रथामगृहस्थं
दभ्रमेजुस्वल्लाटः स्वमन्नुकः स्तुटकः दीर्घोस्पनसोग्दवाग्द्वितीयभागेकृशांगचिसंपिशु ३ वा
लमकेशासाघोन्सभुनोजननयनोनमेहक्षः वाकविनिमत्सलनीयेनवमेसूपशान्तुनंपश्च ४ विभ्रांत
हकाबेजोजुस्वनसोदवाविरांचिरोमाथ। भ्रांतमनः कृशः स्याज्जनर्पनवांशातः गुरुषः ५ हमगनाथ

१२२

५३

शिरोरुहकृष्णसा स्थूलललाटकोमध्ये। पीनोपचितगात्रमनन्तवक्त्रवदनवांछितमनकेशः ९ यपामोम
नर्मगात्रोत्तुङ्गः स्फसिंकशोरहस्वरणः स्यात्। तनरुरोरुभुजोगायहेभीरुद्धवद्भाषी ७ हर्यक्ष
राभवचलस्मितनेत्रः समसंघांकनमः ऊलदासीगरनिपातोविशीलविलोलमूर्तिः स्यात् ८
वानरमुखः सवक्रमवरस्यगन्ननन्नसुरत्नगरः हिंसानमहामरमः स्तन्यिपोत्रः सदाक्षमः २
दीर्घः कृशोविहारीयस्तललाटस्तुवोम्बवदनस्रु। बहुभिवाराधिरनम्रवनजनवमांसाजेभवति १०
इतिमेषः ॥ समसलमनन्तलव्यसमसूर्वाधैनरोमस्वकर्मास्यात्। मीचयक्षनिविलहोविषमादिनिरोह
णोन्नसमाचे १ गंभीरहगलसान्वाविनतांसः श्रुतिमुखः पलनुमेषः मनिक्लकर्मसिद्यावद्ध
मलापीदृढिनीयस्यात् २ गौरांगोमत्स्यात्तोवद्भभन्नोविमशीलसंयुक्तः धर्मक्तोवद्धननयोत्तवध
स्तनीयेभवेन्मनुजः ३ क्रूरस्त्रोहनः स्फरोघोमेषात्तः पिंगलस्वमर्षयुतः पवधमहत्त्वगाभिरनस्त्रन्नर्ष
भागेचवृषभस्य ४ यतिसंकुलायमात्तः प्रणामनत्तः स्त्रीषुनियमसक्तस्त्र। वृषभस्यपंचमांशेवद्धमला

सावा॰
व॰
१२४
१२५
134/135

पीविकृहदारवन्ः ५ महान्मवोवभूषांस्मृताप्रनामः स्मृटात्तब्रहदंस ः पत्तारिमकर्मनिवनः लपा ः
हनिभुलाभवेसमसे ९ मननवभुवलिःपरलोमनारिविलंविननमोसितादस्त्र। ३ हृदंगः स्वनमेहृषीर
हपादःसल्मकेयाञ्च १ व्याघ्रेतलाःसदर्पानञ्चलिनस्मृरनासिकोल्पकर्मास्यात्। ३ व्याघ्रकीलः केशा
प्रनावेःसविरेसपाससमः ८ मंदस्मिरालासव्याभीहः समकविरमूर्मिकिनवःस्यात्। प्रनिश्चिन
पनःप्रसिहः कशास्वपस्नाप्यलाषेन्मे ९ इमिग्रषः ॥रोमोपविमांसभुजोववासिनापंगदक्षेपोञ्च
नसः हृवांकांसपपामः स्मपोगयाणिसनीपभवनाधे १ चरमीर्षञ्चविकर्माबामरु विमेपलगन
बोलाःस्यात्। वहृभाषीवक्रवेसोहिनीयभागेसविग्रहाधिपतिः २ मौवोनिरञ्जनपनःमनासिकः
समनवःसमेथःस्यात्। दीर्घानमोसितभ्रूर्वाकवनसनपरनीयेसे ३ सभ्रूलनाटःकामीनीला
ल्पलमूर्तिविभुलवदःस्यात्। सितदंतोमदवक्रःपयास्लरोमाचिनश्रनपांसो ४। मधुलोचनोबहृ
निष्कवीवरवलोभुजःखलःकालः स्थलसिरामापावीसितानाभमपनस्वपंवमनः ५ माधीलताः

१०२४

५५

प्रलापीसूक्ष्मललाटस्तुदृष्यः समः सुमनाः किंनवस्थलस्थनु विरोमरदस्तु बसेनसत्वगुणः ९
नाग्रकलोमनदरः मण्डमात्दो विशालवक्षः स्यात्। शिवाक्ष शिल्पनिरतो हास्यरतिः समसे
नातः ३ प्रणामो गुरुमेन सुशीललिमो मधुराभिधानश्च। यस्य विपुलदृशारीरो दीर्घांसिनहृकक्षाला
विरुसमनः ४ मुख्यासिनहृकजनन्तः स्निग्धो मेधाबलारतिनः स्यात्। वितानकान्तिरतो नव
मांसोनाभवेक्षेमः ॥इतिमिश्रुने॥ निर्मलवाविसृगोरः सुपूर्थनः स्याद्धिमालोऽजलिश्च। मेरु
लमुखोमनात्सलन्कवतोनाऊलोगाघ १ दस्रुकवीरणोग्रः कलिप्रियः स्याद्धिलालमुखनेत्रः क
र्विहिनीयभागेस्यागीक्षुधानान्नंवश्च २ गौरः सुनेत्रवाग्मीप्रतापी स्थूलपोभिदंगश्च। धीमांस
उकमेरनसूनीयभागेभवेद्दलमः ३ प्रणाशक्षविर्नेनभूर्विशालपीनोरुजनन्तः सुनासादः दी
र्णाग्रदोदनासुजानिकार्पेस्पटश्चनुपैस्यात् ४ वटाशिरोमनाभ्योऽजः संगनभुः सुदीर्घबाहु
स्यात्। सेवारतोविक्रमोमध्येनपंचणेत्यमेधाश्च ५ दीर्घविशालपारीरः प्रमालेनघनोबहुम

सारा॰ लाद्यः स्यात्। गौरः सर्वसाचोलोवक्षाषहेवमसज्जदंतः ९ भिन्नपारीकहृत्तोमायलहृतः सानिराल
व॰ संबन्धः। परगृहनिवासशीलः काकाकारस्त्रमसमनः १ वरसिरः ज्ञस्त्रिल्पीहपाः स्वयावमानसं
१२९ घकः ऊसनिः सथ्यविलग्ननसः स्याद्भ्रमभागेनकलत्रः। ८ गौरोक्षमसमनेयोद्गृद्दरः छत्रुलपी
138 नवत्नः स्यात्। दीर्घहनलेबोसोमहोदरः सकृमपानाद्गुल्मोसे ९ इति कर्कटः॥ मंदोदरः प्रवंशो
रक्षाद्यनसोहृद्बिन्दुः शूरः उन्नमनासमलवत्ताः सिंहप्रथमभवेन्नागे १ उन्नतविनमलन्नादस्तुल्ल्वर
श्वननविधालनेत्रधनः दीर्घभुजोन्नमवत्ताः धृमत्रचोलोहिनीपंसो २ रोमविमायसबाहत्रकोर
नयनः शुभसुलसागी। उन्नाशिकसमीयहिग्यनवर्वहिस्तगलः ३ शुसमंज्ञगौरगाजोदीर्घास्ति
नलोवनोसहजशरीरः भिन्नधनिश्वानयेपहत्तुवरलोभेकजातिः स्यात् ४ चहालिरोल्पकेषोसिन
वोपलसत्वलोमषोर्धननः लंबोदरः प्रवंसोरं स्त्रोत्कटपीनत्त्वमध्ये ५ सवलाल्परोमसूर्तिः स्त्रि
ग्यसमोसिनविसोवनोदीर्घः धपामः स्त्रीणांचक्रगोविकप्तेमोवाकायंज्ञिनः षष्ठे ६। दीर्घोनसः

सिराल: पीनहृन्: स्त्रीशुत्रभंग: क्षमः स्यान्समभेत्सस्वोवोमचिम: क्रूरनिष्ठुरभाषी ० उन्न
तुसमवाक्सिराल: सत्यसत्यगभीरहरिविक्रमोच। निःस्वःकांतनयनः स्यादसमभागेप्सलन्ना। ८
तासमभुजः सिमालोच्चान्तबध्नोक्तपेऽलिसमंचक्ष। स्यात्तनिपीतिनवत्ताननमांधेनायमेपुहष :२
इतिसिंह: ॥सारंगसुलोवक्राप्रधानसंभोगवांधनानांच। पयामोत्रमरुद्दयः स्यात्कव्यासमघमांसा
केनानः १ पयामोचटसमक्रुतिः पिशुनः कलहप्रियः सगद्गद्वचाः भार्याचपलाच स्यात्महिमी
पभागेमहोत्सक्षा २ स्फुटनासिकः स्फुटः स्यात्पापात्ससशुचिनगोरबाहुंसः वाग्मीसत्यसमीपेक्षा
नवाकाः स्त्रीरतिप्रियामनः ३ सकुमारमूर्निर्मधुरोल्परोमदीर्घोमिजङ्घश्शुबाहुः धामाश्वगौरसवश
स्रवर्धनोपः क्षमाः सम्पूर्णोसः। स्प्रलेराक्षबाहुरुमरपीनद्दश्शुचिरामहांसः स्यात्। यंचमसः द
शुवत्ताः परान्नयोहृदहृमंवक्ष ५ स्निग्धकाक्षिः सवाकाः सतलनजः पान्थकृतनमनिमशुवः लिपि
लेख्यकलामितः समतिः षष्ठांशसमेविहारीव ६ कुमृदैवदनोसमांसः स्त्रिग्धमजः कन्नानके

सारा०
व०
१२७
137

मध्यस्तु। समसमनाः पृथुजठरः पृथुवृषणो मृगभीरुस्तु १ सुकुमारगौरदीर्घचक्षुः शुभहस्तकाचंस्मा
नीच। व्यालंबपीनबाहुः पिंगलरोमो वृषभेनामः २ व्याघ्रो मृगः सुमूर्तिर्विशालनेत्रो बलो महद्बा
मध्यः चतुरो नवमांशे स्यात्सुनासमेला व्यादिविद्वांसः ३ इति कन्या ॥ गौरो विशालनेत्रः श्लाघी दीर्घा
ननो र्घगोमा स्यात्। चतुष्कोचपमपञ्चपालस्तलाधराधंप्रोक्तोटवः व्याघ्रः १ शुभमंडलनेत्रः स्या
त्करालदंतो विलग्नमध्यस्तु। विस्तृतपरुषपस्त्राप्राप्तितनरतचतसिंहनखस्तु २ गौरो खरदंष्ट्रः
स्तोव्याम्ययतनादः स्फुटोनितलप्रपचाः दीर्घशिरोरुहवोष्णस्तनीपमः स्यात्स्वरतल्पस्तु ३ नन्वं
सबाहुभीभूत्कर्त्ट नक्षपो मयनवलहवकृत्स्यात्। हस्वनसः सविषादी मणमोपशीलश्च नृत्य
नो भवति ४ गंभीरहक्क्षिप्रगालः सहृत्प्रियः पंचमेसिमानीस्यात्। विवेकपार्श्वनेत्रो मध्यप्रविल
ग्नहोरहस्तिस्तु ५ पीनांसोरुनखः स्याद्द्विपालक्रान्तिः सनासिकावंशः स्निग्धनखः सुनयनः
वक्षोमास्थार्धमितिताविन्न ६ रक्तावदानमतिमांगुरुवल्मनन्तमेहलाललाटस्तु। वंशोधमाद्विव

१४०

५६

लः समग्रजः स्यायपास्त्रीव १ तुंगांसागंडभोक्ताकठिनः हस्तुनखवनासितभ्रूः स्यान्नि
र्निकवाक्यपांनः सद्वृत्तः स्वेदमसलकोमनः ८ स्थलः प्रमग्रगौरः समवारुननः षड्ङ्ःकला
विरनः हास्त्रियपहास्यनिरनोविरस्वभावोभवेन्नवमे ९ इतिवला ॥कृष्णोमनोहस्रचोरणः स
ललाटः स्यान्नहस्रांगगौरश्च। दर्भरक्तकृतिश्चेहाथिरोहसमेप्रथमनवमांशो १ गौरःहस्राप
नरुद्वाहस्रायात्रहशद्दितीयेस्यान्। उन्नतबलनिहंनासाहुससनिरनोस्थकेपास्त्र २ पातोहस्रां
सबाहुः प्रसमकेशोविभुहवाक्यःस्यान्। हासीरसोवदृष्यांश्रोरोरुपियापेवाहुश्च ३ परदारेष्ठ
हरतिः देमाधीरश्चनर्थजोदीर्घः प्रपामोसिमकेशात्रः प्रगल्भपीनोरुवोन्नंगः ४ गंभीरता
श्रान्तोमग्ननसः पंचमेविरोधवृत्ताः ५ हसोरुदयकर्मावासरहस्रांसोयशास्वीस्यान् ६ दमो
श्वः सवाहुः स्वयोश्चवसोगभीरसत्वः स्यान्। सनपनश्रवेन्नकर्मीषसेरुतात्पकवाशासन
श्रश्च ८ हारिमश्रवसिरालः प्रविकीर्णरहरिसितावनहांगः। निम्नोदरः सुमालः स्वलनन

सारा°
व°
१°५८
138

समसमेभवेदंशो १ स्फुटिताग्रनखः कालोविषमवंशोमलीमसांगः स्यात् । भिन्नोन्नतैः स्फि
तोजैरसमस्कार्यस्फणाहमनः ८ गौरोरक्षषकेकरदक्षाग्रांतपिंगाग्रदन्तहीनः उक्तंमनोगुरुत्वं
नसः प्रहानानवमभागे ९ इतिस्त्रिकः सहहदयनोजहस्तिः स्फुटाग्रहासः प्रभिन्नदोमाव । गौर ९
रुवद्दन्तषण्णखानो पार्श्वदोषवंशः स्यात् १ मोनंगशिवः स्थिरधीर्विशीर्णालोन्नकस्फिगूरुस्त्र ।
विरूनाग्रनसोदीर्घोमहानन्तः स्यात्हिनीयेषु २ शिताष्याम्नार्थमतिः प्रगल्भसंपूर्णमूर्तिस
भगस्त्र । क्षीवलभोमनस्वीरनीयजे हासवित्ल्पमः ३ दक्षोमधुरमंमलहमोरः कक्षपविस्त्र
हाङ्गति ः स्यात् । पाशोनरः सकेशोपृथुभकीर्तिस्त्रनयोषे ४ पृथुकर्णोनेत्रवदनः प्रवृद्ध
हतिविग्रहोमहाभूः स्यात् । पीनोसमांसमहस्तः पंचमनोहृपरोमहद्बुद्धिः ५ स्निग्धासितांत
पृथुरंमहाललाटः समूर्तिकाव्यरनः पृथुपीनसर्वोहीनः षष्ठेविदन्तकषामसरमः ६ पषामा
मलवंचलीनंगशिरः संग्रहान्नसंधिवनः दीर्घोविशालनयनोहातिलपदुस्त्रसममनः १ वि

५१

पिंगाग्रनासिकः स्याद्धिंसी रोमशिराः स्वबद्धवैरश्च । विभ्रांतदृक्प्रभाषी गुरुष्ठ विमनोक्षमांसाकन ः ८
गोरोदृयाक्षनिभुखोदीर्घासिनदक्षणावाक्यः स्यात् । सभ्यः समांविवादी नवमेऽकुटिलोनजेच
श्च ९ इतिषड्जी ॥ विरलाग्रद्दरः प्रथमः प्रभिमवाकावरशिरोदृदः ख्यातः गीताप्रहास्यनि
रतो मकराघेचलधनः क्षयांगः स्यात् १ मधुरांगनः प्रवासी शाठ्योलसः कुटिलनासिकः सरो
मनः प्रथमनवमेंद्रसनोवक्रगीनरतिर्हिंसीयनः कलः २ गांधर्वकलारसिकः ख्यातो गौरा
निर्मांसदृक्तनसः बहुमित्रबंधुरतिर्मांसलीयनलिप्सकर्मा च ३ रक्तासितनेत्रोलोमहालल
टस्तजर्वलांगकरः भवतिविकीर्णकेशस्तृतीयेनोविरलदंतवाक्यश्च ४ उद्धंतवचनः कुत्सी
पतिः प्रभोक्तास्थूलनासिकावंशः । प्रथमोमेज्ञोरभुजः पंचमभागेऽसिरारंभः ५ स्निग्धछविः
स्वदेशः कामरतिः सूक्ष्मदंतवंशश्च । षष्ठांशानः पृथुहनुर्महाललाटः शुभोभवति ६ प्रथमो
लसोल्पभाषीजेविनकेशोतलसमनः कठिनः । मध्यपार्श्विपादोमतिमांसमनः शीलसंपन्नः ७

सारा.
व.
१२५
139

गंभीरहृद्वचनो गणेशकान्तो भिमनवृषिरोज्ञः स्यात्। उद्दृद्दनखः स्ववाक्यसमजोऽच दत्तलाटश्च ८
विपुलसत्त्वमदास्यकन्दर्णसुखभोगीननिर्भेनिरमश्च। माधुर्यसत्त्वयुक्तः साधुर्नवमेभवेन्नृपः २
श्लिमकरः ॥ प्रपामोमज्ञः क्रूर्पांगः पीनगलः पारस्वकाव्यविपुलमतिः कामीरतिमांदानांकुंभस्था
येभवेज्जातः १ तुंगरहसितरोमैः स्वैरेश्च स्वविभ्रम वत्सलः साधुः। दीर्घशिरोधरस्वभ्रवोहितांश्चभागे
भवेज्जातः २ संसक्तलनः प्रमदाप्रियपश्चवेसर्पकांतिधर्मनिरतः प्राज्ञाव्यविन्यवक्तारजीयकन
वांशकेजातः ३ कांतालगरतोगोयाविदारिनोस्यारिपुमनाधकरः गंभीरधीरसत्त्वश्चजनपंजेभोगर
निपुणः ४ स्पष्टार्थविन्यकलालः स्वरसोमकरांशिकेपाक्तिकरः स्यात्। संहृद्दगंरुचोणः पंचम
नः क्रूलूनपनश्च ५ व्याप्रालनः प्रगल्भः कुंविनकेपास्त्वनिश्चिनार्यश्च। व्याप्रमगोरगहंताषष्ठां १
शेवलभोनरपेत ६। क्रूरादेहोल्पमश्च दीर्घसुखोनाम्नलाज्ञनासमश्च। विस्तांगुलिरदलोहितमदेह
सान्त्वमवेमस्तत्तिनः ७ मेषादिवरनसीलोगानरेंद्रभोगीधनेश्वरः स्वभगः स्पलरदोविरलात्त १

१२५

५८

ऊनाङ्गः स्याद्द्वादशे दुष्टरूपः ८ रूपाभासपाभाग्ररसो विद्वेषि नस्त्वेषनत्रमदारशुनः नवमांशाजः
स्ववाक्यः प्रथितःप्राज्ञो भवेद्धुह्यषः ९ इति ऊभः ॥ गौरो विभक्तदेहः स्वल्पलोमकः स्त्रीमनाः प्रवलित
विद्वः ह्रस्वगलः कृशमध्यो मीनाधे भवेद्धुह्यषः १ पृथुपीनप्रवालाग्रनसः क्रियापटुर्मांसभुग्
विदेहः काननपर्वतचारी स्वल्पक्षिरः स्यात् द्वितीयांशे २ गौरः शाढः स्वल्पः स्वल्पतनुर्धर्मवांस
विद्वांश्च। शास्त्रज्ञो विनीतः स्वनीयजो हृष्टवांश्च तरः ३ गुणवां विषमशीलः प्रहृष्टसेवी क्रियाय
दुर्धरः। स्वल्पाधिकोनयनः स्वगनसः स्यात् ऋतर्षेभ ४ दीर्घोऽसितः प्रमादी प्रधानधीः स्वल्पनासि
कः स्थूलः हिंसाञ्जरनः स्वभगो जलसहः पंचमी प्रनायी स्यात् ५ कांतः प्रनापगुणवांश्च समवेषो
श्रमासिको मानी। निर्धनयनः श्यानः षष्ठे स्यात् प्रियकथानिपुणः ६ पुरुषाभिमानपरःमनथ
मंकविः श्रेष्ठसचिवः स्यात्। प्रवलो विप्रादयशीलः शाठ्यस्थितिः समसे भागे ७ दीर्घोन्नतक्षिराः स्या
त्कलानसत्कृतनेत्रके पाश्च। मंदजो धनिरतो रक्तकपालश्चाष्टमे भवति ८ ह्रस्वो मञ्जः स्थपोवोवि

सारा॰
व॰
१०५
160

ग्रालवन्नातिनासिकः स्त्रियः। विहगांगभुह्विर्गुरुवांनवमांशेस्यान्नमात्यानः ४ पञ्चोशंराशिफ
लंद्वादशभागेपिनस्फलंवाच्यम्। समभागसमानंपोषेषुविनिर्दिशेत्यानः १० इतिमीनः ॥ इतिसारा
वल्यानक्षत्रनामकाध्यायेद्वादशराशिगणनविंशः ॥ अथकालेनविलग्नस्पष्टीकर्णमुक्तराधत्ते। अपरेदति
रोन्नूयाज्जन्मसंरक्षकमेभुपः १ अन्नवाब्योद्रेक्काणंशेलग्नसंस्थापिवाग्रहे। अयनाम्यविलोपनपरि
वर्त्तयपरम्परम् २ वाणितःपुरुषिःसार्धंमृक्षकस्यैनलोक्तिने। द्रेक्काणत्तोपंभवेन्मूर्वैमासःक्वापरेपर ः ३
अनयामासिपिः कल्पाः केचिदाहुर्नरैर्मता। लग्नांशकाहिरब्धमताःपंचभिर्लभ्यमेगुहः ४ वयो
नुमानाहृषांतिद्वादशद्वादशान्तिपेषु। भुवाविनामयेयेषुविलोमंजन्मसंभवः ५ लग्नभागेः क्रमे
णैववेलामरणानुपानमः लग्नत्रिकोणराशीनांयोवलीतेनमनङ्ग्वेत् ६ दोषाद्रिसंस्पष्टेनातुष्टा।
दृक्केन्द्रसमादिशेत्। यावद्गनाक्षयीलग्नांशंप्रस्तावनितंमभम् ७ मीनोदयेभवेन्मीनंलग्नांश
महमोदयम्। लग्नाद्वादशत्रिकोणेचयावन्तकांशप्रभावनि ८ विलग्नंकथयेन्नातजन्मिधात्रसम्।

निश्चयः। लग्ने गेहस्थे गेहे वापि स्त्रीकायां शुभलग्ने मेषे रविभिर्भक्ति यिहांह्निक षष्ठे दविधांकिमः नि
ष्णमः षायनस्य स्यानिबंधशस्यार्पिनस्य च १० लग्नादि कैंद्रवे षमानिवदेज्जन्म विधेः क्रमान्। संस्का
रनाम मात्राह्रि शुभाख्यायां गुणैर्लैः समाशुक्ता। त्रिवनायत्नमायेषांनत्तत्र नहनि स्मादि ११ नव
सिंहैरस्या शुणिनो वस्नाभिर्भिशुभानिलैव गिजमेषो। मुनिभिः कन्यामकरौ वाणैः षोषाः स्ववस्तु
हगुनेस्त्र १२ गुगुणाक्रमेनस्य गुणाक्षुयेनभानृस्तनभानुभिः क्रमशः। वर्षतु मासस्मिथ्यपो शुनि शा
भूदयनवांशावलाश्च १३ एवं क्रमेणाहृत्वा स्त्रविकल्पविभाजिमाः शेषम्। एवंभवं निसर्गेनवदाम
विशोधनेन शुभः १४ एवमेंद्रदशेनाद्यैः कणिनेन दिहापिसकलमेवमपा। किंचिन्स्थूटंन सर्वेस्य
हंसार स्वनास्त्रिंशम् १५ पादत्रिभागविदलं दिनरजनीमानयोः क्रमोत्क्रमगः एकैकनामसमा
नैर्द्विवसनिशासंतिमः षिंडम् १६ चरणाद्यमणि[illegible] नाम्यांप्रो ह्रक्कनि मावदेवनलत्रे। त्रिविनयिरस्
लायविनवंसनवंहत्तम् १७ उलिमाः समत्समाः शोषावारोभवेज्जयएककादिः एवमावल्कार्यैकक

सारा॰
व॰
१५१

151

कस्तूर्यादिभिर्हायाम्। १८ उद्गतदृष्याव्यनीलागम्याघविलोमलोभवेस्मिग्र्यम्। नाघन्तेत्थोघोस्मान
स्तविधोकालपरिणामे १९ गुणक्रमविद्भुथस्थिध्योमद्स्वान्निनीभास्वरणनिहृनराघोः संभुना
मोस्मानीवा। नवनवममघाघेस्नाज्ञिनाम्नावसम्नाभवतिपरमिह्लाद्धः स्वोञ्जनीवेषिनाघः २०३
दपस्तवसममानामपिपारास्नाभवाहृनाभक्रा। त्रिग्रहृस्यपानमोव्यासयिवस्याकः स्वकाद्भवति २१
इतिसारावल्यांनष्टकाध्यायविंशः ॥ वर्णपतिपवनब्रह्मेहोरास्कवर्गाग्निवेदितंशुंसाम्। शुभम
शुभंवाप्यतिदिनविलानंतदिहापिवक्ष्यामि १ स्वान्केद्राघवनाष्टविग्रगरहृगोभाग्नः उजान्स्वाम्म
जादेवंषड्व्यपसमसेशुभगुजाद्भंद्राक्कुभोसहिशु। मास्वेवांल्पनयः स्तनेशुपाषिजालग्नान्स्वबं
धुंल्पगोदेवेस्यान्नवषष्टलाभस्थमगः सोषेष्वनिष्टप्रदः २॥ इतिरविः ॥ दिग्लाभच्यरिगस्तेनो
हिमकरः सप्तादिशुस्याक्कुभंभौमाह्नहिशुसान्मजाघनवगः सर्पान्तसमाष्टगः जान्केंद्राम्य
भवांष्टगोंत्यस्तावधीआयासलवेस्यः सितान्केंद्रायत्रिसनाष्टगः पाषिस्तनाष्टीआयपषट्काके

९॰

१०५१

नान् ३ । इति चंद्रः ॥ शुक्रादन्यभवारिमन्त्रगुरगो षट्लाभकर्मान्यगो भौमो वात्रिसमायषट्स
धनं केंद्रायपाष्टगः स्वाङ्कुभः सौरार्कजनवायमन्त्रगुबुधः षट्त्र्यायगः खेसमो लग्नाद्व्ययवपेषु ।
सादिषु रवे चेंद्वायभेषु स्थितः ४ इति भौमः ॥ ज्येष्ठायायसमयो हि वंधुबुस्समधात्रस्थितो भार्गवा
द्रौ मान्द्यौ सद्यास्तगो विधुभवच्छिद्रान्त्यसंस्थो गुरौ ॥ मन्द्यान्यादिनयः समेषु नयनाम्ब्वान्त्यवि
कर्मादिषु स्वात्तायादि जलाष्टमेषु शशिनो लग्नान्ससर्वाङ्कुभः ५ इति बुधः ॥ केंद्रायाष्टधनेषु
भूमिननयान्त्वान्त्याद्विशुबार्त्यणो भानोः सत्रिनयः सधर्मदृष्टा धीस्वायादिगो भार्गवान् । धर्मा
याष्टधनान्त्यनेषु शशिनः कोणस्थिषट्धीव्ययेस्वात्तायादिनवांबुषु नन्द्रषु तान्त्यमगङ्गोदया
न् ॥ इति जीवः ॥ लग्नाद्येष्टमलाभरंध्रनवगस्त्र्यष्टान्त्यमिनः सव्यायान्त्वान्स्वात्तः शुभदो यमादम्बदश
आयाष्टसमान्त्रषु । ध्यात्रायादिस्मोन्यगे गुरुः धियाच्छिद्राय रिःफे षु नान्ताना आयादिनवान्त्यने
षष्ठगो धीखोष्टधर्मायगः ॥ इति शुक्रः ॥ स्वाद्यायान्त्यनषट्त्रिकेषु रविजान्त्यांम्यांबरस्थः कुजा

सारा॰
व॰
१५२
१५२

142/143

ज्ञानेः केंद्रपनायमस्तथुननोस्थापारिवापंवगः रंध्रात्तायनवांस्यपातुशुभ्रथार्दिहोभवारिवि
शुभ्रकान्ध्रत्यायलाभगोहिनवरान्नाध्यंस्थधीषदृस्थिताः ॥इतिसौरः ॥पंचशुक्रसुभमनदेवम
शुभंवारकमेषग्रहाः घात्तायमत्वविशेषजोविदथतिथोत्कसमेवफलम्॥ स्वदोस्वोश्चस्थे हपर
हेशुक्रनरांशस्तंत्वसहायकः स्वोश्चस्वापिगनादवाधनिबलादंनसवर्गोद्भवम्॥ १ ॥ रविन
यितोभवनेप्रविशंतोगुरुभगुजौगरहमधगतोच॥ शनिधापितोवनिर्गमकालेशापितन
यः फलदस्तसदेव॥ इतिसारावल्यामष्टकवर्गाध्यायः॥ देवविदंगीनिकरंविस्मयनीयंस
देवलोकम्॥ कनकाचार्यसमनाहियानिसंत्तंप्रवक्ष्यामि ॥१॥ लग्नेकर्कटकस्यकिरणोशेषग्रहै
संगतैः स्वर्तस्थैर्नगतोस्यसलक्षिमकेनाहिसंसारःशास्यनीयम्॥ यस्यैवंभवतिप्रसूतिसमयेशुं
सः सप्तांमालयेत्रैलोक्येस्वरमंदरीयविवितंशीलासमंसेवते ॥२॥ समतित्यनजित्तोवासस्थावर
जंगमंयथालोकम्॥ कालनिमित्ताकार्यैर्देशेनचनत्यवदेयहम्॥३॥ क्रूरैःस्वबलसमेतैःस्वबले

सौम्यैर्वियोनिर्लग्नेच। सौम्यार्किभांकेंदुनदीतिमेवावियोनिःस्यात् ४ ग्राधानेजन्मनिवाग्र
हैर्बुबहाहृशांशाकेचंद्रः यस्मिन्नवस्थितःस्यात्लग्नेवानन्तमवदेत्तस्यम् ५ वर्णाकृतिप्रभेदात्तु
ह्रुयोनिनिनिरीतलोभृनिभिरुका। मानहृमपियवद्व्याविशेषनःसारमादाय ६। मेषोमूर्धनि
वृषभोमुखेगलयोरंसऊरयपदेषु। मिथुनोस्योहृद्धोदरपार्श्वेचकर्किऊभथरो ७। सिंहस्मगोज
घनस्यपश्चिमचरणास्थितोभवतिचापो ऊतिवृषणप्रदेशोस्थितकुक्षेमकरकीटोच। ८। मेषादि
षट्कलोमाः सव्येभागेचतस्मदानोच। वामेवृषतिमिचरथरमगकार्मुकवृश्चिकांस्याश्च ९ मे
षादिभिरुदयस्थैर्योवाग्रहरुभैनेक्षटस्सेवा। स्वारहांशकसंयोगाद्वियाद्वर्णपरांशाकेरूतम्। १०
समसंस्थाःऊर्ध्वःहृष्टैर्वांस्तवर्णसमाम्। वीर्यानेयावन्तोवियोनिवर्णाश्चतावंतः ॥ बल
दीमोगगनचरः करोतिवर्णविपोनीनाम्। पीतंकरोतिजीवःपाण्डुसितंभार्गवोविविज्ञंच र
क्तंदिनकरस्यपिवैरविजःकृष्णंबुधःश्यामलम् ११ स्वराशौपरभागेपरराशौस्वेनवांशकेनिसूम्।

माधा°
०°
१५४
१५५

फ

यद्यङ्गहो विलग्नं स्यद्वर्गो वर्गेन दाऊरुते १३ यदि च यदि वेष्याजलदैः सकलैः कन्यधुजैः स्युर्भवेत्स। एष
मगर्दुः सर्पैः श्वक्रुथवः पुंसुमिर्वापि १४ यद्वर्गेन रूपमः स्यात्तु हस्तामिह वर्णमादिशेत्स्म निमान्। स्वा
भाविकैरेग्रहाणां वर्गैर्वर्णाभवंनिजानानाम् १५ विहगोदिनेद्रकालेग्रहेणबलिनात्तुमेषचरभांशे
वांपुंशेवा विहगाः स्थलोद्भवाः पानिमापीत्तणाञ्कमषाः १६ लग्ने जलजेवाद्याः परीद्यानदेवेतिने
पिवाजलजः। स्थलजेन हृत्कुरक्षेग्रहवर्गसमः स्थलप्रभवः १७ लग्नं च जीवचंद्रे रबलैः मेषैः स्वमूल
योनिः स्यात्। स्थलजलचरनवुभागाद्वदादीनां प्रभेदभवाः १८ शनेः सामांशुरुषांभानुः जंगोद्धवां
करोति नतः क्षीरसस्येहृगुणांशापरिगुहः फलसमेमांसु १९ रुधिरः कटुकंठाकिनः सुरभिर्गां
स्तरणिनसुपाशुकः। ऊर्ध्वमफलस्येहृगुणांशुयस्य फलवर्जितांजनयेत् २०॥ ह्रूवग्रहस्य सौम्यो
न्नतमतिश्चं करोतिशुभदेशे। सौम्यस्त्रपापभवनेजन्मिनदेशेशुभंवापि २१ व्यामिश्रः श्रमभृमोभ
वनिविचित्रः समोन्नतः स्थलजलयनयक्षेषां स्थलजलजानां चसंभवेद्द्याः २२ स्थलजलमपियो

८२

लग्नाधिपावपि यदि सोत्कमे यदि संवत्तः स्वांशे ः सौम्यैरबलैर्वियोनिलग्ने वियोनिमानेन २३ नहृद्बलि
भिः पापैः स्वराशिसहस्रांशवर्गे ः एवबलग्रहवाशिगतस्त्रयंशे पापाः पराशिगाभिमाः २४ क्रूरांशगा
हस्तावामसंज्ञांशे निग्रहांशे निमम्। उद्भिज्जवातुनांनांमयेवसंस्वेदजानांच २५ मनवष्ट्यसमसंग्रह
गस्तूयोगे पापैर्वदेत्। उर्वलग्नहे गहैंस्त्रामेषो वा शिर्षे दोदयं याति भानौ चन्द्रषष्ट्ग्रहे चन्द्रषष्ट्दलाग्रमे
भवति। नवसामांशे नाभिहूमोवियोनिसंज्ञो मयासमासेन २६ अधुनाकोण्डकजननं विशेषतः संप्र
वक्ष्यामि २७ पेयेद्दाद्गाभागागावायैगावायेशग्रवोदिमाः ः सर्वे समयं तिनेवियोनिंशकाबलिभिः पापां
कवविलग्ने। २८ मेषेषाषीषीनद्योक्षागादिप्रसवमाहूराबाधाः ः गोमहिषाश्वेवेश्ोनवहूपालां
त्नीयेंश्ो ३० नवबन्धेभागे क्रमोहीनांभवेजदकजानानाम्। व्याघ्रादीनांपरनः ः परनोत्तेपानराणा
च ३१ वणिगंशेनरहूपाद्विकभागेनपाभुजेगाद्याः ः वरनरगाघानवमेमगशिरिविनांसप्तासपा
दृशामे ३२ तेषाञ्जनवस्तदाघुल्मा स्तरगजानपक्षिणः पकादयोवश्रुहषामतलजानानाविधाञ्जांसे ३३

सारा॰
वे॰
१५५
155

मेषान्तद्वादशभागेनार्धमेनाजपोविविधरूपाः ॥ योषेषुपिवेवस्याद्वन्वेषुपञ्चाशत्मेनिपमान् २४ यो
यत्रभवेद्राघः सन्त्वाक्लनिमारिष्ठोन्कमेनत्र। भूपाल्कमेलामविमांद्वादशभागान्यकेभवने २५ वृषादेकं
युंगद्दनवांशकेलग्नपेहिंमूर्निखैः शस्यांशोपोगेरपिनापंमेवह्नविधाः सत्वाः २६ सुमप्रमनीनोमभवे
यावन्नोद्वादशांशकालग्ने। नावंनिवद्देन्यास्तः शुंद्वीसंज्ञायमनानि २७ लग्नाज्जीवोवायवासौरश्चेद्द्रा
वापिविद्धिनेभवेत्। कूर्मादीनांस्थिनासंख्योद्वादशांशोभुजनावनी २८ भुजङ्गोभौमोगुरोवापिवंद्वावि
शानेश्चरः वलशुक्राः मङ्कर्धन्निभागेषुज्ञानिद्धर्ववम् २९ स्वांशांनवरसभागेयस्मिंकालेग्रहाः समुप
यांति। मत्रविकारोतेपालोकविरुद्वाश्रवंयाते ३० वृश्चिकलग्नेभवनेमवभागेयदाहिवससंख्ये।
विलवासिनांमसूनिर्वीराणांनिर्दिष्टोमत्र ३१ गोधानांसर्पाणांमानपगानांचपाल्पकानांच। मूषक
विलेशवानांरानिममोचापिटकानाम् ३२ लूनानांनक्रलानांवृश्चिकषट्पिंडजानकानांच। प्रवि
शानांसर्पाणामजाग्रमनिवासिनांचैव ३३। हयनररेदेवविलग्नेद्वादशभागेनवांशकेवापि यमपनिम

हैंदसविधवस्त्रयोन्यब्रिर्भवेद्देषाम्। ५४ वाजिश्वेताश्वमराणांनोमहिषाणांनयोक्षाणाम् गु
रुवर्णन्तुत्वक्षांप्रभवेद्यनिमांवलेनैव ५५ मृगमकरेलग्नखेननवभागेषवापिसत्स्वांशे
ग्रारण्यानांसत्नि: सत्वानांनिर्दिष्टोन्यमथा: ५६ नागानांवज्रानांत्रषकरभवराहसूकरा
णांच। ह्वोग्रस्रगालानांव्याघ्रादीनांभवेन्सत्नि: ५७ मीनेमीनांशोवाभौमेननिरीक्षितेनेनसम्य
न्नसत्वांशाकेविलग्नेवा गुरुहर्षिर्विंतेयावह्रदवोयो: सदसत्वा: ५८ मेषेमेषांशाकेवा
भौमेननिरीक्षितेनसदाजीवे। ह्वषभेषभवेनद्द्वह्नोमहिषाणांसदानामान् ५९ स्वंस्वंदृष्टंविल
ग्नेस्वे: स्वैर्दृष्टंपरीहयनिभिन्न। स्वभवनसहयांसत्वोप्रभवेदृष्टिविधांकिमसत्व ५० ग्रामार
ह्रेषुनवांशा: पंचमद्द्यामाहेराशिसंज्ञका:। ग्रारण्यानांसत्निंग्रामेषुविनिस्थितंकृष्णे: ५१
स्थलजलराशिविभागानागरभवनेषुलग्नसंस्थेषु। स्थलजलचरसत्वानांजनयंतिभवंति

सारा०
व०
१०४५
145/2

कीटकादीनाम्। ५२ उदयति विगलितेनेन नदेकाणे स्मिन्न संदृष्टे। शुभयात विकाम्य शुभा
स्त्वं कोरहंसास्त्वमायं मे ५३ सिंहोदयेन वांशोसन्नामो वाचरविवीदिमेषीरः। जन्महृदयसदवि
मिरयाराववमवंतलादीनाम् ५४ स्थिरभोदयेन दंषोसौरग्रहवीदिनेयदहसेवा भोमादीना
रयिस्तुनहमनिः सर्वबलसेया ५५ अनिषी मनकल्याणवर्म विरचिताया सारावल्या विषो
निविंमाध्यायो दिव्यत्वाविंशाससः षर्षमानायाममध्येनकाश्चिन्य तिसरिमाश्चनाम्नावनवैभ
घेल्पलक्ष्मणोचकार सारावलीमकरम्। ॥ ॐ

नं० ८३८-घ
सारावली (ज्योतिषम्)
पत्राणि १३४ (संपूर्णम्)
पृष्ठानि १८५